

IV Simposium sobre els Orgues Històrics de
Mallorca
IV Trobada de Documentalistes Musicals
Vila de Muro

IV JORNADES MUSICALS CAPVUITADA DE PASQUA

Sa Pobla - Muro - Alcudia - Pollença - Inca - Felanitx - Artà

CONCERTS D'ORGUE / CONCIERTOS DE ORGANO

ORGANCONCERTS / ORGELKONZERTEN

ABRIL / APRIL

ILLA DE MALLORCA

1997

CLAUSTRE DEL CONVENT DE SANTA ANNA DE MURO

Foto: *Agustí Torres* - Artà

AJUNTAMENT DE MURO

AJUNTAMENT DE SA POBLA

AJUNTAMENT D'INCA

AJUNTAMENT D'ARTÀ

AJUNTAMENT D'ALCUDIA

AJUNTAMENT DE POLLENÇA

Ajuntament de Felanitx

Portada: *Claustre del Convent de Santa Anna de Muro*

Disseny: *Fundació ACA - Son Bieli, Búger.*

Arts gràfiques: *Impremta Bergas - Sa Pobla*

© y © 1.998 *Fundació ACA - Centre de Recerca i Documentació
Històrico-Musical de Mallorca*

Coordina la collecció: *Joan Parets i Serra*

Amb el suport de: *Ajuntament de Muro.*

Col·laboren: *Ajuntament de Sa Pobla - Ajuntament d'Inca
Ajuntament de Pollença - Ajuntament d'Artà
Ajuntament de Felanitx - Ajuntament de Manacor
Ajuntament d'Alcúdia - Ajuntament de Santanyí
Ajuntament de Palma*

Fundació Guillem Cifre de Colonya

Casa Municipal de Cultura de Felanitx

Institut Balear de Promoció del Turisme

Govern Balear Conselleria de Turisme

Foment del Turisme Mallorca

Fundació ACA

és membre de la / es miembro de la /

is member of the / ist Mitglied von der: **European Conference of Promoters of New Music**

Informació:

ACA

Son Bieli

07311 Búger • Mallorca

Illes Balears (Espanya)

Tel. +34(9)71/516501 - Fax: 51 65 02

Depòsit legal: *P.M. 1803/98*

INDEX

<i>Concerts i Activitats</i>	6
<i>Programa corresponent al III Simposium sobre els Orgues Històrics de Mallorca, III Trobada de Documentalistes Musicals i III Jornades Musicals Capvuitada de Pasqua, 1996</i>	9 - 27
<i>III Simposium de sobre els Orgues Històrics de Mallorca</i>	28
<i>Ponència d'Antoni Mulet i Barceló:</i> <i>"Els orgueners mallorquins del segle XIX"</i>	31 - 48
<i>Comunicació d'Antoni Mulet i Barceló:</i> <i>"El llibre de l'orgue del convent de Sant Domingo de la Ciutat de Mallorca (Pau Estada, 1603) un antecesor de l'orgue de Jordi Bosch"</i>	51 - 65
<i>Comunicació d'Antoni Mulet i Arnau Reynés:</i> <i>"Els Orgues de Muro"</i>	67 - 79
<i>Comunicació de Mn. Bartomeu Mulet i Ramis:</i> <i>"Documentació sobre l'orgue dels Germans Caimari a Sineu"</i>	81 - 85
<i>Comunicació d'Albert Carvajal i Mesquida / Joan Lliteras i Vives:</i> <i>"El benefici de l'Orgue de l'antiga Església Parroquial de Manacor i els seus beneficisats (1525 - 1887)"</i>	87 - 107
<i>Comunicació de Sebastià Arrom Coll:</i> <i>"L'Orgue de Santa Eugènia"</i>	109 - 114
<i>Comunicació de Mn. Baltasar Morey i Carbonell:</i> <i>"Els organistes de l'Orgue de Banyalbufar (segles XIX-XX)"</i>	117 - 126
<i>Comunicació de Joan Antoni Estades de Montcaire:</i> <i>"Sis organistes naturals o oriunds de Fornalutx"</i>	129 - 138
<i>Comunicació de Joan Parets i Serra:</i> <i>"Llista d'organistes mallorquins nats al segle XX"</i>	141 - 156

IV Trobada de Documentalistes Musicals:	158
Ponència d'Antoni Gili i Ferrer:	
“El músic Antoni Lliteres i Carrió”	161 - 185
Comunicació de Pere Estelrich i Massutí:	
“Antoni Lliteres: Òpera o Sarsuela”	187 - 191
Comunicació de Xavier Carbonell i Castell:	
“Sobre la música de Lliteres i Durón”	193 - 196
Comunicació de Mn. Pere Xamena:	
“Dos manuscrits del músic J. B ^a Cabanilles de la Fundació C. Bauzà”	199 - 225
Comunicació de Francesc Amengual Arrom (1902-1997) / Pere Fullana:	
“La Província Espanyola de la Inmaculada Concepció del TOR i els inicis del Cant Gregorià”	227 - 237
Comunicació de Mn. Pere Fiol i Tornila / Damià Payeras i Capó:	
“Catàleg dels Fons Musicals de la Parròquia”	239 - 247
Comunicació de Jaume Bover:	
“Les sarsueles de Pere Miquel Marquès i Garcias, bibliografía dels llibrets”	249 - 257
Comunicació de Joan Moll i Marqués:	
“La Recerca de la Música de Baltasar Samper”	259 - 269
Comunicació d'Encarnación N. Romero Gil:	
“Juana Barceló y Barceló: Piano Altruismo”	271 - 277
Comunicació de Mª Àngels Ferrer Forés:	
“Tosca. Una anàlisi entorn al número tres a l'òpera de Puccini” ...	271 - 277
Simposium i Trobades de Documentalistes Musicals	197 - 216
Fotografies històriques	197 - 216
Membres directius de la secció Amics de l'Orgue	197 - 216
Àrees de la Fundació ACA	197 - 216

Concerts
i
Activitats

Per quarta vegada consecutiva, la investigació musical a l'Illa de Mallorca pot celebrar amb goig l'aplec que el voltant de l'Orgue Històric organitza la Fundació ACA / Àrea Creació Acústica, amb el suport d'un nombre creixent d'ajuntaments i institucions.

La seu del "IV Simposium sobre el Orgues Històrics de Mallorca" i de la "IV Trobada de Documentalistes Musicals" és enguany, a causa del caràcter rotatori d'aquest esdeveniment, la vila de Muro.

IV Simposium sobre els Orgues Històrics de Mallorca

IV Trobada de Documentalistes Musicals

Vila de Muro

IV JORNADES MUSICALS CAPVUITADA DE PASQUA

Sa Pobla - Muro - Alcúdia - Pollença - Inca - Felanitx - Artà

L'Ajuntament de Muro us desitja una profitosa jornada i un èxit contundent en els concerts programats en la Capvuitada de Pasqua de 1997.

Joan Pol Pujol

Regidor de Cultura i Educació

Muro 1997

IV Simposium sobre els Orgues Històrics de Mallorca
IV Trobada de Documentalistes Musicals
Vila de Muro

IV JORNADES MUSICALS CAPVUTADA DE PASQUA

2a FOMA - Muro - Alondria - Pollença - Inca - Felanitx - Artá

Per quarta vegada consecutiva, la investigació musical a l'Illa de Mallorca pot celebrar amb goig l'aplec que el voltant de l'Orgue Històric organitza la Fundació ACA / Àrea Creació Acústica, amb el suport d'un nombre creixent d'ajuntaments i institucions.

La seu del "IV Simposium sobre el Orgues Històrics de Mallorca" i de la "IV Trobada de Documentalistes Musicals" és enguany, a causa del caràcter rotatori d'aquest esdeveniment, la vila de Muro.

L'esforç que suposa acceptar l'organització d'aquests actes és veu sobtadament recompensada per la qualitat d'aquesta important tasca cultural ja que els nostres Orgues i els nostres músics necessiten la col.laboració de tots els responsables, públics i privats, perquè el nostre patrimoni recuperi l'esplendor que es mereix.

L'Ajuntament de Muro us desitja una profitosa jornada i un èxit contundent en els concerts programats en la Capvuitada de Pasqua de 1997.

Joan Pol Pujol

Regidor de Cultura i Educació
Muro 1997

Por cuarta vez consecutiva, la investigación musical en la Isla de Mallorca puede celebrar con gozo la reunión que, alrededor del **Organo Histórico**, organiza la **Fundació ACA / Àrea Creació Acústica**, con el soporte de un número creciente de ayuntamientos e instituciones.

La sede del **"IV Simposi sobre els Orgues Històrics de Mallorca"** y de la **"IV Trobada de Documentalistes Musicals"** es este año, debido al carácter rotatorio de este acontecimiento, la villa de **Muro**.

El esfuerzo que supone aceptar la organización de estos actos se ve súbitamente recompensada por la cualidad de esta importante tarea cultural, ya que nuestros órganos y nuestros músicos necesitan la colaboración de todos los responsables, públicos y privados, para que nuestro patrimonio recupere el esplendor que se merece.

El **Ajuntament de Muro** os desea una provechosa jornada y un éxito contundente en los conciertos programados en la **Capvuitada de Pàsqua 1997**.

For the fourth consecutive time, the musical investigation on the **Island of Mallorca** is happy to celebrate the reunion in relation to the **Historical Organs of Mallorca**, organised by the **Foundation ACA / Àrea Creació Acústica**, with the support of numerous and growing collaboration of local authorities and institutions.

The seat of the **"IV Symposium of the Historical Organs of Mallorca"** and of the **"IV Meeting of the Musical Documentalists"** will be established this year, in respect to the rotaric character of this happening, at the council of **Muro**.

The work and strength endeavour that is involved in organising these act is promptly compensated by the quality of these great cultural work, while our organs and their musicians needs the collaboration of the responsible public and private people, to help our patrimonium to win back her splendour she deserves.

The council of **Muro** wish you a profitable journey and a complete success with the programmed concerts in the **"Capvuitada de Pasqua"** of the year 1997.

Zum vierten aufeinanderfolgenden Male ist die **“Musikalische Untersuchung”** der **Insel Mallorca** sehr glücklich darüber ein weiteres Treffen zu feiern in Bezug auf die **Historischen Orgeln** von **Mallorca**, organisiert von der **Stiftung ACA (Àrea Creació Acústica)** in Zusammenarbeit mit zahlreichen lokalen Behörden und Institutionen.

Die Veranstaltung des **“IV Symposium der Historischen Orgeln von Mallorca”** und das **“IV Treffen der Musikalischen Forscher”** wird in diesem Jahr aufgrund des Rotationscharakters dieser Veranstaltung in **Muro** stattfinden.

Für die Arbeit und die großen Bemühungen, welche die Organisation dieser Veranstaltung voraussetzte, wird man durch die Qualität dieser großen kulturellen Arbeit entschädigt, denn unsere **Orgeln** und ihre Musiker brauchen die Zusammenarbeit und Unterstützung der verantwortlichen Institutionen und privater Musikfreunde, um den Glanz zurückzugewinnen, welche sie verdient.

Die Stadtverwaltung von **Muro** wünscht Ihnen fruchtbare Tage und vollen Erfolg mit dem Programm **“Capvuitada de Pasqua”** des **Jahres 1997**.

ORGUE HISTÒRIC DE L'ESGLÉSIA PARROQUIAL DE SANT JOAN BAPTISTA DE MURO
Construït per Pere Josep Bosch, 1761

**IV Simposium sobre els Orgues Històrics de
Mallorca**

**IV Trobada de Documentalistes Musicals
Vila de Muro**

IV JORNADES MUSICALS CAPVUITADA DE PASQUA

Sa Pobla - Muro - Alcudia - Pollença - Inca - Felanitx - Artà

CONCERTS D'ORGUE / CONCIERTOS DE ORGANO

ORGANCONCERTS / ORGELKONZERTEN

ABRIL / APRIL

ILLA DE MALLORCA

1997

Informació:

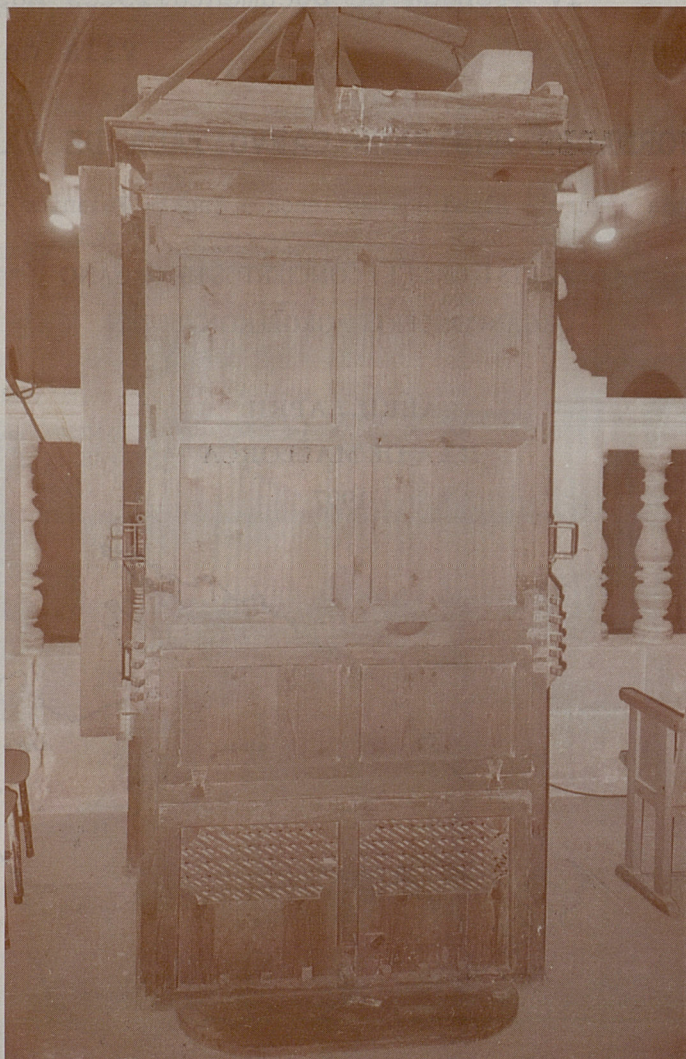
ACA

Son Bielí

07311 Búger • Mallorca

Illes Balears (Espanya)

Tel. +34(9)71/516501 - Fax: 51 65 02

ORGUE HISTÒRIC DEL CONVENT DE SANTA ANNA DE MURO

Orgue processional construït per Jordi Bosch, comprat l'any 1771.

IV Simposium sobre els Orgues Històrics de Mallorca
IV Trobada de Documentalistes Musicals
Vila de Muro . 1997

ESGLÉSIA DE / IGLESIA DE / CHURCH OF / KIRCHE VON
SANT JOAN BAPTISTA DE MURO

Orgue històric construït per / Organo histórico construido por / Historic Organ made by /
 Historische orgel erbauer: PERE JOSEP BOSCH, 1761

- Dia/Day/Tage 4 Abril/April 21'00 h.

Concert/Concierto/Konzerten:

Maria Rosselló, soprano/soprano/sopran.

Miquel Bennàsar, orgue/organo/organ/orgel.

"L'influència de la música vocal sobre la de tecla als segles XVII i XVIII"

- "Tiento III de 6º tono sobre la Batalla de Morales",
 orgue*Francisco Correa de Arauxo*
 (1584-1654)
- "Tres glosas sobre el canto llano de la Inmaculada
 Concepción", cant i orgue.....*Francisco Correa de Arauxo*
 (1584-1654)
- "Tiento II de medio registro de tiple de 4º tono",
 orgue*Francisco Correa de Arauxo*
 (1584-1654)
- Quatre variacions del Coral: "Allein Gott in der Höh sei Ehr"
 (Glòria a Déu a dalt del cel), cant i orgue.....*Johann Pachelbel*
 (1653-1706)
- Tres versos del Coral: " Nun lob, mein Seel, den Herren"
 (La meva ànima magnífica al Senyor),
 cant i orgue *Dietrich Bruxtebude*
 (1637-1707)
- Aria de l'Oratori "El Mesías": "How beautiful are the feet",
 cant i orgue *Georg F. Händel*
 (1685-1759)
- "Fantaisie en Do Major",
 orgue*Georg F. Händel*
 (1685-1759)
- Aria de la Passió segons Sant Mateu:
 "Ich will mein Herze schenken"
 (Vull donarte el meu cor), cant i orgue*Hobann S. Bach*
 (1685-1750)
- "Toccatà en re menor" BWV 913,
 orgue*Hobann S. Bach*
 (1685-1750)

ESGLÉSIA / IGLESIA / CHURCH / KIRCHE
CONVENT SANT DOMINGO DE POLLENÇA

Orgue històric construït per / Organo histórico construido por / Historic Organ made by /
Historische orgel erbauer: LLUIS NAVARRO, 1732

- Dia/Day/Tage 5 Abril/April 21'00 h.

Concert/Concierto/Konzerten: SCHOLA "AMICS DEL CANT GREGORIÀ"

Sebastià Melià, direcció/dirección/direction.

Antoni Mulet, orgue/organo/organ/orgel.

• "Tiento lleno de primer tono"*Joan Cabanilles*
(1644-1712)

• "Ave Maris Stella"
Tiento super "Ave Maris Stella"*Antonio de Cabezón*
(1510-1566)

• Fuga super "Ave Maris Stella"*J. F. D'Andrieu*
(1684-1740)

• "Ubi caritas"
Versillo de VI tono*Pedro de Soto*
(S. XVI)

• "Magnificat i to"
Versi *Domenico Zipoli*
(1688-1726)

• SCHOLA:

Repleatur os meum - Introit • Judea et Jerusalem - Responsori

Jerusalem, surge - Comunio • Dominus regnavit, Al.leluia

• Kyries de la missa "Orbis factor"
Versos de primeiro tom de meio registro*Joseph Urrós*
(s. XVII-XVIII)

• Seqüència "Victimae Paschali laudes"
Fuga super "Victimae Paschali laudes"*Heinrich Bach*
(1615 - 1692)

PARRÒQUIAL D'ARTÀ

Orgue històric construït per / Organo histórico construido por / Historic Organ made by /
Historische orgel erbauer: ANTONI PORTELL, 1851.

- Dia/Day/Tage 6 Abril/April 21'30 h.

Concert/Concierto/Konzerten:

Julio Beltrán, trompeta/trumpet/trompete.

Arnau Reynés, orgue/organo/organ/orgel.

- "Te Deum" (Preludio), organo i trompeta*M.A. Charpentier*
(1636-1701)
- "Suite": -Entrée, organo i trompeta
-Marche -Menuet et Sicilienne
-Prélude et Ronde.....*Henry Purcell*
(1659-1695)
- Coral: "Wie schön leuchtet der Morgenstern"*D. Buxtehude*
(1637-1707)
- "Concierto en Re Mayor", organo i trompeta
-Allegro -Adagio, Presto, Adagio -Allegro.....*G. Torelli*
(1650-1708)
- "Tiento de medio registro de mano derecha de 1º Tono" .. *Andrés Sola*
(1634-1696)
- "Ave Maria", organo i trompeta.....*F. Schubert*
(1797-1828)
- "Trumpet Tune", organo i trompeta.....*Henry Purcell*
(1659-1695)
- "Batalla de 5º Tono"*Anònima*
(s. XVIII)
- "Trumpet Voluntary", organo i trompeta.....*J. Stanley*
(1713-1786)

ESGLÉSIA / IGLESIA / CHURCH / KIRCHE
CONVENT DE SANT AGUSTÍ DE FELANITX

Orgue històric construït per / Organo histórico construido por / Historic Organ made by /
 Historische orgel erbauer: JULIÀ MUNAR, 1873

- Dia/Day/Tag 9 Abril/April 21'00 h.

Concert/Concierto/Konzerten: "JOVES ALUMNES" orgue/organo/organ/orgel.

- **Bartomeu Mut** (Sencelles)
 "Tiento de 1º tono sobre
 el paso de la Salve" *Sebastián Aguilera de Heredia*
(1561-1627)
- **Joan Segura** (Ciutat)
 "Diferencias sobre el Canto llano
 del Caballero" *Antonio de Cabezón*
(1510-1566)
- **Antoni Rian** (Sa Pobra)
 "Toccata" *Jan Pieterszon Sweelinck*
(1562-1621)
- **Bartomeu Manresa** (Felanitx)
 "Fuga en la menor" *Johann Pachelbel*
(1653-1706)
- **Bartomeu Mut** (Sencelles)
 Variacions del Coral "Werde munter, mein Gemüte"
 (Alegret, ànima meva) *Johann Pachelbel*
(1653-1706)
- **Antoni Rian** (Sa Pobra)
 "Sonata a guisa di banda militare
 que suona una marcia" *Giuseppe Gherardeschi*
(1759-1824)
- **Joan Segura** (Ciutat)
 "Tento do 4º tom natural" *M. Rodrigues Coelbo*
(1555-1635)
- **Bartomeu Manresa** (Felanitx)
 "Entrada" de la suite Rosetón *Joan M. Thomàs*
(1896-1966)
- **Antoni Rian** (Sa Pobra)
 "Ofertoire en Do Major" *César A. Franck*
(1822-1890)
- **Bartomeu Manresa** (Felanitx)
 "Entrada Pontifical" *Miquel Capllonch*
(1861-1935)

ESGLÉSIA DE / IGLESIA DE / CHURCH OF / KIRCHE VON
SANT JAUME D'ALCÚDIA

Orgue històric construït per / Organo histórico construido por / Historic Organ made by /
 Historische orgel erbauer: **JULIÀ MUNAR, 1893-1899**

- Dia/Day/Tage **10 Abril/April 21'00 h.**

Concert/Concierto/Konzerten: **Xavier Carbonell**, orgue/organo/organ/orgel.

- "Obra de 2º Tono" *Miquel Mir*
(s. XVII-XVIII)
- "Obra" Para fiestas de Navidad y
 Corpus christi sale mejor por ser
 música del tiempo" *Anònim (Mallorca)*
(s. XVIII, inicis)
- "Tiento de falsas de 1º Tono" *Joan Cabanilles*
(1644-1712)
- "Tocata de 4º Tono" *Pau Oró*
(s. XVII-XVIII)
- "Giga" *Pau Oró (?)*
- "Giga" *Anònim (Mallorca)*
(s. XVIII)
- "Giga" *Domenico Zipoli*
(1688-1726)
- "Sonata d'Intavolatura"
 8 Versos de 7º Tono *Alzina*
(s. XVIII)
- "Sonata" *Francesco Trolli*
(s. XVIII)
- "Tocata de 2º Tono por G sol re ut" *Anònim (Mallorca)*
(s. XVIII)
- "Tocata Volante de 5º Tono" *Anònim (Mallorca)*
(s. XVIII)
- "Adagio-Allegro"
 Fuga nº 2 *Juan Sessé*
(1736-1801)

SANT ANTONI ABAT DE SA POBLA

Historische orgel erbauer: DAMIÀ CAYMARI, 1717

- Dia/Day/Tage 11 Abril/April 21'00 h.

Concert/Concierto/Konzerten: **Miquel Bennàssar**, orgue/organo/organ/orgel.

• "Batalha do 6º tom"	<i>Pedro de Arauxo</i>	(finals s.XVII)
• "Tiento de medio registro de baxón
de 12º tono"	<i>Francisco Correa de Arauxo</i>	(1584-1654)
• "Obra de 8º tono alto:
ENSALADA"	<i>S. Aguilera de Heredia</i>	(1561-1627)
• "Fantasia"	<i>Giles Farnaby</i>	(s.XVI)
• "Unter der Linden grüne"
4 variacions	<i>Jan Pieterzoon Sweelinck</i>	(1562-1621)
• "Fantasia super:
Ut re mi fa sol la"	<i>Jan Pieterzoon Sweelinck</i>	(1562-1621)
• "Cantilena Anglica de Fortuna"
5 variacions	<i>Samuel Scheidt</i>	(1587-1654)
• "Toccata super: In te Domine speravi"	<i>Samuel Scheidt</i>	(1587-1654)
• Variacions del Coral "Gelobet seist du, Jesu Christ"
(Alabat siguis, Jesucrist)	<i>Georg Böhm</i>	(1661-1733)
• Coral "Wer nur den lieben Gott lässt walten"
(El qui es deixa guiar pel bon Déu)	<i>J. Sebastian Bach</i>	(1685-1750)
• "Toccata en re menor" BWV 913	<i>J. Sebastian Bach</i>	(1685-1750)

ESGLÉSIA DE / IGLESIA DE / CHURCH OF / KIRCHE VON
SANTA MARIA LA MAJOR D'INCA

Orgue històric construït per / Organo histórico construido por / Historic Organ made by /
Historische orgel erbauer: GABRIEL THOMÁS I ESTARELLAS, 1816

- Dia/Day/Tag 13 Abril/April 20'30 h.

Concert/Concierto/Konzerten: **Arnau Reynés**, orgue/organo/organ/orgel.

- "Batalla de 5º Tono"*Fr. Diego da Conceição*
(s. XVII)
- "Tiento de registro alto de 1º Tono"*Francisco Peraça*
(1564-1598)
- "Diferencia sobre Las Vacas"*Antonio de Cabeçon*
(1510-1566)
- "Tiento de medio registro de baxón
de 7º Tono"*F. Correa de Arauxo*
(1584-1654)
- "Pasacalles II (1º Tono)"*Joan B. Cabanilles*
(1644-1712)
- "Preludi i Fuga en Sol menor" *Dietrich Buxtehude*
(1637-1707)
- "Tiento de medio registro de
mano derecha de 1º Tono" *Andrés de Sola*
(1634-1696)
- "Fantasia i Fuga
en La menor (BWV 561)" *Johan S. Bach*
(1685-1750)

ORGUE HISTÒRIC DE L'ESGLÉSIA DE SANTA MARIA LA MAJOR D'INCA

Construït per Gabriel Tomàs i Estarelles, 1816

Foto: *Alexandro* - Inca

IV Simposium sobre els Orgues Històrics de Mallorca
IV Trobada de Documentalistes Musicals
Vila de Muro

CONVENT DE SANTA ANNA DE MURO

• Dissabte, 12 d'abril a les 10'00 hores.

SIMPOSIUM

Ponència a càrrec d'Antoni Mulet "*Els orgueners mallorquins del Segle XIX*"

TROBADA DE DOCUMENTALISTES MUSICALS

Ponència a càrrec d'Antoni Gili i Joan Parets "*250 anys de la mort d'Antoni Lliteres i Carrió*"

A les 14'00 hores.

Dinar de companyonia.

(Reserves al teléfono 51 65 01 - fax 51 65 02)

ALTRES ACTIVITATS

CONVENT DE SANTA ANNA DE MURO

• Del 3 al 13 d'abril

Exposició de fotografies, edicions fonogràfiques i literaries sobre els Orgues Històrics de Mallorca. Col·lecció propietat de la "Comissió Diocesana Orgues Històrics" i del "Centre de Recerca i Documentació Històrico-Musical de Mallorca".

ESGLÉSIA DE SANT ANTONI ABAT DE SA POBLA

Orgue històric construït per: DAMIÀ CAYMARI, 1717.

- Dijous, 10 d'abril a les 11'00 h.

Concert d'orgue per a escolars de Sa Pobla

Intèrpret i comentarista: **Miquel Bennàsar.**

FUNDACIÓ BIBLIOTECA D'ALCÚDIA CA'N TORRÓ

Cl. Serra, 15 - Alcúdia

• Dijous, 10 d'abril a les 20'00 h.

Presentació del llibre corresponent al "III Simposium sobre els Orgues Històrics de Mallorca" i "III Trobada de Documentalistes Musicals" - Ciutat d'Alcúdia 1996.

La taula de presentació estarà formada pel Sr. Miquel Ferrer, Regidor de Cultura i Educació de l'Ajuntament d'Alcúdia, el Sr. Joaquim Redondo, Director-Gerent de l'Escola Municipal de Música d'Alcúdia, el Sr. Antoni Caimari, President de la Fundació ACA, el Sr. Joan Parets, del Centre de Recerca i Documentació Historico-musical de Mallorca, el Sr. Arnau Reynés, organista i el Sr. Antoni Mulet, compositor.

LOS ELEMENTOS

OPERA ARMONICA AL ESTILO ITALIANO A LOS AÑOS DE LA EXMA.
Sra. DVQUESA DE MEDINA DE LAS TORRES MI SEÑORA

ANTONIO LITERES

(1673-1747)

Il·lustració de la partitura "Los Elementos", d'Antoni Lliteres.

Documentació facilitada pel Centre de Recerca Històrico-musical de Mallorca.

ESGLÉSIA DE SANT ANTONI ABAT DE SA POBLA

Orgue històric construït per DAMIÀ CAYMARI, 1717

Dijous, 10 d'abril a les 11'00 h.

Concert d'orgue per l'escala de Sa Pobra

Interpret i comentari: Miquel Benabassar

LOS ELEMENTOS

FUNDACIÓ ANTONIO LITERES DE INVESTIGACIÓ I DIFUSIÓ DE LA MÚSICA
1982-1983 DE LA CIUTAT DE ALCOBIA

C/ Santa, 15 - Alcobia

ANTONIO LITERES

Dijous, 10 d'abril a les 20'00 h. (1982-1983)

Presentació del llibre "III Simposium sobre els Orgues Històrics de Mallorca" i "III Trobada de Documentalistes Musicals" - Ciutat d'Alcobia

IV Simposium sobre els Orgues Històrics de Mallorca

Vila de Muro . 1997

**Ponència
i
Comunicacions**

Ponència d'

ANTONI MULET I BARCELÓ

“Els orgueners mallorquins
del segle XIX”

INTRODUCCIO

Es cosa prou estudiada que la maduresa de l'orgue ibèric es va assolir entre 1680-1700 desenvolupant-se al llarg de tot el segle XVIII. Ben al contrari la següent centúria està encara poc investigada (1). El segle XIX, cal dir-ho d'entrada, representa la decadència de l'instrument. L'inici d'aquest ocàs es centra en el primer terç que a ca nostra coincidirà amb l'activitat de l'orguener Gabriel Thomàs.

Ja fa quatre dècades que Joan Maria Thomàs (2) assenyalava com a data simbòlica la de 1817, en que Valentín Verdalonga construí l'orgue nou de la catedral de Sevilla, enfront de l'anomenat "órgano viejo", és a dir el de Jordi Bosch de 1779. Efectivament un i altre representen la culminació del barroc espanyol i la data de 1817, escollida com a clau per Mn. Thomàs, es pot considerar vàlida a nivell general.

Aquesta decadència s'inicià al país després de la guerra de la Independència i durant l'obscur regnat de Ferran VII. Pel que fa a la organologia és una època encara inexplorada i es sol passar amb una simple frase: "habrá que esperar casi un siglo para reanudar el hilo roto" (3).

CAUSES DE LA DECADENCIA

A)-Casi totes les esglésies disposaven ja d'un orgue construït a finals del XVII o durant el XVIII. A Mallorca i durant aquest període tenim documentats una corantena d'orgues nous, la tercera part dels quals sortiren de mans dels Caymari (4) i Bosch (5).

B)-Situació econòmica i política d'Espanya: guerres civils, successió de governs conservadors i progressistes.

C)-Pèrdua del poder econòmic de l'Església: centrat en les desamortitzacions i la supresió dels impostos eclesiàstics de delmes i primícies. L'església espanyola va patir dues exclaustracions seguides de les corresponents desamortitzacions:

-La primera fou aplicada progressivament durant el trieni liberal: Pel Setembre de 1820 foren expulsats els jesuïtes. Al Desembre del mateix any foren suprimides les ordes monàstiques; els cistercens de la Real, els cartoixos de Valldemossa, i els trapencs d'Andratx hagueren d'aplegar i els seus bens foren venuts. Segons una ordre de les Corts de l'octubre de 1820 havien d'esser clausurats tots els convents que no tenguessin al meyns 12 professors, si el convent era únic dins la població, o 24 si n'hi havia d'altres. En compliment d'aquesta ordre el 1821 foren tancats una dotzena de convents: Els dels franciscans de Jesús, dels

teatins, dels agustins de Felanitx, dels dominics de Pollença, Inca i Lloret, dels franciscans d'Alcúdia i d'Artà, i dels mínims de Sant Francesc de Paula de Santa Maria, Muro, Campos i Sineu. A més de les esmentades supressions ordenades pel govern central, el "jefe" polític de Balears prengué la iniciativa d'expulsar de Mallorca el 28 de febrer de 1823 els dominics i els caputxins dels convents de Palma, acusant-los d'absolutistes. El mateix 1823, amb l'ajuda de l'exercit francès enviat per les potències que formaven la Santa Aliança, fou derrocat el règim constitucional i va esser implantat el règim absolutista (6). Els frares exclaustats tornaren ocupar llurs convents i alguns es trobaren l'església sense orgue ni retaulles.

-La segona exclaustació, més coneguda, és la de de 1835. El 25 de juliol va ser promulgat un decret del govern liberal que obligava a clausurar els convents que no tenguessin almenys 12 professors. El capità general de Mallorca els tancà tots sense distingir entre grans i petits. El 12 d'agost foren desallotjats els convents de Palma i el 15 els dels pobles, en total trenta cases amb un total de 801 religiosos. També foren suprimits 4 monestirs de monjes. El motiu que donava el govern era "que por el corto número de sus individuos no pueden mantener la disciplina ni ser útiles a la Iglesia". Darrera aquest motiu tan feble s'hi amagava un govern arruïnat que cobrava les riqueses eclesiàstiques i alhora minvar el nombre dels seus més aferrissats enemics, perquè els religiosos, en general, eren carlins. El govern d'Isabel II, completament endeutat, va recórrer al fàcil expedient d'apoderar-se dels béns de l'Església. La desamortització, iniciada pel ministre Mendizabal el 19 de febrer de 1836, no s'estengué només als bens dels frares, sinó també als de les religioses i als de les fundacions pies i altres entitats eclesiàstiques. (7).

D)-Oferta d'orgues de segona mà procedents dels convents desamortitzats. A nivell de Mallorca convé recordar un èxode que va durar bona part del segle:

-Orgue del convent de San Domingo de Jordi Bosch, el cas més conegut, que a 1837 es instal·lat a Santanyí (8).

-Orgue de la capella del Roser de Sant Domingo: A 1823 passa a Son Servera. El 22 de Novembre de 1823, restablerta la comunitat, reclamen l'orgue (9) que a 1847, després de la exclaustació definitiva, acabarà a Bayalbufar.

-Uns anys després, a 1851, l'orguenet vell de Bayalbufar passarà a Galilea.

-Però Son Servera no es quedarà sense orgue: A 1843 aconseguirà el del convent d'Artà, obra dels Barrera, en pugna amb la parròquia d'Artà que també el volia (10).

-Orgue del convent de Campos de Pere Josep Bosch que a 1822 el s'enduran a Bujer com veurem (11).

-Orgue del convent de Santa Maria del Camí: a 1822 serà traslladat a Consell (12).

-Orgue del convent de Petra que passà a Lluçmajor.

-Orgue del convent del Sant Esperit (avui sant Felip Neri) que a 1848 fou venut a Sant Joan (13).

-Orgue del cor de Sant Domingo, obra de Fra Vicenç Pizà, que passà al Santuari de Consolació de Sant Joan (14).

-Orgue del convent de Nostra Senyora de Itria que passà a Sant Marçal (15).

-Orgue del convent de Jesús, també obra de fra Vicenç Pizà, que passà a Calvià.

I tants d'altres que es varen perdre: la Missió, convent del Carme (dels germans Caymari i semblant al de la parròquia de Felanitx), Sant Antoni de Pàdua de "sa porta", l'obra més antiga dels Caymari, mínims de sa plaça de la reina, convent de Sant Felip Neri de la plaça major, franciscans d'Alcúdia (dels germans Barrera), monestir de l'Olivar, i un llarg etcètera. Nomès la meitat dels convents exclaustrats conservaren l'orgue.

E)-Expansió progressiva de l'harmònim. A finals de segle el musicòleg Antoni Noguera ja advertia: "Entre el organo de tubos y el armonium existe la diferencia que va de lo sublime a lo ridiculo" (16). (Al cap de cent anys la frase segueix ben vàlida just canviant harmònim per teclat electrònic).

Finalment a 1855 el ministre Madoz decretà una altra desamortització civil i eclesiàstica que afectà també a les parròquies i abolí el sistema de beneficis a mesura que anaven morint els beneficiats. Altrement dit: Les parròquies es quedaren sense organistes perquè l'estat es va incautar de les rendes que els mantienien. Es significatiu el borrador d'una carta del rector d'Algaida al govern: "El 3 de Eno. de 1857 falleció Dn. Lucas Solivellas Pro. y Bdo. Organista de dicha parroquia, cuya pieza Ecce. no se ha podido proveer a causa de la suspension dada por el Gobierno de S. M. el les beneficios de patronato Ecco. Esta vacante ha dado un gran vacio en la Parroquia de que se trata quando son tan manifiestos los servicios para que fue fundado. Si el eminente catolicismo de S. M. ha atendido a esta clase de servicios en los conventos de religiosas al consignar una pension para una organista y otra para cantora para que vayan arregladas las funciones Eclesiasticas sin duda dara permiso para proveer este beneficio en una Parroquia Matriz que consta de 2300 almas y mas quando las solas rentas de este beneficio son suficientes para la congrua dotacion de un Ecclesiastico Organista sin perjuicio de los fondos del estado". Al marge hi ha una nota: "Consultat ab el Sec. del Bisbe troba qe. esta be; pero dubta molt qe. surta". La carta probablement no es va enviar mai. La crisi dels orgues i dels orgueners havia arribat també als organistes.

GABRIEL THOMAS

Alguns historiadors del S. XIX insisteixen en l'origen llucmajorer d'aquest orguener (17). El primer que ens crida l'atenció és que començà la seva tasca construint l'orgue barroc de la Seu a la darrera dècada del segle XVIII. Calia recercar els orígens d'aquest mestre que podem considerar com el darrer orguener barroc mallorquí. Mn. Baltasar Coll m'advertí de la dificultat que suposava investigar aquest llinatge a Lluçmajor degut a la seva abundància. Aiximateix ho vaig intentar però la quantitat de Gabriels Thomasos que apareixen als sacramentals d'aquesta parròquia a la segona meitat del segle XVIII va fer que ho deixàs correr. Després, cercant altres orgueners, vaig anotar un Gabriel Thomàs mort a la parròquia de Santa Eulàlia. Quan Bartomeu Font Obrador preparava el tom corresponent al segle XIX de la seva Història de Lluçmajor va voler documentar aquest orguener i va descobrir que era de Bunyola. Aleshores vaig recordar la meua anotació. La data coincidia amb una anotació de la Seu "unos que trabajaban con el difunto" (18). Amb aquest punt de partida, o d'arribada, no costà gaire trobar el testament i amb aquest vaig poder datar el neixement. Tots els escrúpols per acceptar l'origen bunyolí de Thomàs desapareixen quan es compara la signatura del seu testament amb les dels seus contractes d'orgues.

Gabriel Thomàs va néixer a Bunyola el 22 de Desembre de 1762. Era el segon fill del fuster Sebastià Thomàs i de Francina Estarellas. El pare probablement era natural de Lluçmajor ja que al baptisme del seu primer fill la padrina de fons també ho era (19).

Gabriel es va casar amb Joana Anna Frau de qui tengué una filla, Francesca Maria. Quan va enviudar es tornà a casar amb Catalina Moranta de qui va tenir un fill de nom Sebastià.

LA FORMACIO: L'ORGUE DE LA SEU

S'ha suposat que Thomàs va ésser deixeble de Jordi Bosch, segurament per la realització d'algunes batalles simètriques (la Seu, Santa Maria de Inca) del tot semblants a les introduïdes per aquest mestre (Santanyí, Sant Francesc). De fet s'han atribuït freqüentment a Bosch treballs de Thomàs. La dificultat per acceptar aquesta teoria està en que Jordi Bosch s'instal·là a Madrid quan Thomàs només tenia nou anys i quan aquest parla de Bosch fa servir termes que, més que un mestre conegut, denoten una persona famosa i llunyana: "el célebre Jorge Bosch..." (20). Per mi l'explicació s'ha de cercar, un cop més, en la confusió habitual entre els diferents Bosch: No seria deixeble de Jordi Bosch sinó de Pere Josep Bosch. Parodiant aquella famosa frase de la història de la música: "A Viena Beethoven va rebre de mans de Haydn l'esperit de Mozart", podríem dir que a la Seu Thomàs va rebre de mans de Pere Josep l'esperit de Jordi Bosch.

Pere Josep Bosch ja havia treballat a l'orgue major de la Seu a 1772, data en que reformà l'orgue del cor (21). El 17 de Desembre de 1789 va signar el contracte per "compondrer lo orga major". El projecte, tot i esser antiquat, era considerable ja que el capitol estava disposat a gastar-hi 2.000 lliures procedents de la venda d'unes cases. S'havien de fer nous els secrets, les manxes, els teclats i la mecànica a més d'alguns tubs de fusta. El pla preveia dos teclats: Orgue major amb nou jocs i Cadireta amb cinc. No és gens probable que una persona de 75 anys començàs una tasca tan ambiciosa sense algún ajudant. Es va començar l'obra i a principis de l'any següent es parla d'afegir algun registre i un tercer teclat, però l'obra es va interrompre segurament per malaltia de l'orguener. La darrera notícia que tenim de Pere Josep Bosch la trobam a 1792 al testament de la seva germana Caterina on el seu nom apareix com a marmesor (22).

El 19 de Maig de 1793 el capitol signà contracte amb Gabriel Thomàs per acabar l'orgue, contracte que malhauradament no ens ha arribat. No és gens probable que els canonges que havien acceptat a Pere Josep Bosch amb reticències, de fet abans havien escrit a Sevilla al seu nebot Jordi oferint-li la feina i fins i tot havien intentat donar-la a algun estranger, acceptassin a un jove inexpert, desconegut i sense referències si aquest no hagués treballat abans en el mateix projecte. Quatre anys després, el 7 de Juliol de 1797, Thomàs signà un nou contracte que incloïa els sis registres de batalla que han arribat al nostre segle. El seu preu fou de 3.000 lliures i l'orguener n'havia de cobrar 70 cada mes, cosa que no es va complir, com veurem (23). L'orgue es va estrenar el dia de la Puríssima de 1798. Thomàs va tenir cura del manteniment de l'orgue de la Seu entre 1804 i 1820. El 15 d'Octubre de 1828 va demanar al Capítol "que se le satisficieran 355 libras que se le adeudaban por la construcción y recomposición del órgano en distintas épocas". L'onze d'Agost de l'any vinent tornà a reclamar el deute. Finalment el 14 de Maig de 1830 s'acordà pagar-l'hi (24).

Un cop fetes les paus, el 14 d'Agost de 1831, Thomàs presentà una llista de l'estat de l'orgue, gràcies a la qual coneixem la seva disposició original.

A més del seu treball al costat de Pere Josep Bosch s'han apuntat les influències estrangeres: "Fue discípulo del fundador de la acreditada casa constructora de órganos Cavaillé-Coll que se encontraba accidentalmente en esta isla huyendo de las turbulencias de la Revolución Francesa" (25). Supòs que es refereix a Jean Pierre Cavaillé (Galhac 1743 - Llançà, Alt Empordà, 1809), orguener d'origen llenguadocià, que a 1762, any del naixement de Thomàs i certament molt abans de la revolució francesa, es va establir a Barcelona on es casà a 1767 amb Francesca Coll. També podria tractar-se del seu fill Dominique Cavaillé-Coll (Tolosa del Llenguadoc 1771 -Choisy-le-Roi 1862) que treballà freqüentment a Catalunya i el fill del qual, Aristide, és el pare de l'orgue romàntic francès (26). Ni un ni l'altre els he trobats documentats a Mallorca on per cert els refugiats de la revolució francesa foren molt nombrosos.

ALTRES OBRES

A 1805 Thomàs amplià l'orgue vell del convent de Campos, obra del seu mestre Pere Josep Bosch, afegint-li els jocs de Batalla, un Bordó i les Contres de llén-gua (27).

El 29 de Setembre de 1810 firmà contracte amb el Comú de preveres de Sant Joan per construir un "orgue nou enmig de lo cor". En dit contracte trobam per primera vegada en aquest segle signes de la recesió econòmica que tant afectarà als orgues. No es fa un contracte global de tot l'orgue, sinó per anys: 100 lliures el primer any i 60 cada un dels restants, sense que sapiguem que costà tot l'instrument que al manco tenia tres registres pagats per tres capellans (28). Aquest orgue desaparegué a finals del segle XIX, però es conserven fragments del secret antic incorporats a l'orgue de Julià Munar.

A 1813 construí un orgue nou per la parròquia de Pollença. La cadireta es va perdre quan l'instrument es traslladà al cor, però el secret de l'orgue major, que constava de 16 jocs, encara es conserva a l'orgue actual.

A 1816 començà la construcció de l'orgue de Santa Maria de Inca, que es va fer en dues etapes. El preu de la primera etapa (1816-1822) era de 600 lliures. El primer pagament al mestre Thomàs data del 28 de Maig de 1816: "126 lliures pagades a Gabriel Thomas a conta de lo ajustat per el treball de lo orga". El darrer pagament, de només 15 lliures, 10 sous i 2 diners, es del primer d'Agost de 1822 i en ell es fa constar que "el contracte que tenia fet dit orgué amb la obreria sobre el orgue gros queda disolt per ambes parts dia 7 de Juliol de dit any".

A 1827 es comença la segona etapa. Es paguen a Thomàs 150 lliures per un registre de trompeteria i "76 lliures per les flautes grans per la llenya per ferles i feina". El 15 de Novembre de 1829 es signà contracte amb Thomàs per "fer los dos flautats de estañy de la caxe del orga gran de dita Parroquial Yglesia, com també posarlis ab puesto que a dit organero lo han de mantenir el temps que posara dites flautes; lo han de dur i tornar de Palma, i axi mateix han de dur los flautats; per preu de siscentes lliures..." (29). I així es va donar per acabat un orgue de considerables dimensions: només amb una gran façana amb dos flautats i tres jocs de batalla, una corneta magna i uns pocs jocs a la cadireta. Com es pot veure la crisi econòmica arribà a les parròquies molt abans que el decret de desamortització de 1855. Aquest instrument va arribar incomplet fins als nostres dies en que fou restaurat i completat per Pere Reynés entre 1991 i 1994.

Durant la primera exclaustració, el 14 de febrer de 1822, la parròquia de Bujer va obtenir l'orgue del convent de mínims de Campos. Gabriel Thomàs cobrà 125 lliures per efectuar el trasllat. L'orgue va esser muntat en el cor on hi va estar fins a 1876 en que Julià Munar el col·locà sobre el portal lateral. A 1835 Thomàs cobrà 6 lliures i 8 sous per "remendar los cañones del Organo de esta iglesia que se han de poner en dicho órgano" (30).

Quan a 1823 tornaren els mínims al seu convent de Campos es trobaren l'església sense orgue. Legalment podien reclamar la devolució com es va fer a altres llocs sense que l'estat indemnitzàs als compradors (31). Probablement per evitar despeses de trasllat arribaren a un acord amb els bujarrons i encarregaren un orgue nou a Thomàs que, com es pot suposar quedà incomplet per manca de diners. Així el trobà Gerhard Grenzing quan el restaurà i completà a 1982-83 (32).

Segons certes fons Gabriel Thomàs a 1835 efectuà el trasllat de l'orgue actual de Costitx procedent de la parròquia de Sant Jaume de Ciutat, cosa no gaire segura perquè sant Jaume no va contar amb un orgue nou fins uns anys després. Aquest orgue fou restaurat per Pere Reynés.

Per les seves característiques tècniques, incloent l'interior buit, li podem atribuir també l'orgue de Llubí, així com també l'ampliació de l'orgue del Socors on va instal·lar els quatre jocs de batalla i la corneta magna.

Gabriel Thomàs va deixar aquest món el 23 d'Abril de 1836 (33). Als 74 anys va morir d'una pulmonia en el seu domicili del número 4 del Born de Santa Clara, avui carrer de Sant Alfons. Pel seu testament sabem que la seva filla Francisca Maria, que havia estat monja de Santa Margalida, estava casada amb Juan Guillaume i vivia a Girona (34).

L'ORGUE DE GABRIEL THOMAS

Els instruments de Thomàs segueixen el criteri típic de l'escola mallorquina, fidel a l'esperit del "blockwerk", amb les mixtures dobles o triples a partir de la Dotzena. Malgrat tractar-se d'instruments no completats, els jocs bàsics escollits, Flautats, Corneta i Batalla, denoten un plantejament encara ben barroc, en la recerca dels contrastos tímbrics. El moble es simplifica al màxim fins a quedar reduït a una caixa per tancar l'instrument. A la Seu i a Inca aprofita tota la façana gòtica.

Als seus instruments hi trobam dos trets ben personals: La trompeteria de batalla en orgues de barana de cor, solucionant el problema de l'afinació sobre el buit de la nau amb un petit passadís interior (Campos, Llubí). I l'abandó de la típica mecànica de molinets, substituïts per dobles escaires de fusta que donen més igualtat al teclat.

Thomàs és el primer orguener mallorquí en abandonar per complet el teclat d'octava curta, adoptant l'extensió de 51 notes (Do1-re5). Una possible influència seria la de Ludwig Scherrer que a 1798 començà l'orgue de Soller i a 1804 el de Santa Eulàlia. Del mateix adoptaria el pedaler de 12 peanyes en forma de xampanyó.

També és el primer en abandonar es vell sistema de clavar les tapes del salmer amb claus, adoptant un curiós sistema de perns amb anella.

ANTONI PORTELL I FULLANA

Va naixer a Lluçmajor el 27 de Gener de 1806. Era fill de Jaume i de Catalina (35).

Alguns detalls ens fan suposar que era deixeble de Thomàs. Al capítol catedralici a 1836, any de la defunció d'aquest mestre com hem vist, es parla de que estan arreglant l'orgue "unos que trabajaban con el difunto". I a partir de l'any següent trobam a Portell afinant l'orgue de la Seu quatre vegades a l'any, per les festes del Corpus, Ascensió, Puríssima i Nadal (36). Per tant Portell, com el mateix Thomàs, es va iniciar treballant a l'orgue del primer temple mallorquí al costat del seu mestre.

A l'interior de la tapa de l'arca de vent de la cadireta de l'orgue de Santa Maria de Inca, obrat per Thomàs com hem vist, hi trobam el nom de "Antonio" que per mi té que veure amb Portell, coneguent la seva afecció a signar no només el secret de llurs instruments sinó cada un dels tubs.

A 1838 cobrà 100 duros per compondre l'orgue de Porreres (37).

El 27 de Juliol de 1842 els organistes de la Seu, Miquel Tortell i Andreu Llabrés, manifesten al capítol l'estat de l'orgue i de llurs necessitats: "En toda la isla no hay más que un maestro organero bastante perito en el arte que es D. Antonio Portell, de manera que si faltaba este en caso de estopearse el órgano se tendría que recurrir al continente... es muy próxima la contingencia porque el indicado D. Antonio Portell ha tomado la resolución de pasar con la familia a establecerse en Francia antes de concluir el verano..." (38). A l'endema Portell ja treballava a l'orgue de la Seu com conprovam a la "Cuenta de la recomposición del Organo Mayor de la Catedral empezado día 28 de Julio de 1842 y concluido día 27 de Enero de 1843... Total 500 libras" (39). A més de repassar l'orgue i afinar-lo li va afegir tres registres com deixà ben escrit a un paper que es conservava a l'interior de l'instrument. Als anys següents seguirà afinant aquest orgue quasi cada any.

La seva obra més important és l'orgue de Sant Jaume on trobam aquesta inscripció: "lo hizo Antonio Portell dia 1 A
il D 1837". Segurament es tracta del començament de les obres ja que l'instrument s'acabà a 1840 i fou ampliat a 1860. A 1979 fou objecte d'una de les pitjors restauracions que s'han fet a Mallorca privant-nos de l'única cadireta feta pel primer Portell.

A 1839 treballà a l'orgue del Santuari de Sant Salvador d'Artà: "Per 17 flautas novas del lleno y de la corneta qe faltavan al orga 30 ll. - Per remendar molts

de canons que estaven estropeats en casa del orguè y pintarlo 8 ll. - Per limpiarlo y refinarlo 10 ll.” Aquest petit orgue fou construït per un Caymari a 1701 pel preu de 70 lliures sufragades pel marquès de Bellpuig (40).

A 1849 cobrà 130 lliures per “ espolsar, trempar i arreglar” l’orgue de la parròquia de Campos (41).

A 1850 construí l’orgue de la parròquia d’Artà aprofitant el material de l’instrument anterior (42).

A 1854 va fer l’orgue de Binissalem aprofitant tots els tubs de l’orgue de Jordi Bosch de 1762.

El 20 de Març de 1855, de bell nou a l’orgue de la parròquia de Campos, cobrà 1000 lliures “por la construcción de tres registros y recomponerlo y afinarlo” (43).

Però apart dels instruments de Sant Jaume, Artà i Binissalem, més o manco grans, ja que disposen d’una base de Flautat de 8’ al manual i de Contres de 16’ obertes al pedal, el més conegut de Portell són els orgues petits construïts per a les novelles parròquies dels nous municipis independitzats a rel de la constitució de 1812 o per algun convent expoliat. Es tracta d’orgues de cor que, seguint una tradició mallorquina que es remunta a finals de l’edat mitjana, van col·locats al centre de la barana:

-Orgue de Santa Eugènia, 1840 (44). Abandonat des de fa quaranta anys, avui es té intenció de restaurar-lo.

-Orgue de Randa, 1852 (45). Abandonat fa més de trenta anys.

-Orgue de S’Arracó, 1853 (46). Restaurat a 1985-86 per Jan Velkamp i Jan Jongepier.

-Orgue de Puigpunyent, 1854-55. Restaurat a 1971 per Gerhard Grenzing.

-Orgue del convent de Petra, 1855. Modificat i convertit en una mena de falla valenciana a 1986.

-Orgue de Mancor de la Vall, 1856-57 (47). Desaparegut. Queda la caixa convertida en armari.

-Orgue del col·legi de la Puresa, 1859 (48). Substituit per un harmònim i traslladat al Pla de Na Tesa a 1917. A 1927 tornà ésser substituït per un altre harmònim i abandonat. Avui només en queda el secret.

-Orgue de Maria de la Salut, 1860 (49). És especialment interessant ja que per la seva concepció es tracta de l’últim orgue tardo-barroc mallorquí. Abandonat des de temps immemorial.

-Orgue d'Ariany, 1861 (50). Desaparegut i substituït per un instrument romàntic.

Per la semblança amb els anteriors també podem atribuir a Portell els orgues següents:

-Orgue del Santuari de Gràcia (Llucmajor) instal·lat a 1847 (51). Des de fa una trentena d'anys està desmuntat i amb la meitat de tubs expoliats.

-Orgue de Deià, contruït abans de 1861 (52).

-Orgue de Lloseta.

-Orgue de Sant Llorenç des Cardassar.

En data desconeguda també va treballar als orgues de: Algaida (un joc de Baixons-Clarins) (53), Sencelles (un joc de Baixons-Clarins), parròquia de Pollença (tres jocs de batalla).

Fora de Mallorca va construir l'orgue de la catedral de Albarracín (Terol) a 1854 i l'orgue de la catedral de Las Palmas de Gran Canaria a 1861 que consta de dos teclats: Orgue Major amb 12 registres i Cadireta amb 5. Aquest orgue fou construït al seu taller de Palma i costà "151.716 reales de vellón". Per instal·lar-lo es traslladà a Canaries, via Cadiz, juntament amb dos ajudants. Aquest orgue ha estat restaurat per Gerhard Grenzing.

A Cadiz degué visitar l'orgue de la catedral, perquè al cap d'uns anys, el 13 de Juny de 1868, l'organista d'aquell temple, D. Rafael Monge, escrigué al de la catedral de Canaries, D. Vicente Calvo y Valero, sol·licitant referències de l'orguener Portell. El segon li contesta remitent el projecte de Portell afegint com a postdata: "Tengo entendido que el Sr. Fullana (sic) murió el año pasado en América" (54).

ANTONI PORTELL I PETIT

Continuà la tasca del seu pare treballant als següents instruments:

Entre 1860 i 1862 afegí la cadireta a l'orgue de Binissalem, construït pel seu pare (55).

El 17 de Febrer de 1864 presentà a la catedral de Palma un "presupuesto para el desmonte y afinación del órgano principal de esta santa Iglesia de Palma. Para desmontar, limpiar, afinar dicho órgano y modificar los reguistros (sic) del lleno con una nueva combinación 250-300 ll." (56).

A 1865 cobrà 400 lliures per recompondre l'orgue de la parròquia de Muro (57).

També a 1865 va construir un orgue nou, del tot semblant als del seu pare, per a la parròquia d'Estallencs. Fou restaurat per Gerhard Grenzing a 1970 (58).

El 30 de novembre del mateix any de 1865 cobrà 30 lliures de la parròquia de Bayalbufar “por la recomposición y afinación del órgano” (59).

A 1866 construí un orgue nou per la capella de Sant Alfons de Montision. Fa molts d'anys que està abandonat.

A 1867 apareix altre volta afinant l'orgue de la Seu.

A 1871 el trobam per darrera vegada afegint un registre de trompeteria a l'orgue de Fornalutx.

Degué morir poc temps després perquè el 23 de Setembre de 1877 l'orguener Julià Munar confessa que deu 60 duros a la família del Sr. Portell. Segons contava el mateix Munar: “Portell en ses darrerries era un poc dur d'oreya i per axó donava massa embocadura als canons” (60). No sabem si es referia al pare o al fill.

L'ORGUE DELS PORTELL

En la majoria dels casos és d'un sol teclat de 54 notes (Do1-fa5), normalment partit entre Si2/Do3, segurament per influència de l'escola catalana. La reducció, realitzada en filferro, ocupa un espai mínim i degué adoptar-la de l'únic model d'orgue processional que tenim a la nostra illa, el del convent de Muró, enguany feliçment recuperat per Pere Reynés. Els orgues Portell son sempre instruments molt ben acabats, que consten d'entre tres i set jocs i que segueixen un esquema molt estudiat per aconseguir un bon volum sonor amb molt pocs mitjans:

- Un Bordó, freqüentment sense tirador.

- Un Tapadet o una Octava (excepcionalment ambdós).

- Dos o tres Nazards (a vegades amb el mateix tirador).

- Un joc de Baixons i Clarins.

El Ple queda reservat pels instruments més grans.

Per estalviar espai els tubs de ma esquerra del Bordó, en la gran majoria dels casos, van col·locats davall el secret.

L'alimentació sol consistir en un sol manxó col·locat a l'interior, sobre els tubs, i manejat per un pedal. La manxa reguladora va al sostre de l'instrument.

El moble segueix la línia d'austeritat començada per Thomàs. Son els típics orgues en forma de guardarobes, amb unes portes que tanquen fins i tot el teclat.

Aquests orgues foren meynpreats per alguns organistes mediocres de finals del S. XIX, més que res pel seu to excessivament elevat. Enfront dels orgues de l'antiga escola mallorquina, amb un diapassó dos o tres semitons més baix que l'actual, Portell fa servir freqüentment el que llevors es deia "to brillant", molt proper al La 440. Es veu que això a la seva època suposava una gosadia, segurament influïda per l'escola francesa. Per això als darrers anys del segle XIX i primers del XX, alguns d'aquests instruments (Puigpunyent, Randa, Mancor, Lloseta...) foren baixats de to, emprant el procediment casolà de prescindir de les dues notes més baixes del teclat i enganxar la tecla Re 1 a la primera ventallola del secret i així seguint.

Els orgues de Portell, tot i la seva simplicitat, son apreciats per nombrosos experts. Al seu temps foren celebrats per l'orguener Mr. Puchet de Toulouse. Als nostres dies l'organista holandés Jan Jonjepier ha lloat la qualitat dels seus Tapadets. I Gerhard Grenzing ha definit l'orgue de Portell com "un orgue tot de nazards" (51), és a dir, que tot l'instrument està concebut a partir de l'element més genuí de l'orgue ibèric.

DOCUMENTA

I

Dia 13 de Març de 1761

Lluc Matgi Bonaventura Thomas fill de Sebastia Thomas i Francina Estarellas. Foren padrins Gabriel Estarellas escola de esta Parroquia i Catherina Mut de la de Lluçmayor.

Arxiu Diocesà: I/17-B/11

II

En la Iglesia Parroquial del Señor Sant Matheu de esta Vila de Bunyola; als vint y quatre dias del mes de Dezembre de lo any mil setcents xexante y dos; Jo el Doctor Simo Masroig Prevere y Rector en ella baptizí a un niño que nasque el vint y dos de dit mes y any sirca las duas de la tarda; fill de Sebastia Thomas, y Francina Estarellas conjuges de esta Parroquia de Buñola; sely posa per nom: Gabriel, Vicens, Bonaventura. Foren padrins lo honor Gregori Estarellas Sirurgia y Regidor, y Francina Ripoll, tots desta Parroquia; a los quals advertí lo parentesch havien contret. En fe d lo qual lo firma

Doctor Simo Masroig Prevere y Rector de Buñola

A. D.:I/17-B/11, f. 59 v.

III

A los veinte y tres dias del mes de Abril del año mil ochocientos treinta y seis recibidos los Stos Sacramentos falleció de una pulmonia a los setenta y cuatro años de su edad el Sr Gabriel Thomas viudo de Juana Ana Frau y Marido de la Sra Catalina Moranta e hijo de Sebastian y de francisca Estarellas conj. difuntos natural de la villa de Buñola y vecino de esta Parroqa.

En su ultimo tastamento y mandas pias otorgado en poder de Dn Juan Nadal Not el dia 21 de los mismos manda lo siguiente: Albaceas al Dr. Dn. Sebastian Pou a Dn Gabriel Villalonga y a Dn Sebastian Thomàs Pbros. Misa Solemne Conventual en la parroql. Yglesia de Sta Eulalia al Arbitrio de sus Albaceas mas qe. le sean celebradas 80 l de misas bajas qe. se repartiran del modo siguiente 1 l 12 s caridad de 5 misas celebradas por su confesor ordinario 50 al antedicho Dn. Sebastian Pbro 50 por Dn Bernardo Vidal Pbro su sobrino y las restantes a disposicion de los antedichos Albaceas todas a caridad de 5 s. Lega al Rdo Rector o

Vico. 5 s. por su derecho Parroql y por ultimo lega los 12 rl vn qe. manda la Rl. cedula de qe. certifico Jacinto Nicolau Vico.

Ma 40 n 4o Born de Sta. Clara

A. D.: I/72-D/24 f.200 v.

IV

Antonio Josef Portell

A los veinte y ocho dias del mes de enero del ano (sic) mil ochocientos y seis , el infrascrito bautizé un niño nacido a las dos de la tarde al dia antecedente hijo de Jaime Portell y Catalina Fullana conyuges. Abuelos paternos Pedro Portell y Antonia Ana Mut. Abuelos maternos Miguel Fullana y Praxedes Xanxo conyuges. Todos de esta parroquia se le puso por nombre Antonio Josef. Maria; Nicolas,Buenaventura: fueron padrinos Pedro Fran<cis>co Portell y Geronima Vidal: a quienes notifico el espiritual parentesco y la obligacion. De que doy fe.

Dr. Nicolas Pons Pco y Ror

A. D.:I/55-B/27 f.178

NOTES

1- L'únic treball que conec és el documentat estudi d'Alfonso Vicente Delgado: "Notas para el estudio de la organería en España en el S. XIX". In Nasarre, V, 1, p. 85-106.

2- J. Ma. Thomàs: "Un gran organero español". In Tesoro Sacro Musical, Noviembre-Diciembre 1958, p. 105-111.

3- Ramón González de Amezua: "Perspectivas para la historia del organo español". Real Academia de Bellas Artes de San Fernando. Madrid, 1970.

4- Antoni Mulet i Barceló: "Aproximació a l'estudi dels Caymari, orgueners". Comunicació a la II Trobada de documentalists Musicals. Inca 1996.

5- Antoni Mulet i Barceló: "Els orgueners de la família Bosch", ponència del II Simposium sobre els Orgues Històrics de Mallorca. Inca 1996.

6- Pere Xamena - Francesc Riera: "Història de l'Església de Mallorca". Ed. Moll, 1986.

7- Ibid.

8- Miquel Pons i Bonet: "L'orgue de Jordi Bosch a Santanyí". In Estudis

Balearics, n. 25, p. 57-78.

9- Arxiu Diòcesis Mallorca (a partir d'aquí A. D.) IV/9/55.

10- Antoni Mulet i Barceló: "Els orgueners de la Família Barrera". In III Simpòsium sobre els Orgues Històrics de Mallorca. Alcúdia, 1997.

11- Gabriel Reus Mas: "Els tres orgues i els organistes de Campos". Campos 1994.

12- A. D.: Inventario de los objetos de Culto del convento de la Soledad de Santa Maria, cuando la desamortización; y su aplicación a otras iglesias.

13- Informació facilitada pel rector Mn. Gabriel Ferriol i Antich.

14- Josep Estelrich i Costa: "El pujol de Consolació de Sant Joan". Monografies santjoanes 2, 1993, p.64.

15- Antoni Mulet i Barceló: "L'orgue de Sant Marçal". In Portula, N. 164, Juny 1996, p. 18-19.

16- Antoni Noguera: "La música en Palma". Ensayos de crítica musical. 1891.

17- Terrassa: "Historia de Llucmajor".

18- Informació facilitada per Mn. Baltasar Coll i Thomàs.

19- A. D.: I/17-B/11, f.59 (Cfr. Documenta).

20- Arxiu Catedral de Mallorca (en endavant A. C.): reg. 1678 f. 7 i s.

21- Antoni Mulet i Barceló: "L'orgue de la Seu". In La seu de Mallorca. Div. aut. Olañeta ed. 1995.

22- A. D.: I/75-D/12, f.132.

23- A. C.: reg. 1668 f. 193 i v.

24- A. C.: Actes capitulars 1828-1831, reg. 1677 f. 139 i v.

25- Restauración del órgano de la Catedral. In La Almudaina 13 octubre 1909.

26- Gran Enciclopèdia Catalana, T. 4, p. 774.

27- Gabriel Reus Mas: O. C.

28- Informació facilitada per Mn. Gabriel Ferriol i Antich.

29- Gairebé tota la documentació sobre l'orgue d'Inca ha estat facilitada per l'historiador inquer Gabriel Pieras.

- 30- Gabriel Reus Mas: O. C.
- 31- Pere Xamena - Francesc Riera: O. C.
- 32- Gabriel Reus Mas: O. C.
- 33- A. D.: I/72/D-24.
- 34- Arxiu del Regne de Mallorca: Prot. N-263 f.219-120.
- 35- A. D.: I/55/D-27, f. 178.
- 36- Informació facilitada per Mn. Baltasar Coll i Thomàs.
- 37- Joan Rosselló Lliteras: "Història de l'orgue de la Parròquia de Porreres".
In Restauració de l'orgue de Porreres. Memòria, Porreres, Desembre 1982. p. 11-19.
- 38- A. C.: Actes capitulars 1840-1855, reg. 1679, f. 57.
- 39- A. C.: Caixó 54.
- 40- Informació facilitada per Mn. Antoni Gili.
- 41- Gabriel Reus Mas: O. C.
- 42- Antoni Gili: Contractes d'orgues. In III Simpòsium sobre els Orgues Històrics de Mallorca. Alcúdia 1997.
- 43- Gabriel Reus Mas: O. C.
- 44- Segons una inscripció que hi ha sobre el teclat.
- 45- P. Gaspar Munar: Petita història de Randa. Lluçmajor 1972, p. 36.
- 46- A. D.: III/62/34.
- 47- A. D.: III/131/36.
- 48- Margarita Juan R. P.: Una insigne balear: Madre Cayetana Alberta Giménez. Palma de Mallorca 1986. p. 124.
- 49- A. D.: III/132/42 i 48.
- 50- Bruno Rebassa: Capelles del oratori. p. 77.
- 51- P. Gaspar Munar: La muntanya dels tres santuaris.
- 52- A. D.: III/103/24.
- 53- Antoni Mulet i Barceló: "L'orgue d'Algaida". In Es Saig. Núm. 103-104. 1989. p. 6-10.
- 54- Ramón Gonzáles de Amezua: O.C.

55- Borradors de l'inventari parcial des orgues de Mallorca realitzat per l'antiga Associació Jordi Bosch d'Amics de l'Orgue. Arxiu del Monestir de Sant Geroni, P. S. 53.b.4.

56- A. C.: Caixó 54 doc. 9.

57- Arnau Reynés Florit i Pere Fiol Tornila: Orgue i música a Muro. Muro 1994.

58- A.D.: III/107/159.

59- Baltasar Morey i Carbonell: Algunes dades sobre l'orgue de Banyalbufar. In III Simpòsium sobre els orgues de Mallorca. Alcúdia 1997.

60- Ibid. nota 55.

Antoni MULET I BARCELÓ

Santa Maria del Camí, Pàsqua de 1997

Comunicació d'

ANTONI MULET I BARCELÓ

“El “Llibre de l’Orgue”
del convent de Sant Domingo de la
Ciutat de Mallorca (Pau Estada, 1603)
un antecesor de l’Orgue de Jordi Bosch”

INTRODUCCIÓ:

La trajectòria de l'orguener català Pau Estada a Mallorca és prou important encara que no suficientment coneguda. Trobam per primera vegada a Pau Estada a 1596, data del seu casament a Barcelona (1). Es degué establir a Mallorca a 1599, any de la mort del seu oncle Salvador Estada, de qui aprengué l'ofici (2), perquè el 22 de Maig de 1600 en el convent de Sant Jeroni de Ciutat s'estrenà un orgue construït per ell que costà 125 lliures pagades pel bisbe J. Vich i Manrique (3). D'aquest instrument ens han arribat el teclat i el moble incorporats a l'orgue de Matheu Bosch de 1746. Aquest teclat era de 42 notes.

A 1600 cobrà pel manteniment de l'orgue de la Seu on posteriorment començarà un orgue nou (4). A finals del mateix any o a principis de l'any següent començà un orgue nou a la parròquia de Sineu (5).

L'ORGUE DE SANT DOMINGO

A 1603 es signaren els "Capitols de concert entre lo convent de St Domingo de Mallorca i M Pau Estada ha cerca del orga que se ha de fer en dit convent" (6). Al "Libro de los gastos de la obra del organo el qual se comeco (sic) a 28 de abril de 1603" hi trobam molts detalls de la seva construcció. Fins aleshores l'església del convent de Sant Domingo contava amb un orgue construït per Jaume Febrer a finals del S. XV.

Aquest orgue, de factura gòtica, ja devia ser prou important al seu temps perquè el 24 d'Octubre de 1481 el capítol de la Seu envià una comisió per examinar-lo abans d'encarregar-ne un de nou al mateix mestre (7).

Mestre Pau Estada es compromet a construir el nou instrument dels dominics en el termini de quinze mesos cobrant 500 lliures per la feina. El convent es compromet a donar-li tots els materials i a correr amb les despeses de fusters i picapedrers.

L'orgue està concebut dins una estàtica plenament renaixentista. L'Orgue Major constava de deu registres. El Flautat major, de 16', començava a la façana amb el primer Fa. (Es a dir un parell de pams més llarg que el seu successor, l'orgue que construiria Jordi Bosch un segle i mig després). "Aquest flautat de stany de la cara ha de anar obrat molt be y partit ab los castells com sta traçat en la mostra". Seguint l'herència del "blockwerk" gòtic, que també trobam a la disposició presentada pocs anys després pel mateix Estada per l'orgue de la Seu (8), al Flautat major "han de tenir los set contrabaxos anexos set canons de fusta de proporcio de tretze palms...ab aquest flautat anira un altra de stany de 13 palms, y de mig lloch en avall serà unisono", es a dir que el Flautat de 16' anava sempre acompanyat d'un de 8', excepte a la segona octava. Seguia un altre Flautat de

fusta de 8' i tota la piràmide de Principals fins a obtenir un Plenum de catorze tubs per tecla.

A la Seu seria de setze i desset tubs per tecla. A aquest orgue s'hi troben ja tres jocs "de proporció Nazarda": Octava, Quinzena i Dinovena, mentre que a la Seu apareixen només els dos darrers. A Sineu trobam la Dotzena nazarda tant a l'Orgue Major com a la Cadireta.

A un i altre instrument hi ha una absència total de jocs de llengüeteria.

Els jocs de la Cadireta no figuren al contracte perquè Pau Estada nomé és obligat a fer-hi el salmer nou "per a que hi capia tota la canonada que ara te", però podem deduir-los examinant l'esmentat contracte de la Seu (Cfr. Documenta).

Per fer els tubs es varen portar de València tres quintars i viut lliures d'estany que costaren 120 lliures, 11 sous i 9 diners.

Entre les fustes emprades per a la construcció trobam: reure, llenyam vermell, sapí, avet i també "una carretada de llenyams de salzer de la Pobla".

De la gran quantitat de pagaments que es troben entre el 2 de Maig de 1603 i el 26 de Febrer de l'any següent convé destacar els que fan referència a l'ornamentació de la caixa de l'instrument que s'endevina d'estil plateresc. Primerament trobam als imaginaires Nicolau Roig i Jaume Blanquer treballant a escarada en l'ornamentació de la caixa. A més Nicolau Roig cobrà 20 lliures per pintar les portes que tancaven la cara de l'orgue.

El 10 de Novembre de 1603 mestre Joan Segarra cobrà 10 lliures per dos àngels que havia fet per l'orgue. Més envant se li paguen 7 lliures "a cumpliment de fer los dos angels y les dues sirenes de sobre lorga", altres 7 ll. i mitja "de los tres fullatges que estan posats en la canonada de dalt", i 6 ll. "per quatre penjans".

El 19 de Gener de 1604 hi ha dos pagaments curiosos que no tenen res a veure amb l'orgue de Sant Domingo: "Item a mre Joan Bayona p la cadireta de Sineu deu lliures a compte de mre Pau Estada". I a continuació: "Item a mre Pere Fornes nou lliures p dita cadireta de Sineu a compte de mo Pau Estada". Podem entendre aquest text gràcies a les troballes publicades per Mn. Bartomeu Mulet sobre l'orgue de Sineu: El 18 de Febrer de 1601 els consellers d'aquesta vila decidiren "que sia feta forse a que dit organista (Pau Estada) fasse lo orgue conforme lo acte y que la cadirete se desfasse y sia feta conforme lo acte" (9). Joan Bayona i Pere Fornés eren els fusters que el convent havia posat a disposició de Pau Estada i dels quals, una volta enllestit l'orgue dels dominics, es va servir per modificar l'orgue de Sineu ja que, segons els jurats, en lloc de fer-lo "de Lenyam vermell o Alber lo que no ha fet sino de poll y sapi y tambe la fayne y mestranse esser feyna gotigà y molt apartada de lo que la obre demanava y ell havia promes".

D'aquest orgue en fou organista Fra Vicenç Pizà que com ès sabut també va esser un orguener d'anomenada (10).

NOTES

- 1- Louis Jambou: "L'evolution de la facture d'orgues en Espagne du XVI au XVIII siecle". Tesi doctoral de la Sorbona.1988.
- 2- Informació facilitada pel mestre orguener Gabriel Blancafort.
- 3- Josep Estelrich: "L'orgue de mestre Matheu Bosch de l'Església de Sant Jeroni". In Madrigal, Gener 1987.
- 4- Informació facilitada per Mn. Baltasar Coll.
- 5- Bartomeu Mulet: "Col.lecció de documents relatius a l'Orgue de la Parròquia de Sineu". Comunicació al I Simposi sobre els Orgues Històrics de Mallorca. Sa Pobla, 1994.
- 6- Arxiu del Regne de Mallorca: C-183. Manuscrit en molt mal estat. Els 8 folis primers parlen de la construcció de l'orgue, mancant els números 4 i 5. La resta del llibre, fins a 178 folis, no tenen res a veure amb l'orgue.
- 7- Arxiu Catedral de Mallorca: N. Reg. 1626: Actes Capitulars 1466-1495, f.79v.
- 8- A.C.M.: Caixó 54, n.1.
- 9- Bartomeu Mulet: O.C.
- 10-Arxiu Diocesà: I/129/D-9: Llibre d'enterraments de Sant Domingo (18 setembre 1677), foli 43.

CAPITOLS DE CONCERT ENTRE LO CONVENT DE ST. DOMINGO DE MALLORCA I M PAU ESTADA ORGANISTA HA CERCA DEL ORGA QUE HA DE FER EN DIT CONVENT.

Po es pacta y concert entra lo convent y dit mo. Pau Stada que ha de tenir lo orga deu Registras y son los saguents ço es.

Po lo flautat de la cara ab los contrabaixos los quals seran de vint y sis palms de proporció C D E de fusta y entrara la cara F G A B y los demes de estany tambe han de tenir los set contrabaxos anexos set canons de fusta de proporció de tretza palms. Aquest flautat de stany de la cara ha de anar obrat molt be y partit ab los castells com esta traçat en la mostra, ab aquest flautat anira un altra de stany de 13 palms, y demig lloch en avall sera unisono.

Item flautat de fusta proporció de 13 palms

Item octava de aquest de stany proporció de sis palms y mig

Item (octava) de fusta proporció de sis palms y mig, y esta no entrara en los set contraeixos y lo cumpliment de aquest flautat sera proporció Narzada.

Item quinzena doblada dos canons per punt de stany proporció llarga

Item quinzena sola de proporció (Narzada)

Item una alemana 3 canons per punt

Item una altra 19 proporció narzada

Item 22 doblada dos canons p(er punt)

Item 29 doblada ab lo Si (mbalet....canons.....) y que demes del also yaia unas.....

Item es Pacta entra les ditas....

haia de posar le fusta y ob.....

cornises fullatges y tot lo.....

los canons.

Item es pacta q lo con(vent).....

nester y faltara p fer.....

de llaut p les molles y.....

Item lo Convent li ha de donar les aludes y aygua cuita q sera menester axi p los psalmes com p les maxas se fara

Item lo Convent liha de donar le fusta p los salmers ço es Roure o altre fusta bona, y lo organista le obrara a sa fantasia y pora fer obrar los llistons del psalmer als fustes del Convent y lo matex podra fer de la fusta que ha servir p los flautats de fusta sols ell, o traça y ajuda les flautas y tot lo menester.

Item es obligat m pau estada organista a fer quatre maxas bones y acabadas ab sos ambocados ventalles y portavents

Item te de fer lo dit m Stada lo psalmer de la cadireta bastat com ho requirex le obra pera q ycapa tota la canonada que ara te excepto q podra treura los set contraeixos, lo quals estara derera longa.

Item mes fara lo dit m re planaiar lo stany asas costas y le canonada feta q pora servir per le nova

Item mes te de fer un joc de teclas p lorga major de quaranta sinc teclas y mudar lo de la cadireta p q siaxich de ma.

Item mes se obliga lo Convent a sas costas fer tot lo que tocara ... (pi)cape-dres com es posar jaseras y asegurar y assentar tota le obra y a f(er les port)as y fer les pintar.

Item mes al Convent a dit m Stada p fer lo de dic Sinch çentas lliures pagadores co es que quant sera (la me)itat del orga feta li doneran sent lliures y acabada dita obra quatracentas y lo dit m Stada (se obliga) dins de quinza mesos contados obra donant li lo convent tot

per la Utat anem fer

les dites parts a 24

“Libro de los gastos de la obra del organo del qual se comenco a 28 de abril de 1603”.

A me. Pere Fornes fuster dos jornals 2 de maig ---13s.

A me. Pere Fornes cinch jornals i altres cinch de son cuñat tres . de 7 sous lo mestre y sinch lo fadr ----3 .

Item els mateixos sis jornals a 17 de maig ---3 . 12s.

Item a 17 de maig mre. Jo Bayona jorn a se 7 sous

Item lo mateix dia els cerradors jornals y mig a c devuyt sous un altre y quatre sous

Item claus y taches llargues setze sous y mig

Item pe port de una biga de salzer y la valua della quarante y un sou

Item p una caixa de reure y lo tard psalmer vuit .

Item una jasera de lleñam vermell de mo Ferragut 12 i mija

Item p dotze dogues de reure setze reals cast.

Item a 24 de maig a mre Pe Togores y a son cuñat quatre jornals cada un dos 11. y vuit s.

Dit a mre Bayona tres jor y mig una atle quatre sous y sis d.

Item cent taches quatre sous

Item p port de una jassare de llenyam vermell quatre sous

Item claus dinals quatre sous

Item a mre Pere Fornes

treballs a 31 de maig lo mateix

Jo Bayona quatre jornals

A 7 de juny p dcents claus vuyt sous

item lo mateix die a mre ...

cunyat sis jornals cada...

Item a me Jo Bayona p sinch jornals y mig una ll. 8 s. 6 d.

Item p una jassera de sepi sis . deu s. y quatra d.

Item nolits y port del estany han portat de Valencia set sous y quatre d.

A 13 de Juny a mre Pere Fornes sinch jornals una . y quinze sous.

A mre Jo Bayona sinch jornals una . y quize sous

Item p llenyam de salzer de la Pobla sinch . sinch s. y quatre d.

A 21 de Juny p port de una carretada de llenyams de salzer de la Pobla dos . y vuyt sous

Item lloguer de un macho p anar mre Pere Fornes a comprar dit llenyam tretze sous y mig

Item per quatrecentes tatxas decet sous

Item al mateix a mre Pe Fornes y a son cunyat sis jornals cada hu tres s. y dotze sous

Item a mre Jo Bayona sis jornals lo mateix dia dos s y dos sous

Item a mre N Roig imagnayre p tres jornals de laltre setmana ... de 21 de Juny quatre s y deu sous

Lo mateix dia els cerradors dos jornals y mig cada hu dos s dos sous y mig

Item una de aygua cuyta quatre sous

A 27 de Juny 1603 200 tatxes y 8 claus dobles deu sous y quatre d.

A 28 de Juny ... a mer Pe Fornes y a son cunyat tre s

.....mateix mestre Joan Bayona 4 jornals 1 8s

.....Jornals 2 s 9s. 6d.

.....

Juliol 2a et 7 julií

Po 100 claus barquerols set sous y 100 tatxes quatre sous

Item a mre Pe Fornes y a son cunyat cinch jornals tres s.

Item a mre Joan Bayona p.... 1 s. 15s.

Item a mre N Roig dos jornals vint y dos s.

Item a mre Blanquer p un jornal onze sous

feria 2a et 14 Julií

Po una lliura aygua cuyta quatre sous

Item a mre Pe Fornes p dos jornals y sis a s(on cunyat) dos s y quatre sous

Item a mre Joan Bayona p sis iornals dos . dos s.

Item a mre Nicolau Roig y Blanquer a bon compta de la scarada quarenta re. cast.

-5 11. 13s. 4d.-

feria 2a et 21 Julií

Po p 100 tatxes y 25 claus dinals cinch sous y vuit d.

Item p una lliura de aygua cuyta 4 sous

Item mre Pere p sis iornals i altres sis a son cunyat tres s dotze sous

Item a mre Joan Bayona p sis iornals 2 . y dos sous

Item a mre Nnicolau Roig y mre Blanquer imaginayres a compte de la escarada devuyt lliures 6 sous y vuyt d.

Item els mateixos p tres iornals trenta tres sous

feria 2a et 28

Po a mre Pe Fornes y son cunyat dos s vuyt sous p quatre iornals cadahu

Item a mre Joan Bayona 21 sous p tres jornals

Item a mre Nicolau trenta tres sous p tres iornals

Item a mre Anto Sagui p tota la fayna que ell y sos criats an feta fins vuy en lo orga onze lliures sis sous

Item p tres quintars y vuit lliures de stany que ha fet portar de Valencia mo Pe Llabres cent y vjnt lliures onze sous y nou d.

feria 2a et 4 Augusti

Po a mre Pe Fornes y a son cunyat sis jornals a cada hu tres s y dotze sous

Item a mre Joan Bayona cinch iornals i mig una lliura devuyt sous

Item a mre Nicolau Roig dos iornals a compliment p tota la fayna que ha feta en lorga.....

Item 100 tatxes de llistonar.....

Agost feria 2a et 11

Po p 100 tatxes llargues sis sous y p 400 tatxetes vuyt sous y sis d.

Item p quatre canes de drap p fondre lo stany tres s

Item a mre (Pe Fornes p..... iornals) y mig y quatre iornals a son cunyat Toni dues s quatre sous y sis d.

Item a mre Joan Bayona p quatre iornals una lliure y vuyt sous

feria 2a et 18

Po a mre Pe Fornes y a son cunyat tres iornals vint sous p los dos

feria 2a et 2 Setembris

Po p 26 liures de plom a diners la lliura y sis lliures de aygua cuyta a 4 s la lliura tot vint y quatre sous

Item al cunyat de mre Pe Fornes p sinch iornals vint y cinch sous

Item p clavilles p fermar los canols del orga dotze sous

Item p dos trossos de llenyam de sapi p fer los bastaixos de lorga i p lo port quatre lliures un sou y quatre d.

feria 2a & 29 Sept

Per cent tachas llargas cinch sous

Per tres s de corda per les manches del orgue deset sous

A Antoni set jornals una ra y quinze sous

cent tachas de llistonar quatre sous

Per vuyt tornets p les manches vuyt sous

.....tres s aygua cuyta 12 sous

feria 2a et 13

Po a mre Pe Fornes p cinch iornals y ... p Anto son cunyat sis iornals tres s vuyt sous y sis d.

Item a mre Joan Bayona p sis iornals dos 11s dos sous

feria 2a et 20

Item a mre Pe Fornes p dos jornals y p son cunyat anto cinch iornals una lliura y denou sous

Item a mre Joan Bayona p quatre iornals una lliura y vuyt s

Item p 12 claus dinals y 50 tatches dos sous y sis d.

Item a Pere y Jaume criats de mre Anto Sagui picapedrer p cinch iornals a ro 9 sous los dos valen dos lliures y cinch s

Item p una lliura de aygua cuyta quatre sous

feria 2a et 27

Po p sis pots de misser Berga 4 lls

Item p 18 dotzenes de flautes p los canons de fusta quatre lliures y vuyt sous

Item a mre Pe Fornes p tres iornals i mig una lliura quatre sous y sis di

Item a mre Joan bayona altres tres iornals i mog lo mateix

Item p 100 claus barcarols y una plana deu sous

Item p tres quintars y vuyt lliures de stany de Valencia p lorga cent y vint lliures y quinze sous

Item no Pau Stada pro rata del que li dam p les sues mans cinquanta lliures

Novembre feria 2a et 10 Novembris

Po a mre Joan Segarre p dos angels p lorga deu lliures pro rata

Item a mre Pe Fornes p quatre iornals una lliure y vuyt sous y a mre Joan Bayona lo mateix p quatre ior...

Itemp tres lliures de aygua cuyta dotze sous.....

Item p un cayrat de vet de misser Berga ... orga tres lliures y deu sous

Item una jassera de llenyam vermell ... dos sous y sis

Novembre feria 2a et 17

Po p cinch quintars y mig de plom p les manxes del orga a ro 4 p peça s

Item p fil blanch p cusir les teles dites sis sous

Item p claus dinals y bacarols tres sous

Item p deset dotzenes de aludes a ro... la dotzena p les manxes de lorga 48 lliures tres sous y quatre di

Item a mre Pe Fornes p sis jornals dues s y dos sous

Item a mre Joan bayona una lliura quinze sous

Item p dues peçes de veta blanca p clavar les portes del orga setze sous

feria 2a et 24

Po per 1375 tatchetes p clavar les teles del orga una lliura nou sous vuyt di

Item p 80 claus dobles y 25 taches llagues quatorze sous y dod di

Item a mre Pe Fornes dos iornals quatorze sous

Item a mre Joan Bayona altres dos iornals quatorze sous

Item a Tho Stada organista tres s pro rata les quals donam p ell a mre Pe Fornes y a mre Ioan Bayona

Item p un libant de spart dotze sous

Item p cent claus barcarols cinch sous

Desembre feria 2a et 1 Decembris

Po a mre Pe Fornes p un iornal set sous

Item a mre Joan Bayona altre iornal set sous

Item a mo Pau Stada organista o mes ver p el a mre a Pe Fornes y a mre Joan Bayona cinch s

Desembre feria 2a et 8

Po a mre Pe Fornes p un iornal set sous

Item a mre Joan Bayona altre iornal set sous

Item a mo Pau Stada organista o mes ver p ell a mre Pe Fornes y a mre Joan Bayona cinch s

feria 2a et 8

Po a mo Pau Stada organista sis s pro rata de fer lo orga y p lo mateix a mre Pe Fornes y a mre joan Bayona tres s

Item p 3 dotcenos de claus dobles y una dinals p tot set sous

Item a mre Pe Fornes p dos iornals quatorze sous y a mre Joan Bayona p altres dos quatorze sous

feria 2a et 15

.....aygua cuyta de Barcelona.....

.....de la seu dos sous

Desembre

Item mo Pau Stada organista tretze s pro rata de fer lorga y mes el mateix p ell mre Pe Fornes y a mre Joan Bayona tres s es lo tot 16 s

Item p 66 claus dobles onze sous

Item a mo Roig per pintar les portes del orga vynt lliures

Item mre Pe Fornes un iornal y altre a mre Joan Bayona quatorze sous

Item a mre Joan Segarra a compliment de fer los dos angels y les dues sirenes de sobra lorga 15s

feria 2a et 22

Po a mo Roig p pintar les armes grans en lorga dos s y deu sous y mes el mateix p colors negres p teñir la capella del orga vuyt sis d es tot 2 17 s 6 d

Item 50 claus de llistonar tres sous

Item a mre Pe Fornes un jornal y altre a mre Joan Bayona quatorze sous

Item a mo Pau Strada organista y p ell a mre Pe Fornes y a mre Ioan bayona tres s

feria 2a et 5 de Janer 1604

Po a mre Pe Fornes y a mre Joan p mo Pau Stada organista quatre s dos a cadasqu

Item mo Pau Stada organista 15 s a bon compta p lorga

Item a mre Joan Sagarre set s y mitja de los tres fullatges que estan posats en la canonada de dalt

item a mre Pe Fornes p mo Pau Stada trenta sous

Item a mre Pe Fornes p mig iornal tres y sis d

feria 2a et 19 de Janer

Po a mo Pau Stada organista o mes ver p ell a mre Pe Fornes trenta sous

Item al mateix Fornes mig iornal tres sous y sis d

p 30 claus barcarols y 25 tatxes llargues 4 sous y sis d

Item a mre Joan Bayona p la cadireta de Sineu deu lliures a compte de mre Pau Stada

Item a mre Pe Fornes nou lliures p dita cadireta de S(ineu a compt)te de mo Pau Stada

gasto

Janer

feria 2a et 26

Po a mre P Femenia ferrer p tota la ferrementa que ha feta p lorga vint y una lliura

Item p un tros de grana p les teclles p lo orga deset sous

Item a mre Joan Sagarra p quatre penjans p longa sis

Item a mre Pe Fornes p dos jornals dotze sous

APÈNDIX

CONTRACTE DE L'ORGUE DE LA SEU DE MALLORCA

Primo Jo dit Pau Stada me obliga huer de fer de nou tot longa de la present Iglesia de la Seu Catedral de Mallorca tant longa major com la cadireta manxes y tot lo necessari dell exceptat de la chara que no se ha de tocar del modo que sta ab los registres debaix scrits:

Primo lo flautat major posarlo a la entonacio del chor de 26 palms seruint los canons de la chara. Mes altre flautat de largaria de tretze palms y stara unit y ajuntat ab lo flautat major.

Mes altre flautat de largaria y entonasio de tretze palms y anira sol. Mes altre flautat de la mateixa largaria y sera de fusta. Mes una dotzena del flautat major.

Mes una quinzena larga.

Mes una quinzena grossa anomenada nasarda.

Mes una dinovena grossa tambe nasarda.

Mes una desinovena y vintydozena que seran dos canons per punt.

Mes dues vintydozenas fins a mig joch y de mig joch tindra tres canons per punt.

Mes un registre anomenat simbalet de tres canons per punt.

Mes un registre anomenat alemanya de quatre canons per punt.

Mes se tenen de fer set canons grans de fusta unisonus dels canons majors de la cara.

Mes se tenen de fer dos salmers per lo orga major de largaria de 12 palms y de la amplaria que seran menester perque los dits registres hi stiguen ben acomodats conforme requereixen.

Mes se tenen de fer sinch manxes a la moderna ab los alarons de fusta y cuberts de aludes com se usen y ben encaxades que les rates y la pols noy pugan danyar y tendran de larch de dotze palms y de amplaria quatre palms y mig.

Mes se te de fer un joch de tecles que ni haura 42 ab los bemolls per lorga major.

Mes se tenen de fer dos salmers per les contrabaixes majors tindra tot lorga major vint canons per punt. Item som de pare que los registres de la cadireta seran los següents:

Primo lo flautat de la chara de largaria y entonacio de sis palms.

Item altre flautat y sera de fusta octava mes baix del de la cara y tintra 13 palms.

Item una octava del flautat de chara.

Item una dotzena grossa nasarda. Item una quinzena larga.

Item una desisetena nomenada Cimbalet.

Item una desinovenia y vintydozena que seran dos canons per punt.

Item una quinzena nazarda per fer los flebiolets.

Item tindra lo joch de la cadireta 42 tecles ab los bemolls y ferse ha tambe nou.

Mes se tenen de fer temblants y quatre russinyolets.

Mes som de pacte que les obres que no toquera a la musica de dit orga sino a fusteria de dit orga ha de fer la obra de la Seu y no lo dit organista.

Item som de pacte que per la manufactura de tot lo sobredit orga (lo que ha de star a contento del molt Reverent Capítol) promet lo molt Reverent Capítol protector de dita obra donar y pagar al dit mestre Pau Stada sis milia reals castellans ço es are de present 1000 reals castellans y altres mil quant lorga comensera a sonar altres 1000 quant sera acabat y los restants 3000 un any apres de esser dit orga acabat.

A. Caixó 54 pag 20

Antoni MULET I BARCELÓ

Santa Maria del Camí, Pàsqua de 1997

Comunicació d'

ANTONI MULET

I

ARNAU REYNÉS

“Els Orgues de Muro”

El poble de Muro està d'enhorabona, doncs a partir de l'any 1997 conta amb els dos orgues històrics restaurats. Instruments que a més de servir per donar més solemnitat i musicalitat a les funcions litúrgiques, també ens permetrà gaudir de la sonoritat d'aquests dos orgues als recitals, concerts o altres activitats musicals que es facin a aquest poble.

ORGUE DEL CONVENT DE SANT FRANCESC DE PAULA.

L'orgue del Convent de Sant Francesc de Paula de Muro, prové de la Parròquia de Binissalem.

L'orgue de Binissalem era vell i inservible i per aquest motiu els jurats contractaren amb Jordi Bosch la construcció d'un orgue nou per la Parròquia: El 19 de Gener de 1762 se li pagaren 230 lliures, 13 sous i 4 diners a compte del valor de dit orgue. Com que per aquest temps Jordi Bosch estava ocupat en la construcció del gran orgue de Sant Domingo de Ciutat, no pogué començar l'orgue de Binissalem fins passat algun temps. Pareix que no es va començar fins a 1764 i s'acabà l'any 1766 encara que el darrer pagament és del 4 de Maig de 1772.

Davant la necessitat d'un orgue nou, el 4 de Juliol de 1762, Guillem Gelabert, Regidor Major de Binissalem, proposà: "en la Ciutat de Palma se troben uns orgas novament fets y composts los que son venals y segons informacio de varios musichs y subjectas intelligens en semblans instruments, no se poden despreciar... Per cuyos motius pens seria molt convenient el comprar dits orgas ... fonch conclus deset y determinat per tots los vots nemine discrepante que ... se compren dits orgas".

Segurament es tracta del mateix orgue que Jordi Bosch aquest mateix mes oferí al Cabildo de la Seu: "Jordi Bosch Fuster tenia un orga petit novament fabricat i molt bo / segons informació del dit Rd. Jaume Pre; qui per esto se feu entrar a la Aula Capítular / cuyo orga desitjava vendre dit Bosch, o canviar-lo ab lo orga menor ab las tornas competents. Fonch resolt que los SSrs. Canonges Protectors de la Fabrica fassen tantear lo que se necessita per compondrer un i altre orga; y axi matex ab quinas tornas voldria el referit Bosch canviar lo Orguet nou ab lo orga menor de esta Iгла; y feta relacio se resoldra". L'operació no es dugué a terme.

Una vegada acabat l'orgue gran de la Parròquia de Binissalem s'autoritza a Guillem Gelabert, Regidor Major per a negociar la venda amb els frares mínims de Muro. L'operació tengué lloc el 10 de Març de 1771: el Doctor en Dret Guillem Gelabert de Binissalem firmà contracte de venda de l'orgue petit per 100 lliures de les quals se'n pagaren 70 en efectiu i les 30 restants en misses. El carter que el transportà de Binissalem a Muro cobrà 12 sous.

El treball de desmuntar-lo a Binissalem i muntar-lo a Muro que costà 6 lliures i 12 sous fou efectuat per Mestre Pere Josep Bosch el qual 10 anys abans ja havia construït l'orgue de la Parròquia.

Un examen detallat de l'instrument ens confirma la coneixença de l'orguener, essent per tant el segon instrument, després del de Santanyí, construït íntegrament per Jordi Bosch que queda a Mallorca.

La desamortització de l'any 1836 també arribà al Convent dels mínims de Muro, que fou desposeïda de la major part dels objectes que hi havia: quadres, llànties, campanes... queden just els retaules i l'orgue que va quedar al cor de l'església, aquest fet va esser molt sortós pel poble i pel convent, perquè a molts d'altres llocs la desamortització també va afectar als orgues.

L'orgue estava situat damunt el cor del Convent i havia perdut la gran majoria de tubs excepte els baixos de fusta i alguns de metall de la façana que es conserven dins un sac. Conservava les manxes a la part superior i necessitava d'una reconstrucció i restauració.

Aquesta reconstrucció-restauració i ampliació, l'ha feta l'orguener Pere Reynés l'any 1996-97, i el 19 de Gener de 1997 es va fer un concert inaugural d'aquesta restauració per l'organista Arnau Reynés, després de més de 40 anys de no haver sonat aquest petit orgue del Convent de Muro.

Aquest petit orgue és únic dins Mallorca de tipus positiu o processional. Per això podem ressaltar les seves peculiaritats:

- Solament té 4' (tubs de 4 peus, els altres orgues tenen 8' de principal, exceptuant les cadiretes de molts d'orgues de Mallorca que també són de 4').

- Deim que és processional perquè s'utilitzava a les processons, i era transportat mitjançant dues barres de fusta que s'introdueixen a les anelles de ferro laterals.

- Consta d'un teclat de 45 notes d'octava curta (C- c''') amb partició c'/cs' i un pedalet de 7 palanquetes (C- B) amb el seu secretet i acoblament permanent al manual. El teclat és de fusta forrada en blanc i negre i les tecles dels sostinguts són molt amples.

- El mecanisme dels registres, molt rudimentari i afegit posteriorment, es limitava als 5 jocs més importants de mà dreta i 4 de mà esquerra que són els que han sentit sonar fa molts d'anys els murers, doncs l'orgue mai va esser completat amb tots els jocs tal com ha estat reconstruït; els altres registres funcionen amb el sistema antic d'estirar directament les corredores, com era habitual als orgues petits.

- La reducció ocupa un reduït espai ja que està realitzada en fil de metall com els orgues italians del Renaixement.

-La manxa està situada al sostre de l'instrument i consisteix en dos manxons moguts per dues palanques accionades per cordes, que una vegada alçats cauen pel seu propi pes segons el sistema antic.

-El portavent de la manxa al secret és exterior i desmuntable per facilitar el trasllat de l'instrument.

-Els pocs tubs de metall que quedaven són de planxa gruixada de molt bona qualitat i una soldadura perfecta. La planxa d'aquests tubs està ribotejada en dues direccions com trobam també als orgues de Santanyí i d'Algaida. La caligrafia de les lletres que indiquen les notes a les ventalloles i als tubs, també coincideixen amb la dels dos orgues esmentats que pertanyen a Jordi Bosch, per tot això i pels documents i dades històriques, podem dir segurament que aquest orguet també pertany a Jordi Bosch.

Els noms dels jocs que tenen mecanisme, la nomenclatura dels quals ens recorda l'orguener Antoni Portell que pogué aprendre d'aquest instrument per a construir els seus petits orgues, són els següents:

mà esquerra

Corneta
Corneta
Tap(adet)
Flau(tat)

mà dreta

Flaut(at)
Tap(a)det
Corneta
Corneta
Corneta

Després de la restauració-reconstrucció(ampliació), l'orgue ha quedat amb la següent disposició:

mà esquerra

Flautat de cara 4'
Tapadet 4'
Octava (Quinzena) 2'
Nasard 1 1/3'
Nasard 1'
Dinovenà 1 1/3'
Vintidosena 1'
Vintiquatrena 4/5'
Cimbalet II

mà dreta

Flautat de cara 4'
Tapadet 4'
Octava (Quinzena 2')
Nasard 1 1/3'
Nasard 1'
Nasard 4/5'
Dinovenà 1 1/3'
Vintidosena 1'
Vintiquatrena 4/5'
Cimbalet II

Descripció del secret o salmer:

El secret segueix l'ordre cromàtic amb partició entre c' i cs'.

El primer joc començant per la cara és el Flautat de 4', que té 19 tubs postats(C- b): els 8 primers(C- H) són de fusta i van postats al sostre. Els 11 següents (c- b) són de metall i van postats a la façana en forma de V i la resta sobre el secret.

El segon joc és el Tapadet que té els 13 primers tubs de fusta postats(C- e): els 6 primers(C- A) van postats al sostre, encara que pareix que originalment n'hi havia més i foren canviats de lloc probablement per obstrucció d'alguna mina del tauló. Els 2 següents (B i H) van postats al costat del secret. Les notes c, d, ds, f i g també els seus tubs van postats.

El tercer joc és la Octava 2'(Quinzena) que té els 6 primers tubs postats a la cara (C- A) intercalats amb el del Flautat de cara.

El quart joc és el Nasard 1 1/3' (dinovena) amb els seus tubs cònics.

El cinquè joc és el Nasard 1' (vintidosena).

El sisè joc a mà esquerra és la Dionovena 1 1/3', i a mà dreta és el Nasard 4/5' (vintiquatre).

El setè joc a mà esquerra és la Vintidosena 1', i a mà dreta la Dinovena 1 1/3'.

El vuitè joc a mà esquerra és la Vintiquatre 4/5', i a mà dreta la Vintidosena 1 i al c'' passa a 2'.

El novè joc a mà esquerra és el Cimbalet de dos rengles: el C comença amb 2/3' el primer rengle, i mig peu el segon. Al c el primer rengle canvia a 1' i el segon a 2/3', al gs el primer rengle canvia a 1 1/3' i el segon a 1' i finalment al cs'' el primer rengle passa a 2' i el segon a 1 1/3'. A mà dreta hi ha la Vintiquatre 4/5' que al cs' canvia a 1 3/5'.

El desè joc a mà dreta és el Cimbalet amb les repeticions abans esmentades al novè joc.

En total hi ha 9 registres o jocs a mà esquerra i 10 registres a mà dreta.

El secretet de pedal va situat davall el teclat manual i consta de 7 Contres tapades de fusta de 8' (C-B) col.locades sobre el secret i acolzades.

MURO: PARRÒQUIA DE SANT JOAN BAPTISTA.

El 9 de Juny de 1596 es parla a la Universitat de Muro que s'haurien de fer uns orgues per a millorar el culte d'aquesta parròquia.

Tenim constància que Mossèn Joanot d'Ozona, orguener de dita vila, treballà a aquest orgue: el primer de Juny de l'any 1597 demana als Jurats que li paguin el que ha gastat "en el negoci dels orgues". Els jurats determinaren no pagar-lo perquè el Bisbe, en la visita pastoral, l'havia condemnat.

El 16 de Desembre de 1603 fou nomenat organista Mn. Nadal Reixac.

El 27 de Juny de 1614 es fundà el benefici de l'orgue.

El 15 de Febrer de 1712, Miquel Noceras és acollit pel Comú de Preveres amb l'obligació de tocar l'orgue.

El 23 de Març de 1760 es paga 1 lliura i 3 sous al corder Mestre Joan Poquet per una corda emprada a l'orgue, com també al fuster Mestre Joan Escalles li paguen "tres sous per una corriola que serveix per lo orga".

Dia 17 de Novembre del mateix any, en reunió de Consell es delega al Regidor Rafel Quetglas perquè vagi a Ciutat a tornar 2.749 lliures, 19 sous i 2 diners que es devien i "tambe es necessari fassa sabidor al Molt Iltre. Señor Dn. Manuel Ramos Jutge, del partit de lo Orga de nostra Parroquial Iglesia sobre firmar lo Acte del conveni a lo Organista per renovar dit Orga, i discoreguts los vots de un a lo altre unanimes han acordat donar poder al dit Quetgles Regidor i per tot lo que trobara ser convenient a nostra Universitat i per profit de la mateixa".

El 2 de Novembre de 1760: "Se concede el permiso para que los Regidores de la Villa de Muro, en nombre de la misma, sepuedan obligar para el afecto de hazer el Organo al tenor de la Scriptura de obligación presentado. Ramos".

Dia 23 de Desembre de 1760 es pagaren al Regidor Quetgles 21 dietes que havia fetes per Ciutat arreglant el pagament fet a la Sra. Eliónor Aguiló i les emprades a l'assumepte de l'orgue.

Dia 21 de Gener de 1761 "Se ha fet manament fa dit Clavari (Joan Fornes de Barthomeu) de orde de dits honors Redigors a favor de Mestre Joseph Bosch organista per el preu tenen fet de lo orga a bon compte aba virtut de decret dels 28 Novembre 1760 de la Reial Audiencia. Son 90 lliures". Suposam que a més de l'orguener Pere Josep Bosch, també hi treballà el nebot Jordi Bosch que aleshores feia feina al seu taller.

En el mes de Juliol de 1761 altra vegada el Regidor Quetgles ha d'anar a Ciutat "per effecte de resoldre sobre la diffinició de lo Orga".

La data de 1761 la trobam escrita al tauló gravat del Flautat.

Amb motiu d'una reial ordre de 26 de Maig de 1774, l'Ajuntament havia de deixar de pagar l'organista i el manxador, però l'Ajuntament de Muro decidí con-

tinuar pagant un poc menys (20 lliures a l'organista i 5 al manxador) perquè si l'orgue no sonava "es perjudicial a la conservacion de los mismos organos".

L'any 1790 es va daurar la façana i la tribuna de l'orgue com recorda una inscripció que hi ha davall de la mateixa tribuna: "Daurat de llimosnes de Sant Josep".

Dia 23 de Maig de 1865, el Bisbe D. Miquel Salvà i Munar donà permís al Rector perquè pogués destinar uns diners de les Confraries a la construcció i renovació de l'orgue. Arreplegà 350 lliures i les obrieres que hi contribuïren foren: 24 ll. la de Santa Llúcia; 16 la de Sant Lluís i Gonçaga; 10 la de Santa Bàrbara; 100 la del Santíssim i 200 la de Sant Antoni, que juntades a les altres que tenia el Rector serviren per pagar-ne 400 "a don Antoni Portell, compositor de organos, por la recomposicion del organo de esta iglesia y los registros nuevos segun consta en el recibo n° 5 firmado por el interesado". Encara s'hi hagueren d'afegir 24 lliures i 4 sous pel transport dels caixons, manutenció i els diners que donaren als dos joves que ajudaren al Mestre orguener a fer la feina.

Als anys següents l'orguener Antoni Portell és l'encarregat d'afinar l'orgue.

L'any 1870 el Rector Garcia es decideix a vendre, al llauner mestre Joan Pinya, les 22,50 lliures que pesaren "los trozos de tubos viejos del organo que se dejaron cuando lo recomposieron".

A 1875 l'orguener Joan Puig va fer 3 dies de feina a l'orgue per afinar-lo i arreglar les manxes.

A 1877 i 1879 Mestre Julià Munar va compondre i afinar la Trompeta Real i la Cadireta. Suposam que aquest Mestre va fer el secret diatònic que hi havia abans de l'última reforma(1992-93) eliminant el secret original de Pere Josep Bosch que afortunadament es conservà.

El 7 de Juliol de 1880 una altra vegada Joan Puig va fer 12 dies de feina a l'orgue per instal·lar-hi els registres de Veu Humana i Trémolo que costaren 31 escuts a l'estiu i 12 a l'Octubre.

El mes de Juliol de 1885 Vicenç Arbona, orguener, netejà i afinà l'orgue. En els mes de Desembre de 1887 s'afegiren un grapat de tubs nous al registre al registre de Veu Humana, s'arreglaren les manxes i s'afinà l'orgue.

A 1892 se gastaren 72 ptes per diferents treballs i compostures; 30 ptes. per afinar-lo. A 1894 s'hi gastaren 30 ptes.

El mes de Novembre de 1898 començà la reforma de l'orgue. El dia 28 hi ha consignades les següents despeses: 70 ptes. per un teclat nou, 74 per unes manxes noves, 56 ptes. per a jornals de l'orguener. Pareix que l'orguener fou Mestre Antoni Cardell ja que a partir d'aquesta data cada any en el mes de Desembre

passa per Muro per mantenir l'instrument cobrant 15 ptes. per la feina i 4 pel dinar.

L'any 1906 el mateix orguener cobrà 20 ptes. per la feina de manteniment. A 1908 hi va haver despeses extraordinàries a les manxes que costaren 40 ptes. L'any 1913 el mateix orguener hi treballà 13 dies i a 1925 els treballs duraren 4 dies.

El 14 d'Abril de 1962, "Organería Clásica" d'Alaró, que regentava el Sr. Josep Fullana presentà al Rector Pere Antoni Ordines un pressupost amb dues opcions: una costaria 110.000 ptes. i l'altra 180.000 ptes. La malaltia i mort del Rector impossibilitaren l'execució de l'obra.

El mateix any fou nomenat Rector el murer Mn. Gabriel Server i Capó que fins aleshores era Rector d'Alaró i demanà un altre projecte al Sr. Fullana que fou presentat el 13 de Febrer de 1963 que contemplava: "Reparación, armonización, afinación y sustitución en los tubos que falten a los juegos siguientes: 1-Flautado 8'. 2-Gamba 8'. 3-Celeste 8'. 4-Octava 4'. 5-Docena 2 2/3'. 6-Quincena 2'. 7-Lleno 1 1/3'. 8-Trompeta 8'. 9-Trompa Real 8'. 10-Clarín 4'. 11-Enanos 8'.". Contemplava també la instal·lació d'un motor ventilador que havia d'adquirir la Parròquia per compte seu. Quedaven expressament excluïts d'aquest projecte el Bordó 16', la Flauta Dolça 8' i tota la Cadireta. Aquest pressupost pujava a 11.800 ptes.

Exceptuant el joc de Lleno que no degué instal·lar-se aquest és l'orgue que arribà als nostres dies abans de l'última restauració.

Al cap de gairebé 30 anys d'aquesta última reforma, encara que se tocava, l'orgue havia quedat molt deficient i per això fou demanat un pressupost de restauració a l'orguener Pere Reynés que fou presentat el 19 de Novembre de 1991. Aquest projecte contemplava la restauració i reconstrucció el més fidel possible de l'orgue de Pere Josep Bosch, tornant introduir el secret original de l'Orgue Major que feia quasi 100 anys que restava abandonat. També contemplava completar la Cadireta que li mancaven pràcticament la meitat de jocs i el Pedal que havia desaparegut. El preu total del pressupost era de 6.271.580 ptes.

Venturosament es trobaren més de 400 tubs antics que s'havien retirat de l'orgue i foren introduïts de bell nou.

L'orgue quedà enllestit a principis de Desembre de 1993 i fou inaugurat dia 15 de Gener de 1994 amb una Missa solemne i Concert a càrrec de l'organista Arnau Reynés.

Intervengueren en aquesta restauració baix la direcció de Pere Reynés, tal com surt publicat al llibretó titulat "Orgues i Música a Muro" de Mn. Pere Fiol i Arnau Reynés, Eddy Ottes (Mestre orguener holandès) en l'harmonització, Karl

Meisinger(alemany) en la construcció dels tubs nous, i Antoni Mulet en el muntatge i restauració dels tubs vells.

La restauració i reconstrucció de l'orgue parroquial de Muro ha estat possible amb el patrocini de l'Ajuntament de Muro presidit pel Batle D. Miquel Ramis Martorell que es feu càrrec de la totalitat de les despeses amb el suport del Consell Insular de Mallorca.

L'instrument es troba situat a l'esquerra de l'església sobre la Capella de Sant Miquel.

Es troba en bon ús de conservació i funcionament.

La seva afinació és de La=415.

L'orgue disposa de 2 teclats de 45 notes (C- c''') amb la primera octava curta, essent partit l'Orgue Major entre c'/cs'.

El Pedal consta de 8 botons que fan sonar unes Contres tapades de 16' i 8'.

Disposició:

ORGUE MAJOR.

mà esquerra

Flautat primer
Octava
Dotzena
Quinzena
Dinovenà
Vintidosenà
Cimbalet
Flautat segon
Nasards
Trompeta Real
Trompeta Batalla
Baixons

mà dreta

Flautat primer
Octava
Dotzena
Quinzena
Dinovenà
Vintidosenà
Cimbalet
Flautat segon
Corneta
Trompeta Real
Trompeta Magna
Trompeta Batalla

CADIRETA.

Flautat de cara
Tapat
Octava
Vintidosenà
Cimbalet
Nasard
Regalia

PEDAL.

Bombarda

Descripció desl secrets:

ORGUE MAJOR. SEGUEIX L'ORDRE CROMÀTIC.

El primer joc començant per la cara és el Baixons 4' a mà esquerra i Trompeta Batalla 8' a mà dreta.

El segon joc és la Trompeta Batalla 8' a mà esquerra i Trompeta Magna 16' a mà dreta. Aquests dos jocs van a la testa del secret.

El tercer joc és el Flautat primer 8'. Els 20 primers tubs (C- h) van postats als castells de la façana. A partir de c' són nous.

El quart joc és el Flautat segon 8'. Els tubs de la primera octava són interiors: C-G són de fusta antics, A-H són de metall de l'orgue de Julià Munar. Els 12 següents (c- h) van postats als castells de la façana.

El cinquè joc a mà esquerra és l'Octava 4'. Els 6 primers tubs van postats a la façana. B- c' són de l'orgue de Julià Munar. A mà dreta hi ha la Corneta Magna elevada de 5 rengles: 8' amb tubs tapats de P. J. Bosch + 4' + 2 2/3' + 2' + 1 3/5' amb tubs nous.

El sisè joc a mà esquerra són els Nasards en secretet elevat composts de 2 2/3' + 2' + 1 3/5'. Els seus tubs són nous. A mà dreta hi ha l'Octava 4' + 4'. Els seus tubs són antics.

El setè joc és la Dotzena 2 2/3' que a mà dreta consta de 4' + 2 2/3'. Els seus tubs són antics.

El vuitè joc és la Quinzena 2' + 2'. A mà dreta es composta de 2 2/3' + 2' + 2'. Els seus tubs són antics.

El novè joc és la Dinovena composta de 1 1/3' + 1' + 2/3' repetint a cada octava. Els seus tubs són antics.

El desè joc és la Vintidosena composta de 1' + 2/3' + 1/2' repetint a cada octava. Els seus tubs són nous.

L'onzè joc és el Cimbalet que comença 4/5' + 2/3' + 1/2' amb les seves repeticions. Els seus tubs són nous.

L'últim joc és la Trompeta Real 8'. Els tubs de mà esquerra van sobre el secret. Els tubs de mà dreta van sobre un bloc afegit al secret amb la corredora a la testa. Alguns tubs anaven abans en batalla.

CADIRETA. SEGUEIX L'ORDRE CROMÀTIC.

El primer joc començant per la façana és el Flautat de cara 4' que abans era la base de la Cadireta. Els 2 primers tubs (C, D), abans eren comuns amb el Tapadet, a l'última reforma es posaren interiors. Els 17 següents (E- b) van postats a la façana i la resta sobre el secret.

El segon joc és el Bordó 8' (abans Tapadet 4'). Els tubs de la primera octava són de fusta (els 4 primers tubs, C-F, van postats a davall el secret de l'Orgue Major, els 4 següents (G-H) van postats al sostre.

El tercer joc és l'Octava 2'. A la reforma de Julià Munar, a la mà dreta hi havia un Bordó 8' de metall tapat provinent de la Corneta Magna de l'Orgue antic, on es torna trobar actualment.

El quart joc és la Quinzena composta de $1\ 1/3' + 1'$ i a partir de cs' de $2' + 1\ 1/3'$.

El cinquè joc és el Cimbalet de 3 rengles que comença amb $2/3' + 1/2' + 1/3'$ amb les seves repeticions. Els seus tubs són nous.

El sisè joc és el Nasard dinovena $1\ 1/3'$ de talla ampla. Els seus tubs són nous.

L'últim joc és la Regalia 8'.

PEDAL. Es de nova construcció i està dividit en 2 cossos diatònics situats a davall el secret major, a cada banda de la porta.

Consta de Contres tapades de 16' i de 8' permanents situats a devora la pared, i d'una Bombarda 8' de metall amb tirador.

La majoria dels tubs de la Cadireta provenen d'un orgue anterior al de Pere Josep Bosch de 1761, dons la composició del metall, i el sistema de la soldadura i la distribució de la façana, distinta de l'actual, ens ho demostren. Aquests tubs es troben als jocs de: Flautat de cara 4', Bordó 8' (abans Tapadet 4'), Octava 2' i Quinzena $1' + 1\ 1/3'$.

Abans de l'última restauració, el secret que hi havia a l'Orgue Major, segurament de Julià Munar, constava de 2 cossos diatònics amb una extensió de 54 notes (C- f''') sense partició. El secret de la Cadireta era l'actual amb la primera octava capada (començant a la nota E), original de Pere Josep Bosch. La disposició era la següent:

Orgue Major.

Cadireta.

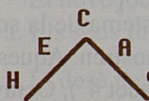
Enanos 8'-16'
 Clarí 4'
 Trompa 8'
 Trompeta Real 8'
 Flautat 8'
 Octava 4'
 Quinzena 2'
 Dotzena 2 2/3'
 Celeste 8' (Des de c°)
 Gamba 8'

Flautat 4'
 Tapadet 4'
 Quinzena 2'/Bordó 8'

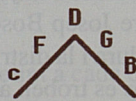
Descripció de la façana:

FAÇANA ORGUE MAJOR

Flautat I 8'

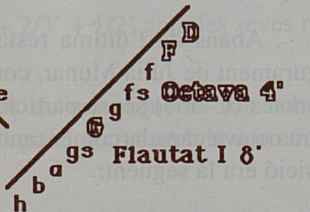
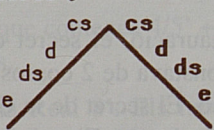
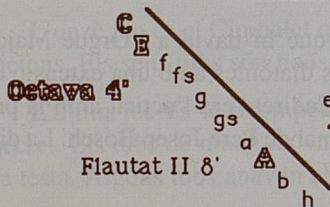

Flautat I 8'

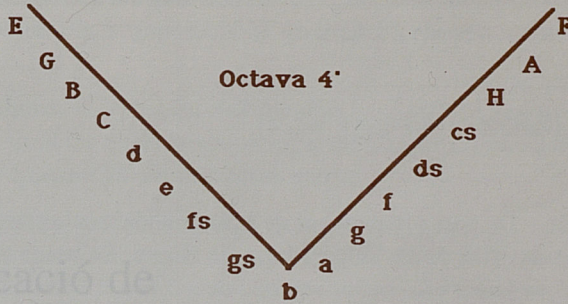

Flautat II 8'

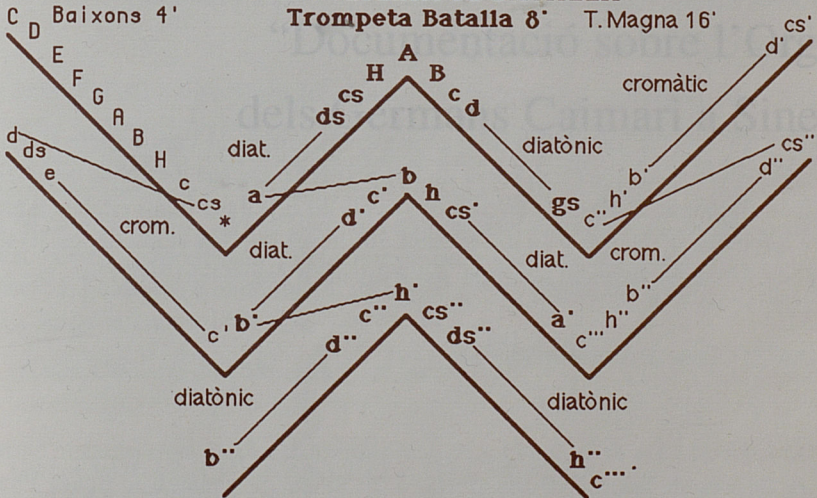
Flautat I 8'

CADIRETA

Trompeta Batalla 8' T. Magna 16'

Antoni MULET
Arnau REYNÉS

Comunicació de

Mn. BARTOMEU MULET I RAMIS

“Documentació sobre l’Orgue dels Germans Caimari a Sineu”

1684.05-28.- De part i manament de nosaltres debaix firmats jurats lo corrent any en la present vila de la Verge Maria de Sineu. Se mana a lo Sr. Phelip Torelló, clavari de l'obra lo susdit any que dels dines comuns de son clavariat don y pach a Damia Caymari y Sebastia Caymari jermans, fusters de la Ciutat d'Alcudia y habitants al present en la Ciutat de Mallorca sinquanta lliures dich 50 ll. y dira son per lo preu se li dona de fer lo orga de la Parroquial Yglesia de dita Vila conforme Scriptura en poder de Antoni Estela not. sots als 6 maig 1684 y pegat pendra rebuda in dorso. Fet als 28 de maig 1684, diem.....50lliures.

Antoni Garcias jurat.

(AMS, Clavaria de 1684-1685, fol. 4).

1684, 07-26.- De part i manament de nosaltres debaix scrits jurats lo corrent any de la present Vila de la Verge Maria de Sineu. Se mana a l'honor Phelip Torelló clavari de la obra lo susdit any que dels dines te comuns de son clavariat don y pach a Demia Caymari y a Sebastia Caymari germans fusters de la Ciutat de Alcudia el present abitador de la Ciutat de Mallorca sinquanta lliures diem 50 ll. y dira son a conte de lo que se li a de donar del consert de fer lo orga conforma escriptura del 6 mars 1684 i pegat pendra rebuda in dorso de lo qual fet als 26 de juliol 1684 dic.....50 ll.

Antoni Gacias jurat

(AMS, Clavaria de 1684-1685, fol. 7).

1684, 08-08.- Jo antoni Alomar, prevere, fas testimoni com mestre Damia i Sebastia Caymaris fusters han rebut de Felip Torelló clavari de l'obra de la Ville de Sineu sinquanta lliures, dic ço 50 ll. ço es als 20 Juliol per mans del Rnt Antoni Riera Subdiaca 40 lliures y lo dia present 10 lliures que fan suma de les 50 lliures y son a bon compliment del orga. Fet avuy als 8 Agost de 1684. Dic50 ll.

(AMS, Clavaria de 1684-1685, fol. 4v).

1684, 10-21.- De part i manament de nosaltres debaix firmats jurats lo corrent any en la present Vila de la Verge Maria de Sineu. Se mana a lo honor Phelip Torelló clavari de la obra que dels diners comuns des son clavariat don i pac a Damia Caymari i Sebastia Caymari germans fusters cent lliures deim 100 lliures y dira son a compte de lo que sels deu per reo del Consert de lo orga de la parroquia de dita nostra vila conforme scrpitura firmada per dits germans i los olim

jurats. Fet vuy als 21 octubre de 1684, diem.....100 lliures. Antoni Gacias jurat Raphael Gilabert jurat. (AMS, Clavaria de 1684-1685, fol. 12.).

1684, 10-30.- Jo Antoni Riera, diaca fas testimoni con Demia Caymari y Sebatia Caymari fusters germans confessen haver rebut del Sr. Phelip Torelló clavari de la obra sinquanta lliures dic 50 ll. y ditas han rebut a bon compte del preu dels ha ofert per fer lo orga dela vila de Sineu, fet vui als 30 octubre 1684, dic.....50ll.

Y ditas 50 lliures ha rebut en dos partidas ço es 25 lliures per mans del Sr. Anthoni Gacias jurat las quals havia entregat dit Torelló clavari a dit Gacias y las altres 25 lliures contants lo dia present ut supra.

(AM, Clavaria de 1684-1685, fol. 7v).

1685, 08-05.- De part i manament de nosaltres debaix firmats jurats lo corrent any etc. Se mana a lo honor Joan Torelló, clavari de la obra del susdit any que dels diners te comuns done y paga a Sebastià y Damia Caymari germans cent cinquanta lliures diem 150 ll 1685. y dira son a compte de lo que se los deu per raho de fer lo orga de nostra parroquial...5 agost 1685. Diem 150 lliures.

(AMS, Clavaria de 1684-1685, fol. 4).

1686, 09-30.- Joan Barceló, tixador de la lana, fas testimoni con Damia y Sebastia Caymaris fusters an rebut de Joan Torelló clavari de l obre de la vila de Sineu sent quaranta y vuyt lliures catorze sous y 6 so es 100 lliures per mans del damunt dit Torelló y 25 per mans del Revarent Guillem Roselló prever y 23 lliures 10 sous per ma de Arnau Fontcuberta flassader 4 sous i 6 diners lo die present per ma de falip Torelló que totes ditas partidas fan suma de 148 lliures 14 sous 6 diners les quals son a compliment de aquellas 675 lliures de la Consert de l orga. Fet a 30 de setembre 1686. Dic 148 ll. 14 s. 6.

(AMS, Clavaria de 1684-1685, fol. 4v).

DEL LLOGUER DE CASA PELS ORGUENERS I ALTRES DESPESES

1684, 10-21.- De part i manament de nosaltres debaix firmats jurats lo corrent any en la present Vila de la Verge Maria de Sineu. Se mane a lo honor Phelip Torello Clavari de la obra lo susdit any que dels dines te comuns de son clavariat don y pac a lo honor Antoni Gacias altre dels jurats tretza lliures diem 13 ll. 2

sous y dira son per tantes se li dona per lloguer de casa que de ell tenim llogat per temps de una any que finira lo die de St. Joan juny primer vinent de 1 lliura 8 sous per star y enballar los menestrals qui fan lo orga de la parroquial de dita nostra vila...21 octubre 1684 diem..13 ll.

Firmat: Rafael Gilabert jurat.

(AMS, Clavaria de 1684-1685, fol. 13).

1684, 11-15.- 1 lliura a Raphel Florit per una carretada de posts sepi aportat per orgas.

A dit Florit per quatre bigues aporta de la Pobla per dits orgas 1 lliura, 13 sous i 5 diners.

A dit Florit per haver aportat amb el carro pertret per dits orgues 1 lliura, 7 sous i 6 diners.

4 lliures, 11 sous i 6 diners a Joan Costa de Francesc per 5 carretades de pertret aportat per dits organistes.

A Antoni Tugores de Son Ferrangut per haver portat estaques i pertret de dits orgues 1 lliura i 10 sous.

(AMS, Clavaria de 1684-1685, fol. 14-15).

Als 20 febrer 1684 per haver aportat llenyam pels orgues a Antoni Puiggrós 4 sous.

Mes 16 sous a Pere Ramis, carreter, per haver aportat 5 quintars plom pels orgues.

Mes 1 lliura a Mateu Estela per mitjans y guix pels orgues a 6 de maig 1684.

1684, 05-06.- Mes 2 lliures a Joan Verger, picapedrer, per dietes ha fet per l'orgue.

Mes tres lliures a Joan Amengual per 6 quarteres guix per dits orgues.

Mes 18 sous a Damiá Caimari, fuster, per anar aportar les posts per les manxes de dits orgues.

Mes 14 sous a Joan Verger per una dotzena mitjans per una mitgenada per dits orgues.

(AMS, Clavaria de 1684-1685, fol. 20 i 20v).

Mes 1 lliura 2 sous i 8 diners per l'adob i claus colors a la del orga als organistes Caimaris.

Mes als 24 juliol 1684 a Pere Ramis carrater 8 lliures 10 sous per port de 5 carretades a Ciutat, d'adossos i altres dels mestres qui han fet els orgues.

(AMS, Clavaria de 1684-1685, fol. 15).

Mn. Bartomeu MULET I RAMIS

Comunicació d'

ALBERT CARVAJAL I MESQUIDA

I

JOAN LLITERAS I VIVES

"El benefici de l'Orgue de l'Antiga
Església Parroquial de Manacor
i els seus beneficiats (1525-1887)"

Comunicació d'

ALBERT CARVAJAL I MESQUIDA

I

JOAN LLITERAS I VIVES

**“El benefici de l’Orgue de l’Antiga
Església Parroquial de Manacor
i els seus beneficiats (1525-1887)”**

UNES PARAULES A MODE D'INTRODUCCIÓ

L'objectiu principal d'aquesta comunicació és aportar tota una sèrie de dades referides als orgues i als organistes que tingué l'antiga església parroquial de Manacor i, al mateix temps, recopilar aquelles que ja s'han publicat, cobrint així el buit històric que malauradament hem pogut constatar sobre aquest tema dins la història local de la nostra ciutat. No obstant això, hem d'esmentar que en aquest estudi hem volgut únicament recollir les notícies més importants, deixant de banda aquelles que es repeteixen any rere any o cada curt període de temps, com són les despeses pagades per la Universitat de Manacor als manxadors.

El nostre punt de partida és el benefici de l'orgue que fundaren els jurats de la vila l'any 1525, com veim un dels més antics de la part forana. A partir d'aquesta fundació, realitzam un llistat dels beneficiats anotant els principals esdeveniments que tingueren lloc durant els seus càrrecs.

PRIMERES NOTÍCIES SOBRE L'ORGUE

Les notes més antigues relatives a un orgue a l'església parroquial de Manacor es remunten a 1494. Així ens ho demostra la reunió del consell del mes de novembre d'aquell any, on es tractà entre d'altres coses sobre el deute de 200 lliures que la vila tenia amb Jaume Febrer, mestre orguener, que ja les volia cobrar puix l'orgue que havia construït estava acabat. L'adquisició per part dels jurats de l'instrument hem de relacionar-la, per una part, amb el fet que aquests eren aleshores els protectors de l'església i, per l'altra, amb la construcció de un nou temple al llarg de tot el segle XV en substitució de l'antiga mesquita àrab, adaptada i modificada des dels anys de la conquesta per al culte catòlic.

Pareix que el primer organista fou Miquel Oliver, d'ofici barber, el qual trobam documentat per primera vegada el 1500 en ocasió de rebre del clavari de la vila 32 lliures anuals per sonar, afinar i espolsar l'orgue.

El 1510 l'orguener Esteve Sanxo va fer algunes reparacions a l'instrument.

El 1511 encara era l'organista Miquel Oliver, però els jurats trobaven que el seu sou era massa alt, i malgrat acceptar de rebaixar-lo a 20 lliures, aquells aprofitaren el fet que mossèn Bartomeu Raxach havia sol·licitat el càrrec d'organista per donar-lo a qui s'ofers a cobrar manco. Mestre Miquel demanà a canvi d'exercir l'ofici 8 lliures anuals, però mossèn Bartomeu li guanyà la partida perquè es conformà amb cobrar només 6 lliures.

Suposam que a partir d'aquells moments mossèn Bartomeu Raxach fou el nou organista, encara que no el trobarem documentat com a tal fins el 1525, data en què volgué anar-se'n de Manacor.

LA FUNDACIÓ DEL BENEFICI

El 6 de gener de 1525 el consell municipal tractà com a tema prioritari el problema que havia sorgit amb mossèn Bartomeu Raxach, organista. Resulta que trobava que el sou de 6 lliures era insuficient en relació a la tasca que li havien encomanat els jurats de fer sonar i tenir en bones condicions l'orgue, i molt més quan va rebre de Ciutat dues temptadores ofertes per anar-se'n allà. Els jurats recordaren que en temps de mestre Miquel Oliver pagaven 32 lliures anuals, i si ara deixaven que mossèn Bartomeu anàs a Palma, no trobarien a Manacor organista i l'instrument acabaria per fer-se malbé. Per això, decidiren acceptar les seves peticions de fundar un benefici de 10 lliures anuals i els patrons del qual serien ells mateixos. Les condicions eren que mossèn Raxach pagaria la col·lació, tendria l'orgue en condicions, es preocuparia d'adobar-lo i afinar-lo quan fos necessari, l'hauria de fer sonar durant les celebracions i no podria donar-lo a altre prevere ni permutar-lo amb altre benefici. Finalment, es resolgué que quan ell moriria els seus successors haurien de ser fills de la vila.

Vet ací, doncs, la còpia del benefici transcrit del "Capbreu de Beneficis" conservat a l'arxiu parroquial de Manacor, llibre del s.XVIII conformat a partir d'un anterior que no ens ha arribat. La traducció del llatí la devem a l'amabilitat de mossèn Llorenç Bonnin i Bonnin, que ens comentà la dificultat que tingué pel fet de tenir l'original alguns forats, abundar en el text les abreviatures i tenir mala puntuació. Sobre les parts del text escrites en català cal dir que hem respectat les formes que es troben a l'original:

COL·LACIÓ DEL VENERABLE BARTOMEU RAXACH, PREVERE DE LES MALLORQUES

Lluís de Vilalonga, Doctor en ambdós Drets, Ardiaca i Canonge de Mallorca, Conseller de Sa Reial Majestat, Vicari General i Oficial del nostre pare en Crist Reverendíssim D. Rodrigo Sánchez de Mercado, Bisbe de Mallorca per la gràcia de Déu i de la Seu Apostòlica, desitjam salut sempiterna en el Senyor al nostre estimat en Crist Bartomeu Raxach prevere. La teva honestedat de vida i costums i altres mèrits lloables de virtuts i rectitut amb què l'Altíssim ha decorat la teva persona t'han donat la gràcia d'haver estat presentat el dia infrascrit d'avui per l'honorable Bartomeu Paretó, el segon dels honors de la vila de Manacor, el qual té plens i especials poders per part dels seus companys tal com consta a l'acta autèntica presa del Llibre de Determinacions de l'escrivà de la susdita vila de Manacor del dia 6 del mes de gener de l'any 1525 des del naixement del Senyor, un benefici eclesiàstic a l'església parroquial de la susdita vila de Manacor al seu altar major, tal i com ens consta ocularment sobre la fundació, dotació i erecció de la nova institució, per mitjà de l'acta signada en poder del discret Perot

Rosselló notari dia 9 de gener de l'any ja dit i infrascrit, la qual fundació i benefici segueix tal qual:

En nom de Déu i de la Puríssima i molt Benaurada Verge Maria. Amèn. Que tothom conegui que jo, Bartomeu Paretó, segon dels honors jurats de la vila de Manacor, tenint sobre això i les coses infrascrites delegació general i expressa per part dels honors Jaume Morey, Jaume Vives i Perot Vallespir, també jurats amb mi en la susdita vila, i també dels honors Pere Paretó, Bartomeu Miquel Cega, Bernadí Flaquer, Miquel Llodrà, Francesc Andreu, Guillem Llull, Jaume Nadal menor, Bartomeu Mas, Jaume Binimelis, Pere Ballester, Tomàs Barceló, Jaume Metge i Jaume Binimelis consellers l'any present, com legítimament consta a l'acta del Llibre de Determinacions de l'Escrivania de dita vila del dia 6 del mes de gener de l'any mil cinc-cents vint-i-cinc, i signada per nosaltres els dits conjurats i congregats en Consell, i que és del tenor següent:

Et die sexta mensis januaris Anno a Natt. Dni. Milmo. Quingentesimo Quinto. Los die y Añy de sus dits ajuntats e congregats en la casa de la scribania Rey al de la vila de Manacor lloch acostumat ajuntarse lo conçell de dita vila los honorables en Jaume Morey, Jaume Vives, Bartt. Parato e Perot Vallspir, jurats lo Añy pnt. de dita vila, Jaume Vives, Bartt. Pareto dos jurats e concellers, Pere Pareto, Bartt. Michel Çega, Bernadi Flaquer, Michel Llodra, Francesch Andreu, Guillem Llull, Joan Nadal menor, Bartt. Mas, Joan Binimelis, Pere Ballester, Thomas Rossello, Joan Metje et Jaume Binimelis concellers lo dit Añy de la dita vila, qui son la major part e mes de las dos del dit conçell, los altres pero scitados per lo misatge, et alias ab ço de campana, segons es acostumat . Fonch proposat per los honors Jurats que lo venerable mº Bartt. Raxach pre. te dos pertits de anar a Ciutat para sonar orga, e que en temps que mº Oliver sonava lo dit orga prenia 30L, e que si mº Raxach sen anava no trobarian sonedor, e lo orga se gastaria e es perdria. E per ço com lo dit mº Raxach damanava ly sie fet un benefici de 10L e com prengues 12L cascun Añy los han ajuntats que ell se perdrie dos lliures cascun Añy. E del qual benefici seran patronats los jurats dits, que ell pagaria la collacio. Com no: determinassen y perdonassen que ell desde are los red las claus del dit orga per que hay ha aguts diversos pallaments e colloquis. Fonch determinat fundar lo dit benefici e despesas del dit pre. e que los jurats sian patronats. E per fundacio e collacio de dit benefici donen potestat al honor en Bartt. Pareto jurat ab tan llarch sindicat e potestat com si la dita vila pnt. y fos, y per ço obligar los bens de dita vila y perticulars de aquella per tota seguretat e stabilitat del dit benefici. Fonch determinat que mº Raxach sia tingut tenir lo orga condret ço es que les veus sian concordants del que ell sab fer e adobar. Ytem que lo dit mº Raxach nol puga donar a perçona alguna, e nol puga permutar ab altre benefici. Ytem que los jurats de dita vila ne hajan de ser patronats de dit benefici, e no al pугan donar a nigu sino ha fills de la vila e que si acas no ni

havia, que en tal cas que lo benefici haje de vagar fins y tant hy haje sonedor fill de la vila. Ytem que qualsevol sonador poossehint lo dit benefici sia tingut e obligat en servir los predits capitols.

Els testimonis: Martí Bauçà i Salvador Servera, majors en dies, habitants de la parròquia de Manacor. La present transcripció, continguda i continuada en aquests dos fulls de paper aquí presents, va ser fidelment presa de l'original del Llibre de Determinacions del Consell de la present vila de Manacor, transcrita d'un llibre a l'altre i comprovada amb dit original a fi que consti la seva indubtable fidelitat. Jo, Ramon Llull, fill i delegat del discret Joan Llull notari, pos el segell de la susdita Cúria de la vila de Manacor tal i com podeu veure.

Sabent i atenent que el Venerable Bartomeu Raxach prevere, natural de la susdita vila de Manacor, es presentà davant el Consell fent-li els jurats la proposta de pagar-li 12 lliures cada any per tocar i sonar l'orgue de l'església parroquial de dita vila, ell contestà que passaria a la Ciutat de Mallorques i entregaria i restituiria les claus de l'orgue si els susdits jurats i consellers no li augmentaven la paga i en favor seu instituïen en la susdita església parroquial un benefici de només 10 lliures, ja que a Ciutat en trobava molts que per paga de tocar o sonar l'orgue prometien donar-li cada any 30 lliures. Sabent, encara més, i atenent que si el Venerable Bartomeu Raxach prevere se n'anava de dita vila i tornava les claus de l'orgue, segons diuen els susdits jurats, no hi hauria ningú que el tocàs i aquell patiria ruïna. Per això, malgrat l'augment i per millora del culte diví, era més útil instituir dit benefici per valor de 10 lliures en favor de dit prevere abans que se n'anàs de dita vila per mudar-se i domiciliar-se en aquesta Ciutat. També convenia deliberar la forma per fer realitat això de la manera millor i més eficaç per a lloança, glòria i honor de Déu Totpoderós, de la molt Benaurada Verge Maria i tots els Sants i ciutadans del cel, com també en sufragi i refrigeri de les ànimes de tots i cada un dels habitants i feligresos de la vila de Manacor. Per tot el que hem dit, feim valer, constituïm, cream i ordenam sobre el nom present ja dit i segons la ja esmentada determinació, un benefici a perpetuïtat a l'Altar Major de l'església Parroquial de Manacor de tal manera que l'únic prevere o clergue que aconseguirà aquest benefici ha de tenir interès en romandre dins l'església de Manacor durant el temps de la celebració de misses i altres oficis divins per tocar i polsar el susdit orgue a les hores acostumades i necessàries.

Amb la present, nomenam i elegim per aquesta primera vegada per obtenir el ja citat benefici el Venerable prevere Bartomeu Raxach, natural de dita vila, que per aquesta causa estarà obligat mentre la vida l'acompanyi a sonar l'orgue de la susdita església i, al mateix temps que el tocarà, tenir-lo en condicions i afinat segons els capítols de designació del susdit consell. I com els beneficis de l'Església no poden ser sense dot, als que sembren coses espirituals convé que

se'ls subministri els béns temporals, perquè està escrit que qui serveix l'altar de l'altar ha de viure. Establim, per tant, aquest benefici per sustentar la vida de dit prevere i de tots els altres que com a successors arribin a aconseguir-lo.

També assignam amb el nom que més amunt hem ofert amb llarguesa amb donació mera, pura, simple i irrevocable entre nosaltres, en la nostra presència i amb el nostre propi nom erigit, fundat i dotat, i en poder del notari públic infrascrit, que en el futur al susdit benefici li siguin pagades 10 lliures moneda de Mallorca censals i rendibles en la comunitat de la ja esmentada vila de Manacor als qui ara o més endavant obtenguin aquest benefici o favor. Imposam i ordenam a perpetuïtat a la comunitat i particulars l'obligació de pagar les 10 lliures censals i rendibles que rebrà el Venerable Bartomeu Raxach prevere com a possessor del benefici i tots els altres que en el futur com a successors seus tenguin el dret de cobrar-les a la comunitat de la predita vila i als particulars, malgrat que retenim per a nosaltres el dret de patronat de l'esmentat benefici, de tal manera que si un dia a causa de defunció el benefici quedàs vacant, nosaltres o els jurats successors nostres, haurem de presentar el prevere o el clergue que el vulgui (i que ens sigui ben vist) al Reverendíssim Bisbe de Mallorca o al seu Reverend Vicari General i Oficial, prevere o clergue que tindrà l'obligació de sonar l'orgue de la susdita església parroquial el diumenge i tots els dies necessaris i acostumats, tant de dia com de nit, ja que tal com s'ha dit per això s'han fundat el benefici i la seva manutenció. Nosaltres retendrem, com a fundadors, les 10 lliures fins que el prevere o clergue en qüestió prengui possessor i d'elles, i aquest possessor el podrà adquirir quan ell vulgui i així com vulgui, i si vol podrà tenir els doblers a ca seva, amb la seva pròpia autoritat.

I així, prometem de bona fe amb el nom que més amunt ja hem dit que sempre tendrem com a ratificada i de bona gana la institució, fundació, oneració i obligació, així com totes i cada una de les coses més amunt dites en el conveni. I també ens comprometem fermament i amb bona fe a no fer res en contra de tot això ni comportar que els altres ho facin, com també de complir les obligacions amb tots i cada un dels béns de la vila de Manacor i dels seus particulars.

Suplicam amb la present al Reverendíssim Senyor Bisbe de Mallorca i a qui administra les seves coses espirituals i temporals com a Vicari General i Oficial, que vulguin donar per acceptada de bona gana aquesta donació, institució, oneració, obligació i totes les altres coses més amunt expressades, i que per a major validesa es dignin interposar un decret de tot el que consta en acta a la Ciutat de Mallorques dia 9 de gener de 1525. I aquí hi ha el meu segell + de Bartomeu Paretó, institutor de dit benefici, el qual alab, concedesc i sign.

Nós, Lluís de Vilalonga, Doctor en ambdós Drets, Ardiaca i Canonge de la Seu de Mallorca, Vicari General i Oficial del Reverendíssim Sr. Bisbe de Mallorca, una vegada vist i entès el tenor del que m'han dit, aprovam, alabam i

confirmam totes i cada una de les coses que es contenen dins la instància sobre el ja esmentat i infrascrit prevere, i interposam la nostra autoritat i el nostre decret en tot i per tot, dia 10 de gener de l'any ja dit, en presència del Venerable Jaume Llull prevere i de Joanot Haran notari com a testimonis convocats i admesos. Volent, doncs, fer-te una gràcia especial amb aquest benefici fundat de nou amb tots i cada un dels teus drets, et constituïm a tu com a administrador del mateix mitjançant la imposició del meu birret sobre el teu cap, com és costum, i t'investim corporalment amb la condició, però, que abans d'haver passat un mes de la data assenyalada no podràs ser vist com a públic administrador. Tot i això, com prometeres i jurares davant mi, seràs obedient i fidel al Reverendíssim Senyor Bisbe de Mallorca i als seus successors canònicament instituïts, i mantindràs i defensaràs el benefici en tots i cada un dels seus drets, evitant amb totes les forces les coses inútils i fent que les persones que en qualsevol sentit estiguin relacionades i obligades amb dit benefici responguin i satisfacin a tu mateix o al teu legítim procurador pel que fa als fruits, rendes i profits que li pertanyen, encomenant-vos a vosaltres i a tots els preveres als quals arribin les presents lletres que a tu o al teu procurador et posin i reconeixin com administrador de dit benefici amb possessió de tots els seus drets, i que una vegada introduïts dins això et defenssin i facin que es doni resposta íntegra i satisfactòria amb tots i cada un dels fruits, de les rendes i dels profits. Sabent, això sí, que els qui et facin el contrari cauran baix la censura de l'Església.

Don fe i testimoni de tot això signant les presents lletres de pròpia mà i segellant-les amb el segell major del Reverendíssim Senyor Bisbe de Mallorca, i fent-les refrendar pel discret Perot Fullana i Rosselló notari i escrivà nostre, manant que et siguin entregades. Donat en el Palau Episcopal dia 8 de gener de l'any del Senyor 1525, estant presents els venerables Jaume Llull prevere i Joan Garau notari, cridats per fer de testimonis del que aquí està escrit.

Lluís de Vilalonga, Doctor en ambdós Drets, Ardiaca, Canonge i Vicari General del Reverendíssim Senyor Bisbe de Mallorca, desitja salut en el Senyor al discret Vicari de Manacor o al seu suplent. Com nós hem proveït avui canònicament un benefici eclesiàstic a qui és per nós estimat en Crist Bartomeu Raxach prevere en la vostra església parroquial al seu Altar Major, fundat, donat i dotat de bell nou pels honorables jurats de dita vila, i com que en la presentació ja no queda res més que col·locar i introduir el venerable prevere Bartomeu Raxach en la possessió real, corporal i actual de dit benefici, per això us deim i manam baix pena de 25 lliures a pagar al fisc de la nostra Cúria, que en representació nostra poseu i introduiguen el venerable prevere Bartomeu Raxach en la possessió real, corporal i actual del benefici i dels seus drets, i que una vegada presa possessió el defenseu i faceu que li siguin entregades responsablement tots i cada un dels fruits, rendes, profits i altres drets de dit benefici en el temps corresponent, repri-

mint els qui ho contradiguin amb l'amenaça de censura de l'Església, i que presenteu les rendes amb la vostra responsabilitat. Emesa en el Palau Episcopal dia 9 de gener de l'any 1525. Lluís, Vicari General i Oficial.

I el dia 20 del mes de gener de l'any ja dit Jo, Bartomeu Llull prevere i vicari segon de la dita vila de Manacor, vaig posar el prevere Bartomeu Raxach en possessió corporal tal i com han expressat aquestes lletres, en presència de Gabriel Homar i Jaume Janer.

La precedent còpia continguda en aquests fulls de paper de forma major fou presa i treta d'un llibre de col·lacions i presentacions de beneficis amagat i guardat a l'arxiu de la Cúria Eclesiàstica mallorquina i comprovada amb l'original per mi Joan Planes, arxiver de Cúria. I per tal que es doni plena fe a la còpia per tothom i per tots, escric el meu nom i signatura a sota, posant també la marca del segell de dit arxiu. Dia 28 d'octubre de l'any del Senyor 1678. TAL COM ESTÀ A L'ORIGINAL. Joan Planes, de la Cúria Eclesiàstica de Mallorca.

BENEFICIATS I ORGANISTES PER ORDRE CRONOLÒGIC

Vet ací el llistat de tots aquells que al llarg de quatre segles, foren els encarregats de polsar l'instrument, gaudint o no del benefici, anotant en tot cas entre parèntesi els anys en els quals ho feren:

1.- Mn. Bartomeu Raxach (s.XV-XVI)= Poques dades més podem afegir a les ja dites sobre el primer beneficiat, puix la documentació que s'ha conservada d'aquells anys és molt escassa. Pel "Capbreu de Beneficis" que hem emprat fins ara sabem que el 1549 Bernat Casselles va fundar un benefici *en la Pl. Isgla. de Manacor, a lo Altar de Sta. Barbara baix del orga.*

2.- Mn. Joan Grimalt (?-1590)= Sabem que l'any 1553 ja tenia possessor del benefici. Morí el 8 de maig de 1590, deixant una missa cantada.

3.- Mn. Antoni Juan (?-1600)= De mal nom (à) Curt, ocupà el càrrec menys de deu anys, puix morí el 8 de desembre de 1600, deixant en el seu testament fet amb el notari Gabriel Llull el 5 del mateix mes i any una missa cantada perpètua el dia de Sant Antoni de gener. A la visita feta el 31 de gener de 1597 pel bisbe Joan Vich i Manrique l'orgue estava decent. El 7 d'octubre de 1600 l'honor Joan Binimelis pagava a l'organista Puigdorfila 15 lliures 1 sou per haver-lo adobat i afinat. Segurament es tracta de mestre Jaume Puigdorfila, qui a principis d'aquella centúria ensenyà l'ofici d'orguener a Guillem Barrera, cap de la famosa nissaga d'orgueners mallorquins.

És interessant esmentar aquí que el 14 d'agost de 1600 el consell de la vila va fer present *que los reverents pares de St. Vicent los han suplicat que fan un*

orga y que pensi es honra de la vila que fossen servits de donar los algune cosa p. ajuda si sera de parer quels donem cose (...) fonch determinat p. la major part del consell que dita Universitat done a dits frares p. una vegade tan solament sinch lliures p. effecta de dits orguens.

4.- Mn. Miquel Nadal (¿?)= Poca informació tenim d'ell, però no de l'orgue, que en el període que ara analitzam es va haver d'arreglar en diverses ocasions.

El problema sorgeix pel fet que Mn. Miquel Nadal morí, segons els llibres de defuncions conservats a l'arxiu parroquial, el 8 d'abril de 1652. Però, com veurem, quan el Visitador General D. Sebastián de Lenarro visità el 1633 la parròquia de Manacor, va escriure sobre l'orgue que qui el tocava i tenia el benefici era Mn. Miquel Vantayol, que teòricament segons la col·lació ja analitzada no ho podria ser fins que l'anterior (Mn. Miquel Nadal) hagués mort. Com no coneixem la data en què Mn. Vantayol prengué possessoria, només podem donar dues explicacions sobre aquesta situació. La primera és que el Visitador els confongués, cosa poc creïble, o bé que el mossèn Nadal hagués aconseguit un càrrec o benefici superior i, amb el permís pertinent, renuncià al de l'orgue. Per això, recollim aquí les notes anteriors al 1633, puix les posteriors les donarem quan parlarem del ja citat Vantayol.

L'1 de setembre de 1602 va ser proposat per un dels jurats del consell *que en dies pessats fonc aci en la dita vila un organista lo qual mira la cadira debaix del orga en que hi ha molts canons guastats que no poden sonar y axi amb intervenció del reverent m^o michel nedall Pre. juntament ab aquell y lo dit mestre han consultat y concordat que lo dit orga se adobas (...) fonc determinat p. tot lo dit consell ningu discrepant p. que lo dit orga sia adobat y lo preu que al dit organista tornara sia pegat de bens de la pnt.* En data no determinada de 1626 (el document està deteriorat) l'honorable Joan Blanquer, jurat major, va fer present al consell com nosaltros stam informats per lo Rd. m^o m. nadal pra. lo qual secarch del orge de la yglesia dient nos que lo orge sta molt gastat y se va asoynant de tot en tot y tenim nesesitat de adobarlo are questrobe mestre molt convenient ja havem perlat anal Sr. rector si ajudera a pagar lo que costera y diu que ell vol pagar lo que sera reho per so voses merses donin son vot y perer sil donarem adobar y qui tindra la potestat de donar lo adobar y dis corent los vots fonch determinat y conclus per tot lo consell que los honors jurats lo donen adobar ana quel qui ben vist los sera y anal preu que treuran que sera reho y justicia donant los pla poder de fer lo que ben vist los sera.

També a les visites episcopals trobam dades interessants. A la visita del bisbe D. Baltasar de Borja del 15 de desembre de 1626 podem llegir ORGA- *Item visita, mira y regonague la dita Sa S^a Illma. lo orga de dita vila y Yglesia, y per quant la cadireta esta gastade, mane que aquella se adobe dins sis mesos, en pena de X [lliures] pegadores per los dits Jurats.* A la del 13 de novembre de 1633 hi ha

la nota del Visitador General D.Sebastián de Lenarro ja esmentada, i que diu *Horgano- Ytem se visito el Horgano, que le toca Miguel Venteol, y posee el beneficio que esta fundado en el dicho horgano con renta de diez libras que dan los Jurados. Y por quanto el dicho horgano esta destemplado, y la cadireta no suena, se mando, que se execute el conçierto, que esta hecho con Geronimo Roch, organista, para que le adereçe y los Jurados lo cumplan dentro de seis meses pena de diez libras, pues el Rector los ayuda con çinquenta libras.*

Per acabar, i malgrat que a la introducció hem deixat clar que no anotariem les informacions sobre els manxadors, hem de dir que quan el 26 d'octubre de 1608 Joan Mestre, encarregat del rellotge i de l'orgue, se'n va anar a Artà, els jurats nomenaren a Nicolau Gomila, *el qual tenga obligacio de tenir condret dit relontje a ses costes, y manxar al horga conforme ja altres han estats obligats.*

5.- Mn. Miquel Vantayol (¿?-1679)= Ja hem vist com el 1633 gaudia del benefici, tot i que no sabem des de quan. Ocupà els càrrecs de subdiaca i vicari a la parròquia de Manacor. Morí el 20 d'octubre de 1679, disposant en el seu testament que els seus béns mobles fossin venuts i els immobles llogats per temps de 10 anys i amb els doblers que s'aconseguirien li diguessin 50 misses baixes en el convent i la resta a la parroquial de Manacor.

L'any 1660 tingué greus problemes amb el Consell puix aquest volia que pagàs un deute del seu pare (que nomia també Miquel Vantayol) del temps que va ser clavari de la vila l'any 1624. Evidentment, l'organista es negà i el consell li mogué plet. El seu cunyat, l'honor Miquel Pont, oïdor de comptes el 1661, va tenir procura d'ell. Això va fer que el jurat major Jaume Bosch presentàs als seus companys unes lletres proveïdes pel Regent que deien *que los qui tenen plet en la vila no poden exercir carrech algu universal*. Se'ls intimidà a ambdós, sobre tot a Mn. Vantayol, a qui no volgueren pagar les 10 lliures del benefici. Però la llei anà a favor del prevere, i en reunió del 6 de gener de 1661 (l'acta de la qual ens ha arribat en mala conservació) *fonch proposat per lo honor Jau. bosch Jurat ma. en nom de sos companyons dient lo Rd. mi. ventejol Pre. de (¿?) salvo conforme lletre nos ha intimada (¿?) y mandato per esta Curia als 23 xbre. 1660 (¿?) als 24 de dits per raho de 10L deu (¿?) al binifici del orga, y com hagin trobat que (¿?) 1526 fonch determinat per el consell (¿?) binifici de sonar lorga y acas ques fundas dit binifici ab obligatio de adobarlo lo que ell sab y no pogues permutarlo ab altre binifici el quil possehiria, y fins vuy nol (¿?) fundat y menos sises encarregat dit censal. A la qual propositio fonch conclus y determinat per tot lo consell nemine discrepante com lo dit Rd. Vantejol Pre. posseesqui dit binifici, y aleshores se donaria (¿?)*. La vila i l'organista tornaren a la normalitat d'anys enrere.

També abunden en aquest període les notícies relatives a l'orgue. Així, el 28 de maig de 1635 es tractà altra vegada sobre adobar l'aparell, com també a prin-

cipis de 1636 en data que no sabem puix el llibre de determinacions està altre pic en mala conservació, encara que es pot llegir *com ab las visitas pasades nos mana adobar [el bisbe] lo orga y vuy tanim un frare del carne a esta [vila de Manacor] y sufisient per adobar lo*. El frare en qüestió era fra Antoni Torrella, tal i com es pot veure a la reunió del 21 d'agost de 1639: *Ite. fonch preposat per dit mathia bosch jurat m^a dient ab determinatio passada los mesos passats fonch resolt que se adobas lo orga, y sobre dita determinatio los olims jurats feren consert ab lo pa. fray Antoni Torrella religios de na. señora del Carma de adobar dit orga per preu de dos centas sinquanta liures y lo señor rector nos hajuda de sinquanta L. y tenir y provayhir dit organista pertant dian Vs Ms de hont havem diners per pagar dit organista. A la qual prepositio fonch conclus diffinit y determinat per la major part del Consell ques pach de dines rossegats*.

El 1638 el rector ja havia fet present al consell que l'orgue s'havia d'adobar, demanant-los alguna quantitat, i que ell donaria 50 lliures.

Tot apunta a que fra Torrella féu la seva tasca, puix el 6 de gener de 1640 el jurat Joan Febrer comunicava al Consell que hi havia unes manxes velles i que seria convenient vendre-les, i amb els diners que s'aconseguirien adobar la cadireta. La reunió del 19 de març de 1651 pareix indicar-nos que les manxes no es pogueren vendre: *Item fonch proposat per dit Jurat m^a [Bartomeu Llull] dient que a la Yglesia hia unas manxes dels organs vells que no servexen sino que se perden demanam a sos merses si les vendrem o no*.

El 1670 l'orgue tornava a estar romput, ja que el 13 d'abril d'aquell any els jurats tractaren *que lo orga desta Vila esta destemprat y are aqui tenim fr. pisa qui lo adobara*; el 17 d'agost *fonch proposat per lo dit honor Joan fabrer jurat major - Vs Ms sabran que est any passat se resolgue ques fes adobar lo orga y axi havem tractat ab fr. Pisa y hans dit que lo adobera, y li hem promes donarli 125L (...) fonch conclus y resolt per tot lo consell un discrepant que se adobe lo orga ab la sobredita conformitat, y sia donat al dit P. fr. Pisa las ditas 125L per ditas rehons*. Dit frare era Vicenç Pizà, documentat també en relació als orgues de Lloret, Artà, Binissalem i Alcúdia, a més d'alguns de Ciutat.

La Vila feia un gran esforç econòmic, en uns anys en què la falta de forment era el principal problema del consell. Especialment significativa és la reunió del 10 d'abril de 1672, a l'acta de la qual podem llegir *Vs Ms sabran que esta vila es molt pobre per esser los habitados de ella pobres, y hi ha gran necessitat en ella conforme a Vs Ms es notori per falta que no se troba feyna*.

Quant a les visites episcopals hem d'especificar que se'n feren cinc en temps de Mn. Vantayol. A la del 16 de maig de 1638 (Fray Juan de Santander) es llegeix *Organo= Ytem visito el organo que le toca Mossen Miguel Benteol y posee el beneficio que esta fundado en el, y por estar destemplado, los fuelles rompi-*

dos, y con otros defectos, se mando a los Jurados que le adrecen dentro de medio año pena de 25L pagadoras de bienes propios. La del 5 d'abril de 1641 (Diego Desclapés, Vicari General, i Antoni Coll, Visitador General) diu sobre l'orgue *Ytem se visito el organo, y se hallo estar bien.* A la del 2 de maig de 1657 (Diego de Escolano) es diu *Ytem sea visitat lo orga y sea manat adobar unes manxes qui no manxen en pena de dues lliures dins de dos mesos.* El secretari del bisbe Pedro Fernando Manjarrés de Heredia va escriure a la visita del 12 de novembre de 1664 *Ytem se ha visitat lo orga y per estar ab sa diguda forma no se ha manat cosa.* I, finalment, a la del 15 de maig de 1674, el bisbe Bernat Cotoner el trobà també decent.

I, finalment, per acabar aquest període voldríem donar unes notes més sobre el tema que aquí ens ocupa. La primera que contràriament a altres viles, a Manacor els elegits per gaudir d'un benefici subvencionat pels jurats eren triats per aquests directament i llavors presentats al bisbe. Curiosament, però, el 17 de gener de 1655 el jurat Pere Llull proposà que els beneficis pagats per la Vila (entre els quals s'hi trobava el de l'orgue) es poguessin aconseguir mitjançant oposició pública, cosa que els seus companys no acceptaren: *Primerament fonch proposat p. lo honor Pere Llull Jurat m" en nom y veu de sos companions dient honors Sors. y Savi çoçell ja havem experimentat la gran falta que tenim de perçones de lletres les quals dexten de estudiar p. causa de la poca experanse que tenen de prevendres eclesiasticas y axi esta nra. Unt. o los Jurats son patronats de 5 beneficis los quals se acostuman de donar p. los honors jurats no tenint a tendentia si los presentats tenen requisits nesesaris y axi havem pensat que los Jurats qui vuy son y p. temps seran en ma dels quals caygue vecauria de alguns de dits beneficis tinguen obligatio de posar cartells pereque tots los estudiants fills desta vila se puguén opossar y oposats aquells sien eximinats p. los eximinadors y los que seran utils y declarats p. sufficients en tal cas dits honors Jurats puguén presentar a aquell que ben vist los sera (...). A la qual prepositio noy hague resolutio.*

La segona que l'11 de març de 1653 el rector Andreu Coll va fer saber al Comú manacorí que el notari Bartomeu Llobet volia fundar perpètuament per al dia de Pasqua un ofici cantat solemne amb capes, bordons i orgue, que s'hauria de celebrar a l'auba, cobrant els capellans, beneficiats i acollits, un sou si donaven la glòria, sis diners si deien el "benedictus" i quatre lliures si celebraven la missa. A més, volia fundar una processó per a després de la ja esmentada missa, que anàs fins el convent de Sant Vicenç Ferrer per rebre allà Nostre Senyor Ressucitat, d'igual manera com es feia a Ciutat la processó des de la Seu fins a Sant Domingo.

I la tercera que dins el llibre de la confraria del Santíssim Sagrament trobam el nom de dos músics: Bartomeu Massanet el 1648 (que a la reunió del 6 de gener de 1650 és citat com mestre de capella) i Jaume Truyols l'any 1654.

6.- Mn. Nadal Ferrer Sureda (1683-1730)= Nascut vers el 1666 del matrimoni entre Pere i Elisabet, prengué possessori del benefici el 23 d'agost de 1683, aleshores clergue d'uns 17 anys. Rector de la Confraria de l'Assumpta (una de les més importants de Manacor), el trobam citat a gairebé tots els llibres de confraries d'aquells anys com a encarregat de la música de les principals festes. Morí el 16 d'abril de 1730. Va ser ell qui el 2 de novembre de 1705 copià de bell nou el benefici de l'orgue al "Capbreu de Beneficis" que hem emprat a la primera part del present estudi.

Dues notes també el referencien els llibres de Determinacions del Consell. L'una del 16 d'agost de 1697: *Vs Ms ja han hoida la peticio presentade per lo Rd. Nadal ferrer pre. organista de la Yglesia Parrochial de manacor en la qual diu y representa á Vs Ms que los orgues an manester adobar sens falta que apenas sonan y axi doneu son vot y parer*. Es decidí llogar un mestre per adobar-lo.

L'altra és del 8 de setembre de 1727 i diu així: *Po. fonch presentade Petº p. al Rd. Nadal farrer pre. dihent= Srs. Maghs. Regs. salutem in Dno.= Nadal farrer Pre. Beneficiat del Benefici del Orga representa á Vs. Ms. que lo orga se troba ab molta ruina que apenas se pot tocar, per estar de tot abrujat, y no es de admirar que Yo á 61 any que el toch ab lo temps que asisti al Sr. Vicari Venteol, y fins lo pnt. no se ha fet ningun reparo, sinos lo que Yo he pagat á mos costos: Vista la necesitat tant urgent som pessat á suplicar á Vs. Ms. es digneran en donar providencia á reparar dit orga ab lo millor modo que sia possible, per ser cose pertanyent al Culte Divino y conciderant, com tinch entes, trobarse la vila ab poca prosperidad de reparar dit Orga, he pensat á refondrer les manxes, que es lo que mes de prompte necessita, y p. aliviar la Vila, me obbliga á bestreurer 10L p. lo de prompte; Y en cas la vila hem fasse pagar talle Gl. que dites 10L sien compreses per dit tall, y quant no fas donatio de ditas 10L á la vila, tot lo qual rabré ab perticular merçe de Vs. Ms. (¿?) als 15 Agost 1727= Nadal farrer Pre. A la qual petº fonch resolt, y donat vot, que dit Nadal farrer contribuesca ab las 10L, y quant se nesescite mes p. adobar dit orga se pach de la bolse comune*.

A dues visites episcopals queda anotat l'orgue. A la del 2 de maig de 1686 (Pedro de Alagón) es llegeix: *Item ordenam y manam que los orgas sian del tot reparats de manera que queden en bona forma sens q. fassen disonancia dins sis mesos en pena de 25L*. I a la del 23 de març de 1713 (Atanasio de Esterri) *Item ordenam y manam q. los Maghs. Jurats de la pnt. Vila dins sis mesos contadors desde el dia de la publicacio en havant fassen adobar lo orga de dita Pl. en pena de 25L*.

Cal afegir que el 1684 es pagaven 2 lliures 9 sous al prevere Pere Frau per la música de la festa de Sant Josep i de l'Àngel.

7.- Mn. Bartomeu Pujades Riera (1730-1776)= Fill de Bartomeu i d'Anna Rosa, nasqué el 19 de juliol de 1703. Prengué possessori per mort del prevere Nadal Ferrer el 28 d'octubre de 1730, essent testimonis els preveres Llorenç Frau i Miquel Riera. Compaginà el càrrec d'organista amb el de rector de la Confraria de l'Assumpta, on tingué greus problemes de comptes el 1774, encara que no hem pogut esbrinar com es resolgueren. Morí el 17 de març de 1776.

Les dues referències que d'aquest període hem trobat sobre l'orgue ens fan pensar que l'instrument degué ser restaurat completament o bé construït de bell nou. La primera, que no dóna informació detallada, es troba a la reunió del 3 de gener de 1742, i ens informa sobre el viatge d'un dels regidors a Ciutat per tractar la diligència de l'orgue: *Ms. fonch proposat p. al Regidor Ant. Riera, dihent ya saben Vs.Ms. que al Reg. Suñer pasa en Ciutat per fer la peticio á la Rl. Aud^a y axi supuesto sera en Ciutat, que fasa asistencia al Sr. Rector, per fer la diligencia p. lo orga.* Més explícita és la del 12 de novembre de 1743: *Ya saben Vs. Ms. que als nostros antecessors ab virtud de junte dels 3. Janer 1742 convin gueran en pagar tot lo importe del orga ultra las consignes dels cavallers, las 200L del M. Rd. Señor Rector y las 50L del Rd. Comu, y com lo orga se va acabant y los Mestres de continuo van demanant diners es presis fer una talla per dit importe, per lo que es nesesari acudir á la Rl. Aud^a si se fara talla y si pora ser general que tots contribuescan, no tan solamente los qui tenen bens en dita vila, si tambe los Moradors de la matexa.* La petició fou acceptada, malgrat que a l'arxiu municipal no es troba cap talla relativa a l'orgue i els llibres de clavariat tampoc no recullen res relacionat amb el tema.

8.- Mn. Francesc Riera Soler (1778-1794)= Membre de la rica família de Conies, va néixer el 14 d'octubre de 1762 fruit del matrimoni entre Francesc (casat en segones núpcies) i Catarina. Germanastre seu era Miquel Riera, també prevere, Doctor en Teologia i beneficiat a Manacor, mentre que el seu germà Joan va ser Subdelegat de la Reial Intendència a la mateixa vila. Morí el 26 de juliol de 1794.

Només podem oferir unes poques notícies d'aquest període. Per una part, que dit prevere prengué possessori del benefici el 27 de setembre de 1778 amb tan sols 15 anys d'edat, segons lletres de Benet Verd i en presència de Ramon Girard prevere, essent testimoni Miquel Riera, son germanastre, aleshores arxiver de la parròquia. I per altra, que el 16 d'octubre de 1783 envià un escrit al bisbe Pedro Rubio Benedicto on li explicava que el seu benefici no tenia renda suficient per viure. Però com pertanyia a la família de Conies, i aquesta tenia moltes propietats, va ser denegada la seva petició.

Segons Jerónimo Berard, el 1789 la capella de Sant Antoni estava *debajo del órgano y éste adornado de buena madera, todo antiguo*. Ja hem vist com en el s.XVI l'orgue s'ubicava sobre la capella de Santa Bàrbara. Això es pot explicar

pel fet que amb el transcurs dels segles trobam que St. Antoni i Sta. Bàrbara s'anaren substituint com a titulars de la capella de sota l'orgue.

9.- Mn. Jaume Gelabert Mascaró (1794-1843)= Fill de Jaume i de Bàrbara, nasqué el 27 d'abril de 1778 i morí el 3 de juliol de 1843. Segons el "Capbreu de Beneficis" prengué possessori l'11 d'octubre de 1794 en virtut de lletres despatxades pel Vicari General D. Nicolau de Villalonga, prevere i Canonge de la Seu, en presència d'Antoni Fabrer prevere i Vicari de Manacor. Foren testimonis els preveres i Doctors en Teologia Martí Mascaró i Joan Bonet.

És important esmentar aquí que tot apunta que, després de quasi dos-cents cinquanta anys en què l'Ajuntament havia tingut puntual cura de l'església i, per extensió, també de l'orgue, a mesura que s'apropa el s.XIX les notes que sobre el tema es conserven a l'arxiu municipal són molt escasses, no així les de l'arxiu parroquial, que seran, a partir d'ara, les que utilitzarem. La més antiga és del 14 de febrer de 1799, data en la qual el rector Bartomeu Verd i Falcó va fer present al Comú *q. desde este dia en adelante en los oficios solemnes no se tocasse el organo siempre q. expresamente no lo mandasse el fundador; y solamente se toque en los oficios en los quales habra gloria y Benedictus con las capas.*

El problema es tornà a tractar el 21 d'abril de 1800, puix *se habló de los atrasos q. sentia esta Rda. Comunidad, por motivo de los gastos extraordinarios de Contribuciones y utencilio muy crecidos, y tambien por el motivo q. se há introducido en esta Ygla. (sin saber como) el abuso de tocar el organo en todos los oficios de Ministros ó solemnes, aun en aquellos q. no hay fundado por el dicho organo, pagando el organista la parte del organo, siendo asi q. no hay fundado por la dicha parte= de donde se experimenta grandissimo perjuicio en los fondos de la Comunidad= en vista de esto dixerón q. devia corregirse el dicho abuso, y asi se discurrieron todos los votos, y discurridos fué resuelto nemine discrepante= que desde hoy en adelante no se toque el organo sino en aquellos oficios (aunque solemnes ó con Ministros) que tendran dotacion ó fundado por la parte expectante al dicho organo sino en los oficios solemnes q. lo prevendran y q. los Rdos. Archiveros miren la fundacion de cada uno de los oficios y q. en la lista pongan si piden organo, y si no lo piden, no se tocará, y q. el organista cumpla con la obligacion del Beneficio, q. es de tocar el organo en todos los dias necesarios y de costumbre asi de dia como de noche= como son los Domingos y fiestas y todos los dias dobles en el oficio mayor.*

Pel 1813 l'orguè s'hagué d'arreglar. El 4 de juny el rector Antoni Fonollar va fer present a la Comunitat que *el motivo de haver convocado á V.M. á sido para haserles presente q. tengo por conveniente se aplique, á esepción de la caridad de la Missa, todo el producto de un offº solne. con annº q. consteara la Capilla del Srº Christo cada mes, para los gastos de la recompozición del organo, y asi diguan su pareser; y discurridos todos los votos fue resuelto nemine discrepante*

q. se aplicase la dha. distribucion para la enunciada composicion del organo. El noticiari de mestre Guillem Llull ens corrobora aquesta informació, puix l'any 1813 escriu el següent: *Dia 5 setembre de 1813 dia de la primera fira, feren en Manacor la grandiosa festa del orga y feren una oferta de cent duros, a la que hi va anar tota la Comunitat com es tot el clero, en cuyo dia predicá el Rt. P. Lector Ferrer del Sant Esperit.*

10.- P. Josep Perelló Febrer OP (1843-1850)= Natural de Manacor (on havia nascut el 1799), el seu mal nom era (à) Damet. Seguint els passos del seu germà Domingo prengué l'hàbit dels frares predicadors als 16 anys en el Convent de Sant Domingo de Ciutat, des d'on passà al de Manacor i anys després al d'Eivissa. Tornà a Mallorca per haver estat nomenat prior del convent d'Inca, on el sorprengué l'exclaustració. Pels motius polítics de l'època (que tingueren gran ressò a Manacor amb l'aixecament carlí de "Sa Llorençada") ocupà diferents càrrecs eclesiàstics fins que finalment retornà a la seva vila natal per cuidar sa mare.

Essent músic, per poder sobreviure envià carta a la Comunitat de Preveres de Manacor sol·licitant el càrrec d'organista per mort de Mn. Jaume Gelabert. Així ens ho demostra la reunió del Comú del 8 de juliol de 1843, on podem llegir com l'ecònom Llorenç Pascual caputxí exclaustrat feia present que *el motivo q. he tenido para convocar á V. Mdes. es que ninguno de ustedes no ignora el falesimiento del Difunto D. Jayme Gelebert Pro. y Beneficiado de esta Yglesia Parroquial y la obligacion que tenia anexa con su beneficio, ya imposibilitado del todo por su falesimiento se me ha presentado D. Jose Parello Pro. Dominico exclaustrado natural y vesino de este Pueblo pidiendome el acogimiento obligandose á tocar el Organo en todas las funciones de la Yglesia con la misma distribucion que se daba al difunto Beneficiado D. Jayme Gelebert Pro. discutida la question propuesta por el mencionado Economo fue resuelto nemine discrepante que no se podria acoguir por rason que lo hay cino que esta suspenso de dicho acogimiento por rason de que esta privado de las cartillas por orden del señor Gefe Politico pero tenian abien darle todas las distribuciones adventicias residiendo en el coro y tocar el Organo en las funciones que se habia de tocar con la condicion que no puede pedir mas distribucion que la que tenia el referido difunto Organista.*

Així doncs, el Pare Josep Perelló OP va ser nomenat organista, cobrant la retribució del benefici però sense gaudir d'ell. Ho fou fins que el mes de febrer de 1850 el bisbe Rafel Manso el nomenà ecònom de Porreres, càrrec que ocupà fins a la seva mort l'any 1860.

11.- Antoni Oliver i Antoni Quetgles (1850-¿?)= L'única notícia que tenim d'ells és de la reunió del 6 de febrer de 1850, quan l'ecònom Llorenç Pascual va comunicar la baixa del Pare Perelló OP per haver estat nomenat ecònom de

Porreres: *el motivo de haber sido congregados Vs Ms es para participarlos que el Rd. P. Fray Jose Parello Pro. Dominico exclaustro no puede mas eguercer el oficio que hasta hoy á desempeñado con toda exactitud y puntualidad del horgano por haber sido nombrado por el.Ymo. D. Rafael Manso Obispo de esta Diocesis Economo de la Parroquial Yglesia de la Villa de Porreras y supuesto este motivo se me ha entregado la llave del organo diciendome que de hoy en adelante no podia mas exerser ó desempeñar dicho oficio de organista por los motivos espresados y que con el nombramiento de Economo que se me ha presentado visto que su Yma. le asia la gracia de no renunciar al espresado oficio de organista ni tampoco el acogimiento y supuesto todo lo arriba dicho se hase preciso nombrar interinamente un organista en reenplaso del espresado D. José Perello por el tiempo que exersera el encargo de Economo y asi Ustedes pueden pensar ó nombrar organista y si no tienen ningun inconveniente se me han presentado para desempeñar dicho encargo D. Antonio Oliver del Palau y D. Antonio Quetgles Margot hijos los dos del pueblo y podran los dos juntos desenpear dicho encargo. No sabem el temps en el qual exerciren d'organistes.*

12.- Antoni Grimalt (primera etapa, ¿?-1854)= El període comprès després de la vacant deixada pel Pare Perelló OP és certament confús. Ja hem vist com tot apunta a què Antoni Oliver i Antoni Quetgles es feren càrrec de l'instrument el 1850, sense que haguem pogut trobar cap altra notícia sobre ells.

Pel que es refereix a Antoni Grimalt hem de dir que les primeres notes sobre ell les trobam el 7 de gener de 1854, en una carta enviada per ell mateix al bisbe Miquel Salvà per sol·licitar-li la dotació vitalícia del benefici de l'orgue. Pareix que des de la mort de Mn. Gelabert aquell estava sota el patronatge de la família Grimalt i no de l'Ajuntament, gaudint d'aquesta situació fins que el benefici deixàs de ser vacant. Segons sembla alguns particulars de la vila estaven obligats a pagar un cens anual de 2 lliures 14 sous pel manteniment de l'aparell, cosa que coneixem pel fet que el 1855 una dona es negà a pagar-les.

La lletra abans esmentada diu així: *Ymo. Sor.- D. Antonio Grimalt natural y vecino de Manacor atentamente espone: que teniendo desde su infancia vivos deseos de servir á Dios= N. Señor en su Yglesia, se dedicó al estudio del organo que pulsa en las solemnidades de la Parroquia de dha. villa por hallarse vacante el Beneficio que tiene esta obligacion; el esponente si bien fue presentado en tiempo para obtener dho. beneficio, no se le ha podido conferir por su incongenidad, que no puede suplir el esponente por sus circunstancias y las de su familia, á menos que se le admitiese dha. dotacion para durante su vida; pero en caso contrario, deseoso de cumplir su vocacion al servicio de la Yglesia, á que ha dedicado sus mejores años, hallandose ya á los 28 de su edad, quisiera se le permitiese la formacion de titulo patrimonial, para poder ascender al sagrado orden de presbiterado y con tan poderosos motivos, de cuya verdad puede informar á*

V. Scia. Yllma. el Revdo. Rector de esta Parroquia. Suplica, se digne autorizarle ó bien para dotacion vitalicia, del espresado beneficio, ó bien para la formacion de titulo patrimonial, con la obligacion de asistir á su Parroquia y pulsar el organo en las solemnidades religiosas (...). Manacor siete Enero de 1854. Només tres dies després d'aquesta, el 10 de gener el Bisbe en rebia una altra del rector Llorenç Pasqual, a la qual li comunicava que Antoni Grimalt li havia entregat una sollicitut per aconseguir el benefici de l'orgue, con respecto á la cual puedo decir que este interesado en la actualidad es el unico de esta poblacion que puede pulsar el organo de la parroquia, y que efectivamente se ha prestado á pulsarlo en las solemnidades con mucho gusto y puntualidad, manifestando siempre vivos deseos de ser eclesiastico y obtener el beneficio del organo que se halla vacante, y para el cual ha sido presentado á su debido tiempo. Pero este beneficio cuyo patronato en esta vacancia reside en su familia del interesado no se ha podido conferir por su incongruidad, que no pueden suplir ni el ineteresado ni sus patronos por carecer de medios para ello. En vista de todo lo espuesto y de la necesidad que tenemos de organista V. Sria. Yllma. determinará lo que concetue mas justo y conforme á razon.

El bisbe demanà acte seguit al Rector informació sobre l'organista i els capellans més joves, segurament per confirmar en el càrrec el primer o bé nomenar un dels segons. La resposta fou donada l'1 de febrer i ens facilita tota una sèrie de detalls biogràfics prou interessants sobre Antoni Grimalt: *Manacor 1º de Febrero de 1854. Yllmo. Sr. Paso á contestar á su apreciadisima del 17 del proximo pasado sobre organista y sacerdotes jovenes que V. Sria. Yllma. los ha ordenado. Sobre organista debo decirle á V. Sria. Yllma. que no nos podemos prometer de este sugeto grandes adelantos en el estudio. Cuando era muchacho estudió en esta de Manacor gramatica latina; estuvo despues por una temporada en Lluc para aprender de organo, y por ultimo cursó sobre cuatro meses filosofia en Palma. En eso consisten todos sus estudios que tubo que dejar y abandonar para servir por espacio de siete ú ocho años en el ejercito en clase de musico y sin esperanza alguna de seguir la carrera eclesiastica. Con lo expuesto se ve en claro lo que puede adelantar en el estudio por mucho que sea su aplicacion. Por el presente se dedica á traducir del latin al castellano: pero creo que por mucha que sea su aplicacion tansolamente podrá llegar á entender un latin facil y llano. Mas como la falta en que se halla esta parroquia de organista sea evidente, y evidente la necesidad que tenemos de él por ser el unico de la poblacion que pueda por ahora desempeñar su oficio; estas dos circunstancias unidas á sus muy buenas costumbres comunicaran á V. Sria. Yllma. bastante luz para resolver lo mas justo adecuado en este asunto (...).* D. Miquel Salvà no degué quedar del tot satisfet amb les noves que des de Manacor li donava el rector Llorenç Pasqual, i el mes de setembre nomenava beneficiat de l'orgue Guillem Rosselló.

13.- Guillem Rosselló (1854)= Únicament sabem que el bisbe Miquel Salvà li entregà el benefici el mes de setembre, essent el primer i únic seglar que va gaudir d'ell i malgrat no trobar-se anotat al capbreu. La reunió del 28 de setembre de 1854 diu així: *El motivo de aver convocados á V. Mdes. es que tengo en mi poder el nombramiento de Economo del beneficio de patronato laical inferior que poseia el difunto D. Jayme Gelebert Pro. como á la letra dice asi: Nos D. Miquel Salvà por la gracia de Dios y de la Santa Sede Apostolica Obispo de Mallorca. Al amado en Christo D. Guillermo Rosselló natural de Manacor salud en el Señor. Hallandose vacante en la Ygla. Parroquial de Manacor el beneficio q. ademas de otras cargas eclesiasticas tiene la de pulsar el organo de dicha Yglesia y exiguiendo la nesesidad que en falta de un eclesiastico, persona entendida aunque seglar se encargue de este servicio q. no puede ser descuidado sin que las funciones del culto parroquial pierdan mucho del esplendor debido; Atendiendo á las circunstancias que os recomiendan por tenor de las presentes os nombramos economo del espresado beneficio, para q. por tiempo de nuestra voluntad y mientras no sea conferido por via de institucion canonica sirvais la expresada carga de pulsar el organo en la Yglesia de Manacor y cuideis de aser levantar las demas cargas de misas y otras á que estuviere afecto. Os autorizamos para cobrar las rentas del mismo beneficio, y gosar de las gracias y emolumentos que an venido disfrutando sus obtentores cuyo producto os asignamos por retribucion del lavantamiento de las cargas, pero con la condicion de que anualmente nos deis cuenta y rason del modo y forma en que las hayas cumplido y levantado (...).* Desconeixem fins quan va ser el beneficiat o fins i tot si va arribar a exercir com a tal, encara que, com veurem, el 1856 ho era altra vegada Antoni Grimalt.

14.- Antoni Grimalt (segona etapa, ¿?-1861)= L'11 de desembre de 1856 el rector Llorenç Pasqual escrivia al Bisbe per dir-li unes paraules en favor d'Antoni Grimalt, que aleshores volia ser tonsurat. A la carta en qüestió es pot llegir com aquest *pulsa el organo todos los dias prestando muy buenos servicios á la parroquia.*

Pareix que continuà amb el càrrec d'organista fins que el 1861 succeí la següent anècdota, extreta de la carta que una vegada més el Rector manacorí envià a Ciutat: *Es el caso: que Antonio Grimalt encargado de pulsar el organo de esta Parroquia hace algunos años se casó con una soltera que tenia hecha donacion á un su hermano. Como en todo este tiempo de Matrimonio no han tenido sucesion determinaron de tenerla fingidamente. De las casas de los espositos de esa capital sacaron una niña que trajeron en esta. El dia 24 de Marzo ultimo el espresado Grimalt se presento al Vicario de semana diciendole que su muger habia parido una niña y á que hora la podia bautizar entregandole al mismo tiempo la papeleta de costumbre con los nombres de sus familias de los consor-*

tes y del padrino y de la madrina: y poco despues de sucedido esto el Vicario de semana la bendijo en todas las formalidades sagradas del santo Bautismo creiendo ser hija legitima del mencionado Grimalt y consorte y creiendo tambien como es consecuencia no ser bautizada la niña. Toda esta impostura se ha descubierto ahora y se ha hecho publica: de modo que el Sr. Juez esta instruyendo causa criminal contra los delincuentes teniendo ya preso el principal de todos Antonio Grimalt y su muger que esta noche les aguardan por haberse ido á Palma.

El que passà llavors amb l'orgue no ho sabem. Segurament restà mut com altres tants de l'Illa fins que el 1887, vengut un nou rector a Manacor (Mn. Rafel I. Rubí Pocoví, artífex de la construcció de l'actual temple dels Dolors), el benefici es donà a Mn. Antoni Josep Pont i Llodrà, recuperant així més de 350 anys d'història, llarg període que hem volgut resumir en aquest estudi. Sobre la seva actuació i la fabricació d'un nou instrument a partir de 1894 esperam poder parlar-ne en pròximes ocasions.

FONTS

* "Noticiari escrit per mestre Guiem Llull alias Serra, natural y vesí de la vila de Manacor, 1809 á 1851", dins les "Misceláneas Históricas de Mallorca" de J.M. Bover, tom XVIII. Més accessible és la reproducció amb notes de Josep Segura i Salado al setmanari "Manacor" (18 articles publicats entre el 19 de juny i el 20 de juliol del 1983).

* Llibres primer, segon i tercer de Visites Episcopals a la Parròquia de Manacor. Arxiu Parroquial dels Dolors.

* "Capbreu de Beneficis". Arxiu Parroquial dels Dolors.

* Col.lecció Llibres de Determinacions del Comú de Manacor. Arxiu Parroquial dels Dolors.

* Col.lecció Llibres de Determinacions del Consell de Manacor, especialment els dels períodes 1598-1621, 1622-1638, 1639-1657, 1658-1677, 1678-1690 i 1691-1712. Arxiu Municipal de Manacor.

* Col.lecció Llibres de Defuncions (s.XVI-XIX). Arxiu Parroquial dels Dolors.

* Llibres de Baptismes (s.XVII i XVIII). Arxiu Diocesà.

* Documentació diversa sobre Manacor conservada a l'Arxiu Diocesà.

* Papers solts de l'arxiu particular de la família Riera de Conies.

BIBLIOGRAFIA

- * BERARD, J: *Viaje a las villas de Mallorca (1789)*. Luís Ripoll Editor. Palma. 1983. Pp. 138-147.
- * CARVAJAL, A; LLITERAS, J: "La capella de Sant Antoni el s.XVII". Revista *7Setmanari*, nº529, gener del 1997.
- * CARVAJAL, A; LLITERAS, J: *Noticiari parroquial a partir de la col.lecció dels llibres de determinacions del seu Comú*. Inèdit.
- * DOMENGE, P: *El órgano en el templo. Recopilación de artículos publicados en "Correo de Mallorca"*. Imp. Marqués Arbona. Sóller. 1926.
- * DURAN, D: "L'orgue de l'església parroquial, segle XVII". Revista *Manacor Comarcal* , 4 de gener del 1986.
- * FUSTER, G: *Historia de Manacor*. Col. Baleria. Imp. Fullana. Palma. 1966.
- * MULET, A: *Llista cronològica de mestres orgueners que han treballat a Mallorca fins a 1935*. II Simposium sobre els orgues històrics de Mallorca. Pp. 63-74. Inca. 1995.
- * MULET, A: *Els orgueners Barrera*. III Simposium sobre els orgues històrics de Mallorca. Pp. 85-94. Alcúdia. 1996.
- * PARETS, J: *Apunts sobre el fet musical a Manacor*. Col. Papers de sa Torre, nº41. Manacor. 1997.
- * ROSSELLÓ, R: "L'orguenèr Jaume Febrer". Revista *Flor de Card*, nº 96, agost del 1984.
- * ROSSELLÓ, R: *Història de Manacor. Segle XV*. Gr. Miramar. Palma. 1979.
- * ROSSELLÓ, R; VAQUER, O: *Història de Manacor. Segle XVI*. Prens Universitaria. Palma. 1991.

Albert CARVAJAL I MESQUIDA

Joan LLITERAS I VIVES

Comunicació de

SEBASTIÀ ARROM COLL

“L’Orgue de Santa Eugènia”

Al segle XVIII ja hi havia, a l'església, un instrument que provenia de la paròquia de Santa Maria del Camí, abans propietat del Monestir de Lluc, com a primer orgue.¹

AUTORS I PAGAMENTS

1840.- Segons consta a una placa que hi ha en el teclat, va ésser fabricat per "Antonio Portell en Palma 1840".

Això el converteix en "l'ópera prima" d'aquest orguener. Es del tot impensable que Portell aprofités, totalment o parcial, elements de l'orgue antic, perquè tant els tubs, com la caixa, com l'extensió del teclat, no corresponen a un orgue del segle XVI sinó del XIX i concretament a l'estil d'aquest orguener.² L'orgue de Santa Eugènia està ubicat en el centre de la barana del cor com els antics conventuals mallorquins.

Es tracta de l'únic cas a la nostra illa que encara conserva l'antic costum de protegir els tubs amb unes portes, tradició que degué adoptar de l'orgue anterior de Roig. L'instrument consta d'un teclat de 54 notes (Do-Fa5), partit a la manera castellana entre Do 3/Do# 3. Els seus 324 tubs corresponents als cinc registres van col·locats seguint aquest ordre, començant per la façana:

1.- Flautado: Es tracta d'un joc de Octava 4' amb dotze tubs posats a la façana. Els tubs son de metall excepte els dos més grossos que son de fusta i interiors.

2.- Bordón: que fa la funció de Flautat 8' . Els seus tubs son de fusta i tapats. El de la mà esquerra van situats horitzontalment al sòtil de l'instrument.

3.- Flauta: La mà esquerra consta d'un joc de flauta 2' amb els tubs de fusta oberts i de talla estreta. A la mà dreta els tubs son de metall de talla nazarda i de la mateixa tessitura.

4.- Corneta: Es una mixtura composta de dues fileres. Tot i que l'anàlisi es fa difícil per manca de manxes o ventilador per fer cantar els tubs, pareix que consta de Dissetena 1 3/5' amb els tres primers tubs de fusta tapats i la resta de metall de talla nazarda i Dinovena 1 1/3' amb els dotze primers tubs de fusta tapats i els demés de tala nazarda.

5.- Trompeteria: que en realitat és un joc de Baixon 4' a mà esquerra i Clarins 8' a mà dreta. (Dades facilitades per Antoni Mulet i Barceló, organista i investigador dels orgues històrics mallorquins)

En el llibre de L'obreria de l'església de Santa Eugènia, 1834-1858, a l'Arxiu Diocesà, hi ha les dades referents a l'orgue nou del senyor Portell:

1839.- Mes pagat per lo orga, dia 10 de juny, 6 lliures.

Mes pagat per lo orga, dia 17 sept, 3 lliures.

1840.- Mes pagat per lo orga, 61 lliures, 37 sous.

Mes pagat per la peaïe del orga a mestre Andreu Cañellas 2 lliures. 10 sous. Per dos jornals i dos migdies, per conta del orga 15 lliures. Mes per aigordent que se consumí el dia del orga 2 lliures. 7 sous. (ADM, llibre de l'obreria de l'església, 1834-1858, sens foliar).

EL TRANSPORT DE CIUTAT

Dos carros i sis ollers, en les seves bísties, duen de Ciutat l'orgue de Portell.

En el mateix llibre hi ha la següent crònica de la inauguració de l'orgue:

1840. - Dia 31 de Max del any 1840, dos carros, un de los senyors de la Torre i l'altre del Honor Sebastià Roca, vulgo Ros, Obrer Major, i sis ollers que son Francesc Martorell de can Vayet, Mateu Martorell de can Varema, Juan Martorell de can Fraxura, Guillem Rigo de son Rigo, Cristòfol Bibiloni de can Brusqué i Miguel Bibiloni de can prim, amb les sèves bisties, dugueren i transportaren de Ciutat, el preciòs orga que acababa de construir mestre Antoni Portell de la Ciutat de Palma.

Arribaren casi a posta de sol i luego que se descubriren les bisties qui aportaven caxons plens de trompes, se comensà un repique de campanes que exità el júbilo de tot el poble el qual corregué presurós en la iglesia per donar gracias al Deu Nostro Señor i ajudar a pujar el buc del orga, mancha i caxons plens de trompes, damunt el cor de la iglesia. Mestre Antoni Portell, d'ofici fuster, emprà los días següents de la semana en colocar les trompes dins el buc del orga i tremparles. (Ibidem)

CRÒNICA DE LA BENEDICCIÓ

Dia 7 de juny, com a festa de Pentecostès, es fa la benedicció i la inauguració de l'orgue. Presideix l'acte el rector de Sant Jaume, Miquel Ignasi Pelegrí, germà del vicari Josep Pelegrí.

Toca l'orgue el reverend Sebastià Parets, prevere, organista beneficiat de Sant Miquel de Ciutat, natural de Can Palles, a Santa Eugènia.

1840.- El dia 7 de juny, diumenge i Pasqua de lo Esperit sant, dia de antemano destinat per la solemne i suntuosa festa en que s'havia de estrenar l'orga, un sonoro i alegre repique de campanes al sortir el sol, donà principi a la solemnitat.

Serían les nou del matí, cuant se donà principi a la sagrada funció. No cabía la gent dins la iglesia. Tots los sacerdots i demás esclesiastics vestits i tenint cada un , un ciri en las mans estaven colocats baix el presbiteri, puis no cabían d'alt. D. Miguel Ignaci, Pelegrí, prevere i rector de S. Jaume, revestit d'una hermosissima capa pluvial, entonà un solemne tedeum: aquí repongué el nou orgue amb una sonata que arrobatava la atenció, pues era el qui tocava D. Sebastià Parets, prevere, beneficiat en la parròquia de S. Miquel de Ciutat, natural d'esta vila de Santa Eugènia, de la casa vulgarment anomenada Son Palles, un dels més célebres organistas de Mallorca, gloria i honor d'aquesta vila.

Concluit el tedeum se dona principi a la missa, la que oficiá D. Bernat Pelegrí, prevere i beneficiat de la parròquia de Sant Miquel. Li assistia el diaca D. Guíllerm Socias, prevere, acullit de la iglesia de Randa de on es natural, antic comensal i amic intim de los senyors Pelegrins, preveres: canta la epístola el Sr. Miquel Mulet, prevere, religios exclaustat del ordre de San Francisco de Paula natural i veci de esta vila de Santa Eugènia de la casa de Son Basa de dalt. (Ibidem)

Dirigeix el cor el doctor Patrici Rigo, prevere religiós exclaustat de Sant Agustí, natural i vei d'aquesta parròquia.

1840.- Dirigia el cor el apreciable Dr. Patricio Rigo, prevere, religiós exclaustat del ordre de S. Agustí de Ciutat. Organista major de son convent, natural i veci d'aquesta vila, de la casa dita de Son Metge, persona molt recomanable i per la ciencia musical ja, per los servicis que continuament presta a esta Iglesia, ja per haverse oferit a tocar graciosament el orga en totes les festes i funcions esclesiásticas que se celebraràn en esta iglesia per conta de cualsevol obreria. Predicà el Sermó el M.R.S.D. Miquel Ignaci Pelegrí, prevere, rector que fonc de la parroquia de Sta. Maria i actualment de la parròquia de Sant Jaume en la Ciutat de Palma. (Ibidem)

A la missa s'arreglegaren 36 lliures. La Confraria del Roser hi va contribuir amb 30 liures. L'orgue n'havia costades 107.

En el refresc es repartiren 12 lliures de confits i un quarteró d'aiguarent. L'horabaixa es cantaren unes solemnes completes en honor a Santa Faç.

Les dues ofertes que se feren en la primera missa i en la major part feren la suma de 36 lliures 17 sous. Concluida la funció amb tanta solemnitat se donà un refresc en la casa vicaria a tothom qui volgué assistir i se empra un cortero d'aig-

ordent i dotze lliures de confits. A la tarda se cantaren unes solemnisimes completes en honor a la milagrosa i devotíssima figura de la Santa Faç. La iglesia altar major i capella de la Sta. Faç estaven enterament il·luminades, la concurrència ere extraordinari i el orga tocat per el celebre D. Sebastià Parets, arrebatava el cor i la atenció de tot el auditori. (Ibidem).

ORGANISTES

El primer, com assegura l'anterior crònica, va ésser el doctor Patrici Rigo, prevere, agustí, organista major del seu convent, natural i veí de Santa Eugènia i de la casa dita de *Son Metge*. Va tocar aquest instrument fins a la seva mort.

El tercer organista, don Guillem Parets Santandreu, prevere, nascut a la vila el 15 de maig de 1883 i mort el mes de febrer de 1971, a l'edat de 89 anys. Als 13 anys ja era organista ajudant de la parròquia de Santa Eugènia. El 1908 va fer oposicions com a organista titular del Convent dels Socors de Palma. Va ésser rector de Pòrtol, es Capdellà, Vilafranca i Santa Maria, a més de beneficiat de la Seu.

El quart organista va ésser Rafel Parets Santandreu, de sa vicaria vella. Nascut l'any 1887 i mort el 1946. Deixeble del seu germà Guillem, prevere, blavet de Lluc, va estudiar música al Col·legi dels Pares Teatins, del Carrer del Vi. Organista des de l'any 1908 fins a la seva mort. Fundà, juntament amb el músic Balaguer, una banda de música el 1920.³

NOTES

1- A la primera meitat del S. XVIII, quan l'església de Santa Eugènia encara no era parròquia, ja trobam un primer instrument que provenia de Santa Maria del Camí. El motiu del trasllat va ésser que a Santa Maria s'havia fet un orgue nou, construït per Lluís Navarro a partir de 1737. Aquest primer orgue procedia del Santuari de Lluc i era obra de mestre Gaspar Roig, orguener català establert a Mallorca i segon membre de tota una dinastia d'orgueners. Es va construir a 1554 i va costar 120 lliures. Aquest vell instrument es va mantenir actiu a Santa Eugènia durant més de cent anys. (Dades facilitades per Antoni Mulet Barceló, organista i investigador dels orgues històrics mallorquins).

2- Antoni Portell i Fullana havia nascut a Lluçmajor 1806 i s'el pot considerar com el darrer representant de la gran escola mallorquina. Apart d'alguns instruments més o manco grans (Sant Jaume, Binissalem, Artà) es va distingir per la construcció de petits instruments per dotar les antigues esglésies sufragànies, esdevingudes parròquies a rel de la creació de nous municipis independents prop-

iciats per la Constitució de 1812. A mitjan S. XIX, després de diferents lleis de desamortització, l'Església es trobava mancada de recursos per seguir construint els grans instruments del segle anterior. Així trobam els modestes orgues Potell a Randa, S'Arracó, Puigpunyent, Mancor, Maria de la Salut i un llarg etc. Són instruments que amb un nombre reduït de registres, normalment de tres a set, obtenint un bon nivell sonor. Hi solen abundar els tubs de fusta que eren més econòmics. Les caixes, molt sòbries i austeres (és el típic orgue guardarrobes), estan en contradicció amb el contingut sonor encara barroquitzant.

3 - El quint organista va ésser Sebastià Arrom Coll, prevere. Estudià música al Seminari amb els mestres Bartomeu Nigorra, beneficiat de la Seu, i orga i harmonia amb el reverent Pere Rebassa. Tocà l'instrument des de 1946 al 1949.

NOTA: L'orgue va sonar normalment des de l'any 1840 fins al 1930. El 1947 se li va posar una petita manxa amb un ventilador elèctric i es va emprar des d'aquell any fins al 1949. A partir d'aquesta data ha quedat mut i ple de pols. Enguany (1997) es creà una comissió per a la seva restauració, conservant tot el so original.

Sebastià ARROM COLL

Comunicació de

Mn. BALTASAR MOREY I CARBONELL

“Els Organistes de l’Orgue de Banyalbufar (segles XIX - XX)”

Per la comunicació anterior, de 1996, «Algunes dades sobre l'orgue de Banyalbufar», creim:

1) l'orgue menor de la capella de nostra Senyora del Roser, del reial convent dominicà de Sant Domingo de Ciutat, ja començà a sonar a Banyalbufar des de l'any 1847, any de la instal·lació a la Parròquia; 2) abans de 1847, el Sr. D. Bernat Font i Bauzà, Subdelegat de la Reial Intendència a la vila, deixava en testament del 8 de juliol de 1817, 18 lliures a l'any com a gratificació a qui tocaria l'orgue, aquest any pareix que no hi havia organista; i 3) D. Jaume Font i Ambròs, de can Font, bestreia dels seus diners 144 lliures i 10 sous per pagar part de les despeses del trasllat i instal·lació de l'orgue el 1847.¹

Esbrinem la nissaga dels Font de Banyalbufar, protectors de l'orgue. Aquesta família descendeix, segons Joaquim Mª Bover, d'una branca de Ramon Font de Lleida, que prengué part en la reconquesta l'any 1229.²

L'esmentat Jaume Font i Ambròs, l'any 1848 figura com el descendent legítim d'aquesta família, que posseïa un vincle, fundat per Martí Font a mitjan segle XVI.³

Sabem que els Font comencen a Banyalbufar en aquest segle. El primer de març de 1512, amb motiu de la brega i mort de Martí Guerau a la vila, el Lloctinent General condemnà un grup d'acusats banyalbufarins a pagar una multa. Entre ells llegim el nom de Martí Font amb set lliures, pel fet d'haver tret una ballesta, arma prohibida.⁴ A la festa patronal de la Nativitat de Maria, el 13 de setembre de 1515, es beneí el cap de l'església. Aleshores Martí Font exercia d'obrer de la confraria.⁵ A la revolta a favor de la Germania, el 28 de desembre de 1524, li imposaren, entre altres, una multa de 30 lliures, quantitat notable.⁶

El susdit D. Bernat Font i Bauzà, mort el 15 de juliol de 1817, fill de Jaume Font Albertí⁷ i Antonina Anna Bauzà, natural de Banyalbufar, tenia tres germans: Jaume, Bartomeu i el P. Fra Mateu Font, religiós del reial convent de Sant Francesc de Ciutat. Es casà amb Catalina Albertí, de la qual no tingué descendència. En el testament del 8 de juliol de 1817,⁸ declarava hereu universal seu Jaume Font i Ambròs (1806-1861),⁹ natural de Banyalbufar, fill del seu germà Bartomeu Font i Palmer (1768-1854),¹⁰ casat amb Miquela Ambròs, fill major i hereu seu,¹¹ a més de nebot i fillol de D. Bernat, i, per tant, amb l'obligació de pagar les 18 lliures anuals a l'organista de Banyalbufar.¹² Ens trobam, doncs, amb el primer protector de l'orgue, D. Bernat Font i Bauzà.

El vincle de les 18 lliures obligava l'hereu a satisfer anualment aquesta quantitat. D. Jaume, l'hereu, pensà que li convenia més ensenyar música a un fill seu per tocar l'orgue. L'elegit seria el seu hereu, el fill major, Bartomeu Font i Albertí (1844-1926), natural de Banyalbufar.¹³ Així compliria la voluntat expressa del seu oncle i padrí de fonts, i no hauria de pagar les 18 lliures. Perquè quedàs més fer-

mat en el compliment del seu desig paternal, el lligava amb l'obligació de tocar l'orgue, mentre fos a Banyalbufar i no estigués impedit per malaltia o absència, amb la pena de sis lliures anuals a benefici de l'església pel seu incompliment, per testament del 3 de febrer de 1861: «*Quiero y mando a mi hijo mayor Bartolomé Font y Albertí, supuesto que tanto sacrificio he hecho para darle enseñanza de música, que en los Domingos y fiestas tenga la obligación de tocar el órgano en los divinos oficios, mientras su estado, salud y no ausencia de esta villa no se lo impidan, so pena de pagar seis libras anuales a beneficio de la Iglesia, no cumpliendo esta mi voluntad que eficazmente le encargo y recomiendo.*»¹⁴ D. Jaume Font i Ambròs és, sens dubte, el protector segon de l'orgue.

Quan D. Jaume, casat amb Prudència Albertí i Albertí,¹⁵ féu el testament citat, tenia tres fills: Bartomeu, Joan i Jaume; i dues filles: Miquela i Mª Magdalena. Amb paraules ben eloqüents seves ens manifesta els sacrificis i despeses que va haver de passar per donar ensenyança de música al seu fill major, Bartomeu. Els familiars actuals recorden que sentien contar que D. Bartomeu rebé la formació musical a Lluç, com a blavet de la Moreneta, uns anys de la seva infantesa.¹⁶ En efecte, els anys de 1855 a 1857 —tres anys—, romangué a Lluç, aprenent solfa i cant per tocar l'orgue.¹⁷ En aquell temps de camins intransitables, distàncies llargues i pocs doblers, Lluç per a Banyalbufar era vertaderament un altre món desconegut, que suposava moltes despeses per a una família nombrosa. Ara, el 18 de febrer de 1861, D. Jaume moria tranquil, perquè el seu fill Bartomeu compliria la seva voluntat de tocar l'orgue. Vertaderament D. Bartomeu, amb una fidelitat admirable, no deixava mai d'anar a tocar l'orgue tots els diumenges i festes de l'any. Esdevingué amb el temps un gran organista. En paraules vulgars dels qui el sentien tocar, feia parlar l'orgue.¹⁸

Bartomeu Font i Albertí es casà amb Concepció Moragues i Grissó, natural d'Estellencs, l'any 1871 a Banyalbufar.¹⁹ Nasqueren d'aquest matrimoni tres fills: Jaume, Bartomeu i Joan; i cinc filles: Prudència, que morí religiosa agustina de l'Empar l'any 1906,²⁰ Antònia, Lluïsa, Joana Aina i Catalina.²¹ Escollí Bartomeu, el fill segon, per aprendre música i ajudar-lo o suplir-lo ara, i prosseguir després de la seva mort la tradició familiar de tocar l'orgue.²²

Bartomeu Font i Moragues (1884-1954). Natural de Banyalbufar. Conegut per l'amo en Bartomeu des Molí, perquè li tocaren les terres del molí en herència paterna.²³ Un dels xofers primers que conduïren camió a la vila.²⁴ Regidor de l'Ajuntament el 1931. Vocal del Sindicat Agrari el 1933.²⁵

Per una part trobà un ambient musical molt favorable a la vila, ja que s'hi havia organitzat una banda de música. Devia ser entre finals del segle passat o principis del present. L'animador, un mestre d'escola, un tal D. Andreu Andreu Bauzà, ensenyà solfa per tocar els instruments a un grup de joves arriscats.²⁶ Així es formà una banda de música que solemnitzava les festes i els esdeveniments de

la vila, com consta, entre altres, que sonà l'any 1908 en la benedicció de les voltes noves de l'església.²⁷ Pareix que entre 1910 i 1915 la banda ja no actuava, encara que es tornà a formar per tocar alguna vegada per fets extraordinaris de la vila.²⁸

Per altra part, no li mancaren les ensenyances de son pare, organista expert. Segons les seves filles perfeccionà el tocar, anant a Esporles,²⁹ segurament devia ser amb l'organista de la Parròquia, D. Gabriel Calafell i Mulet (1885-1920).³⁰

Als 20 anys, poc més poc manco, ja tocava l'orgue. Així succeí son pare, no per vincle testamentari obligatori, sinó voluntàriament. L'exemple i el desig paternal l'amararen fonament, i l'animaren moralment a continuar tocant l'orgue fins a la mort, el 15 de gener de 1954,³¹ amb una fidelitat i una constància exemplars, sense percebre mai cap retribució, sempre gratis i per amor de Déu i de la Parròquia.³² Pare i fill esdevingueren un bon conjunt, quan s'ajuntaven ambdós en el cor, el pare a l'orgue i el fill, que, dotat d'un sentit musical molt fi, gaudia d'una veu excel·lent.³³ Bartomeu es casà amb Joana Aina Albertí Moragues. Tingueren tres filles: Prudència, Concepció i Francisca; i un fill: Bartomeu, que no continuà la tradició familiar de tocar l'orgue.³⁴

Els Font que hem esmentat eren certament els organistes titulars de l'orgue.

a) Ara escorcollem les dades i dates dels altres organistes que tocaven l'orgue, en temps dels organistes de can Font fins l'any 1954, mort de D. Bartomeu Font i Moragues.

1) D. Jeroni Salleras i Oliver (1885-1918), natural de Son Serra (Ciutat). Aprengué música juntament amb els seus germans Francesc i Antoni. Els diumenges lliures tocava l'orgue a l'ofici de la Vileta. Aconseguí la carrera de mestre d'escola. Exercí de mestre a Canet de Mar (Barcelona), Sencelles i, des de l'octubre de 1917, a Banyalbufar en propietat. Abans, l'any 1908, havia exercit interinament el càrrec una temporada. A finals de 1917 es casà amb Dª Lluïsa Font i Moragues, de can Font, filla de l'organista D. Bartomeu i germana de Bartomeu, l'altre organista, i, per tant, gendre i cunyat, respectivament. Tocava també l'orgue.³⁵ Concebé tot un pla escolar per ensenyar música i piano als alumnes,³⁶ que no pogué realitzar per la seva mort inesperada, víctima del grip a Banyalbufar, el 14 de novembre de 1918, als 33 anys.³⁷

2) D. Pau Albertí i Tomàs (1890-1969). Natural de Banyalbufar.³⁸ Estudià llargs anys al nostre Seminari Conciliar de Sant Pere, on aprengué cant gregorià i orgue.³⁹ Visqué en el Seminari els temps gloriosos de la restauració del cant gregorià i de la polifonia clàssica, i de la inauguració de la Schola Cantorum el 8 de desembre de 1909, promoguda pel Bisbe de Mallorca, Mons. Pere Joan Campins i Barceló (1898-1915), els anys de 1904 a 1915, amb la direcció del P. Clop,

menoret, de Mn. Antoni J. Pont, magister musicae de la Seu, de Mn. Francesc Esteve i Blanes, professor de música del Seminari, de Mn. Antoni Sancho i Nebot, Beneficiat Cantor - Mestre de Capella de la Seu (1912) i més tard Canonge - Prefecte de Música (1914), amb els organistes Salas i Engroñat.⁴⁰ No sols s'interpretaven obres dels compositors clàssics, entre els principals: Perosi, Victoria, Palestrina..., sinó també dels contemporanis de fama notable, entre altres: Capllonch, Lambert, Mas i Serracant, i dels nostres: Sancho, Salas, Engroñat.⁴¹

Des de 1917 a 1943 exercí de Secretari de l'Ajuntament de Banyalbufar.⁴² Amb els Font tocava l'orgue. D. Pau congenià ferm amb el Vicari Pizà, ja que es coneixien del Seminari. Després de la seva partença, organitzà el cor parroquial, que D. Cristòfol havia iniciat.⁴³

3) Mn. Cristòfol Pizà i Company (1895-1963). Natural de Consell. Estudià música i orgue al nostre Seminari dins l'esclafit de l'esmentada restauració. Ordenat prevere el 17 de desembre de 1921. Vicari Cooperador de Banyalbufar (1922-1924).⁴⁴ Feia classes de solfeig i piano a ca seva. Promogué un grup d'homes i joves, el cor futur de Banyalbufar, i els ensenyà les misses a veus de Perosi i de Ribera per solemnitzar les festes parroquials.⁴⁵ Suplia els organistes. Morí a Ciutat el 30 de desembre de 1963, essent l'organista de la Parròquia de Sant Miquel, des de l'any 1940.⁴⁶

4) Mn. Jaume Cabot i Bujosa, nasqué a Banyalbufar el 24 de juliol de 1913.⁴⁷ Estudià el batxillerat a Ciutat, i piano i solfeig en el conservatori ciutadà. Perfeccionà els estudis d'orgue amb els organistes de la Seu: Mn. Bernat Salas i Seguí (1874-1932), Mn. Rafel Vich i Bennàssar (1893-1945) i Mn. Julià Samper i Marquès (1898-1979).⁴⁸ Posseïa un piano a ca seva (sa Taverna), que tenia a disposició dels amants de la música. També tocava l'orgue. De jove milità en les associacions de caire catòlic: Unió de Dretes (1933) i Pares de Família (1939). S'incorporà a la marina de guerra en temps de la Guerra Civil (1936-1939).⁴⁹ Als 28 anys, el 1941, entrà al Seminari Conciliar de Santa Catalina de Mondoñedo (Lugo), on fou ordenat prevere el 4 de juliol de 1948. Exercí de professor de Matemàtiques del Seminari (1948), Secretari de la Vicaria General (1961), i Delegat de la Beca Parroquial. El 29 d'agost de 1960 obtingué per oposició el càrrec de Beneficiat-Organista de la Seu de Mondoñedo, de la qual fou més tard Canonge-Organista.⁵⁰ Actualment és tingut per un dels organistes bons. Ha donat i dóna nombrosos concerts.

Com a anècdota interessant trobam que D. Jeroni Albertí i Picornell (Banyalbufar 1927), des Casino, Fill Il·lustre de la vila, quan era jovenet, tocava el piano a les sessions del «Cine Doré» de Banyalbufar, propietat del seu pare, D. Lluís Albertí i Vanrell.⁵¹

També per aquests anys un grup de joves organitzà una banda de guitarres.⁵²

i b) Dades i dates dels altres organistes després de la seva mort fins als nostres dies (1954-1998).

1) D. Joan Font i Barceló (Vilafranca de Bonany 1928). Músic i compositor. Rebé la formació musical a Lluc els anys d'estança com a blavet de la Moreneta.⁵³ Molt poc temps després de la mort de l'organista, es féu càrrec de tocar l'orgue amb mestria notable.⁵⁴ Des de l'any 1970, cuida amb esment del cor parroquial de Banyalbufar, que ha aconseguit un bon prestigi. Ha compost diverses obres musicals, entre les principals, la missa «Pau i Concòrdia», a tres veus i orgue.⁵⁵

2) D. Jesús Albertí i Cunill (Banyalbufar 1944). Organista. De jovenet se sentí fortament atret per la música.⁵⁶ Tingué un respatller segur en el mestre d'escola de Banyalbufar, D. Pere Suñer i Bonet (Santanyí 1933), més tard prevere (1969), i ara Rector de la Parròquia, que havia rebut classes de solfeig i piano a Santanyí. Interinament regentà l'escola de Banyalbufar del 23 de maig de 1954 al 30 de setembre de 1956.⁵⁷ L'inicià en el solfeig i piano, que després continuà amb la mestra d'escola de Banyalbufar, Dª Maria Albertí i Albertí (Banyalbufar 1913), mestra de Banyalbufar (1942-1976),⁵⁸ aprofitant per als assaigs el seu piano, el de Mn. Jaume Cabot, i també l'orgue nostre, que començà ja a tocar.⁵⁹

Traslladada la família a Ciutat, des d'un principi tocà l'orgue a la Parròquia de Sant Sebastià, on actualment prossegueix, i hi dirigeix encertadament el cor parroquial, que ha aixecat notablement.⁶⁰

3) Dª Mercè Matas i Albertí (Esporles 1940). Durant el rectorat de Mn. Baltasar Morey (1959-1969) tocava també l'orgue. És neboda pròpia de Dª Maria Albertí, la mestra, de la qual aprengué solfeig i piano, que també impartia a les nines de l'escola.⁶¹

4) Dª Magdalena Albertí Cabot (Banyalbufar 1946). Professora de música. De molt jove aprengué solfeig amb les religioses agustines de Banyalbufar. Estudià al Conservatori i al col·legi Madre Alberta, i acabà brillantment la carrera l'any 1964. Neboda de Mn. Jaume Cabot, perquè la seva mare, Dª Aina, ja difunta, n'era germana. Ensenyà a Catalina Ambròs i Albertí solfeig i piano, aprofitant el de Mn. Jaume. Actualment és l'organista competent de l'orgue.⁶²

5) Dª Catalina Ambròs i Albertí (Banyalbufar 1944). De joveneta s'interessa ferm per la música. Aprengué solfeig i piano amb l'ajuda de Dª Magdalena Albertí, l'organista. D. Joan Font i Barceló l'inicià en l'orgue.⁶³ Una de les veus bones de Banyalbufar. Actualment viu a Ciutat.

6) Dª Cristina Mª Forteza i Font (Ciutat 1976). Altra volta retornam a la nissaga dels Font. Cristina M^a és rebesneta de l'organista primer, D. Bartomeu Font i Albertí. El seu padrí, D. Josep Font i Serra, és nét de D. Bartomeu. Aquest es

casà amb Dª Antònia Tomàs i Álvarez, de la qual nasqué Dª Mª Magdalena Font i Tomàs, casada amb D. Marià Forteza i Forteza, pares de Cristina M^a. Ha estudiat piano al conservatori de Ciutat. Actualment cursa la carrera d'orgue.⁶⁴ Juntament amb Dª Magdalena Albertí comparteix les tasques de l'orgue de Banyalbufar. Amb elles tancam aquest treball sobre els organistes de l'orgue de Banyalbufar en els segles XIX i XX.

NOTES

- 1 III Simpòsium sobre els Orgues Històrics de Mallorca. III Trobada de Documentalistes Musicals. III Jornades Musicals Capvuitada de Pasqua. Ciutat d'Alcúdia 1996 (la Pobla 1997), 121-128.
- 2 Joaquín Mª Bover. Nobiliario Mallorquín. Biblioteca Balear (edit. Fco. Pons), tomo I, 2ª edición (Palma 1948), 257-258.
- 3 Veg. nota 2. Joaquín Mª Bover... Op. cit., 260.
- 4 R. Rosselló i J. Albertí. Història de Banyalbufar. Segles XIII-XVI. Llibres de la Nostra Terra / 14. Lleonard Muntaner, ed. (Palma 1995), doc. 357, 157-158.
- 5 Veg. nota 4. R. Rosselló... Op. cit., doc. 370.
- 6 Veg. nota 4. R. Rosselló... Op. cit., doc. 176.
- 7 Cayetano Socias, notario. Otorgamiento de venta de un solar en la Villa de Banyalbufar de D. Jaime Font y Ambrós al Sr. D. Fco. Javier Riettmattreu y Courten. Marqués viudo de Campo Franco. Palma, 7 julio 1859. Arxiu particular de can Font de Banyalbufar, actualment en possessió del familiar D. Jeroni Salleras i Colom, advocat.
- 8 Josep Tous, notari. Testament de Bernat Font i Bauzà, 8 de juliol de 1817. Arxiu particular Font Banyalbufar - Salleras.
- 9 Francisco Alcalde y Palau, notario. Testamento de Jaime Font y Ambrós, 3 de febrero de 1861. APFBS.
- 10 Partida de Baptisme de Bartomeu Font, fill de Jaume Font i Margalida Palmer. Banyalbufar, 8 de juny de 1768. APFBS.
- 11 Bernat Togores, notari. Testament de Bartomeu Font i Palmer, 21 de febrer de 1854. APFBS.
- 12 Veg. nota 8.

- 13 Joan Bauzà, notari. Testament de Bartomeu Font i Albertí, 4 de novembre de 1923. En poder de Concepció Font i Albertí.
- 14 Veg. nota 9.
- 15 Gabriel Estelrich y Torres, notario. Escritura de partición de bienes de Jaime Font Ambrós, esposo de Prudencia Albertí e hijos, 28 junio de 1876. APFBS.
- 16 Informació oral de Concepció Font Albertí (Banyalbufar 1914), des Molí, filla de Bartomeu Font i Moragues. Entrevista del 17 d'abril de 1996.
- 17 Comunicació del P. Cristòfol Veny i Melià, MSSCC, arxiver del santuari de Lluc. A Llista de Blavets, anys 1855-56 i 57.
- 18 Veg. nota 16; i informació oral de Pere Albertí i Picornell (Banyalbufar 1914), de Son Borguny. Entrevista del 5 de novembre de 1997.
- 19 Lletra matrimonial del Vicari General, Mn. Rafel Amer i Servera, del 16 de desembre de 1871. APFBS.
- 20 B. Morey i Carbonell. Noces de Diamant de la Parròquia de Banyalbufar. 1913-1988. (Palma 1989), 10-11.
- 21 Veg. nota 13; i Arturo Yáñez Cancio, notario. Escritura de manifestación y división de herencia de Bartolomé Font Albertí por María de la Concepción Moragues Grissó y sus hijos [...] 25 julio de 1926. En poder de C. Font i Albertí.
- 22 Veg. nota 16.
- 23 Veg. notes 16 i 21.
- 24 Veg. notes 16 i 21.
- 25 B. Albertí i Genovart. Banyalbufar a l'ombra de la Falange. La Guerra Civil a Mallorca. Ed. Documenta Balear (Palma 1997), 25-26, 34 i 36.
- 26 Informació oral de Pere Albertí i Picornell; de Bernat Ambrós i Gelabert (Banyalbufar 1908), de can Nyoc. Entrevista de l'11 de novembre de 1997. I de Joan Vives Font (Banyalbufar 1905), de sa Botiga o de can Pere Borguny. Entrevista del 29 de novembre de 1997.
- 27 Veg. nota 20. Noces de... Op. cit., 9 i 10.
- 28 Informació oral de Bernat Ambrós i Gelabert. Loc. cit.
- 29 Veg. nota 16.
- 30 Comunicació de D. Jaume Bosch i Sastre, d'Esporles. Director del cor parroquial d'Esporles.

- 31 Veg. nota 20. Noces de... Op. cit., 18.
- 32 Veg. nota 16.
- 33 Veg. notes 16 i 18.
- 34 Germán Chacártégui Sáenz de Tejada, notario. Escritura de manifestación y aceptación de herencia de Bartolomé Font Moragues por Juana Ana Albertí Moragues y sus hijos [...] 9 de abril de 1954. Veg. nota 16.
- 35 Informació oral de D. Jeroni Salleras i Font (Banyalbufar 1918), el seu fill. Entrevistes del 18 i 21 de gener de 1998. Informació oral de Dª Magdalena Salleras i Juan, neboda seva. Entrevistes del 14 de setembre de 1997 i 18 de gener de 1998. Veg. nota 26. Informació de Joan Vives Font...
- 36 Veg. nota 28.
- 37 Veg. nota 20. Noces de... Op. cit., 12.
- 38 Comunicació de Mn. Alonso Mª Albertí i Albertí, Rector d'Esporles, fill seu.
- 39 El seu nom figura en les llistes dels alumnes del Seminari dels anys 1905 a 1914 del Butlletí Oficial del Bisbat de Mallorca.
- 40 Bartomeu Nigorra i Barceló, pvre. Dilexi Decorem Domus Dei (Palma de Mallorca 1959), 3, 21, 24 i 25, 27, 29, 31 i 32, 34, 38 i 39, 44, 49 i 51.
- 41 Ibidem.
- 42 Veg. nota 38 i nota 25 Banyalbufar a l'ombra... Op. cit., 69.
- 43 Veg. nota 18. Informació oral de Pere Albertí i Picornell...
- 44 BOOM CIV (1964), 22.
- 45 Veg. nota 43.
- 46 Veg. nota 44.
- 47 Guia de la Diócesis de Mondoñedo - El Ferrol del Caudillo. Año 1965, 286.
- 48 - La Voz de Galicia, jueves, 12 de julio de 1990, 9.
- Programa del concierto de órgano por Jaime Cabot Bujosa, organista de la Catedral de Mondoñedo. Mondoñedo, SICB, 23-IX-1991.
- Joan Parets i Serra, Pere Estelrich i Massutí i Biel Massot i Muntaner. Diccionari de Compositors mallorquins. Segles XV-XIX. (Mallorca 1987), 106 i 107, 109, 128 i 129.
- 49 Veg. nota 25. Banyalbufar a l'ombra... Op. cit., 34 i 35, 39, 61, 105.

- 50 Veg. notes 47 i 48. La Voz de Galicia..., loc. cit.
- 51 Veg. nota 1. III Simpòsium... loc. cit. Comunicació d'Encarnación N. Romero Gil: «Música y Cine Mudo en Mallorca». Banyalbufar, 202.
- 52 Veg. nota 18. Informació oral de Pere Albertí i Picornell, loc. cit.
- 53 Gran Enciclopèdia de Mallorca, vol. 5. Ed. Promomallorca, 370.
- 54 Informació oral de Mn. Bartomeu Bosch i Bosch, Rector de Banyalbufar (1951-1959). Entrevista de 16 de juliol de 1997. El conductor va ser Sebastià Vich i Albertí, de can Tit.
- 55 Veg. nota 53.
- 56 Informació oral de D. Jesús Albertí i Cunill. Entrevista de novembre de 1997.
- 57 Informació oral de Mn. Pere Suñer i Bonet. Entrevistes de novembre de 1997 i gener de 1998.
- 58 Informació oral de Dª Maria Albertí i Albertí (Banyalbufar 1913). Entrevista de 23 de gener de 1998.
- 59 Veg. nota 56.
- 60 Bartolomé Martorell Roca, pbro. Mi vida parroquial. Parroquias de Estellencs y de San Sebastián. 1936-1996. (Palma 1996), 169-171.
- 61 Veg. nota 58.
- 62 Informació oral de Dª Magdalena Albertí Cabot. Entrevista de 16 de juliol de 1997.
- 63 Informació oral de Dª Catalina Ambròs i Albertí. Entrevistes de novembre de 1997.
- 64 Informació oral de Cristina Mª Forteza i Font. Entrevista del 21 de gener de 1998.

Mn. Baltasar MOREY I CARBONELL

Comunicació de

JOAN ANTONI ESTADES DE MONTCAIRE I BISBAL

“Sis organistes naturals
o oriunds de Fornalutx”

A la vall de Sòller, l'antiga església de la Nativitat de la Mare de Déu - convertida, el 1º de juny de 1913 en parròquia d'entrada, per un decret del Excm i Rdm Doctor Pere Joan Campins i Barceló, bisbe de la diòcesi aquell any, juntament amb altres antigues vicaries "in capite" i en base a uns acords concordataris entre la Corona espanyola i la Santa Seu - posseïa un dels orgues més antics de Mallorca. Aquest orgue - que fou arreglat, per darrera vegada, en temps del Rector Serra Soler, gràcies a la generositat dels patricis de la vila, Josep Arbona Busquets i la seva esposa Francisca Colom Mayol, al cel sien - dataria de pocs anys després de l'arribada del primer vicari "in capite" en 1579, quan era bisbe Don Joan Vich i Manrique de Lara (1574 - 1604).

Potser seria interessant, i curiós, fer una recerca de dades biogràfiques sobre les persones que - llevat dels vicaris i rectors - han tengut l'honor i el privilegi de ser-ne, almenys oficiosament, encarregats del mateix. Malauradament, les dades que tenim són ben magres, si exceptuem les que parlen de Mossèn Joan Albertí Arbona (1850 - 1916) més conegut per "Es capellà Pardalet" - organista que, també, fou de parròquia mare de Sòller i de la Catedral d'Oriola.

Fiat de les paraules, i comentaris, dels nostres majors, i refrescant els anys de la nostra pròpia joventut, volem rendir homenatge a quatre homes i dues dones d'arrels fornalutxenques que altruístament han posat, al curs d'aquest segle que acaba, els seus coneixements de solfa i música al servei de la comunitat parroquial de l'església dels seus àvis. Quatre d'ells gaudeixen ja de l'Eternitat; les dues altres esperam que encara, per molts anys, prestin la seva valuosa col·laboració.

Per ordre cronològic del seu any de naixement, aquestes persones són:

BERNAT ALBERTI ARBONA (Pardalet) - (Fornalutx 7-3-1893 - Sòller 1981) - Comerciant.

Nebot del Músic, compositor i fill il·lustre de Fornalutx Joan Alberti Arbona ja esmentat, era fill des seu germà Josep (1848 - 1928) i de Francisca Arbona Enseñat (d'una de les famílies del llinatge Arbona, propietaris de les terres de "Es Clot").

És molt possible que, el nin Bernat, aprengué els primers coneixements del solfeig i música a la vora de l'oncle capellà. De petit entrà a formar part dels cantadors de l'església del seu poble, coneguts també per "Cotes". Sabem que feu part de la banda musical "Unión Lira Fornalugense" fundada, el 1913, per Jordi Mayol i Mayol (d'Es Moli) i el mestre d'escola Andreu Andreu i Bauçà..

Les seves funcions d'organista, quasi bé eventuals i circumstancials de l'església de Fornalutx correspondrien als anys 20. El seu casament, l'any 1924 amb

la sollerica Lluïcia Pons Marqués i la seva eixida a França, a Moulins - on els sogres tenien un comerç - sovint ens privaren de la seva valuosa i continua col.laboració. De totes formes, el trempat "Bernat Pardalet" - qui, talvolta, hauria guanyat més diners fent de doble d'una coneguda figura del cinema espanyol, com Alfonso del Real- que no pas venent patates, taronges i llegums lluny de "Sa Roqueta: - s'agradava de venir, cada any o dos anys, a la festa del poble i tocar els "Goigs de la Mare de Déu".

RAFEL ALBERTI ARBONA (Pardalet)- (Fornalutx 16-5-1898 + 10-4-1966)
- Expeditior de fruites.

Germà petit de Bernat. Fou baptiat, amb el nom de l'arcàngel sant Rafel, en honor d'un protector de la família: el senyor de la posada de Bàltx d'Avall, el comandant Rafel Ripoll i Bisqueria de Gaballi.

Al igual que el seu germà Bernat, Rafel Albertí degué aprendre solfa i música amb l'oncle prevere. També fou cantador a l'església.

La seva actuació, també eventual, com organista de la parroquia pels anys vint i trenta es correpon a l'època en que el titular era el mestre d'escola Don Antoni Saura o en Pere Colom Bernat de Ca S'Angel del llogaret de Biniaraix.

"Rafel - Pardalet" era membre de la comisió gestora de l'Ajuntament fornalutxenc quan, el setembre de 1927, fou acomiadat, incruentament, el Rector Llorenç Mas Mesquida (Campos del Port 1881-1947).

Col.laborà, a més, una temporada en la premsa local de la vall de Sóller; remetent notícies dels seu municipi tant a nivell social com de política municipal. Ho feu, principalment, a l'època que el seu germà gran Josep (1887-1961) - amb qui, ell, es trobava associat comercialment als negocis que ambdós tenien a Vilareal (Castelló) - era el batle de la vila i, a Madrid, comanda el govern del bienni negre. Fou un entusiasta del seu poble i de la música. Les seves obligades absències, fora de la llar nadiva, privaren, als seus compatriotes, d'una relació que hauria pogut ésser encara molt més estreta i positiva en tots els sentits. Quan el 1954 retornà, definitivament, al poble amb la seva esposa - un fornalutxenc nascuda a França - Maria Reynés Mayol, havien canviat moltes coses al davant de l'administració parroquial. Tot tenint només 57 anys "en Rafel Pardalet" es sentia un home d'un temps que ja havia acabat. El seu gran èxit fou obtenir que, l'any 1947, les autoritats locals fornalutxenques declarassen "Fill Il.lustre" al seu oncle músic i sacerdot i es col.locàs una làpida; la qual, encara, es pot llegir borrosa a la façana de l'antiga casa familiar del "carrer de Sant Sebastià", just quasi, davant per davant, el portal de la mateixa església.

Rafel Alberti Arbona tenia, tan sols, 69 anys quan morí.

BERNADI ESTADES I SOLIVELLES (Fornalutx 21 abril 1901 - Moulins França 21 agost 1956) - Comerciant.

De l'antiga família de "senyors pagesos" dels Estades de Montcaire - el seu pare Joan Baptista Estades de Montcaire Bennàsser de Massana (1863 - 1953) era fill del primer matrimoni del darrer propietari de la finca pertanyent a l'esmentat llinatge - l'oncle Bernadí nasqué a la posada de Bàlitz d'Avall de Fornalutx, en el carrer de Sant Joan, que la família havia heretat d'una parenta de l'àvia de Massana, Donya Margalida Ripoll Bisquerra de Gaballi (1826 - 1900) que havia morta fadrina i sense descendència al igual que els seus germans Bartomeu i Rafel.

Don Bernadí Estades - conegut també per "en Bernadi de Balitz" - senti des de molt nin una forta inclinació i gust per la música. Els seus pares Don Joan i Donya Teresa compraren, per ell, un piano. La presència d'un mestre d'escola entre 1909 i 1916 - com Don Andreu Andreu i Bauçà - que era músic li permeté adquirir més coneixements en la matèria. Formà part de la banda juvenil e infantil de la "Unión Lira Fornaluguese". HI tocava el flautí.

És, possiblement, a partir dels anys que coincideixen amb els de la Primera Guerra Europea, que "En Bernadí de Bàlitz" començà a exercir les funcions d'organista de la Parroquia de Fornalutx a plena satisfacció de tots els feligresos. Aleshores no tan sols, el seu pare era el batle del municipi sino que, també, l'oncle capellà - germà de la mare - Mossèn Guillem Solivelles Arbona, de Son Llobera (1869-1950) era el vicari coadjutor de la nova parroquia de la Nativitat de Maria.

Malauradament, la mort d'un familiar del seu germà Bartomeu que tenia un magatzem d'alimentació a la ciutat francesa de Moulins i posteriorment el seu enllaç matrimonial, celebrat, el 1925 a Fornalutx, amb una fornalutxenca nascuda a França (parenta llunyana) Maria Amengual Barceló - forçarien a que apareàs, sine die, les seves curolles musicals i deixàs el càrrec d'organista. Així i tot, pels anys 50 quan l'ecònom de la parròquia - que, per aquells dies, era Mossèn Bartomeu Mir Cerdà - decidí demanar ajuda per una reparació a fons de l'orgue; des de Moulins, Don Bernadí emprengué una campanya epistolar adreçada a tots els fornalutxencs emigrats a la veïna república per recolzar la proposta del pastor espiritual de la seva església nadiva. Aquesta campanya serví de poca cosa per mor del trasllad, un any després, al Port de Pollença de Mossen Mir.

Cinc anys després, víctima d'una insuficiència cardíaca i als 55 anys, moria Don Bernadi Estades i Solivelles - "Don Bernadi de Bàlitz", propietari de "Sa Cabana d'Es Vicari" - lluny del Fornalutx que el vegé nèixer i de l'orgue que tantes vegades havia tocat de jove.

ANTOINE ALBERTI SERVÉS (alies Bufó) (Reims - França 1911 - Fornalutx 1982 + 7- VII-1982).

El seu pare - fornalutxenc - l'amo en Jaume de Ca's Bufó (1860 - 1934) havia fet, de jove, el servei militar a la Marina espanyola. Després, emigrà a l'estranger. S'instal·là a Reims on esdevingué, l'amo, d'un floreixent comerç de fruites i llegums que tenia missatges mallorquins, portuguesos i francesos. Entre aquests darrers, la criada "du Patron" Marie Rosalie Servés (1886-1960); la qual era oriunda del sud de França i filla, crec que, d'uns venedors ambulants o feriants Jean Servés i Marie Rumeau.

L'amo doblava, en anys, a sa criada. Això no fou obstacle perquè, el 19 d'octubre de 1908 a la Catedral de Reims, es casasin. En aquesta mateixa ciutat neixeria, l'any 1911, n'Antoine Alberti Servés.

Tres anys després, n'Antoine vé amb els seus pares, a la terra ancestral mallorquina; obligat per l'esclat de la Guerra europea que enfrontà, el seu país nadiu, amb els imperis centrals d'Alemania i Austria-Hongria. Ací, a la casa, que l'amo Jaume, té a Fornalutx, neixerà un germanet que baptiaràn, Joan, en honor del nom de l'àvi de França, Jean Servés.

El 2 de novembre de 1917 mor, als 59 anys, Pere Antoni Alberti Escales, germà gran de l'amo en Jaume i padri de font del seu fill major. Pere Antoni era el cap de la família de Ca's Bufó.

Aquesta família de Ca's Bufó - conrradors i teixidors d'ofici - tendria un tronc comú amb la família, de Ca's Pardalet, del compositor Joan Albertí Arbona. L'origen d'aquesta soca, de la qual brostaren les dues branques del cognom Albertí, seria Antoni Albertí Reinés (1682 - 1752), casat, l'any 1707, amb Catalina Ripoll Noguera. El celebrat compositor fornalutxenc - mort l'any d'abans 1916 - i els germans Pere Antoni i Jaume "Bufons" descendien, de la parella Albertí-Ripoll, a la sisena generació.

L'amo en Pere Antoni Albertí Escales, sempre, es mantingué fidel a la passió, de la seva missaga, amb la melomania. No voldria anar errat però crec que, l'oncle Pere Antoni, fou un dels components de "L'Unión Lira Fornaluguense", del mestre Andreu Andreu i Bauçà. Per de prompte, és sabut que, a la casa pairal de Ca's Bufó - en el carrer des Sol - anaren a parar bastants dels instruments de la "Unión Lira Fornaluguense" quan, aquesta, deixà de funcionar.

Antoine Alberti Servés - qui, a la mort, en 1926, de la vidua dels seu padri de fonts i voluntat testamentaria d'aquesta darrera, seria l'hereu de la casa - heretà, també aquesta aficció del seu llinatge per la música.

Tenia un do innat per a aprendre a tocar qualsevol instrument. Segons ma mare a.c.s, cosina - germara seva, adhuc era petit i assegut al portal del magatzem

dels seus pares, a la “Place du Marché”, de Reims, ja juguetetjava amb un violi que li havien comprat.

En “Toni Bufó”, i els seus pares, havien retornat, a França, un cop finida la guerra. A Fornalutx hi quedaria en Joan, el germanet. La tia Maria Antònia, primer, i, després, els meus avis, Antoni Bisbal i Maria Albertí, en prengueren cura.

Reims fou la ciutat de l'infantesa i de la joventut d'Antoine Alberti Servés. Allà faria els seus estudis com a alumne - almenys una temporada - del “Col.lège Saint Joseph”, regentat pels Pares de la Companyia de Jesus. Tenia molta facilitat per aprendre idiomes: castellà, anglés, alemany, italià, portugués. Aquest do pels estudis (heretat de sa mare, una dona instruïda i culta) i pels idiomes li seria de gran utilitat; quan, tornant-se trobar ací, a Mallorca, durant la guerra civil, els senyors de Ca'n Ribera de Biniaraix - els marquesos de Zayas - el contractaren com professor particular dels seus fills, “En Toni Bufo” fou també contractat com a professor de francés i anglés, a la segona meitat dels anys quaranta per la direcció del “Col.legi de Segona Ensenyança de Sóller” regentat pels Pares Missioners dels Sagrats Cors. Se'l coneixia com “el Teacher” o sia el professor. Potser no tengués la titulació acadèmica, exigida, per exercir com a tal; però no li mancava la capacitat.

Antoine Albertí Servés havia vingut novament a residir a Mallorca quan son pare, Jaume Albertí Escalles, es retirà dels negocis i volgué venir a morir a la seva roqueta. L'obit fou el 4 de desembre de 1934.

La guerra civil espanyola en primer lloc i circumstàncies de la segona guerra mundial - que no venen al cas explicar - obligaren a, en Toni Bufó, a quedar-se a viure per sempre a Mallorca. Malgrat tot, sempre, es mantingué fidel al record de la França on nasqué i on, entre 1931 i 1932, serví la bandera d'aquell país a la caserna de Toul.

El 22 de juliol de 1948 es casà amb Antònia Colom Mayol; filla única d'uns botiguers del poble i descendenta, també de Ca's Bufó, per la seva àvia paterna Antònia Anfós Albertí. El 1950 neixeria el seu fill, Jaume Albertí Colom, actualment casat i resident a l'illa d'Eivissa.

Les noces d'en Toni Bufó amb la seva parenta d'enfora són les noces de l'any 1948 pels veïns de Fornalutx. Ja per aleshores, i des de feia uns grapats d'any, és l'organista de la parròquia. És un excel·lent col.laborador, en questions de cant, de Mossen Antoni Caparó, l'econom de Fornalutx. També és el director de la banda de música de Fornalutx que, ell i uns quants joves del poble, han “resussitat” amb els instruments, de l'antiga “Unión Lira Fornaluguense”, conservats a Ca's Bufó.

En 1950, Antoine Albertí es trasllada a viure a Palma. Treballarà molts d'anys, a la recepció de l'Hotel Victoria i també prestarà els seus serveis, com organista, a la parroquia de Sant Miquel.

Entre 1959 i 1960 moren, a Fornalutx, sa mare Marie Rosalie Servés (Sa tia Rosa de Ca's Bufó) i el seu sogre Miquel Colom Anfós.

Les exequies d'aquest darrer són les primeres que se fan de cos present a l'església després de més de cent anys.

Com en el cas dels germans Bernat i Rafel Alberti, de Ca's Pardalet, sempre que l'ocasió, es presenta i es troba a Fornalutx, en "Toni Bufó" puja al cor per a tocar l'orgue. Una de les seves peces favorites és la música de "Chez nous soyez Reine", un cantic francès d'abans del Vaticà II.

L'any 1978 es casa el seu únic fill amb una jove eivissenca Maria Ribas Planell. La cerimònia nupcial es fa al poble de la núvia. Antoine Alberti Servés - en "Toni Bufó", "Es Teacher" de Fornalutx - tindrà temps encara de veure la seva primera néta.

A principis de 1982 se li destapa una greu dolència incurable. Es trasllada, a Fornalutx, per a morir, a casa seva, en la casa dels seus majors; que - cinquanta-sis anys abans - li havia deixat la vidua dels seu padri de fonts. En aquesta mateixa casa, cuidat per la seva esposa i altres familiars, entregarà l'ànima al Creador. Fou el dia 7 de juliol d'aquell mateix any. Se li celebraren honres funebres a l'església de Fornalutx i a la de Sant Miquel de Ciutat.

Les despulles d'Antoine Alberti Servés reposen, al Cementiri de Fornalutx, en la terra mallorquina dels avantpassats els Albertí de Cas Bufó.

AINA MAYOL I MAYOL (Ponça)

(Carcasone França 1918) - Mestresa de Casa.

El seu pare, Bartomeu Mayol Pons (1873 - 1941) - qui els anys vint havia comprat l'altra meitat de "Sa Cabana" - descendia d'aquells Mallols o Maiols, dels Abats que, ja segles enrera, donaren tres generacions de músics a Fornalutx, com el Senyor Francesc Mallol dels Abats i Ballester del Pont, mort a l'any 1709; el seu fill, Pere Lluc Mallol dels Abats Ripoll, qui morí el 1770 i el seu nét, Jaume Mallol Oliver, (1726 - 1804) qui, a més, era esclesiàstic.

La mare, que també nomia Aina Mayol i Mayol (1881 - 1965), era germana de l'amo en Jordi Mayol d'Es Moli, president del Patronat de l'"Unión Lira Fornaluguense". Es trobava emparentada amb la família del primer batle de la vila i amb la nissaga senyorial dels Mallols de Bàlitx d'Amunt. També descendia d'Antoni Alberti Reinés i de Catalina Ripoll Noguera.

Ella, la nina Aina Mayol i Mayol, nasqué a França - millor dit Occitània - a la ciutat de Carcasone on, com altres mallorquins emigrats a l'altre costat dels

Pirineus, els seus pares tenien una tenda de queviures. L'esdeveniment fou, en plena primera guerra mundial, el 30 de juny de 1918. Tenia una germana més gran Caterina que havia de morir a Fornalutx, el juliol de 1935, poc després de neixer el seu primer fill. Darrera ella vendria el germà Tomeu. N'Aineta, aprenqué les primeres notes del pentagrama a l'institut "Jeane d'arc" de Carcassone. Encara era un nina quan vengué a viure a Fornalutx amb els seus pares i germans.

Ací anava escola a "Ca Ses Monges". Li agradava la música. A ca seva tenien un piano. Pels temps que corrien és obvi pensar que frequentava, amb més o menys assiduitat, l'associació pietosa de les "Filles de Maria" de la parroquia; la qual quasi arreplegava totes les fadrines fornaltuxenques. Sabem que, per un temps, seguí cursets de solfeig a Sòller però desistí d'anar al Conservatori de València.

L'any 1941, acabada ja la guerra civil espanyola, i en plena segona guerra mundial, mor el pare, l'amo "en Ponça". Aquest mateix any dia 15 de novembre, es casa, n'Aina, amb el seu parent Bartomeu Mayol Busquets. El seu promés, de la família de ca'n Xuroi amb casa molt avinent de la Plaça de la vila, és conrador d'ofici.

La parella tindrà tres fills i una filla. Gabriel (1942), Bartomeu (1947), Jesus (1952) i Catalina (1957). Tots ells estan, avui en dia, casats i són pares, o mare, de família; llevat del penúltim Jesús (li digueren el nom, sempre, en foraster) el qual morí, fadri, víctima d'un accident de circulació a l'edat de 27 anys.

La madona Aina Mayol i Mayol - més coneguda per "n'Aina Ponça" - és l'actual organista titular de l'Església de Fornalutx. Porta més de quaranta-quatre anys de servei com a tal. Els ha exercit amb abnegació, malgrat les seves moltes ocupacions com a mestressa de casa, esposa d'un treballador del camp.

Quan la madona Aina començà a tocar en temps de l'econom Trias, l'orgue de Fornalutx funcionava amb una manxa manual. (El darrer adob datava dels temps del vicari Martorell, uns cinc anys abans de convertir-se, en rectoria, la vicaria).

Avui en dia l'orgue es troba totalment electrificat. Fou l'any 1971 quan Agustí Serra Soler era rector. Una placa d'argent - col.locada al mateix orgue recorda que "se construí ací l'any 1584.

Reformat, ampliat els anys 1638, 1756 i 1871. (Ignor les raons per les quals oblidaren de fer constar la reforma de l'any 1907). "Ara de la herència de Catalina Colom Mayol, el matrimoni de Josep Arbona Busquets i Francisca Colom Mayol ha costejat una restauració de la fatxada feta per Salvador Ramon i de l'orgue feta per Gerard Grinzig. Fornalutx 1971)".

El 1971 no ho puc assegurar amb total precisió, Aina Mayol passava llargues

temporades fora de Fornalutx, cuidant, el seu marit i ella, d'una finca que havien adquirit per la zona de Llucmajor. Per aquell entremig pujaven de Sóller a tocar l'orgue Antoni Castañer Coll "Reia" (1925 -1992) - dirigent parroquial del moviment de cursets de cristiandat en els darrers anys de l'Econom Trias - i més concretament el jove Joan Vigo Campins. aquest període d'absència circumstancial de la madona Aina pens que no han d'ésser un obstacle perquè ens oblidem dels seus molts anys de servei que com a organista - més o manco fixa - ha prestat i està prestant a la seva parroquia.

MARIE THERESE BISBAL RULLAN (De ca'n Nyirvi) - (Reims França 19-7-1929) Catequista.

El seu àvi patern l'amo en Toni Nyirvi (Antoni Bisbal Llaneras 1867 - 1948) - el qual era també el meu àvi - havia, de petit, après solfa i música amb un professor de certa fama que hi havia a Sóller i li deien "Mestre Pau". El Padri Toni sabia tocar el clarinet. Formà part de la banda de la "Unión Lira Fornaluguense" i en fou, eventualment, el director quan, el 31 de març de 1916, el fundador d'aquesta - el mestre Andreu - marxà de Fornalutx destinat a l'escola de sant Llorenç des Cardessar.

La cosina Maria Teresa vengué al món a la ciutat de Reims, on residien els seus pares comerciants establerts en aquella ciutat del nord-est francès. L'esdeveniment tingué lloc el 19 de juliol de 1929, festivitat, aleshores, de Sant Vicenç de Paul. Seria la major de cinc germanes i dos germans.

Emparentada, per les seves àvies, a Antoine Alberti i Servés i també decendent del matrimoni Alberti-Ripoll del segle XVIII; Maria Teresa ha sentit ja de nina una irresistible vocació musical.

Té estudis de solfeig i piano cursats als conservatoris de Reims i Paris, havent sigut alumne destacada de la pianista Yvonne François. Es diplomada pel "Conservatori Internationale de Paris" i ha exercit durant molts d'anys al conservatori municipal de la seva ciutat nadiva.

Resident, de fa més de deu anys, al Fornalutx dels nostres majors on està fent una molt meritoria i apreciada tasca com a catequista i col.laboradora de la parroquia (tasques que ja complia a Reims); Marie Thèrese Bisbal Rullan ajuda molt sovint com a organista i coordinadora del Cor de cantadors i cantadores. Malgrat tot la seva gran humilitat i deixant de banda el nostre parentesc, na Maria Teresa es mereix un reconeixement públic.

Antoni ESTADES DE MONTCAIRE I BISBAL

Arbre dels Mallol dels
Abats de Fornalutx
descendents de l'organista
Aina Mayol Mayol (Ponsa)
i de Maria Reines Mayol
esposa de Rafael Alberte
Arbona (Pardalot) organista
neta eventual de l'església
de Fornalutx

Antoni Mallol
dit dels Abats
= Catalina Balkester

Francesc Mallol dels Abats Balkester

= Pau Casals (Mayol)
= Elisabet Ripoll Mallol
(1674)

Pere Lluç Mallol Ripoll

+ 1738

= Catalina Oliver Bernat
= Margalida Reines Arbona

Joaume Mayol Oliver
* 20-4-1726 + 6-10-1804

Clerga i músic

Antoni Mallol
Canals
= Catalina Mallol
= Francisca Ripoll Busal

Francesc Mallol dels Abats i Ripoll
(Capità d'armes)
= Margarida Penya
Ripoll Busal de Nonover

Catalina Rosalia Mallol

= Antoni Arbona de la Cabana i Mallol

Catalina Mayol
= Joan Reines Arbona
= Maria Reines Mayol
= Rafael Alberte Arbona
(Pardalot)
Músic organista

Antoni Mallol Balkester
= Catalina Mallol Ripoll
(19-10-1686)

Joa Mallol
= Catalina Mallol Mallol
(2-2-1710)

Bartomeu Mallol
= Catalina Arbona Alberte
(1753)

Bartomeu Mallol
(1758-1832)
= Mª Antonia Ripoll Reines

Bartomeu Mayol
(1799-1880)
= Catalina Arbona Vaguer
Bartomeu Mayol
(1842-1880)

= Catalina Pons Llibera
Bartomeu Mayol Pons
(1843-1941)
= Aina Mayol Mayol
(1907)
Catalina
+ 1935 Aina organista
+ 1972 Bartomeu
1921-1972

Comunicació de

JOAN PARETS I SERRA

“Llista d’Organistes Mallorquins
nats en el segle XX”

Comunicació de

JOAN PARETS I SERRA

“Llista d’Organistes Mallorquins
nats en el segle XX”

Aquesta comunicació és una continuació de la del any passat (1) i és una llista de més de doscents organistes que durant aquest segle, que estam apunt d'acabar, han cuidat que els nostres orgues històrics no quedassin muts.

Hem ordenat, com sempre, la llista per ordre alfabètic: llinatges, nom, poble de naixement i de mort si calia.

Sens dubte aquesta llista, avui per avui, és inacabada. Agraïrem qualsevol informació que ens permeti corregir-la, completar-la o ampliar-la.

El Centre de Recerca i Documentació Històrico-Musical de Mallorca ubicat a la Rectoria de Sineu, té les portes obertes per a qualsevol ampliació, tant biogràfica com musical, així com agrairà tota mena d'informació que pugui servir per ampliar els coneixements de tots els qui ens dediquem a la recopilació de dades musicals.

Tots els noms que van precedits del signe + ja tenen petites biografies publicades a la Gran Enciclopèdia de Mallorca, 1989-1998.

Hem amprat la mateixa bibliografia que l'any passat.

(1) "Llista d'Organistes Mallorquins nats en el segle XIX" III SIMPOSIUM, Ciutat d'Alcúdia, 1996, p. 161-173.

LLISTA D'ORGANISTES MALLORQUINS NATS EN EL SEGLE XX

ADROVER I NICOLAU, Gabriel, Prevere
(Felanitx 28.1.1911- 27.5.1998)

ADROVER I VIDAL, Cosme
(Santanyí 1935)

AGUILÓ I FORTEZA, Margalida, RR Agustina
(Sa Pobla 15.10.1911-Pont d'Inca 24.6.1987)

ALBERTÍ I CABOT, Magdalena
(Banyalbufar)

ALBERTÍ I SERVÉS, Antoine
(Reims/França 1911-Fornalutx 7.7.1982)

AMENGUAL I MAIRATA, Bartomeu, Teatí
(Biniali 15.5.1917-Madrid 9.2.1992)

- AMENGUAL I MAIRATA, Guillem, Missioner dels SS.CC.
(Biniali 12.8.1904-Artajona/Navarra 29.8.1990)
- AMENGUAL I MAIRATA, Josep, Missioner dels SS.CC.
(Biniali 22.6.1908 - Ciutat de Mallorca 19.9.1990)
- +ANDREU I MAIMO, Francesc, Teatí
(San Pedro de Argentina 19.5.1908)
- +ARBÓS I CANYELLES, Enric
(Ciutat de Mallorca 13.7.1926-31.12.1976)
- +ARROM I COLL, Sebastià, Prevere
(Santa Eugènia 3.9.1925)
- +BAELL I VIDAL, Francesc
(Barcelona 15.3.1904)
- +BALLESTER I MONSERRAT, Bartomeu, Prevere
(Rubí del Valles/Barcelona/Campos 24.9.1900-24.12.1993)
- BALLESTER I VILLANOVA, Jaume
(Asignon/Fança/Port de Pollença, Segle XX)
- +BARABDIARIAIN I DÍAZ, Carles
(Guernica/Vizcaya 10.11.1931)
- +BARROS I VIDAL, Cristòfol
(Llucmajor 10.5.1057)
- BASCUÑA I SERRA, Martí
(Ciutat de Mallorca 1969)
- +BATLE PONS, Francesc, Franciscà TOR
(Lloseta 29.10.1933)
- BAUZÀ I BARCELÓ, Joan
(Sant Joan 13.1.1945)
- BAUÇÀ I BAUÇÀ, Guillem, Missioner dels SS.CC.
(Vilafranca de Bonany 14.3.1939)

BENNÀSSER I ALOU, Guillem, Prevere
(Campos 22.3.1926)

+BENNÀSSAR I VICENS, Bartomeu, Prevere
(Felanitx 2.9.1937)

+BIBILONI I LLABRÉS, Baltasar
(Binissalem 6.6.1936)

BILGER I ALTER, Victor
(Riedigheim / Alzatia - França 12.2.1917)

BILGER I SEGUÍ, Francois Javier
(Mulhouse 1947)

BISBAL I RULLÀN, Marie Therese
(Reims / França 19.7.1929)

+BONAFÉ I ALORDA, Miquel
(Mancor de la Vall 16.4.1920 - 1.5.1948)

+BONNER, Anthony
(Nova York 1928)

+ BONNÍN I AGUILÓ: Francesc
(Sa Pobla 16.12.1933)

BORDOY I SANTANDREU, Antoni, Prevere
(La Soledat / Ciutat de Mallorca 5.12.1909 - 12.12.1991)

CABOT I BUJOSA; Jaume, Prevere
(Banyalbufar 20.7.1913)

CABRER I VICH, Francesca
(Calvia 4.6.1929)

CABRER I CALAFELL, Gabriel, Prevere
Calvià 10.3.1903 - 30.9.1950)

CALAFAT I BUSQUETS, Jaume
(Ciutat de Mallorca 30.9.1950)

CALAFELL I NADAL, Joan
(Esporles)

CALDÉS I MAS, Francesc
(Ciutat de Mallorca 16.11.1920)

+ CAÑELLAS I JAUME; Antoni , Prevere
(Ciutat de Mallorca 12.9.1911)

+ CAPÓ I ADROVER; Miquel dels Sants, Teatí
(Felanitx 16.12.1903 - Mèxic 7.8.1978)

+ CARBONELL I CASTELL, Xavier
(Barcelona 24.11.1952)

CARBONELL I RIPOLL, Francesca
(Puigpunyent 1.9.1976)

CATANY I MORANTA, Joan Prevere
(Ciutat de Mallorca 5.10.1916 - 8.11.1947)

CAYUELA Joan

+ CIFRE I FORTEZA, Bernat
(Pollença 1935)

+ CLOQUELL I VALLESPÍ, Esteve, Franciscà TOR
(Muro 14.9.1912)

+ COLOM I POL, Tomàs
(Ciutat de Mallorca 1.10.1937)

+ COLOM I RULLÀN; Miquel
(Sóller 6.9.1916)

COLOM I VICENS, Francesc, Teatí
(Sóller 14.4.1923)

COMPANY I BAUZÀ, Francesc
(Sant Joan 22.4.1928 - 25.3.1989)

+ CONTI I BORRÀS, Jaume
(Bunyola 1936)

CORTÉS I CORTÉS , Marià
(Ciutat de Mallorca 7.7.1938)

+ CRESPI I CANYELLES, Francesc
(Ciutat de Mallorca 25.6.1955)

CRESPI I MORA, Pere, Prevere
(Búger 10.5.1906 - 24 11 1978)

+ DURÀN I JUAN, Pere Joan, Germà de la Salle
(Manacor 1.4.1905 - Pont d'Inca 17.2.1956)

ENSENYAT , Antoni
(Soller)

ESTADES I SOLIVELLAS, Bernadí
(Fornalutx 21.4.1901 - Moulins / França 21.8.1956)

ERIKSON I POMAR, Ulla
(Suècia 1944)

ESTELRICH I COSTA, Josep, Prevere
(Sant Joan 5.10.1922)

ESTELRICH I JUAN, Jaume
(Felanitx 24.9.1923)

ESTRANY I GARÍ, Guillem, Teatí
(Vilafranca de Bonany 1.6.1913 - Begar (Salamanca 17.7.1991)

FERRER I ORDINAS, Antoni, Carmelità descalç
(Orient 10.3.1911 - Catalunya 1962)

+ FERRER I ORDINAS, Joan., Prevere
(Consell 13.9.1908 - Ciutat de Mallorca 26.9.1982)

* FIOL I COLOM, Guillem, Prevere
(Valdemossa / Ciutat de Mallorca 3.1.1918 - 5.2.1993)

FIOL I SALA, Isabel
(Porreres)

+ FONT I BARCELÓ, Joan
(Vilafranca de Bonany 4.2.1928)

FONTEZA I FONT, Cristina

FORTEZA , Laura

FORTEZA I ROCA, Jaume
(Petra 3.9.1931)

+ FURIÓ I DEYÀ, Ignasi
(Ciutat de Mallorca 8.4.1939)

GARCIA I MALLADA, Josep Leonci
(Astúrias 6.1.1941)

+ GELABERT I POL, Guillem
(Consell 27.8.1938)

GELABERT I DEYÀ, Guillem

+ GENOVART I FONT, Jaume, Franciscà TOR
(Ariany 1.12.1932)

GILI I FLORIT, Miquel
(Llorito 28.8.1913)

GINARD I BRUGUERA, Maria, M. Jerònia
(Campos

+ GINARD I FERRAGUT, Sebastià
(Artà 28.8.1904 - 23.8.1978)

GINARD I VIDAL, Joan
(Puigpunyent 4.7.1923 - 6.7.1975)

GOMILA I AGUILÓ, Antoni
(Inca 8.4.1912)

GONZÁLEZ , Daniel

GUERRERO I MARIN, Francesc

(Linares/Jaén 1951)

GUARDIOLA , Jaume

(Alaró)

JOI, Maria Lluïsa, Misionera S.C. Pare Damià

(Ciutat de Mallorca)

+ JONGEPIER, Jan

(Zaandam / Holanda 1941)

+ JUAN I MESTRES, Rafel, Misioner dels SS.CC.

(Porreres 2.2.1908 - Escorca/Lluc 12.4.1989)

+ JUAN I RUBÍ, Vicenç

(Ciutat de Mallorca 7.8.1945)

JUAN I SALOM, Gabriel

(Santa Maria del Camí 25.9.1928)

JUAN I SERRA, Miquel, Teatí

(Valldemossa - Madrid 1984)

+ JULIÀ I PROHENS, Miquel

(Es carritxó/Felanitx 29.6.1927)

+ JULIÀ I RIBOT, Pere, Prevere

(Ariany 6.3.1926-Ciutat de Mallorca 2.4.1983)

+ JULIÀ I ROSSELLÓ, Andreu

(Felanitx 21.2.1929)

+ JULIÀ I ROSSELLÓ, Bernat, Prevere

(Felanitx 12.3.1922)

KCLLNER I FORNÉS, Claudi

(Ciutat de Mallorca 7.10.1974)

LEON I FIORAVANTI, Diego
(Ciutat de Mallorca 8.5.1976)

LIZARBE I SUESCUN, Josep Maria, Missioner dels SS.CC.
(Berbinzana/Navarra 19.3.1936-La Real 1.7.1962)

+ LLABRÉS I TORRENS, Guillem
(Sencelles 1938)

LLADÓ I DAVIU, Pere Bru, Prevere
(Valldemossa 25.7.1904-Ciutat de Mallorca 1.1.1987)

LLITERAS I MIRALLES, Gabriel, Prevere
(Ciutat de Mallorca 5.3.1934)

LLITERAS I MIRALLES, Joan , Prevere
(Ciutat de Mallorca 4.5.1932)

MANRESA I ADROVER, Miquel
(S'Horta/Felanitx 19.4.1933)

MANRESA I SERVERA, Bartomeu
(Felanitx 31.1.1978)

MARTÍ I BAUZÀ, Josep, Prevere
(Pollença 17.4.1913 - ? 11.1991)

+ MARTORELL I MIRALLES, Antoni, Franciscà TOR
(Montuïri 9.3.1913)

+ MAS I PORCEL, Jaume
(Ciutat de Mallorca 5.9.1909-Alacant 2.3.1993)

+ MATAS I BOVER, Pere, Prevere
(Santa Maria del Camí 14.12.1934)

+ MATEU I BRUNET, Joan
(Bunyola 31.7.1925)

+ MATHEU I MULET, Antoni, Prevere
(Sa Vileta/Ciutat de Mallorca 11.10.1933-13.10.1984)

MAYOL I MAYOL, Aina
(Carcassone/França 30.6.1918)

MEIER, Walter
(Rorschach/Suïssa 12.9.1913)

+ MELIÀ I MESTRE, Joan, Missioner dels SS.CC.
(Porreres 23.8.1921)

MELIÀ I MORA, Sebastià
(Porreres 11.2.1937)

MESQUIDA I VERCHER, Josep Antoni
(València 1941)

MESTRE I BALLE, Bernat, Teatí
(Bunyola 18.8.1936)

MESTRE I BAUZÀ, Francesc, Missioner dels SS.CC.
(Sant Joan 24.6.1918- Escorca/Lluc 17.11.1980)

MESTRE I CREUS, Bernat
(Bunyola 1903-Ciutat de Mallorca 19.12.1989)

MIQUEL I JAUME, Llorenç, Prevere
(Son Carrió 14.9.1930)

MIR I , Arnau
(Mancor de la Vall - Búger)

MOREY I BALAGUER, Jordi, Prevere
(Galilea 19.8.1925)

MONSERRAT I PASTOR, Mateu
(Llucmajor 10.5.1922)

+ MULET I BARCELÓ, Antoni
(Algaida 7.4.1943)

MULET I BUJOSA, Andreu
(Campos)

- + MULET I RAMIS, Bartomeu, Prevere
(Sineu 13.9.1916)
- + MUNAR I CARBONELL, Pere
(Sencelles 12.2.1925 - Ciutat de Mallorca 18.9.1998)
- + MUNTANER I GELABERT, Guillem, Prevere
(Sa Pobla 14.1.1931)
- MUNTANER I RULLÀN, Jaume
(Ciutat de Mallorca 1939)
- MUÑOZ I , Miquel
(Calvià)
- MUNOZ I SANTIAGO, Francesc, Prevere
(Jaen 19.6.1939)
- MUT I LLABRÉS, Bartomeu
(Sencelles 23.4.1970)
- NEGRE I COLL, Margalida
(Lloseta 19.7.1920)
- + NICOLAU I BAUZÀ, Josep, Missioner dels SS.CC.
(Vilafranca de Bonany 28.1.1916 - Ciutat de Mallorca 16.1.1993)
- NICOLAU I MORA, Gregori, Prevere
(Porreres 24.3.1917-Ciutat de Mallorca 17.3.1967)
- + NICOLAU I RAMIS, Josep, Missioner dels SS.CC.
(Biniali 26.5.1902 - Toledo 23.9.1986)
- + NICOLAU I ROIG, Damià, Franciscà TOR, Bisbe
(Vilafranca de Bonany 29.10.1917- S'Arenal/ La Porciuncula 9.8.1998)
- NOGUERA I AMENGUAL, Massià, Prevere
(Biniali 9.9.1902 - Ciutat de Mallorca 10.2.1971)

+ OBRADOR I BURGUERA, Francesc
(Ciutat de Mallorca 12.1.1924)

OLIVER I , Antoni

+ OLIVER I BORONAT, Mateu
(Felanitx 23.7.1934)

+ OLIVER I BOVER, Francesc, Missioner dels SS.CC.
(Porreres 30.12.1903-Lluc/Escorca 23.6.1986)

+ OLLERS I FULLANA, Miquel
(Campos 17.10.1906-Ciutat de Mallorca 13.4.1966)

+ ORDINAS I FERRIOL, Josep
(Sineu 9.8.1938)

PALOU I BUADES, Bartomeu
(Moscari 1911)

PALOU I MARTORELL, Jaume
(Moscari 1933)

+ PALOU SABATER, Jaume, Missioner dels SS.CC.
(Ciutat de Mallorca 2.11.1922)

+ PARETS I CRESPI, Guillem
(Santa Eugènia 7.5.1932)

PAYERAS I BUJOSA, Guillem, Prevere
(Bunyola 28.5.1925)

+ PAYERAS I MULET, Francesc, Prevere
(Inca 2.7.1903 - Ciutat de Mallorca 8.5.1966)

+ PERELLÓ I FRONTERA, Jordi, Franciscà TOR
(Llubí 27.1.1936)

PERELLÓ I MESTRE, Miquel
(Felanitx 18.9.1930)

PÉREZ I , Marina
(Ciutat de Mallorca 1923)

PICORNELL I , Antoni

PIZÀ I ROSSELLÓ, Guillem
(Campos 21.5.1922)

+ POL I ORDINAS, Miquel, Prevere
(Consell 6.6.1911-26.3.1983)

PONS I MELIÀ, Miquel, Prevere
(Montuiri 27.10.1942)

PROHENS I CAPO, Andreu
(Felanitx)

RAMIS I VALLESPÍR, Catalina
(Suissa 1917 Costitx 23.2.1980)

RAMIS I COLL, Francisca
(Lloseta)

+ RAMIS I MIQUEL, Gabriel
(Ciutat de Mallorca 25.11.1936)

RAMIS I ROIG, Francesc, Prevere
(Santa Margalida 21.10.1900)

RAMÓN I AMENGUAL, Joan
(Lloseta 23.10.1913)

+ REBASSA I BISQUERRA, Pere, Prevere
(Ciutat de Mallorca 7.4.1919-28.6.1974)

+ REYNÉS I FLORIT, Arnau
(Campanet 15.3.1954)

+ REYNÉS I FLORIT, Pere
(Campanet 23.12.1951)

RIÀN I CRESPI, Antoni
(Sa Pobla 25.3.1979)

+ RIERA I ESTARELLES, Antoni
(Bunyola 1.9.1911-Ciutat de Mallorca 23.9.1996)

RIERA I RIERA, Rafel
(Petra 27.3.1978)

RIPERO I , Pere

RIPOLL I PONS, Antoni
(Lloseta 14.6.1937)

RIPOLL I POU, Bartomeu
(Mancor de la Vall 8.2.1949)

+ RIPOLL I SOLIVELLAS, Simó
(Selva 1950)

+ RIUTORT I SERRA, Bernat, Franciscà TOR
(Muro 5.1.1917 -Quintanar de la Orden/Toledo 24.8.1946)

RODRIGUEZ I , Josep
(Artà)

+ ROSELLÓ I LLITERAS, Joan, Prevere
(Porreres 19.3.1933)

RUBERT I PERELLÓ, Pere, Prevere
(Inca 21.9.1914-9.4.1979)

SALETAS I FEMENIA, Guillem, Teatí
(Búger 6.7.1926-Ciutat de Mallorca 3.11.1976)

+ SALOM I MAS, Sebastià, Prevere
(Campos 3.5.1944)

SAMPOL I CERDÀ, Josep
(Montuïri)

SANCHEZ I GARCIA, Pere
(Manresa/Catalunya 13.3.1924)

+ SANCHO I ROSSELLÓ, Antoni
(Artà 23.4.1906 - Roma 15.4.1980)

+ SASTRE I TOMÀS, Bernat
(Estellencs 1927)

SEGURA I AGUILÓ, Joan Evangelista
(Ciutat de Mallorca 14.11.1962)

SERRA I BENNÀSSAR, Miquel

SERVERA I , Francesc

SIQUIER I BENNÀSSAR, Sebastiana
(Búger 19.3.1952)

+ SIQUIER I TORRENS, Rafel
(Búger 13.3.1935)

+ SCHMITT, Stephan
(Múnic/Alemanya 1951)

SOLIVELLAS I ANTICH, Jaume, Prevere
(Artà 3.3.1933)

+ TABERNER I ADROVER, Sebastià, Franciscà TOR
(Sant Jordi/Ciutat de Mallorca 23.10.1936)

TORTELLA I RAMIS, Miquel
(Moscari 25.8.1949)

TOUS I COLL, Pau, Franciscà TOR
(Bunyola 21.1.1909 - Roma 19.4.1931)

TRIAS I BOVER, Bernat
(Santa Maria del Camí 20.8.1906-2.7.1972)

TRIAS I ORELL, Nadal, Prevere
(Santa Maria del Camí 2.2.1941)

+ TUR I MAYANS, Pius
(Formentera/Eivissa 1932)

+ VADELL I SALAS, Jaume
(Manacor 1904-25.9.1983)

+ VALENTI I MESTRES, Miquel
(Ciutat de Mallorca 1901-1995)

+ VALLBONA I ADROVER, Marc
(Santanyí 4.12.1945)

VANRELL I RAMIS, Llorenç, Prevere
(Llorito 25.7.1904)

+ VENY I VIDAL, Bartomeu
(Ciutat de Mallorca 3.10.1940)

VERGER I , Jaume
(Santanyí)

VICENS I PALMER, Joan

VIDAL I MESQUIDA, Miquel, Missioner dels SS.CC.
(Campos 14.2.1912 - Ciutat de Mallorca 20.6.1991)

+ VIDAL PERELLÓ, Joan
(Sóller/Santanyí 1.6.1938)

VILA I , Gabriel

+ XAMENA I PALOU, Miquel
(Felanitx 1.1.1940)

Joan Parets i Serra

del Centre de Recerca i Documentació
Històri-Musical de Mallorca.

TRIAS I ORELL, Nadal, Pívere
(Santa Maria del Camí 2.2.1941)

+ TUR I MAYANS, Pina
(Formentor/Eivissa 1932)

+ VADELL I SALAS, Jaume
(Mallorca 1904-25.9.1983)

+ VALENTI I MESTRES, Miquel
(Ciutat de Mallorca 1901-1995)

+ VALLBONA I APROVER, Marc
(Santanyí 4.12.1943)

VANRELL I RAMIS, Llorenç, Pívere
(Lloret 23.7.1904)

+ VEN **IV Trobada de Documentalistes Musicals**
(Ciutat de Mallorca 10.1940)

Vila de Muro . 1997

VERGER I , Jaume
(Santanyí)

VICENS I PALMER, Joan

VIDAL I MESQUIDA, Miquel, Missioner dels SS.CC.
(Campos 14.2.1912 - Ciutat de Mallorca 20.9.1991)

+ VIDAL PERELLÓ, Joan
(Sóller/Santanyí 1.6.1938)

VILA I , Gabriel

+ XAMENA I PALOU, Miquel
(Felanitx 1.1.1940)

Joan Parets i Serra
del Centre de Recerca i Documentació
Història Musical de Mallorca

**Ponència
i
Comunicacions**

Ponència d'

ANTONI GILI I FERRER

“El músic Antoni Lliteres i Carrió”

INTRODUCCIÓ

Era l'any 1951, quan l'ajuntament d'Artà editava un singular programa de Festes de Sant Salvador, estampat a l'impremta "La Actividad". Dins les seves planes incloïa un article de Mn. Francesc Sureda i Blanes, intitulat Un prec al Magnífic Ajuntament.Fills Il.lustres de la Real Vila d'Artà qui esperen l'agraïment cordial del seu poble, dins el qual retreia la llargueruda llista d'artanencs il.lustres entre els quals: "Antoni Lliteres, conegudíssim en tota Europa, del qual deixà escrit el P. Feijoo: Algunos extranjeros hubo felices (en la composición de la música) pero ninguno más que nuestro Antonio Lliteres, compositor de primer orden y acaso el único que ha sabido juntar (en su siglo) la magestad y dulzura de la música antigua con el bullicio de la moderna."

Amb tot i això el nom del músic Lliteres no restà mai del tot oblidat. L'any 1842, la música del Mestre Francesc Rodríguez era conscient, segons el corresponal del Diario Constitucional a l'article titulat "Lienzos Filarmónicos", del nostre músic. Celebre, pues, la encantadora Artá - publicava, el 18 de juny de l'any 1842 - el momento en que el docto profesor D. Francisco Rodríguez dió principio al dulce instrumental, que herido por el débil impulso de niños de la edad mas tierna, de niños nacidos para llenar los vacíos que dejaron Lliteras, Pasiello, Gomis y Cuyás, se oye resonar en aquel delicioso pensil, entre los innumerables dones que sobre él ha derramado la mano poderosa del Agente del mundo. (1)

L'any 1860, l'article Mallorca, inclòs dins les planes de "Calendario para las Islas Baleares", 1860, Mallorca, anota: En la música han sido célebres: D. Antonio Garau (2), D. Juan Massanet, D. Antonio Lliteras, y en la actualidad tienen fama justamente merecida: D. Francisco Frontera de Valldemossa, D. Joaquin Sancho, D. Miguel Tortell i el dominico Aulí.

Joaquim Maria Bover, l'any 1868, a la seva obra Biblioteca de Escritores Baleares, deixà escrit sobre Antoni Lliteres: "Músico mallorquín a quien el erudito P. Feijoo denomina el Suavísimo Lliteras, y en el t. I disc. XIV pág. 293 de su Teatro crítico, dice de él: Nuestro Lliteras es el compositor de primer orden y acaso el único que ha sabido juntar toda la magestad y dulzura de la música antigua, con el bullicio de la moderna,pero en el manejo de los puntos accidentales es singularísimo; pues casi siempre que los introduce, dan una energía a la música, correspondiente al significado de la letra, que arrebatá. El Sr. Vargas Ponce, elogia tambien a Lliteras y dice que sus obras se imprimieron en Madrid en la impr. de la música. Murió en Madrid a mediados del siglo anterior."

Des d'aquella data, 1951, el nom del músic Antoni Lliteres romangué fixat dins el meu pensament i, d'aleshores ençà, he posat l'esment, durant la meua vida d'investigador, a totes les notes que he pogut trobar referides al notable músic artanenc.

Emperò solament sabia de la seva existència. Res més. En el mes de maig de l'any 1968, Marta Santa Olalla, decidida investigadora de l'obra musical d'Antoni Lliteres, arribà a Artà en la recerca de la partida de baptisme del notable músic. Però els llibres de baptismes del segle XVII no eren a la vila, es trobaven a l'arxiu diocesà de Mallorca. La vaig recomenar a l'arxiver diocesà Mn. Joan Rosselló i depressa se'n tornà a la ciutat. Als pocs dies vaig rebre una carta de Marta Santa Olalla, comunicant-me l'èxit de la seva recerca: " En efecto, con la celeridad que me fue posible trasladéme a Palma, y a D.G.pude aun aprovechar un ratito en el Archivo Episcopal, donde el P. Archivero mediante la tarjeta que generosamente me proporcionó, puso a mi disposición, varios libros: Revisé los años 1677 al 83 en uno de ellos, sin resultados aceptables: y durante casi el último minuto, cuando ya había comunicado el P. Archivero la conveniencia de dar por terminada la jornada, en otro de los libros, el que comienza en 1667, copié la partida que le incluyo a continuación: "Als 18 juny de 1673 batetgi jo Jaume Sanxo un fill de Anttº Lliteras y de Cathalina Carrió lo nom Anttº Padrins Rafel pelegrí de rafel y margta. lliteras filla de Gabriel".

Marta Santa Olalla no pogué revisar els quatre anys que hi ha entre el 1673 i l'any 1677, i no es pogué retornar del tot segura d'haver trobada la partida de baptisme del notable compositor, donada l'abundància dels mateixos llinatges en els anys que restaven a mirar."Es algo que no podrá saberse hasta que yo regrese D.M. en otoño próximo, - m'escrivia en l'esmentada carta - o que Ud. en algún viaje a Palma tenga la bondad de mirar, según amablemente se ofreció." Marta Santa Olalla s'interessava per saber si Antoni Lliteres tingué altres germans majors o menors i la data del matrimoni dels seus pares.

Recerques posteriors meves asseguraren que la partida localitzada era la veritable partida del baptisme d'Antoni Lliteres i Carrió.

L'any 1977, Antonio Martín Moreno, professor d'Història de la Música Espanyola, membre del Centre de Documentació Musical de l'Universitat Autònoma de Barcelona, també s'interessava pel músic Antoni Lliteres. En carta escrita a Barcelona, dia 7 de novembre de l'any 1977, em comunicava que feia una investigació sobre el músic Antonio de Lliteres i demanava noves de la partida de baptisme. En carta posterior, datada dia 25 del mateix mes i any, em donava les gràcies per l'acollida dispensada a la seva primera carta. M'assabentava de l'aparició d'un estudi del P. Feijoo, editat per la Diputació d'Orense amb el títol El P. Feijoo y las ideologías musicales del XVII en España, Orense: Instituto de Estudios Orensanos, 1976, del qual ell mateix n'era l'autor. De tot això i de l'estudi titulat "Antonio Lliteres Carrión y sus hijos" publicat a l'Anuario Musical, vol.V, Barcelona, 1950, pags. 169-189, de Nicolás A. Solar Quintés

De cada vegada més la persona del nostre músic anava trobant el seu lloc de

prestigi dins la història de la música. Però bé podem dir que en aquesta "Trobada de documentalistes musicals", celebrada a Muro, es quan Antoni Lliteres assoleix ja la més alta distinció per part dels mallorquins en el 250è aniversari del seu traspàs.

ELS LLITERES D'ARTÀ

En els primers segles després de la conquesta de Mallorca trobam els Lliteres devers Porreres i Montuïri. L'any 1280, Elisenda, esposa de Guillem de Lliteres, féu testament a Montuïri i ordena la seva sepultura en el cementiri de la seu de Mallorca. (3) L'any 1407 els Lliteres ja habiten a Artà. La Procuració Reial, l'any 1409, rep 4 sous 3 diners d'Antoni Litera el qual fou mostassaf de la parròquia d'Artà un any des del primer dia de l'any 1408 i finí en el mes de desembre de l'any següent.(4)

En el final del segle XVI i en el començament del segle XVII habiten a Artà un gran nombre de famílies amb el cognom de Lliteres de les quals es fa difícil entreveure un origen comú immediat. Entre elles, cal assenyalar els Lliteres, àlies Sastre, 1595, amb la branca dels Lliteres, àlies Sabater, any 1631, dels Lliteres, àlies Rotget, 1634. Els Lliteres, àlies Pesses, després del Molinet, 1655. Els Lliteres, àlies Cutxillo, 1658, després Pataca. Els Lliteres, àlies Toro, 1650. Els Lliteres de Salma, àlies Turquet, 1657, i les seves branques: Vela i Nonga. Els Lliteres, àlies Recuit, 1694, i el seu rebrot els Lliteres, àlies Puceta. Els Lliteres, àlies Gran, 1668, després de les Pastores i Mostel.

Però per a conèixer amb profunditat la família i la mateixa figura del nostre músic artanenc és sens dubte important aprofundir, no solament en el coneixement sociològic de la seva família, sinó també en la intel·ligència del segle en el qual va néixer, les circumstàncies del qual influïren en la seva vida. Amb el nostre estudi donam a conèixer aspectes no coneguts de la vida d'Antoni Lliteres que els seus biògrafs no han arribat a proporcionar. Cal situar-lo dins l'entorn familiar i sociològic del poble mallorquí d'Artà, assentat a la part oriental de Mallorca. La vila d'Artà, l'any 1665, té 1500 vecins i els dos llogarets de Capdepera i Son Servera. (5)

El segle XVII uneix a les seves calamitats naturals de fam i de secades la constant plaga d'assassinats, - un oncle patern d'Antoni Lliteres en serà víctima - el continu perill de pirates i bandolers i, fins i tot, la terrible pesta de l'any 1652. En aquesta centúria sembla que els mateixos elements de la naturalesa s'aliaren per a fer més desgraciada la situació dels homes. La tònica d'aquests anys fou la fam.

ELS LLITERES, ÀLIES ROTGET

Una família nombrosa és iniciada per Antoni Lliteres, rebesavi del nostre músic. Aquest seria fill d'Antoni Lliteres i de Joana Tous, filla d'Agustí. (6) Antoni Lliteres, l'any 1604, natural de la vila d'Artà, viu a la possessió de la Punta d'Avall del terme de Manacor, on hi fa testament davant el notari Miquel Pelegrí d'Artà. (7) Sembla que la seva nissaga deriva dels Lliteres, àlies Sabater o Sastre. Havia estat espòs en primer lloc de la dona Gabriela Crespí. Té els fills Antoni i Joan Lliteres, vius, i Agustí ja difunt. Mor el 14 de juliol de 1606. (8)

L'honor Antoni Lliteres, besavi patern del nostre músic casat amb la dona Rafela Llaneres (morta aquesta el 9 d'agost de 1634) habitador de la parròquia d'Artà, arrendava, més ben dit tornava arrendar, (9) dia 29 de gener de l'any 1608, de Jaume Togores, donzell de Mallorca, curador dels béns i heretat de Miquel Lluís Togores, pobil, la possessió, anomenada la Begura, situada a la parròquia de Manacor, per temps de quatre anys i quatre esplets comptadors des de la festa de Sant Miquel primerament venidora. Li deixa 300 ovelles, 138 cabres ximpls i un rocí estimat en 22 lliures, entre altre maneig. (10)

Un fill d'aquests, Bartomeu Lliteres i Llaneres, àlies Rotget, avi patern del músic, esposà, l'any 1619, amb Bàrbara Cervera, probablement, filla de Pere Cervera de la Font de la Canal de Son Servera. Juntament amb el seu germà Pere rebia de nou en arrendament la mateixa possessió de la Begura, dia 15 d'octubre de l'any 1632, del donzell de Mallorca Miquel Lluís Ballester de Togores, a quatre anys, succeïnt en l'arrendament al seu pare, baix d'alguns pactes i condicions: Deixa en la possessió 300 ovelles que es tornaran a la fi de l'arrendament i 138 cabres ximpls, entre mascles i famelles; 5 truges; un rocí; 10 pores; 10 cases d'abelles, 7 vaques; 8 quarterades de goret d'una rella i faran pallers de tota la palla. Li faran cada any un moltó i un anyell per les festes de Pasqua i un cabrit, portats a Manacor. Igualment a Carnestoltes li faran un altre moltó - el qual moltó anirà en lloc del porc que li feia el seu pare -. Li faran un quintar de formatge de març. Igualment per a Nadal dos parells de moltons. Per ànnua mercè pagaran, anualment, per una banda, 160 lliures, moneda de Mallorca, portades a Ciutat, en tres iguals pagues: la primera, a Carnestoltes, la segona, a la tisora, i la tercera durant el mes d'agost. Per altra banda, li entregaran 77 quarteres de forment portades, una meitat, a Lluccamar o a Manacor i l'altra meitat a Ciutat (11)

Mentre transcorria l'arrendament de la Begura, l'any 1634, el rei Felip IV concedí a Miquel Lluís Ballester de Togores i Sales el títol de comte d'Aiamans.

Antoni Lliteres, àlies Rotget, moria a Artà, dia 1 de setembre de l'any 1636. En el testament firmat davant el notari artanenc Miquel Colomers, dia 21 d'agost de l'any 1636, nomenava marmassors el Pare Guardià del Convent i els seus fills P. fra Joan Lliteres, religiós observant (12), i Bartomeu. Fa deixes al monestir dels

frares. Mana distribuir 10 quarteres d'ordi i 10 lliures i del restant, pagada la sepultura, que es faci dir bé per la seva ànima. (13)

Vint dies després de la mort d'Antoni Lliteres, els seus fills Bartomeu i Pere Lliteres i Llaneres renovaven l'arrendament de la Begura. Així dia 21 de setembre de l'any 1636 D. Jeroni de Togores, donzell de Mallorca, canonge, preceptor de l'il·lustre senyor Comte d'Ayamans, el seu nebot, arrenda, des la venidera festa de sant Miquel a quatre anys, la possessió de la Begura amb condicions i pactes molt semblants a l'anterior arrendament. (14)

Bartomeu Lliteres i Cervera, fill de Bartomeu i de Bàrbara, àlies Rotget, fadrí, oncle patern del nostre músic, morí dia 23 d'octubre de l'any 1662, ferit en el cap d'una arcabussada de la qual morí dins casa seva, essent la mare Bàrbara Cervera present. De l'arcabussada fou inculpat Cristòfol Flaquer, fill de Mateu. Dia 11 de juny de l'any següent 1663, Bàrbara Cervera, vídua de Bartomeu Lliteres, i els seus fills Antoni i Pere Lliteres, mare i germans del mort, perdonen Cristòfol Flaquer i l'absolen de la mort, encara que fóra estat ell. (15)

ELS CARRIÓ, ÀLIES MOGES

La nissaga materna documentada i continuada del nostre músic és encapçalada per Miquel Carrió, àlies Moges, besavi matern. Miquel Carrió, àlies Moges, natural de la vila d'Artà, l'any 1625, habita a la Ciutat, prop del convent del Sant Esperit. Dia 3 d'abril d'aquest any fa el seu testament, davant el notari Bernat Morera i mor el 13 de maig del mateix any. Del seu testament pellucam algunes dades. Nomena marmassors la seva esposa Francina i el vicari de la parròquia de la qual en serà parroquià a la seva mort. Elegeix la seva sepultura en el monestir del Sant Esperit. Mana celebrar anualment una missa baixa a la capella de Sant Miquel d'Artà. Té, entre d'altres fills, Miquel i Rafel. Fa hereus: usufructuària l'esposa Francina i propietari el seu fill Rafel Carrió, avi del nostre músic. (16)

El seu avi Rafel Carrió, àlies Moges, amb la seva dona Antonina Alzina, juntament amb les seves filles Margarida, Antonina i Caterina, en el mes de maig de l'any 1653, venen uns trossos de terra en el camí de Son Morei: un a Antoni Fuster i un altre a Pere Pastor de la vila d'Artà que ell tenia i posseïa per compra que féu a l'honor Francesc Floriana, curador de l'heretat de Pere Colomers. (17) Rafel Carrió morí a Artà, dia 6 de gener de l'any 1658, després d'haver fet testament davant el notari Antoni Crespí. A més de les esmentades filles, tenia un fill Mn. Joan Carrió. (18)

LA FAMÍLIA LLITERES I CARRIÓ

Un fill de Bartomeu Lliteres i de Bàrbara Cervera, anomenat Antoni, àlies Rotget, casà, l'any 1649, amb la dona Caterina Carrió, filla de Rafel, àlies Moges, i de la dona Antonina Alzina. Foren desposats pel vicari perpetu d'Artà, el prevere Mn. Jaume Arbona, dia 20 de febrer. (19). De casats, passarien a viure ambdós a la Begura, ja que dia 20 de l'any següent 1650 es batejat a l'església de Sant Llorenç, el seu primer fill Bartomeu. (20)

Més tard, l'any 1672, dia 11 de desembre, els pares del nostre músic, subscriuen l'acta d'arrendament de la Roca Mel.la. L'egregi Comte d'Aiamans D. Jaume Ballester de Togores, personalment atrobat a la vila d'Artà, arrendava aquesta possessió, situada en el terme d'Artà, als esposos Antoni Lliteres i Caterina Carrió i al seu fill Bartomeu de 22 anys d'edat, per la durada de quatre anys i quatre esplets comptadors des de la festa propassada de sant Miquel, baix l'annua mercè, pactes i condicions següents. Hauran obligació de portar la possessió a ús de bons conradors a quatre sementers. El senyor es reserva les olives. No podran tallar cap ullastre, ni revell, ni olivera, ni mata llentriquera sota la pena de 10 lliures per cada olivera i ullastre i per cada revell i mata 8 lliures. No podran tallar cap alzina baix la pena de 20 lliures per cada alzina. En el darrer any de l'arrendament no podran vendre cap bèstia famella així de llana com de cabrum, encara que n'hi haja més que el nombre que va present en l'arrendament, perquè, en el cas, el senyor se la puga reservar pel seu compte, estimada per dos homes un per cada banda. El senyor es reserva poder donar la llana al paraire que ell voldrà. Hauran de senyar el bestiar de la possessió, així de llana com de cabrum amb el senyal de la possessió. En el darrer any hauran obligació d'estojar tota la palla que es collirà dins la païssa o d'ella fer-ne paller. Els fems un any seran de l'arrendador de l'hort i un any dels arrendataris. Sempre que el senyor voldrà anar fora de la Ciutat, els arrendataris hauran obligació d'anar amb el bestiar a acompanyar-lo i aportar allò necessari. El senyor deixa en la possessió 140 lliures: d'estims de bestiar de llaurar, 60 lliures; de bous, 80 lliures i bestiar de cabestre que són dues mules; 30 quarteres per llevors, és a dir, 10 quarteres de blat, 10 quarteres d'ordi i 10 quarteres de civada; 100 ovelles grosses i 50 anyelles; 30 cabres grosses i 20 cabrides; 10 anyells mascles; 14 quarterades de goret. També deixa un molí de sang, bo i molent i rebedor. Els arrendataris faran al senyor, cada any 120 lliures, moneda de Mallorca, en tres pagues: la primera a les Carnestoltes, la segona per tot el mes de maig i la tercera el dia de sant Miquel del mes de setembre, portades dins la Ciutat, a despeses dels arrendataris. D'annua mercè faran els arrendataris 40 quarteres de blat anuals, el dia i festa de sant Pere i sant Feliu del mes d'agost, portades a despeses dels arrendataris, 10 quarteres d'ordi, cada any, més 10 quarteres de vena portades també, a la vila de Muro a la seva casa. El dia de sant Tomàs Apòstol 4 capons a la Ciutat; mes, cada any, el dia i festa de sant Salvador

dos pollastres portats a Ciutat. Més pel mes de març un quintar de formatge sec, bo i rebedor portat en Ciutat. Més, cada any, un moltó i tres anyells a Ciutat, una rova de llana portada a la vila de Muro. Més el divendres sant, cada any, una rova de formatge tendre de fogassetes juntament amb el brossat dels dimecres, dijous i divendres sant portat a Ciutat, a costes dels arrendataris.(21)

En el cadastre de l'any 1685, la Roca Mel.la és valorada en 3.750 lliures i les cases i corral d'Antoni Lliteres, àlies Rotget en 100 lliures. (22)

Dins aquestes circumstàncies de petits arrendataris agrícoles de terres pertinents a la hisenda del Comte d'Aiamans, hem de col.locar el naixement i la infantesa del músic Antoni Lliteres.

NAIXEMENT I ESTUDIS

Durant el temps de l'arrendament fet per part d'Antoni Lliteres, esposa i fill Bartomeu de la possessió de la Roca Mel.la (1672-1675) nasqué Antoni Lliteres i Carrió. Naixeria, per tant, a la mateixa possessió com era costum. (23)

Antoni Lliteres i Carrió nasqué, dia 18 de juny de l'any 1673. Batejat el mateix dia pel prevere Jaume Sanxo, foren els seus padrins Rafel Pelegrí de Rafel i Margarida Vives de Gabriel.(24) Fou el darrer fill de la casa. Abans d'ell havien nascut altres: Bartomeu, any 1650, Antonina, any 1658, Caterina, any 1660, Mateu, Rafel, any 1663, Bàrbara, any 1655, Antoni, any 1667, i Joan, any 1669.

Un enigma existeix sobre el lloc on, de petit, cursaria estudis Antoni Lliteres. Tal volta a l'escola del convent que ja existia des de la seva fundació o a l'escola pagada pels jurats de la vila o l'enviarien a Ciutat. (25)

Una circumstància s'ha de tenir en compte. L'any 1684, a la mort de l'organista Mn. Sebastià Mestre prenia possessió del càrrec de beneficiat organista de la parròquia d'Artà, Mn Joan Martí, a través del seu procurador Mn. Pere Sanxo. Mn. Joan Martí seria, posteriorment, organista, lloctinent de mestre i, finalment, mestre de capella de la seu. La durada de l'organista Joan Martí a Artà s'allargà fins al novembre de l'any 1689, any en què renuncià al benefici. (26) L'organista tenia obligació de tocar l'orgue i d'ensenyar el cant pla als preveres de la parròquia i a dos minyons pobres de la vila. Mn. Joan Martí (1684-1689) descobriria les qualitats musicals d'Antoni Lliteres i les assabentaria a D. Joan Massanet el qual propiciaria l'anada d'Antoni Lliteres a la Cort de Madrid.

Aleshores el nin Antoni Lliteres restà orfe de mare. Caterina Carrió moria a Artà, dia 13 de setembre de l'any 1685, després de rebre el sagrament de l'unció el dia anterior. Fou enterrada en el convent. (27)

Els arrendaments de la Roca Mella s'haurien anat succeint a través dels anys.

La família seria coneguda amb el malnom de Rotget de la Roca Mel.la. (28)

De totes formes, un any després, 1686, Antoni Lliteres i Carrrió rebia la primera clerical tonsura, dia 17 de setembre, tercera fèria després de la dominica XV post Pentecostes, a l'oratori del palau episcopal. Aleshores, tenia 13 anys d'edat. (29) Per rebre la primera clerical tonsura era necessari passar un examen. Per tant, el més probable és que Antoni Lliteres passàs a la Ciutat per estudiar i examinar-se per poder rebre la tonsura clerical.

L'ANADA A MADRID

L'any 1686 o el següent 1687 Antoni Lliteres passaria a viure a Madrid, segurament, per influència de Mn. Joan Massanet, prevere artanenc. Antoni Lliteres ingressà al "Real Colegio de Niños Cantorcicos", als 13 o 14 anys d'edat, quan l'edat d'entrada dels cantadoretz en el Col.legi solia ser de 9 a 11 anys d'edat. De cert, ja és membre del Col.legi de Cantadoretz, l'any 1688, tenint 15 anys d'edat. Si hagués entrat abans, no s'explica com rebé la primera clerical tonsura a Ciutat, l'any 1686, a l'edat de 13 anys. Rebre la tonsura, tal volta, era una bona recomanació per entrar al Col.legi de Cantadoretz.

El "Colegio de Cantorcicos" fou una institució establerta a Madrid que va fer anar envant una singular activitat musical de la qual en sortiren excel·lents músics. Entre ells, en seria alumne avantatjat Antoni Lliteres, tronc d'una dinastia de músics molt significatius en la vida musical de la Cort.

Els nins hi vivien en règim d'internat i estaven sota la direcció del Mestre de Capella, auxiliat per un rector/sacerdot i altres professors. (30) Per altra banda, tot d'una que el nin cantaire feia el canvi de veu, havia de deixar la corporació infantil. (31)

Antoni Lliteres comptava 20 anys i és nomenat "Musico Violón" de la reial capella. El seu nomenament esdevingué dia 23 de setembre de 1693. El Rei se serví fer mercè a Antoni Lliteres, col·legial del "Real de Niños Cantorcicos", de rebre'l per Músico violón de la reial capella, amb el goig d'una plaça i de dues distribucions i que, mentrestant la seva incorporació, se'l socorri cada mes amb 200 reials de velló.(32)

A partir d'aquest any el trobam com a músic de la reial capella actuant com a sonador de viola baixa i és considerat com un dels millors intèrprets en dit instrument.

Però la seva fama és encara més gran en la composició. Lliteres és considerat com un dels compositors dels qui més sobresortiren dels principis del segle XVIII. (33)

Aquest any, 1693, precisament moria a Madrid, un altre artanenc extraordinari, el P. Antoni Llinàs, fundador dels Col·legis Missionals, les exèquies del qual foren celebrades a Madrid amb la presència del Rei Carles II i de la Capella Reial. Josep Sureda i Blanes escriu a "Bellpuig" l'any 1980: "Era l'any 1693 i, el dia de Sant Pere d'aquell any, moria a Madrid el Pare Antoni Llinàs Prefecte del col·legi de Missioners del Llevant d'Espanya, de les Indies Occidentals i de Sardènia que ell havia fundat. L'al·lotell Lliteres (aleshores ja tenia 19 anys) pogué veure un espectacle típic de Madrid en el regnat de Carles II l'Embruixat: Exposat el cadàver del Pare Llinàs a l'església de sant Francesc una gentada esvalotada es dedicà a tallar-li els cabells i a retallar bocinets de l'hàbit; tothom volia tenir relíquies del sant baró. L'autoritat hagué de posar-hi guaites per aturar la feta".

Antoni Lliteres, D. Joan Massanet i els altres artanencs i mallorquins, músics de la capella reial i no músics assistirien a la funció fúnebre. El P. Antoni Llinàs es troba a Mallorca l'any 1686, any decisiu en la vida d'Antoni Lliteres: rep la tonsura clerical i, probablement, s'encamina cap a Madrid. Rebria, també, influència per tot això del prestigi que tenia a la Cort Reial el fundador dels col·legis missionals? (34)

L'any 1694, es troba vacant la plaça de mestre dels "Niños cantorcicos", i Antoni Lliteres es crida pel rector del Col·legi per donar les lliçons.(35)

Dia 23 d'agost de 1700 es concedeixen a Antoni Lliteres, 200 ducats d'augment en les consignacions de la reial capella, en atenció a la seva bona habilitat i als pocs medis de que disposa.

L'any 1703, és registrada l'arribada a Madrid d'una companyia d'òpera italiana que haurà d'obtenir tota la protecció de la Cort del Rei Felip V en la qual es parlaran dos idiomes el francès i l'italià i no es dona cap atenció al teatre musical espanyol. Amb tot i això, aquest no resta inactiu, ja que l'any 1707 és ben sabut que s'estrena en el Coliseo del Buen Retiro la sarsuela Todo lo vence el amor, la lletra de la qual era d'Antoni Zamora; l'any 1708 es dona a conèixer la festa amb música de Icaro y Dédalo, amb lletra de Melchor Fernández de León i, pocs mesos més tard, s'estrena l'òpera titulada Decio y Heraclea, amb text del Conde de las Torres. La primera d'aquestes composicions donà per a festejar el naixement del primogènit reial, que seria Lluís I; la segona es representà per a celebrar l'onomàstica del Rei i la tercera tingué per motiu la celebració del primer aniversari del Príncep d'Astúries. En el mes de desembre de 1708 es cantà la sarsuela Acis y Galatea de José de Cañizares i Antoni Lliteres, compositor aquest darrer d'una altra sarsuela titulada Júpiter y Danae, en la qual es rendeix tribut obligat a l'època als assumptes mitològics. Antoni Lliteres és conegut també per la seva "òpera armónica al estilo italiano" que titulà alegòricament Los Elementos. (36)

Mentrestant, a la vila d'Artà, el 1705, moria Antoni Lliteres, el pare del nos-

tre músic. Havia fet testament davant el notari Joan Brotat, dia 30 de desembre de l'any 1704. Nomena marmassors Pere Servera, àlies Ventrenegre, i el seu germà Miquel. Elegeix sepultura en el vas de la Concepció del convent d'Artà. Mana la celebració de 15 misses. Deixa als seus néts Antoni, Pere i Bartomeu Lliteres, fills del seu fill ja mort Bartomeu, 5 sous moneda de Mallorca. Igualment deixa als seus néts Sebastià i Antoni Ginard, fills de la seva filla Antonina, difunta, altres 5 sous, moneda de Mallorca, i a Catarina i Maria Anna Torres, les seves nètes, filles de la seva filla Bàrbara, 5 lliures. També deixa al seu fill Antoni absent del present regne de Mallorca 5 sous moneda de Mallorca una volta tantum, y son per tota part heretat. Fa hereva seva universal Caterina Lliteres, vídua de Miquel Crespí i als seus. (37)

Antoni Lliteres, primer violón de la capella, dia 10 de setembre de 1720, donà un memorial al Rei. Hi ha 32 anys que serveix no solament amb el violón sinó també amb diferents composicions fetes pel servei del rei i no ha aconseguit cap augment i la soldada és molt curta i té moltes obligacions. Suplica al Rei la concessió de 300 ducats en les vacants dels jubilats de la capella. La súplica és recomanada per ser vera i per la seva habilitat tan coneguda en la composició i violón. Abans quan era segon violón tenia 900 ducats i, ara i després solament té 600, essent primer. Es recomana que se li donin els 300 ducats.

També Antoni Lliteres tocava a la orquestra de la Duquesa de Osuna i, a més, feia treballs de còpia de música.

L'incendi del Palau Reial, el 1734, destruï els arxius musicals allà existents i convertí en flames una incalculable riquesa musical de signe religiós. Aleshores, era mestre de la capella reial José de Torres Martínez Bravo i la plaça de segon organista era ocupada per José Nebra, el qual junt amb Antoni Lliteres s'entegaren amb dedicació a la composició de noves partitures pel servei del culte.

LA MORT D'ANTONI LLITERES

Antoni Lliteres i Carrió féu testament davant l'escrivà José Collantes Bustamante, dia 8 d'abril de 1746. El seu cos serà amortallat amb l'hàbit de nostre seràfic Pare sant Francesc i enterrat dins l'església parroquial d'on, aleshores, serà feligrès, amb missa de cos present. És la seva voluntat que es diguin per la seva ànima i la dels seus pares, esposa i restants persones de la seva obligació 150 misses resades. En el seu testament declara que fou casat en primeres núpcies amb dona Manuela Sánchez de Aguiar. Aleshores, era músic violó en la capella reial. Del primer matrimoni tengué tres fills: Manuel, José i Maria de la Concepció, dels qual només vivien els dos darrers. Era espòs amb segones núpcies, des de l'any 1710, de dona Luisa Montalvo, de la qual tengué un fill Antoni Lliteres Montalvo. Morí el dia 18 de gener de l'any 1747. (38)

APÈNDIX

ALTRES MÚSICS MALLORQUINS DE LA CAPELLA REIAL.

L'estada a la Cort d'Antoni Lliteres coincidí amb un estol d'altres mallorquins, membres de la Capella Reial, uns dedicats al culte, Antoni Llompart, Nicolau Fortuny, Miquel Valls, Sebastià Pieres, Jaume Ribes, Antoni Ribes, Antoni Garau, Miquel Floriana, Joan Llabrés, i Miquel Torres i altres, sens dubte, dedicats a la música Francesc Garau, Gabriel Garau, Llorenç Ginard i Joan Massanet. El coneixement d'aquests músics ens dona un major aprofundiment en la comprensió del nostre músic artanenc. Els anomenarem, a partir de la data en que els trobam a Madrid.

FRANCESC GARAU I FEMENIA

Francesc Garau nasqué a la Ciutat de Mallorca, dia 25 d'agost de l'any 1649, fill de Mestre Pere Lluc Garau, paraire, i de Jerònima Femenia, habitants a la parròquia de Sant Nicolau, on fou batejat, el mateix dia. (39) Tengué, a més del germà també músic Gabriel Garau, almanco, els germans següents: Anna, nada el 1642, una altra Anna, nada el 1645 i Joana, nada el 1647.

L'any 1659, entra com a "Cantorcico" de la Capella Reial; l'any 1669, és rebut com a contralt dins la Capella Reial; l'any 1691, mestre del Col·legi del Rei; l'any 1693, se li dona la plaça de músic de cambra i mestre de música del Reial Col·legi de nins cantadoretz (1696-1701) i l'any 1694, publica el Poema harmónico.

D. Francesc Garau recolçà, des del principi, a Felip d'Anjou el qual li agraià la seva fidelitat, nomenant-lo capellà de la reial capella. L'any 1717, se li paga la quantitat de 118.070 maravedís pels seus serveis de Mestre de música dels nins cantadoretz, entre els anys 1656 a 1700. Però ja abans en el temps del Rei Carles II, fruí de la seva amistat i fou músic guitarrista de la seva Cort.

Dia 24 de gener de l'any 1680, li és colat un benefici de patronat reial fundat a l'altar major de la Seu de Mallorca, vacant per la mort de D. Antoni Font, prevere. Com a procurador del Rnt. Francesc Garau, prevere, resident a la vila de Madrid, actua D. Jaume Ginard, també prevere, segons la procura feta davant el notari Joan de Siles i Calahorra, notari de Madrid, dia 18 d'agost de l'any 1679. Havia estat presentat al benefici pel reial privilegi expedit a Madrid dia 10 de novembre de l'any 1678. (40)

Mn. Francesc Garau, prevere, músic cantor de la capella reial, concedeix a hospitals de Mallorca les rendes del seu benefici. Així, dia 8 de febrer de l'any 1684, davant el notari Juan de Siles, escrivà del rei a la cort, resident a Madrid, concedeix poder especial als administradors de l'Hospital General i de l'hospital

de fora la Ciutat on es recullen malalts de malalties incurables per a cobrar en nom seu i durant la seva voluntat les rendes del benefici. Així, dia 30 de juny del mateix any 1684, els administradors de l'Hospital General i de l'hospital de fora la Ciutat van cobrant les rendes. Igualment, el 24 desembre de 1686, el regidor de l'Hospital General Jaume Ballester d'Olesa ha rebut 17 lliures, 10 sous, per un any del salari del benefici reial, des del 27 de gener de l'any 1685 fins dia 26 de gener de l'any següent. (41)

El notari Joan Servera, nadiu d'Artà, procurador de l'Hospital General, dia 19 de desembre de l'any 1691, rep 17 lliures i 10 sous pel salari d'un any del benefici reial en la Seu que obté el Rnt.D. Francesc Garau, prevere que resideix a Madrid. Igualment, dia 10 desembre de 1694, el salari anual de 17 lliures i 10 sous del benefici de la Seu que gaudeix D. Francesc Garau, prevere, resident a Madrid, salari cedit a l'Hospital General. (42) Així es van cobrant fins dia 26 de gener de l'any 1694, any en què D. Francesc Garau renuncia el benefici a favor del seu nebot D. Joan Antoni Garau.

Jaume Ginard, prevere, beneficiat a la Seu de Mallorca, procurador del llicenciat Joan Antoni Garau, clerga de primera tonsura, obtenint un benefici reial a la Seu, per renunciació d'aquell feta pel Rnt. Francesc Garau, prevere, el seu oncle, els quals resideixen a Madrid procura que consta davant el notari Joan de Siles, escrivà del rei, residint en la Cort, de dia 6 desembre de 1694 en dit nom ha rebut 17 lliures, 10 sous per un any del salari del dit benefici reial, espectant al dit principal que comença a comptar des del 25 de febrer de l'any 1695 en el qual dia fou presentat pel mateix Jaume Ginard en el dit nom el reial privilegi infrascrit i ha finit el salari dia 24 febrer pròxim passat de 1696. (43)

Mn. Joan Antoni Garau, fill de Baltasar Garau, picapedrer, i de Jerònima Novell, consorts ja difunts, prevere, doctor teòleg, beneficiat i domer de la Seu de Mallorca, fa testament, dia 25 de setembre de 1705. En el testament nomena Josep Garau, velluter, el seu germà, les seves nebodes Jerònima, Francina i Baltasar Garau, filles i fill, del seu germà Josep, i la seva criada Caterina Seguer. (44) Morí dia 30 del mateixos mes i any. (45)

El llicenciat D. Francesc Garau, prevere, fa el seu primer testament, davant el notari Juan de Siles, dia 22 de novembre de l'any 1708. El segon, davant el notari Antonio de la Higuera. Dia 24 de febrer de l'any 1716, D. Francesc Garau atorgava el seu darrer i definitiu testament. Moria dia 25 d'octubre de l'any 1722. (46)

GABRIEL GARAU I FEMENIA

Germà de Mn. Francesc Garau. De nin passà a Madrid com el seu germà i entrà com a cantadoret en el Reial Col·legi de nins cantadorets, dia 1 de maig de

l'any 1663. Fou contralt en la Reial Capella de Madrid, el 1674 i mestre de capellà del Col·legi de cantadoretz del Rei, el 1691.

Fou nomenat procurador per part d'il·lustres mallorquins. Ramon Brondo, cavaller, vecí i natural de la Ciutat i Regne de Mallorca, fill de Miquel Brondo i d'Elisabet Puigdorfila, 28 de maig de 1690, dóna i atorga tot el seu poder a Don Gabriel Garau, mallorquí resident a la Vila de Madrid, Cort de la Reial Magestat i en el Reial Consell de les Ordes Militars perquè per ell i en nom seu pugui comparèixer davant el rei i demanar i presentar la seva genealogia fins aconseguir la mercè i gràcia que li té feta d'un hàbit de l'orde militar de Calatrava. (47)

D. Gerald Descallar, cavaller de l'hàbit de Calatrava, i D. Francesc Truyols, cavaller de l'hàbit de Santiago, comissaris elegits pel Rei, per a la informació de la netedat, prosàpia i noblesa de la noblesa i genealogia paterna i materna de D. Ramon Brondo, pretendent de l'hàbit de Calatrava, dia 30 de gener de 1691, donaven i atorgaven tot el seu poder a D. Gabriel Garau, mallorquí resident a la Vila de Madrid, músic de la Capella Reial, perquè en nom d'ells pugui haver, exigir i cobrar de les arque dels depòsits de la dita Orde de Calatrava els salaris deguts per les 18 dietes en què s'han ocupat en rebre la informació. (48)

LLORENÇ GINARD

L'any 1673, ja clerga, es troba a València. Dia 18 de març d'aquest any, Antoni Ginard, el seu germà, i Pere Servera, naturals de la vila d'Artà, atrobats a la Ciutat de Mallorca, li constitueixen un títol de 50 lliures anuals per a poder rebre els ordes de subdiaconat, diaconat i presbiterat, per no tenir, aleshores, cap benefici eclesiàstic. (49)

Ja figura com a prevere i com a músic, l'any 1677. La muller d'Onofre Saurina, absent del regne de Mallorca, li demana el pagament de 26 reials castellans que li ha emprats fora regne. (50)

Llorenç Ginard, prevere, fill de Llorenç, de la vila d'Artà, habitador de la Ciutat de Mallorca, encara sens benefici eclesiàstic, però músic de la música de la Seu de Mallorca - -- amb els emoluments de la qual i la caritat de la missa quotidiana li basta en sobra per a passar la vida - confessa, 8 de febrer de l'any 1679, estar satisfet i pagat de totes les pensions discourregudes. (51)

Mn. Llorenç Ginard era parent de D. Joan Massanet i el qui l'assistí en la seva darrera malaltia a Madrid.

JOAN MASSANET I TERRASSA

Neix a Artà, l'any 1645, fill d'Antoni Massanet i Antonina Terrassa. L'any 1663, oposatà al Col·legi de la Sapiència, essent estudiant de gramàtica a Sant Francesc. (52)

Dia 2 d'abril de l'any 1666, ja apareix com a músic en el testament el Dr. Joan Vives, rector de Sóller. (53) L'any 1667, acòlit, desitja ser promogut als ordes majors. Així en document fet a Artà, dia 19 de setembre de l'any 1667, Serafí Nebot, fill de Pere, el seu cunyat, i Antonina Terrassa, vídua d'Antoni Massanet, la seva mare, li fan, donen i designen un títol patrimonial de 50 lliures anuals sobre els seus béns. Serafí Nebot sobre una part de la seva possessió de Son Xerubí, afrontada amb la possessió de Son Xerubí de Serafí Nebot, fill de Joan, amb la possessió de Nicolau Nebot i amb altra part de la possessió de Joan Nebot. Antonina Terrassa sobre les seves cases situades dins la vila d'Artà que afronten amb carrer públic, cases de Miquel Vives, àlies Llobera, cases d'Anna Ferrer i carrer públic. Joan Massanet accepta el títol. (54)

L'any 1671, ja subdiaca, apareix com a cantor de la capella de la Seu. Dia 20 de gener de 1671, D. Magí Fiol, prevere i mestre de la capella de la Seu de la Ciutat de Mallorca, Antoni Far, Mateu Galí, Joan Mascaró, Joan Castillo, Esteve Sansó, Josep Jaume i Josep Coll, preveres, Joan Massanet, subdiaca, Macià Cifre, Rafel Moncada, Joan Gelabert, Gabriel Mora i Jaume Alsamora, tots músics, congregats dins la capella de les almoines de l'església catedral, constitueixen i ordenen procurador el Rnt. Magí Fiol, mestre de la capella per a aconseguir les quantitats a ells degudes. (55) El mateix any fou ordenat de diaca dia 14 de març i de prevere, dia 23 de maig del mateix any 1671. (56) De seguida fou nomenat ecònom d'Alaró.

L'any següent, 1672, D. Joan Massanet, prevere, músic de la capella de Música de la Seu de Mallorca, vol sortir del present regne de Mallorca i anar a la ciutat de València. Així, dia 16 de maig de 1672, constitueix i ordena procurador el Rnt. Miquel Martí, prevere, beneficiat a la parròquia de Santa Eulàlia. El mateix dia reconeixia al Rnt. Doctor Miquel Santandreu, prevere i rector de la parròquia d'Alaró allò que ha rebut com a salari per tot el temps en el qual fou ecònom de parròquia. (57) Dia 3 de setembre de l'any 1674, encara resideix a València, on hi faria la llicenciatura en teologia. (58)

Dia 22 d'agost de 1678, ja resident en la vila de Madrid, músic i capellà del Rei, donava el seu poder al senyor Joan Mateu Devicia, mercader, natural de la Ciutat de Càller, perquè en el seu nom pugui haver, percebre i cobrar del senyor Arquebisbe de la Ciutat de Càller certa quantitat per raó de 250 ducats d'or de càmara dels quals li feu mercè el Rei pel sosteniment de la seva vida, segons grà-

cia i confirmació que d'aquesta mercè obtingué del Papa Innocenci XI a Roma, dia 14 de les kalendes de novembre de l'any 1676. (59)

Ben prest obtingué varis beneficis eclesiàstics. Dia 30 de juliol de 1680, li és colat un benefici, fundat a la Seu de Mallorca, presentat pel Rei. (60) Tenia, igualment, un altre benefici a la parròquia de santa Eulàlia del qual com a procurador seu D. Jaume Ginard, prevere, beneficiat a la Seu de Mallorca, dia 1 de juny de l'any 1681, cobra els emoluments. (61)

Dia 7 d'agost de 1692, encara li és concedit un altre benefici reial, fundat a la Seu de Mallorca a la capella de la Sma. Trinitat, vacant per mort de Francesc Tomasi. (62) Prenia possessori, dia 22 d'abril de l'any següent 1693. (63)

D. Joan Massanet, gran valedor davant el rei, és elegit procurador per diverses i notables persones.

D. Pere Dameto i Espanyol, marquès de Bellpuig, l'any 1681, elegeix i nomena el seu procurador D. Joan Massanet, capellà de Sa Magestat, resident a Madrid, perquè en el seu nom puga comparèixer davant el Rei per a declarar la seva voluntat i afecte a l'Orde de Calatrava dins la qual orde desitja ser admès i així puga presentar la seva geneologia al qual el rei li ha fet mercè d'una de les ordes. (64)

D. Antoni Galvany, natural i vecí del regne de Mallorca, el mateix 1681, atorga tot el seu poder a D. Joan Massanet, prevere, també natural del mateix regne, perquè puga comparèixer davant el S.C. del Rei per a presentar els memorials etc. per l'ofici d'escrivà de despeses menudes que es diu el Sileño Jurado del qual en la seva persona s'ha fet elecció pel molt il.lustre i magnífic Sr. Augustí Gual de Talapí, jurat per l'estat militar de la ciutat i Regne de Mallorca. (65)

Pel mes de març de l'any 1687, D. Joan Massanet, comissari del Sant Ofici de la Inquisició, capellà d'altar i músic de cambra del rei és nomenat procurador per D. Dídac Nuñez, criat del rei. (66)

D. Joan Massanet realitzà diversos viatges a Mallorca i a Artà, on arregla els seus assumptes i es mostra generós.

D. Pere Dameto i Espanyol, marquès de Bellpuig, l'any 1684, confessa haver rebut del Rnt. D. Joan Massanet, prevere, capellà del Rei, resident a Madrid, o més ver ja rebé del dit senyor, trobant-se a Mallorca, el preu i valor i totes les pensions d'una quartera forment que el marquès ha abdicat el domini i dret dominical de la quartera de forment que li feia D. Joan Massanet per unes cases que posseeix i que ja posseïa el seu pare Antoni Massanet, situades dins la vila d'Artà, baix alou i directe domini del marquesat de Bellpuig. (67)

L'any 1687, any de la probable partida d'Antoni Lliteres cap a Madrid, es troba a la vila d'Artà. Dia 11 d'octubre de 1687, reunida la comunitat de preveres de la parròquia d'Artà accepta la donació de deu llibres que li fa D. Joan Massanet, prevere, capellà del Rei, els quals vol que servesquen per l'esmentada comunitat, no podent-los treure fora de parròquia o arxiu. L'arxiver els tindrà i deurà donar compte d'ells, cada any. Els llibres entregats són los següents: " Un Martirologi romà molt gros, 4 de Santa Teresa de Jesús, és a dir, dues cartes de Santa Teresa, primer i segon tom i dues obres de Santa Teresa, primer i segon tom, un instruction de sacerdots, un differentia de lo temporal. Un directorio de penitentes. Altre directorio de penitentes, primer i segon tom i l'altre un octavari de Sants Patrons." Més envia "dos llibres de cerimònies, un Bustamante i l'altre Olalla." (68)

Els jurats i consellers de la vila d'Artà aprofitaren, semblantment, l'estada a la vila de D. Joan Massanet. La vila d'Artà, el 1687, està molt empenyorada de rendes i pensions que a penes se pot desendeutar, sino és tenint gràcia del Rei de poder quitar. D. Joan Massanet es troba a la vila. La Universitat reunida, el dia següent de la reunió de la comunitat de preveres de la parròquia, acorda que es faci la demanda pel senyor D. Joan Massanet al Rei, en nom de la Universitat d'Artà, el poder quitar, per tenir un fill natural de nostra vila com es lo Sr. demunt dit S. Joan Massanet. pre. Capella de se Magestta y tots estam confiats mos faça merce en tot lo que ell podra per tota nostra Uniniversitat. (69)

D. Joan Massanet fou esplèndit en donatius i en mecenatge envers la seva pròpia família i envers el seu poble. Posem alguns exemples.

L'any 1687, es paguen 731 lliures, 9 sous, 4 diners a Jaume Martin, sobrestant nomenat per D. Joan Massanet, i aprovat d'orde del Rei amb provissió de dia 22 de maig de 1687, per quant el Rei fa gràcia de 8 reials diaris per via d'almoina a Francina Nebot i Joana Vives, donzelles, nebodes del dit Massanet, pel qui es casarà amb elles, i entretant el qui nomeni D. Joan Massanet. (70)

D. Joan Massanet, prevere, capellà d'Altar de la seva catòlica reial Magestat del Rei de les Espanyes, procurador de Joan Vives com a pare i i legítim administrador de Joana Vives, la seva filla i de Francina Nebot, donzella, trobant-se a Artà, 11 de juny 1687, substitueix el Rnt. Jaume Ginard, prevere, beneficiat a la Seu de Mallorca. (71)

En document, fet a Ciutat, dia 28 de setembre de 1687, D. Joan Massanet, prevere, constitueix i ordena procurador Miquel Maura, fuster de Mallorca, per a rebre les quantitats a ell degudes i per a deure pel Bisbe de Mallorca i els seus successors per raó de la pensió reservada a ell per l'autoritat apostòlica, sobre els fruits de la Mensa Episcopal. (72)

Miquel Guiscafrè, fill de Jeroni, de Son Cardaix, de la vila d'Artà, present a la Ciutat, 3 febrer 1688, confessa que ha rebut de l'honor Miquel Maura, fuster de Mallorca, pagant per D. Joan Massanet, prevere i capellà de cambra del Rei, mil lliures moneda de Mallorca, 310 de les quals ja va rebre els mesos passats i són aquelles que a ell va constituir en dot en major nombre a Margarida Nebot, la seva esposa, segons document davant el notari Jaume Brotat. (73)

Les monges del convent de Sant Bartomeu d'Inca, 23 abril 1690, confessen haver rebut del Rnt. D. Jaume Ginard, prevere, pagant pel Rnt. D. Joan Massanet, prevere, capellà d'Altar del Rei, 405 lliures, moneda de Mallorca, per la dot de Sor Francina Antonina Nebot, religiosa novícia de dit convent. (74)

Però arriba a D. Joan Massanet l'hora de fer el seu testament. Així, l'any 1691, dia 26 de gener, D. Joan Massanet fa el seu testament, a Madrid, davant el notari Juan de Landín, escrivà reial. Elegeix marmassors, entre altres persones, D. Jaume Ginard i D. Francesc Garau, músic de la Reial Capella. Vol ser enterrat si mor a la Cort, on resideix, en el Convent Reial de Santa Anna i Sant Josep de Carmelites Descalces de Madrid i si mor a Artà a la capella del Roser de la parròquia. Deixa 400 misses resades. 2000 misses a 4 reials en l'església i convent de Carmelites Descalces de Sant Anna; 500 misses en el convent de Montserrat de religiosos benets; 500 en el convent de Sant Francesc; 500 en el convent de monges de Santiago; 250 repartides als 5 capellans del dit convent i les restants a coneguda dels seus marmassors. Mana que, complit tot allò dit, el restant de la seva casa i d'allò que li deu el Rei, s'envii als seus marmassors a Mallorca, manant-los que es fundi una Capellania a la Verge de Sant Salvador d'Artà, la qual ha de posseir sempre un dels seus parents, el més pròxim i més digne. Per tot això nomena com a rectors: el Vicari perpetu, el prevere beneficiat més antic i el P. Guardià del convent d'Artà. Per la primera vegada vol obtengui la capellania, un dels fills dels seus nebots, fills de la seva germana Francina i de Serafí Nebot. No havent-n'hi cap, mentrestant que estudiï, és la seva voluntat s'apliqui la renda per a renovar la capella de Nostra Senyora de Sant Salvador i augmentar vivenda en aquell lloc. És la seva voluntat que el posseïdor de la capellania hagi d'habitar en la mateixa casa de Nostra Senyora de Sant Salvador, assistint a la seva capella en quant fora menester pel culte, neteja i tot allò necessari pel major servei de Déu i de la seva Mare Santíssima i que hagi obligació el posseïdor de la capellania de dir-li, perpètuament, les misses que segons la venda se li podran ordenar els seus procuradors Mn. Jaume Ginard i Miquel Maura i allò que obtinguessin s'afegesqui a allò que de Madrid enviaran els seus testamentaris per dit efecte i també perquè hagi un petita renda per la conservació de la seva capella en la parròquia, i allò que sobràs sigui per ajut de donar estat a donzelles orfes del seu lloc. L'obligació del posseïdor de la capellania serà celebrar missa, els diumenges i dies festius de precepte a Sant Salvador en sufragi de l'ànima del fun-

dador i tenir cura del culte, decència i neteja de la capella. La Capellania fou fundada, dia 14 de maig de 1726, amb la dot de 112 lliures. (75)

L'heretat de D. Joan Massanet era molt rica. Ja en vida d'ell, dia 9 de novembre de 1695, es fa l'inventari de les joies que el senyor D. Joan Massanet, prevere i capellà del rei ha entregat a la seva capella, baix invocació de Nostra senyora de la Soledat i Santa Teresa.

Dia 29 del mateix, es paguen pel Rnt. D. Jaume Ginard, administrador del Rnt. D. Joan Massanet, prevere, 22 lliures i 10 sous a Lluç Marçà, argenter, pel valor i treball de mans per fer una llàntia de plata de la capella de sant Joan de la vila d'Artà. (76)

També l'heretat contenia varies esclaves. Dia 11 de novembre de 1695, Bartomeu Crespí, negociant del regne de Mallorca, ven a Miquel Maura, tenint ordre de D. Joan Massanet, prevere, natural de Mallorca, capellà de la reial capella del Rei, en la vila de Madrid, cort del Rei, i Comissari de la santa Inquisició en dita cort del Rei, una esclava mora turca, anomenada Issane d'edat de 13 anys de color moreno amb senyal que baix de l'ull com a senyal de clapa de foc, comprant per compte i tenint ordre del dit D. Joan Massanet, la qual esclava ven dit Crespí, per preu i valor de 90 lliures, moneda de Mallorca. (77)

Dia 21 novembre 1695, Gabriel Maura, mestre blanquer i saboner, cedeix i traspasa a favor de D. Joan Massanet, prevere i capellà del Rei, una esclava cristiana, nomenada Anna, de color moreno d'edat de circa 16 anys, la qual se li ven per lo que és ara de present tal qual es troba per preu de 125 reials de 8 els quals dit Gabriel Maura ha rebut. (78)

D. Joan Massanet, parroquià de l'església de S. Martín, carrer d'Amaniel, casa del convent de la Concepció Franciscana, morí el 23 d'agost de 1696, a la vila de Cubas on estava retirat i fou enterrat en el convent de Caputxins de la mateixa vila.

Arribada la notícia de la seva mort es feren els pertinents sufragis. Als 16 novembre de 1696, a la Seu de Mallorca, digueren missa pel Rnt. Juan Massanet, prevere, que morí en Madrid. (79)

Igualment es va complint la seva voluntat testamentària. Dia 3 de març de l'any 1697, és venuda l'esclava cristiana, anomenada Anna de l'herència de D. Joan Massanet, remessa des de Madrid per D. Francesc Garau, prevere, marmassor de D. Joan Massanet, davant el notari Francesc Deià.

Jaume Ginard, prevere beneficiat en l'Església de la Seu de Mallorca, marmassor del Senyor D. Joan Massanet, prevere, segons consta mitjançant el seu testament davant Juan de Landín, notari i escrivà de la Sacra Catòlica Magestat de dia 26 de gener, ven, davant el notari Francesc Deià, a Macià Mut, esparter, una

esclava, anomenada Anna Maria, d'edat de 19 anys poc més o manco, de l'heretat del dit Massanet la qual té pel dit nom, pel preu de 151 lliures, 13 sous i 4 diners. Dia 11 de maig 1697, és venuda per Macià Mut a Miquel Maura. Dia 29 d'abril 1698, és venuda per Miquel Maura Anna Maria amb un senyal a l'ull dret, pèl negre llis, d'edat de 20 anys, poc més o manco, al patró Joan Esterelles, natural de la Ciutat de Mallorca.(80)

Igualment, s'acompliren les deixes a la seva capella de Nostra Senyora de la Soledat. Així, Cristòfol Gili, prevere i rector de la Confraria de Nostra Senyora del Roser d'Artà, 20 desembre 1697, testifica com el Sr. Jaume Ginard, prevere, administrador i curador de l'heretat i obra pia del Sr. D. Joan Massanet, prevere, ha pagat 30 lliures, és a dir, 25 lliures a Mestre Joan Cabrer, picapedrer, per tantes li n'ha tocat pagar per la capella de Nostra Senyora de la Soledat del dit Massanet per haver engrandida, alsada i entorxada les columnes i així com les altres capelles i les 9 lliures ha pagades a Mestre Jaume Caselles, picapedrer de la vila d'Artà, per fer el nínxol que passa en el fossar. (81)

NOTES

- (1) Diario Constitucional, 18 junio 1842.
- (2) Voldria dir Francesc.
- (3) LLITERAS L.Artà en el siglo XIII, 1967,193.
- (4) ARM-RP-3828
- (5) Arxiu Municipal d'Artà. Determinacions 1665-1670.
- (6) Arxiu del Regne de Mallorca-Prot-P-687,215.
- (7) Arxiu Diocesà de Mallorca. Concessos: Antoni Lliteres, fill de Jaume, amb Joana Tous, filla d'Agustí, any 1525 i Baptismes d'Artà: Dia 8 de març és batejada Francina Llitera, filla d'Antoni i de Gabriela Crespina.
- (8) ADM-Difunts de Sant Llorenç des Cardassar.
- (9) Dia 13 desembre 1605, és batejat a Artà Pere Lliteres, fill d'Antoni de la Begura, i de Rafela Llaneres.
- (10) ARM-Prot-P-681.
- (11) ARM-Prot-F-599,37.
- (12) El pare Joan Lliteres predicà la quaresma a Artà, l'any 1646, on hi vivia. Així dia 10 de maig 1646, són donades 8 lliures al pare guardià d'Artà per la quaresma del pare fra Joan Lliteres.(AMA-1103). També va estar en lloc de vica-

ri a Sant Llorenç, on hi assisteix a un matrimoni.(ADM-Matrimonis de Sant Llorenç)

(13) ADM--I/10-D/4,121.

(14) ARM-Prot-F-558,61-62.

(15) ADM-I/10-D/5,89 i ARM-Prot-S-983,218.

(16) ARM-Prot-M-1397.

(17) ARM-Prot-C-888,37 i 43.

(18) Joan Carrió rebé la primera clerical tonsura, l'any 1653. L'any 1685, les cases i corral, situades a l'illeta de Rafel Manera, eren valorades en 60 lliures, en el cadastre de 1685.

(19) ADM-Matrimonis (1639-1685,27.

(20) ADM-Baptismes de Sant Llorenç.

(21) ARM-Prot-B-310,256-262.

(22) AMA-2004,22.

(23) Així succeïa en el naixement del seu primer germà Bartomeu, ocorregut a la possessió de la Begura. L'any 1650, fou batejat a l'església de Sant Llorenç des Cardassar.

(24) ADM-Baptismes 1667-1676,113v.

(25) L'any 1659, Miquel Alsamora, àlies Barró, de la vila d'Artà col.locava a casa de Mn. Magí Fiol, prevere i mestre de Capella de la Seu el seu fill Jaume de 10 anys d'edat per efecte d'ensenyar-li de música i cant fins a l'edat de 17 anys. (ARM-Prot-V-386,79)

(26) GILI A. Orgues i organistes d'Artà. Estudis Baleàrics.39.1991,25-27.

(27) " Unció de Catalina Lliteras muller de Anttº rodjet de le roque mella alls 12 7bre (1685) Mori als 13 7bre anel convent". Arxiu Parroquial d'Artà. Papers volants.

(28) A una llista d'aquest temps apareix, anotat dins l'illeta de Joan Massanet: Corbai: " Antoni Lliteres Rotget de la roca mella" Igualment, en el cadastre de l'any 1685, les seves cases amb el corral són valorades en cent lliures.

(29) ADM-Lib.Ord.1686-1707.

(30) MARTIN MORENO A."Tesoro sacro musical". Enero-marzo.1978,24-26.

- (31) ESTELRICH MASSUTI P. "Antoni Lliteres i Carrió, músic barroc" Palau Reial, 7. 1987,21.
- (32) SOLAR QUINTES N.A. "Antonio Lliteres y Carrión y sus hijos". Anuario musical, V.1950, 169-189.
- (33) MATHEU A. "Programa de historia de música". Palma de Mallorca. Pàgs.12-13.
- (34) La madrastra del pare Antoni Llinàs, Maria Anna Lliteras i Ginard, filla de Pere i Anna, era cosina-germana del pare del nostre músic.
- (35) ARRIAGA G. "Francisco y Gabriel Guerau, músicos mallorquines". Revista de Musicología. Madrid. 1984, 253-299.
- (36) ARNAU J.i GOMEZ C.M. "Genios de la música española". Vol.I,1981,305.
- (37) ARM-Prot-B-973. "Antoni Lliteres, fill de Bartomeu, morí als 19 febrer de 1705. Rebé tots els sagraments. Feu testament als 30 desembre de 1704. Sepultura en el vas de la Purissima Concepcio del convent la qual vol sia feta a coneguda dels marmassors. Item al Sr. Vicari perpetuo 5 sous pel seu dret. Item vol i mana que, seguida la seva mort, li sien dites 15 misses baixes per la seva anima a l'altar de la Purissima Concepcio i de Sant Antoni de Pàdua". (ADM-I710-D/1686 -1710,277)
- (38) SOLAR QUINTES N.A. "Antonio Lliteres y Carrión y sus hijos". Anuario Musical, V.1950,169-189.
- (39) ADM-Baptismes de Sant Nicolau (1646-1660,35v) " Ffr. Joseph Joaquim Garau. A 25 d'agost 1649 he batetjat yo el Dr. Anttº Nicolau pre. y Vicari un fill de Me Pere lluc Garau y de Hieronia Femenia fonch li posat nom Ffr.Joseph Joachim foren Padrins Me Sebastia Guixar y Anna Bennassar. Deu lo gde."
- (40) ADM-Lib.Col.(1680-1684,2v)
- (41) ARM-Prot-S-1004,131)
- (42) ARM-RP-217, 34 i 218,38v.
- (43) ARM-RP-219,11v.
- (44) ARM-Prot-Ll-341,262.
- (45) ACM-Llibre dels Prebendats y Beneficiats morts desde els 17 Mars de 1662 fins ... i ACA-1387. Llibre de sacristia
- (46) BARRIO MOYA José Luís. " Francisco Garau, músico cantor en la Capilla Real." BSAL.52.Any 1996.303-314.

- (47) ARM-Prot-M-1787,75v.
- (48) ARM-Prot-M-1787,119.
- (49) ARM-Prot-M-1663,82.
- (50) ADM-Lib.Mandatorum, 1677.
- (51) ARM-Prot-M-1741,39v.
- (52) Arxiu de la Sapiència. Agraesc la nota a l'amic Guillem Bonet.
- (53) ARM-Prot-C-908.
- (54) ARM-Prot-G-424,229.
- (55) ARM-Prot-A-662,35.
- (56) ADM-Lib-Ord.1664-1675,90 i 106v.
- (57) ARM-Prot-F-1019,50 i 61v.
- (58) ADM-Lib.Provissionum,1674,107.
- (59) ARM-Prot-S-1731,35v.
- (60) ARM-RP-218,14ss.
- (61) ARM-RP-215,11.
- (62) ARM-RP-218,14.
- (63) ACM-Llibre de Sacristia, any 1693.
- (64) ARM-Prot-S-1001,3v.
- (65) ARM-Prot-F-878,97v.
- (66) ARM-Prot-F-1024,247v.
- (67) ARM-Prot-S-1004,66v.
- (68) Arxiu Parroquial d'Artà. Llibre de Determinacions del Rd. Comú de Artà comensa 1686.
- (69) Arxiu Municipal d' Artà-1007.
- (70) ARM-RP-2709.
- (71) ARM-Prot-F-1024,189v.
- (72) ARM-Prot-F-1024,230.
- (73) ARM-Prot-F-1025,8.
- (74) ARM-Prot-F-1026,76v.

(75) Arxiu Parroquial d'Artà. Capbreu de beneficis.

(76) Arxiu Parroquial d'Artà. Llibre de la Heretat de D. Juan Massanet.

(77) ARM-Prot-M-1830,123.

(78) ARM-Prot-M-1830,238.

(79) ACM-Llibre dels Prebendats y Beneficiats morts desde 17 Mars de 1662 fins ...

(80) ARM-Prot-D-317,23 i 130. "A 3 Mars 1697 comprí une esclava cristiana qui a nom Anna Maria, per preu de 125 pessés de 8,franch a mi de tots gastots, en el Sr.Reverent Jaume Guinart,Prevera y Curador y Administrador del Revarent Sr.D.Juan Masanet musich del Sr.Rey quondam, com conste mes llargament ab acte de vendre en mon favor en poder de Francesch Deja, noatri...A 28 torní vendre se esclava Anna Maria a Miquel maure perpreu de 100 peses de 8. vaig perde 25 pessés de 8. M.M." (Cronicon Mayoricense,475). Maria, esclava que fou de D. Joan Massanet, prevere, moria a l'Hospital, dia 5 juliol 1718, i fou enterrada en ell, als 6 dels mateixos, rebuts els sagraments i amb la deguda assistència. De la seva roba, se n'ha fet obres pies.(Arxiu General del Consell de Mallorca. Llibre de difunts, 1701-1718,149).

(81) Arxiu Parroquial d' Artà. Llibre de la Heretat de D. Juan Massanet. Per altra banda, en fer testament Mn. Jaume Ginard i Estelric, prevere i beneficiat de la Seu de Mallorca, deixava a Mestre Miquel Maura. el seu amic, un quadro de Nostra senyora de la Soledat on està pintat el Sr. Joan Massanet, difunt.(ARM-Prot-318,3)

Antoni GILI I FERRER

ARBRE GENEALÒGIC DEL MÚSIC ANTONI LLITERES CARRIÓ (Artà 1673 - Madrid 1747)

Antoni
LLITERES
de la BARRERA
+ 1635

Rafela
LLANERES
+ 1634

Antoni = Sebastiana
LLITERES FLAQUER
LLANERES PONS
m 1609 + 1660

Bartomeu =
LLITERES
al. Rogent
m 1619
+ < 1643

Pare = Anna
LLITERES GIMARD
LLANERES PONS
m 1603
m 1624

Joan
LLITERES
LLANERES
(francesca observant)

Miquel
LLITERES
CERVERA

Antoni =
LLITERES
CERVERA
al. Rogent
m 1626
m 1649
+ 1703

Catalina =2=
PELIGRI
CERVERA
m 1643
1m 1675
2m 1679

Pare = Margalida
LLITERES GIMARD
CERVERA
(fada)
+ 1662

Bartomeu
LLITERES
CERVERA

= Bartomeu
LLITERES
CARRIÓ
m 1650
m 1688

Rafel = Francina
LLITERES GILLI
CARRIÓ
m 1663
m 1688

Antonia = Sebastia
LLITERES GIMARD
CARRIÓ DE LES ERAS
m 1658
m 1685

Antoni =
LLITERES
CARRIÓ
m 1667

Manuela =1=
LLITERES SANCHEZ
DE AGUILAR
m 1673
1m 1710
2m 1747

Antoni =2=
LLITERES
CARRIÓ
m 1673

Barbara = Miquel
LLITERES TORRES
CARRIÓ
m 1655
m 1675

Joan = Joana
LLITERES ARBONA
CARRIÓ GIMARD
m 1669
m 1691

Miquel =1= Catalina =2=
CARRIÓ MELIS
m 1640
m 1691

Pare
LLITERES ESPINOSA
BALLESTER
m 1681

Mateu =
LLITERES FORT
CARRIÓ GARCIES
m 1681

Manel
LLITERES
SANCHEZ

Maria de la Concepció
LLITERES
SANCHEZ

Josep
LLITERES
SANCHEZ

Antoni = Maria
LLITERES CASTELL
MONTALVO
+ 1768

Comunicació de

PERE ESTELRICH I MASSUTÍ

“Antoni Lliteres: Òpera o Sarsuela”

Voldria començar amb una mica de música("Ah del rústico")

Primer hauriem de clarificar de quí estam parlant: d'Antoni Lliteres o Antonio de Lliteres ja que aquests són el nom i llinatge pel qual és conegut arreu del món musical.

Nascut Lliteres i Carrió o (Carrión) va nèixer a Artà el 18 de juny de 1747, precisament el proper any en farà 250 de la seva mort, efemèride que seria molt adequada per a recordar la figura de tan il.lustre músic, del qual m'atreveixo a dir que és el més important que ha tengut Mallorca.

Sembla que fou per influència del també artanenc Joan Massanet i Terressa, capellà de la cort de Carles II, que el nostre personatge deixà a Mallorca per anar a Madrid, concretament per ingressar al Real Colegio de Cantorcicos". De totes maneres aquests primers anys d'infantesa de Lliteres no estan gaire aclarits, de totes maneres podem aventurar que l'anada a Madrid es produí cap enllà el 1683 ja que l'edat d'entrada al real Colegio era de nou anys.

Entrar al Real Colegio no era una prebenda definitiva, quan el nin canviaba la veu havia de deixar l'institució i ja depenia de cadascú el rumb i la manera de viure posteriorment. Això sí, sempre se'ls donava una llimosna que alguns aprofitaven per invertir en altres estudis.

(En aquest real Colegio de Cantorcicos els nins vivien en règim d'internat i estaven sota les ordres del Mestre de Capella, auxiliat per un rector i per altres professors)

Hem de pensar que Lliteres aprofità aquesta ajuda/llimosna per seguir endavant en l'estudi de la carrera musical, tant és així que el 1693 (tenia aleshores 20 anys) el trobà com a "músico violón" de la Capella Reial.

Poc a poc el nom de Lliteres (o hem de dir Lliteres?) anà pujant escalons dins la Reial Capella i en altres llocs envoltant la cort: com a instrumentista i també com a compositor. El trobam com a músic de la Casa de la Duquesa de Osuna i lligat puntualment a altres cases de la noblesa madrilenya. Alguns historiadors han assegurat que fou també Mestre de Capella (interí), aspecte que no ha estat encara confirmat documentalment. De totes maneres ben bé podria haver estat successor de Sebastián Durón, el Mestre de Capella de l'època, ja que aquest compositor es va exiliar per motius polítics el 1706: en efecte l'any 1705, Sebastián Durón donà públic recolçament a Carles d'Austria, la qual cosa provocà que hagués de fugir una vegada recuperat el tron per Felip V.

L'any 1734 (la nit de Nadal) un incendi destruí, entre moltes altres dependències reials, l'Arxiu musical de la Capella Reial, doncs bé, Antoni Lliteres, juntament amb José de Torres, fou un dels encarregats de la reorganització del material així com de la composició de noves obres, sobretot de caire religiós (sembla

que Lliteres es dedicà a completar el capítol dedicat a les vespres, capítol que va ser valorat en grau molt alt per José García Marcellán, catalogador de les obres de la Capella Reial: els comparà a les de Palestrina, Guerrero o Victoria).

Tot això ens dóna una idea de la valoració que de Lliteres es tenia a Madrid: la d'un músic de primer ordre.

Estam, doncs, davant un músic gran.

Quines obres tenim del nostre músic? Si bé no és possible establir una relació exhaustiva de totes les composicions que escriví Lliteres ja que no totes les composicions que escriví Lliteres ja que no totes s'han conservat fins ara, les que coneixem (conservades a l'Arxiu de Palau Reial, a la biblioteca Nacional de Madrid, al Escorial i a la biblioteca Provincial de Toledo) són:

Vespres, misses (3), Salms (14), Magnificat (8), Cantates (10) i Villancicos (entenent per Villancico una composició molt més ampla del que avui entenem pel mot, els Villancicos eren com a cantates), així com un Oratori sobre la figura de Sant Vicenç.

Pel que fa a les composicions escèniques diverses òperes: "Los Elementos ", "Jupiter y Danae", "Dido y Eneas" i sarsueles: "Coronis", "acis y Galatea" (Haendel té un títol igual). Curiosament a moltes d'aquestes obres no s'especifica la instrumentació, només es donen indicacions sobre el baix continu.

Bé, això d'òperes i sarsueles és una manera de classificar però que realment no s'ajusta al mot exacte. A les òperes de Lliteres els hi manca acció dramàtica, per ser considerades com a tals. El mot d'òpera o sarsuela moltes vegades els hi arriba partint de si tenen o no text parlat o si la part parlada guanya terreny a la musical. També influeix el qualificatiu que li dóna el títol d'òpera, malgrat ser una cantata escènica.

De totes maneres, el problema de la impossibilitat de classificació no és puntual en el cas del nostre músic, pràcticament totes les obres escèniques de l'època són de difícil catalogació. Època, la de la primera meitat del XVIII a Espanya, marcada per una influència de la Música francesa i italiana, sobretot italiana. Molt poques obres es poden definir com a típicament espanyoles, la cort marcava un esperit italianitzat. A l'hora de citar alguns exemples que surten de la moda, no podem deixar el de "Júpiter y Danae" del nostre artanenc famós.

Algunes d'aquestes obres de Lliteres s'acosten més als "Drama per música" que a les sarsueles o òperes (ell titula algunes composicions com a "Dramas harmònics" o "Melodramas escénics"), es dir una espècie de Cantates sobre temes mitològics o a modo d'autos sacramentals, als quals s'hi podia (i s'hi pot) posar moviment.

Aquest "Drama per música" els trobam arreu arreu d'Europa. Bach mateix, sense haver escrit mai una òpera, té algunes cantates profanes que cauen de ple dins aquest estil.

Vull dir, amb tot això que el qualificatiu no ha de ser un problema: qué té més dir òpera, sarsuela, drama per música, singspiel o cantata escènica... (pensem en "La flauta màgica", quin qualificatiu li escau millor? Opera, singspiel?) el que realment importa és la música que contenen, i en el nostre cas és de molta qualitat. Com ho demostra l'interés que la seva Música desperta per tot arreu: Les obres escèniques de Lliteres han estat representades a molts diversos indrets fora de Mallorca: Festival de Granada (amb una producció signada per Emilio Sagi), Madrid (en Cercle de Belles Arts), València, quasi podem dir que aquí, apart d'alguna representació esporàdica, encara estam verjos de Lliteres. Es una exageració ja que poc a poc les seves obres figuren a programes de concert i enregistraments. Però, repetesc, poc a poc. Han estat els estudiosos i intèrprets de fora de Mallorca els qui en certa manera ens han hagut de descobrir un músic tan gran: Victòria dels Angels a més d'interpretar "Confiado jilguerillo" l'enregistrà en disc (en un magnífic àlbum titulat "le sintroubables de V.A."), el grup La Folía també té en disc la cantata "Ha del Rústico", la Capella de Ministrers de València enregistra "Los Elementos", "Al Ayre espanyol" també té obres en disc del músic... en canvi a Mallorca, quan? Puc dir que ben prest ja que la Camerata Sa Nostra treurà en pocs dies un disc de compositors balears en el qual s'inclouen dues àries de Lliteres. No podem deixar de parlar del Festival de Música d'Arta que des de fa uns esiu recorda la figura del seu il·lustre músic.

Què us sembla si sentim una mica més de Música: "Los Elementos".

He parlat d'estudiosos de la Música, de reseradors. Doncs bé, voldria entroncar com a final d'aquesta conversa, el nom de Lliteres amb el del Barbieri fou un del qual ("Jugar con fuego") es presentarà divendres a Palma. Barbieri fou un dels grans estudiosos i recercadors de la Música Antiga Espanyola. A més de compositor i intèrpret, Barbieri publicà diverses obres de recerca musicològica, entre les quals hi figura el "Cancionero musical de los sigle XV y XVI", una obra que ha servit de punt de partida de molts altres musicòlegs posteriors. Barbieri, quan transcriu, quan anota els manuscrits, quan els acompanya de dades biogràfiques dels autors, s'adelanta a la seva època i si bé era un apassionat de la Música italiana (el 1847 escriví una obra que titulà "II Buontempone", curiosament cent anys després de la mort de Lliteres però que no arribà a estrenar-se) volgué reivindicar el seu passat artístic, donant a conèixer patrimoni musical perdut o arraconat fins llavors.

I si hem començat amb Música, què us sembla acabar amb un altre fragment? Què us sembla un fragment de "Jugar con Fuego"?

* Conferència pronunciada al Teatre Principal de Palma, el dia 13 de novembre de 1996, a dins el cicle *Jornades de Sarsuela*.

Pere ESTELRICH I MASSUTI

Comunicació de

XAVIER CARBONELL I CASTELL

"Sobre la música de Llíteres i Durón"

Comunicació de

XAVIER CARBONELL I CASTELL

“Sobre la música de Lliteres i Durón”

Antoni Lliteres i Carrió va néixer a la vila d'Artà el 19 de juny de 1673. Encara infant, i de segur per un talent que despuntava musicalment, fou introduït a la Cort de Madrid gràcies al també artanenc Joan Massanet que exercia de "de capellà de altar" i, alhora, de músic, de la Real Capilla. Així doncs, Lliteres va ingressar al "Real Colegio de Niños Cantorcicos", lloc en el qual pogué desenvolupar els seus estudis i el seu ofici de músic sota la direcció de mestres significatius -entre els quals figurà pot ser, el compositor mallorquí Francesc Guerau, mestre dels "Cantorcicos" i autor del "Poema harmónico compuesto de varias cifras por el temple de la Guitarra española" (Madrid, 1694)-.

L'any 1693, quan Lliteres tenia vint anys, fou nomenat músic de "Violón" a la Capella Reial. És a la "Capilla" lloc en el qual el músic mallorquí suposadament va conèixer Sebastián Durón, ja que aquest darrer fou nomenat mestre el 1696 per el rei Carles II.

Des d'aquest moment i pels avatars de la història el nom d'ambdós músics quedà, relligat ja que molt aviat es convertirien en uns compositors significatius, d'activitat paral·lela i complementària.

La dualitat creativa que conformen els noms de Lliteres i Durón és, a voltes, entesa com una opció antitètica. Així, Lliteres era considerat per Feijóo en el Discurs XIV de la "Música de los templos" (1726) com un "compositor de primer orden y acaso el único que ha sabido juntar toda la majestad y dulzura de la Música antigua con el bullicio de la Moderna...." en contraposició amb la "música de estos tiempos con que nos han regalado los italianos por mano de su aficionado el Maestro Durón, que fue el que introdujo en la Música de España las modas extranjeras". Aquesta brutal comparació cal entendre-la com el fruit d'un judici polític més que com una objectiva anàlisi artística. De fet, en tant que Lliteres es va mantenir fidel als primers monarques de la nova dinastia borbònica, Durón es va mostrar vitalment compromès amb la causa austriaca. Així, el 1706, Durón feu sortir la "Capilla" a retre honors a l'arxiduc Carles en la seva triomfal entrada a Madrid - allà l'Arxiduc seria proclamat rei el 25 de juny- i quan Felip V l'agost d'aquell mateix any va recuperar la "Villa y Corte", Durón, juntament amb la major part dels "capellanes" de la "Real Capilla", es va veure abocat a l'exili. Tot i la llunyania d'aquest l'exili, en que va morir al cap de pocs anys (Cambo les Bains, el 1716), el prestigi i l'estima per la seva obra com les activitats musicals no varen en absolut apagar-se en el marc cultural de Madrid. De fet allà se seguiren representant obres seves de teatre líric; i algunes cases nobles com la del Duc d'Osuna, li mantenien unes dotacions econòmiques. Fins i tot podem parlar d'una certa admiració reial ja que la seva plaça de Cap de Capella es manteni vacant entre 1706 i 1714 - plaça que en aquests anys fou ocupada per mestres interins com Matías Cabrera, Nicolás Humanes i molt possiblement també per Antoni Lliteres-.

Encara que Feijóo situa a Durón i Lliteres en dos pols oposats en l'estil i en la qualitat artística, ambdós autors participaren d'uns trets comuns i, tot i l'acusació que Durón fou la cusa dels mals estètics de la música espanyola d'aquell segle per introduir les "nefastas" influències italianes, va ser Lliteres qui va integrar i assimilar més elements d'origen internacional. L'obertura de la Cort envers les noves tendències musicals estrangeres ja s'havia iniciat en el darrer quart del sis-cents. Juan José d'Austria, germanastre de Carles II, va contractar entre 1677 i 1679 músics italians, especialment violinistes i cantants, fet que no deixà indiferents a compositors com Cristóbal Galán, primer dels autors hispànics que acull en la seva música aitals influències.

Lliteres i Durón, seduïts també per les novetats foranes, incorporaren molt aviat perfils propis de l'estil italià i, concretament Lliteres, elements procedents de la pràctica musical francesa. Aquestes influències italianes que impregnaren el llenguatge d'ambdós compositors es poden sintetitzar amb els següents trets: Conjunció recitatiu-ària da capo; amplis melismes vocals; escriptura violinística concertant i "idiomàtica"; novetats harmòniques (per exemple les sèries de sèptimes); elements retòrics-descriptius; i concrecions dinàmiques.

Cal valorar també en la producció de Durón i Lliteres, més enllà de les influències externes, el caire pregonament hispànic que enmarca les seves obres. Això és ben constatable en els "villancicos" - fórmula predilecta en la música religiosa de Lliteres- i, molt especialment, en les obres teatrals dels dos músics. De fet, Lliteres i Durón són els continuadors i també els clausuradors de la pregonada tradició lírico-teatral desenvolupada dins de la dissetena centúria a l'entorn de la cort madrilenya. Aquesta tradició digem-ne "operística" va nèixer de la fusió entre les pràctiques musicals de la comèdia i un cert neguit experimental empès des de la Cort i del qual el seu primer fruit fou la "Selva sin amor", obra estrenada el 1629 amb text de Lope de Vega i d'autor desconegut en la música.

A partir d'aquesta prematura producció es va estendre tot un corrua d'obres com "El jardín de Falerina" estrenada el 1643 (Calderon i José Peiro), "El laurel de Apolo" de també 1657, "Los celos haen estrellas" (Juan Vélez de Guevara i Hidalgo), "Celos aún del aire matan" de 1660 (Calderon i Hidalgo), les dues versions musicals de "La Púrpura de la Rosa" -la de Madrid en el 1660 (Calderón i Hidalgo) i la de Lima en el 1701 (musicada per Tomás Torrejón y Velasco).

D'alguna manera Sebastián Durón esdevingué el continuador de Juan Hidalgo. Durón va escriure cap al 1700 la "Opera escènica, deducida de la Guerra de los Gigantes, a 4 con violines y clarines". En el 1710 va estrenar en el Teatro de la Cruz "El Imposible mayor, en amor le vence Amor" (text de Cañizares i Bances Cándamo), i en el següent any i en el mateix indret el "Veneno es de amor envidia". Es coneixen també cinc sarsueles de Durón: "Salir el Amor Mundo" (1696), "Muerte en Amor es la Ausencia" (1697), "Selva encantada de Amor"

(1697), "Apolo y Dafne" (1699) i "Las nuevas armas de Amor" obra creada sobre un llibret de Cañizares i estrenada el 1711.

Després de l'exili de Durón, Lliteres es va convertir en el seu successor en la composició de teatre líric. Coneixem, ara per ara, les produccions: "Comedia intitulada con Música y por Amor" (text de Cañizares), "Accis y Galatzea" zarzuela nueva que se hizo a sus Majestades en su Real Palacio el año 1709" -obra que, a partir de la seva estrena, fou representada anualment fins el 1744-, "Hasta lo insensible adora", "El estrago en la fineza: Jupiter y Seleme" estrenada en el Teatro de la Cruz l'any 1718, "Júpiter y Danae", "Antes difunta que ajena" del 1711 (perduda), "Los Elementos, Opera armónica al estilo italiano", i "Celos no guardan respeto" ja del 1723 i que ara resta perduda.

En el teatre musical de Durón i Lliteres, tot i la utilització d'idees i recursos tècnics forans, hi trobam els perfils que caracteritzen l'univers sonor de Juan Hidalgo, com ara els arguments al·legòrics, els elements retòrics (en els ritmes, l'ús instrumental, en la tècnica contrapuntística, en el moviment intervàlic i mel·lòdic, en la utilització de certes dissonàncies), en l'oscil·lació mètrica, en les expressions vocals paramusicals (ais, sospirs, etc.), en la inclusió de fórmules sonores pròpies del teatre espanyol del sis-cents ("seguidillas", "bailes", "cuatros", mètrica ternària als "estribillos" i binària en les "coplas").

Es sorprenent que entre les quantitats elevades de partitures que han servat els arxius musicals mallorquins, no n'hi hagi cap que conservi partitures de l'artanenc Lliteres. Donat que la Mallorca d'aleshores no era pas un món musicalment aïllat, considerem que aital absència no repon només a causes exclusivament fortuïtes, com pèrdues i destruccions, i si en canvi té molt a veure amb els avatars de la història i de la política.

És possible que l'adhessió a la causa felipista de Lliteres fos un obstacle a la recepció de la seva música en certs ambients. El que és segur és que les seves produccions líriques de més èxit i difusió no pogueren arribar per mor de la Guerra de Successió i sobretot per les seves conseqüències. Cal tenir present que la Casa de les Comèdies de Palma- situada en el mateix indret que el Teatre Principal d'avui-fou convertida des del 1715 en caserna i que no es va retornar als legítims propietaris, és a dir l'Hospital, fins el 1740. Des d'aquesta data i fins encara l'any 1742, al teatre continuà forçadament tancat ja que calia, com a conseqüència de l'ocupació militar, refer-lo, restaurar-lo i en bona part reconstruir-lo. Ben poques, doncs, varen ser les possibilitats de que es realitzassin a Mallorca representacions de les obres teatrals de Lliteres, i més si tenim en compte també que Antoni Lliteres i Carrió va morir a la vila de Madrid el 18 de gener de 1743.

Xavier CARBONELL I CASTELL

Comunicació de

Mn. PERE XAMENA

**“Dos manuscrits del músic
J.B^a Cabanilles a la Fundació C. Bauzà”**

La fundació Cosme Bauzà posseeix dos valuosos manuscrits amb música del compositor i organista valencià Joan Baptista Cabanilles (ms 173 i ms 173 bis).

Cabanilles nasqué a Algemesí l'any 1644 i morí a València el 1712. Estudià amb Onofre Guinovard i amb Jeroni de la Torre. Fou organista de la Seu de València. Una gran part de la seva nombrosa producció s'ha perdut, això fa créixer el valor dels dos volums de la Fundació.

No foren transcrits pel mateix Cabanilles sinó per un col·leccionista deixeble seu; certament la transcripció és del segle XVII, coetània de l'autor, exeptuats alguns folis del segle XVIII:

Endemés de la música de Cabanilles, els manuscrits en contenen també, però en reduïda proporció, d'Esteve (un mestre desconegut), de Pau Bruna (el Cec de Daroca del segle XVII) i d'un altre músic anònim. La major part de la música de Cabanilles són tientos i versos.

El primer manuscrit, apaïssat de 23'5 x 16'4 cms., comprèn 219 folis, copiats tots d'una mateixa mà, del segle XVII. Està rel·ligat amb pergamí blanc ornat amb franges daurades. Molt ben conservat.

El segon, també apaïsat, de 24'4 X 17 cms. té 154 folis. Els folis 1 -110 estan copiats per la mateixa mà del manuscrit anterior; els 112 - 154 són del segle XVIII. Està rel·ligat també amb pergamí blanc sense cap adorn. Molt ben conservat.

Els dos volums foren trobats, per atzar, devers l'any 1930, per Mn. Cosme Bauzà, a casa d'un antiquari de Palma, i els va comprar, probablement sense conèixer clarament el gran valor que tenien. Fou el músic felanitxer Mn. Rafel Vich qui li ho descobrí i ho notificà a Mn. Higiní Anglès, cap del departament de música de la Biblioteca Catalana. Mn. Anglès escrivia l'any 1932 D. Cosme Bauzà: "Fa uns dies li vàrem enviar el volum I de les obres orgàniques de Joan Cabanilles. En la introducció del volum, veurà vostè qui fou el valencià Cabanilles i l'interès gran que té per la música hispànica d'orgue. Fa temps, a mig imprimir el II volum, vaig enterar-me per Mn. Rafel Vich, de la Catedral de Palma, que Vostè guardava dos manuscrits amb obres de Cabanilles. No cal dir-li l'interès que tinc per poder consultar-los. Pensi D. Cosme, que fa ja uns quinze anys que vaig seguint pel món, la producció del gran Cabanilles. He vist tots els manuscrits coneguts fins ara a Espanya i a Alemanya. La meua obra no seria completa, si no pogués consultar el repertori i les variants que segurament es trobaran en els manuscrits que Vostè posseeix. Des de l'any 1917 vaig corrent en recerca de la música hispànica servada en les catedrals, monestirs i biblioteques privades i públiques nacionals i estrangeres.

He parlat diferents dies amb l'amic, el Sr. Baltasar Samper, sobre com seria

possible que jo pogués estudiar i remirar els mss. que Vostè serva a la seva rica biblioteca. En Samper m'ha invitat a fer un viatge a Mallorca a mig maig vinent. Espero de la seva generositat que podré consultar una mica aquests mss. Crègui'm, serà pel bon nom del nostre gloriós Cabanilles i de la música orgànica de la nostra Església. Perdoni'm si li parlo amb tanta llibertat i si he gosat a molestar-lo una mica. Fa anys que jo havia treballat en els arxius de la Catedral de Palma i en la Biblioteca Provincial; poc podia pensar que a Felanitx es servessin composicions del il.lustre organista valencià”.

D. Cosme no sols deixà a Mn. Higini Anglès estudiar i remirar els manuscrits, sinó que permeté gentilmente emportar-se'ls per uns quants dies a Barcelona quan el maig de 1932 el visità acompanyant del distinguit compositor Baltasar Samper.

Encara aquests dos manuscrits havien de passar per circumstàncies atzaroses. L'any 1953 foren regalats per D. Cosme a Mn. Pere Rebassa, nomenat Regent de la nostra parròquia, com ressa una dedicatòria escrita de mà de D. Cosme: "Obsequio al Sr. Regente D. Pedro Rebassa, en el día de la toma de posesión del mentado cargo 6 de enero año 1953. Cosme Bauzà, pbro.”.

Després de la mort de Mn. Pere (1974), el seu germà Gabriel trobà entre els seus llibres un dels volums, i el retornà a casa de D. Cosme: "Torna al Museu Cosme Bauçà amb motiu de la mort del meu germà 28 de maig 1974. Gabriel Rebassa”.

Però faltava el segon volum el qual, gràcies a Déu, fou descobert anys després entre els llibres que D. Pere havia deixat a Ciudad Real, i D. Gabriel l'entregà també a la Fundació.

Actualment els manuscrits de Cabanilles de la Fundació Cosme Bauzà són coneguts a tot el món musical, se n'han publicats alguns fragments i hi ha fotocòpies completes a vàries parts d'Europa i Amèrica.

P. Xamena.

OBRES DE JOAN CABANILLES*

Felanitx, Biblioteca privada de Mn. Cosme Bauzà, prev

Manuscrit segle XVII, apaïsat, de 23'5 x 16'4 cm i 20'7 x 13'8 cm. de caixa 219 folis numerats originàriament i copiats tots d'una mateixa mà. Relligat amb pergami blanc, ornat amb franges daurades a tot el voltant i una orla daurada al mig. S'han perdut els quatre cordons que feien de tanca del llibre. Molt ben conservat. Els folis 1-134- la col·lecció de versos- semblen més usats que els restants.

Els titolats sempre en castellà. Partitura a quatre o tres pentagrames, segons que la peça sigui a quatre o a tres veus. Al començament dos fulls sense foliar, on es conté l' "Índice de La Música que hay en el presente Libro. Como son los Versos y Tientos de 1.2.3. y 4. tono. 1º tono: Versos a 4'32, folio 1º. Versos a 3, 42, folio 26. Unas Gallardas, fol. 18. Una tocata, fol. 23.- 2º tono. Versos a 4 por Elami. 29, folio 44. Por Gesolreut 6, folio 58.- Versos a 3 por Elami 49, folio 76. Por Gesolreut 5, folio [en blanc. Manquen al manuscrit]. -3º tono. Versos a 4, 28, folio 79, versos a 3 [en blanc].- 4º tono. Versos a 4, 26, folio 110. Versos a 3, 31, folio 123."

TIENTOS

"1º Tono: Un tiento a 4. Lleno. Folio 137. Otro a 3. partido de la mano derecha. fol. 188.- 2º tono: Un tiento de dos tiples, y dos bajos por Gesolreut. Folio 141. Otro a 3 partido de mano derecha por Gesolreut. Folio 192.- 3º Tono: Un tiento a 4 lleno. Folio 148. Otro a 3 partido de mano izquierda. Folio 196. -4º Tono: Un tiento a 4 de dos tiples y dos bajos. Folio 152. Otro a 3 partido de mano izquierda. Folio 201.- 5º Tono: Un tiento lleno a 4 sob[r]e Ut, re, mi, fa, sol, la. Fol. 157. Otro a 3 partido de mano derecha. Folio 204.- 6º Tono: Un tiento lleno sin paso. Fol. 165. otro a 3, de batalla. Folio 209.-7º Tono: Un tiento a 4 lleno transportado por de la sol re. Folio 170. Otro a 3 partido de mano derecha, por Gesolreut sobre el H[i]mno de los apostoles. Folio 212.- 8ºTono: Un tiento a 4 partido de mano izquierda. Fol. 176. Otro a 4 de falsas punto alto. Folio 184. Otro a 3. partido de mano derecha. Folio 217."

El contingut detallat del manuscrit és com segueix:

1-11 (ff. 1-8 v.) CABANILLAS : "Juego de versos de primero tono con sus mediaciones. Para Vísperas."

12-22 (ff. 9-13) CABANILLAS : "Primero juego de primero tono. Para Missas."

23-29 (ff. 13-15) CABANILLAS. "Versos para Salve"

30-35 (ff. 15-16 v.) CABANILLAS. "Versos para Gaudes."

35-39 (ff. 17-18 v.) CABANILLAS. "Versos de primero tono sobre conto llano."

40 (f. 18v.) +CABANILLAS. "Gallardas de primero tono de todo gusto"

41 (f. 23) CABANILLAS. "Tocata de primero tono"

42-60 (ff. 26-32 v.) CABANILLAS, ESTEVE: "Primero juego de versos de primero tono. De canto llano. Para Salmos." Són 19 versos a tres veus; disset són

de Cabanilles i dos són del mestre fins ara desconegut Esteve.

61-62 (ff. 33-33 v.) CABANILLAS. 2 versos sobre l'Ave Maris stella.

63-77 (ff. 34-39) CABANILLAS, ESTEVE. 15 versos de primer to; dos del citat Esteve i els restants de Cabanilles.

78-80 (ff. 39-40 v.) CABANILLAS, PAU BRUNA. 3 versos sobre l'Ave Maris stella; un de Cabanilles i dos de Bruna.

81-83 (ff. 40v.- 41 v.) CABANILLAS. 3 versos de primer to. Els nombres 42-83 són també de primer to i sempre a tres veus.

Els folis 42-43 en blanc.

84-93 (ff. 44-52 v.) CABANILLAS: Primero "Juego de versos de segundo tono por Elami con sus mediaciones. Para vísperas." Són 10 versos.

94-97 (ff. 52 v.- 54) CABANILLAS. 4 versos "de canto llano"

98-118 (ff. 54-59 v.) CABANILLAS, ESTEVE. "Versos para Missas". Són 21 versos, dos dels quals són d'Esteve; els restants són de Cabanilles.

El foli 50 en blanc.

119-128 (ff. 61-63 v.) CABANILLAS. "Primero Juego de Versos de segundo tono. De canto llano. Para Psalmos." Són 10 versos a tres veus.

129-139 (ff. 63 v.-68) CABANILLAS, ESTEVE. 11 versos per a salms; dos dels quals són d'Esteve; els restants són de Cabanilles.

140-144 (ff 68-68 v.) CABANILLAS. 5 versos per Gesolreut, per a salms.

145-147 (f. 69) ESTEVE. 3 versos per a salms.

148-162 (ff. 69 v. - 76 v.) CABANILLAS, 15 versos per a salms.

Els nombres 119-162 són a tres veus.

El foli 77 en blanc. Manca el foli 78, que pot ser també havia restat en blanc.

163-171 (ff. 79-85) CABANILLAS. "Primero Juego de versos de Psalmodia de 3º tono. Para Salmos con sus mediaciones." Són 9 versos.

172-175 (ff. 35 v.- 86 v.) CABANILLAS. 4 versos de tercer to "sobre el canto llano".

176-190 (ff. 86 v.-90 v.) CABANILLAS. 15 versos "Para Missas. 3º tono."

El foli 91 en blanc.

191-197 (ff. 92-94) CABANILLAS. "Primero Juego de versos de Psalmudia

de 3º tono de Canto llano". Són 7 versos a tres veus.

198-229 (ff. 94-106 v.) CABANILLAS, ESTEVE. 31 versos de tercer to per a salms; quatre són d'Esteve; els restants són de Cabanilles.

Els nombres 191-229 són a tres veus.

Els folis 107-108- potser eren en blanc-manquen. El foli 109 en blanc.

230-238 (ff. 110-116 v.) CABANILLAS. "Primero Juego de Versos de Psalmodia de 4º tono. Para Salmos con sus mediaciones".

239-242 (ff. 116 v.- 117 v.) CABANILLAS. 4 "Versos de 4º tono sobre el Canto llano".

243-255 (ff.118-122 v.) CABANILLAS. 13"Versos de 4º tono. Para Missas".

256-286 (ff. 123-134) CABANILLAS, ESTEVE. "Primero Juego de Versos de 4º tono de Psalmodia. Para Psalmos". Són 31 versos, tres dels quals són d'Esteve; els restants són de Cabanilles.

Els nombres 256-286 són a tres veus.

Els folis 135-136 són en blanc.

287 (f. 137) CABANILLAS. "Tiento de primero tono lleno".

288 (f. 141) CABANILLAS. "Tiento de 2º tono. Por Gesolreut de dos triples y dos baxos".

289 (f. 148) ANONIM. "Tiento, o tocata de 3 tono".

290 (f. 152) CABANILLAS. "Tiento de 4º tono de dos triples y dos baxos".

291 (f. 157) CABANILLAS. "Tiento de 5º tono lleno. Sobre Ut. re. mi. fa. sol. la".

292 (f. 164 v.) CABANILLAS. "Tiento de 6º tono lleno. Sin Passo".

293 (f. 169 v.) CABANILLAS. "Tiento de 7º tono transportado por De la sol re".

294 (f. 175 v.) CABANILLAS. "Verso de 7º tono".

295 (f. 176) CABANILLAS. "Tiento de 8º tono. Partido de mano ysquierda".

296 (f. 183 v.) CABANILLAS. "Tiento de 8º tono. Punto alto, de falsas".

297 Els folis 186 - 187 en blanc (f. 185 v.) CABANILLAS. "Verso de 8º tono".

298 (f. 188) CABANILLAS. "Tiento de pro tono. Partido de mano derecha."

299 (f. 191 v.) CABANILLAS. "Tiento de 2º tono por Gesolreut. Partido de mano derecha."

300 (f. 195 v.) CABANILLAS. "Tiento de 3º tono. Partido de mano ysquierda."

301 (f. 200 v.) CABANILLAS. "Tiento de 4º tono. Partido de mano isquierda."

302 (f. 203 v.) CABANILLAS. "Tiento de 5º tono. Partido de mano derecha."

303 (f. 208 v.) CABANILLAS. "Tiento de 6 tono de Batalla y Clarines.2

304 (f.212) CABANILLAS. "Tiento de 7º tono. Por Cesolfaut. Sobre el himno de los apostoles"

305 (f. 216). CABANILLAS. "Tiento de 8º tono de Clarines."

Els nombres 298-305 són a tres veus.

Al foli 218 v.-darrer-, amb escriptura posterior, es dona un esbos d'una peça a tres veus, a l'espai que havia restat en blanc.

Aquest manuscrit, com el següent, fou trobat per atzar, ja fa anys, per Mn. Bauzàs, a casa d'un antiquari de Palma de Mallorca, i el va comprar a fi de salvar-lo d'una pèrdua. Fins ara havia estat totalment desconegut. Una indicació de l'amic Mn. Rafel Vich, actualment organista de la catedral de Palma de Mallorca, fou prou per a posar-nos en relació amb Mn. Cosme Bauzà.

Per tal de poder veure personalment aquest i el manuscrit que segueix, el maig del 1932, acompanyats del distingit compositor Baltasar Samper, ens traslladàrem a Felanitx. Mn. Bauzà ens prestà gentilment, per uns dies, a Barcelona, ambdós manuscrits.

Felanitx, Biblioteca privada de Mn. Cosme Bauzà, prev

És un volum manuscrit, del segle XVII, apaïsat, de 24'4 x 17 cm. i 21 x 17 cm. de caixa, amb vuit i nou pentagrames per pàgina, 154 folis numerats suara de mà nostra, relligat en pergami blanc, sense cap adorn, molt ben conservat. En relligar-lo tallaren massa els marges superiors dels folis copiats del segle XVIII. Folis 1-110. copiats d'una mateixa mà al segle XVII (la mateixa mà del manuscrit anterior), també amb partitura, com veiem en els manuscrits restants de Cabanilles; folis 112-153, copiats a començament del segle XVIII; foli 154 (enganxat a la tapa interior de la coberta posterior) copiat a finals del segle XVIII. Aquest manuscrit completa la col.lecció de versos de Cabanilles i d'Esteve que hem vist a l'anterior volum. Es veu clar que l'intent de col.leccionista fou el fer-

se amb un repertori ric de versos de Cabanilles - als quals afegeix uns quants del desconegut Esteve, i del conegut Pau Bruna - en cada un dels vuits modus. Aquest volum arriba truncat; entre els folis 30-31 actuals, manquen almenys dos folis; entre els 46-47. manca un plec, o dos (quanternions), i és per això que la col.lecció de versos respectius no és completa. El col.leccionista va seguir un mateix pla en la selecció de versos dels dos volums; primerament copià una col.lecció de versos llargs, de cada to, per a salmòdia, i una altra no tan ampla per a la missa, i aquests són sempre a quatre veus. A continuació copià una altra col.lecció per a cada un dels vuit tons, amb versos a tres veus, per a salmòdia. Només en la col.lecció de versos a tres veus encabeix cert nombre de versos per a la Salve i l'Ave maris stella. Com el volum anterior, el nom de "Cabanillas" és copiat íntegrament en els tientos i altres peces llargues: en els versets s'escriu així en començar cada joc de versos i cada un s'escriu simplement "Cab.*".

Aquest segon volum no conté cap taula. A continuació donem l'índex del contingut:

1 (f.1) CABANILLAS "Tocata de 5º tono"

2 (f. 3) CABANILLAS "Tiento de 5º tono. Partido de maño derecha de clarines"

3-13 (ff. 7-14 v.) CABANILLAS "Primero Juego de versos de Psalmudia de 5º tono. Por Elami. Para Salmos con sus Mediaciones."

El copista numera els versos 1-35 d'aquesta col.lecció a quatre veus, prescindint del caràcter dels versos. Els versos I-II són més llargs; l'autor hi remanra sempre la cadència del mig de la melodia salmòdica "mediació", i la cadència final.

14-17 (ff. 15-15 v.) CABANILLAS "Versos de 5º tono sobre el Canto llano" Son els versos 12-15 de la col.lecció citada.

18-24 (ff. 16-17 v.) CABANILLAS "Versos de 5º tono Por Cesolfaut. Para Missas." Són els versos 16-22 de la citada col.lecció.

25-37 (ff. 18-22 v.) CABANILLAS "Versos de 5º tono Por Cesofaut. Para Missas." Són els versos 23-35 del recull esmentat.

38-54 (ff. 23-30 v.) CABANILLAS "Primero Juego de versos de Psalmudia de 5º tono por Elami. De canto llano para salmos." Van numerats de l'1 al 17. Aquesta col.lecció no és completa per mancar-hi almenys dos folis entre els folis 31-31.

55-64 (ff. 31-38 v.) CABANILLAS. "Primero Juego de Versos de Psalmudia de 6 tono. Para Psalmos con sus Mediaciones." Els versos 1-10 d'aquesta col.lecció són llargs amb cadença "mediació".

65-68 (ff. 39-40 v.) CABANILLAS. “Versos de 6 tono sobre el canto llano.” Són els versos 11-14 de la col.lecció.

69-89 (ff. 4º v. - 46 v.) CABANILLAS. “Versos de 6º tono para Missas.” Són els versos 15-35 de la col.lecció de sisè to a quatre veus.

Entre els folis 46-47 manquen potser dos fascicles (quaternions). És per això que ací manca la sèrie de versos de sisè to a tres veus.

90-99 (ff. 47-54 v.) CABANILLAS. “Primero Juego de versos de Psalmudia de 7º tono. Para psalmos con sus Mediaciones.” Els versos 1-10 d’aquesta col.lecció són llargs amb la cadença “mediació”.

100-103 (ff. 55-56 v.) CABANILLAS. “Versos de 7 tono. Sobre el canto llano”. Són els versos 11-14 de la col.lecció escrits encara damunt la melodia gregoriana.

104-121 (ff. 56 v. - 62 v.) CABANILLAS, ESTEVE. “Versos de 7 tono.” Són els versos 15-32 de la col.lecció de setè to, a quatre veus; els versos 31-32 són d’Esteve, els restants són de Cabanilles.

122-147 (ff. 63-74 v.) CABANILLAS, ESTEVE. “Primero Juego de versos para salmudia de 7º tono. En canto llano para Psalmos.” Aquesta col.lecció de versos. numerats de l’1 al 26, són a tres veus. Els nº 16-18 són d’Esteve; els restants són de Cabanilles.

148-159 (ff. 75-83) CABANILLAS. “Primero Juego de versos de psalmudia de 8º tono para Psalmos con sus Mediaciones,” Els versos 1-12 d’aquesta col.lecció són llargs, amb la cadença “mediació” ben assenyalada.

160-162 (ff. 83-84) CABANILLAS. “Versos de 8 tono sobre el canto llano.” Els versos 13-15 d’aquesta col.lecció encara són escrits damunt del cant pla.

163-173 (ff. 84-89 v.) CABANILLAS. Versos de setè to.

Són els n.º 16-26 de la col.lecció alguns també de llargada força considerable.

174-179 (ff. 89 v. - 90 v.) CABANILLAS. “Versos de 8 tono por Gesolreut.” Són els versos n.º 27-32 d’aquesta col.lecció a quatre veus.

180-212 (ff. 91-106) CABANILLAS, ESTEVE. “Primero Juego de versos de Psalmudia de 8º tono. En canto llano para salmos.” Aquesta sèrie de versos numerats de l’1 al 33 és a tres veus. Els n.º 15-17, 20 i 30 són d’Esteve; els 21-22 van com anònims.

213 (f. 106 v.) CABANILLAS. “Otro [verso] de 8º tono. Por Gesolreut.” També és a tres veus.

214 (f. 107) CABANILLAS, Juan. “Tiento de 5º tono. Batalla Imperial.”

Els folis 110 v. - 111 v. en blanc. Els folis 112-154 són copiats posteriorment, al segle XVIII.

215-233 (ff. 112-115) ANÒNIM. "Versos de primero tono sobre el canto llano."

224-231 (ff. 115-117 v.) ANÒNIM. "Versos de 2 tono con el canto llano"

232-240 (ff. 118-120 v.) ANÒNIM. "Versos de 3 tono, llenos, con el canto llano."

241-248 (ff. 121-124) ANÒNIM. "Versos de 4 tono. Con el canto llano. Llenos."

249-256 (ff. 124-126 v.) ANÒNIM. "Versos de 5 tono con el canto llano."

257-264 (ff. 126 v. - 120 v.) ANÒNIM. "Versos de 6 tono con el canto llano."

265-271 (ff. 130-131 v.) ANÒNIM. "Versos de 7 tono con el canto llano."

Entre els folis 131-132 es veu un full arrencat.

272-280 (ff. 132-135) ANÒNIM, "Versos de 8° tono con el canto llano."

Al foli 135, en acabar aquesta salmòdia, a quatre veus, hom escriu: "finis habet finem usque in finem."

281-284 (ff. 135 v. - 138 v.) ANÒNIM 4 versos de 8° to, a tres veus. I a continuació segueix aquesta altra salmòdia a tres veus.

285-288 (ff. 139-140 v.) ANÒNIM. "Versos de 1° tono para salmos."

289-292 (ff. 140 v.-141 v.) ANÒNIM. "Versos de 2° tono sobre canto llano."

293-296 (ff. 142-143 v.) ANÒNIM. "Versos de 3° tono sobre canto llano."

297-300 (ff. 143 V.-145) ANÒNIM "Versos de 4° tono."

301-302 (ff. 145 v.-146) ANÒNIM. 2 versos de 5° to.

303-306 (ff. 146 v.-148 v.) ANÒNIM. "Versos de 5° tono para Salmos"

307-311 (ff. 148 v. - 152) ANÒNIM. "Versos de 6° tono por fefaut para salmos"

312-313 (ff. 152 v. - 153) ANÒNIM. "Versos de 7° tono"

El foli 153 v. en blanc.

314-317 (f. 154) ANÒNIM. 4 versos de primer to, a quatre veus, copiats ja dos pentagrames (clau de do en 1ª i de fa en 4ª) de finals de s. XVIII.

*Musici organici JOANNIS CABANILLES (1644-1712). Opera Omnia. Nunc primum in lucem edita cura et studio Hygini Anglès, pbre. Volumen II (Barcelona 1933) p. VIII-XI. i José Maria LLORENS; pbri Literatura organística del siglo XVII. Fuentes, Concordancias, Autores, Transcripciones Musicales, Estudios, Comentarios y Síntesis en I CONGRESO NACIONAL DE MUSICOLOGIA (sociedad Española de Musicología) (1981), Publicación núm. 817 de la Institución "Fernando el Católico" (Zaragoza, 1981) p.41-62.

Pere XAMENA

APÈNDIX

CORRESPONDÈNCIA REFERENT ALS DOS MANUSCRITS

CONSEJO SUPERIOR DE INVESTIGACIONES CIENTÍFICAS
Instituto Español de Musicología

Instituto Español de Musicología
Egipcíacos 15
Barcelona - 1

Barcelona 26 Noviembre 1979

Mosser
Pere Xamena
Solero 31
Telamit x

Distinguido y querido amigo:
Por indicación de Mm. Gabriel Rebassa me dirijo a usted, cuyo presidente eres de la "Fundación Mm. Comte Baudouin" con la esperanza de que pueda ofrecerme algunos datos de mi interés.

Probablemente por el mencionado Rector están informado de mis afares. En efecto, tengo en curso de impresión un estudio de todas las obras existentes en España de música para teclado del siglo XVIII. He terminado quedando siempre algunos vacíos que me gustaría colmar. Se trata de los dos manuscritos de Mm. Hyacinthe Duplos describe en su "Opera Omnia de Juan B. Cabanilles" volumen II me

que usted amocera. Esta Colección de cuatro volu-
menes está apotada en el presente, con todo inter-
cedería para que no faltasen en la Biblioteca de
la Fundación o en la particular de usted, en
caso de carecer de ella.

Según Mms. Augé uno de los manuscritos consta
de 219 folios, mientras el otro sólo de 154. Mis
preguntas al respecto son:

- 1) ¿Cuál de los dos manuscritos se ha cursado?
- 2) ¿Cómo el paradero del desaparecido?
- 3) ¿Dejó a entrar en la Fundación, o desapa-
reció en vida de Mm. Baugé?
- 4) ¿Será posible obtener fotocopia o microfilm
del que obra en su poder?

Mons. Pere, en caso negativo espero me conceda
la facultad de estudiarlo directamente, indicando
fechas y horarios.

Le doy pte de un teléfono en el que pueda comunicarse
me resultaría útil para ser más rápido en mis
consultas.

Cuando me permitan en las atenciones que pueda otorgarme
e incluso en la mayor brevedad posible. Gracias por
todo y el afecto reconocido de su affm

Joan H. Clourens

CONSEJO SUPERIOR DE INVESTIGACIONES CIENTÍFICAS

Instituto de Musicología

Barcelona 9.02.82

Mossèn Pere Xamena Fiol
Director de la
Fundació Mn. Cosme Bauzá
Felanitx

Benvolgut Mossèn i amic:

Quina alegria més gran acaba de donar-me la seva carta rebuda a temps, però llegida avui, de retorn d'uns dies d'absència de la ciutat.

Es tanmateix una nova formidable quan ja començava a sospitar si també aquesta joia musical havia sortit del país. Gràcies a Déu aquest pensament ja queda esvaït.

Mai li serem prou reconeguts a la seva diligència en fer que aquest fill pròdig de la Fundació tornés al seu lloc que tant honora.

Jo en prenc nota i ho faré saber al seu dia, doncs considero que és prou important per a donar-ne testimoniatge de la bona cura d'un historiador com vostè, custodi a la vegada d'una herència cultural tan significativa.

Vostè al seu dia va tenir la gentilesa d'enviar-nos xerocòpia del volum primer, si ara repeteix el favor fent-nos arribar aquest segon tendriem l'obra completa avui més necessària a l'hora de recollir material per a publicar a la col·lecció Cabanilles de la Biblioteca de Catalunya un volum de versos del valencià organista. No cal dir que li farem arribar el diner o per transferència a la llibreta de vostè de la Caixa nº 2706-88 o per gir postal. Ara em ve el dubte de si estem encarant en deute amb vostè. Jo prou vaig donar l'ordre de pagament, però de vegades no es compleix i hom ho oblida. En aquest sentit li agrairé m'ho digui a fi d'esmenar l'oblit que seria considerat greu.

Tots lluitem molt per a evitar que els de fora d'Espanya es facin hereus del nostre passat musical i que aprofitant-se de la nostra manca de suport econòmic publiquin ells, les nostres músiques i a la seva manera fent el seu negoci d'un material que res els costa. Temem doncs, que siguin molts els qui li demanin micro film o xerocòpia d'aquesta música. Nosaltres som del parer de no fer-ne publicitat a fi d'estalviar-li el fàstic de dir sempre que és material d'estudi in situ i no s'envien fotocòpies. Per part nostra podem assegurar-li que tot el que ens envia no ho diem ni en facilitem copia a ningú.

En correspondència a les seves atencions ens plauria saber si a la Fundació o a vosté personalment interessien algunes obres en concret, sigui de l'Institut sigui de la Biblioteca a fi de complaure'l com es mereix

Gràcies per tot, felicitats per la ~~teua~~ ben reeixida troballa i una forta abraçada del seu bon amic

Josep Ma Llorens
Josep Ma Llorens

Episcíacos 15

Barcelona - 1

CONSEJO SUPERIOR DE INVESTIGACIONES CIENTÍFICAS
Instituto Español de Musicología

El Director

Mn. Pere Xamena Fiol
Solér, 31
FELANITX (Mallorca)

Benvolgut Mossèn,

Després d'uns anys amb el bon record d'haver-nos complagut tan amablement en informacions i xerocòpies dels dos Mss. de música organística que vostè custodia, estem a punt de publicar un volum de Versos de Joan B. Cabanilles. Ara m'agradaria doncs tenir aquests aclariments:

- El donatiu fou pels hereus de Mn. ?
- L'obsequi de Mn. Bauzá al seu nebot Mn. ? fou amb motiu de ...

Perdoni aquesta diligència que li demano i que confio a la seva gran gentilesa.

Quan sigui el llibre publicat en rebrà els exemplars que vulgui.

Gràcies novament i amb el desig de bona salut li desitja que pugui vetllar sempre pel tresor que acull aqueixa Fundació.

Ben seu
J. M. Llorens
Josep M. Llorens

Barcelona, 12.06.86

CONSEJO SUPERIOR DE INVESTIGACIONES CIENTÍFICAS
Instituto Español de Musicología

El Director

Mossèn Pere Xamena
Director de la
Fundació Mn. Cosme Bauzà
Soler, 31
FELANITX

Benvolgut Mossèn i amic,

Moltes gràcies per la seva ràpida i diligent carta de contestació a la meua.
Ara si que queda prou clar el procés dels dos preciosos volums de Cabanilles.
No oblidi que son un autèntic tresor que desitjo trobin sempre bon acolliment a aquest Arxiu.

Quan s'urti alguna publicació del repertori esmentat no li faltaran exemplars.
De nou moltes gràcies i reconeixement pel seu servei.

Ben seu,

Josep M. Llorens

Josep M. Llorens

Yale University *New Haven, Connecticut 06520*

DEPARTMENT OF SPANISH AND PORTUGUESE

P.O. Box 10-A Yale Station

11 de desembre de 1981

Fundació Cosme Bauçà
Felanitx
Mallorca

Distingits amics:

Soc un estudiant a la Universitat de Yale, als Estats Units, i soc també organista, molt aficionat a la música ibèrica, especialment la de Joan Cabanilles. El Sr. Miquel Querol Gavaldá, Director del Instituto Español de Musicología de Barcelona, en una carta recent a un dels meus professors de Yale, el prof. C.V. Palisca, va dir que creia que vostés em permetrien estudiar els seus dos manuscrits de música d'orgue que contenen en major part els versos del Cabanilles.

Projecto fer un viatge a diverses parts de Catalunya i Aragó a fins de maig i principis de juny del any que vé, i molt m'agradaria viatjar també fins a Felanitx per fer un estudi, un index, i una transcripció dels dos preciosos manuscrits. Agrairé m'informin de si em donaran permís per a fer-ho. També voldria saber si poden proporcionar-me microfilms o fotocòpies de part o la totalitat dels manuscrits.

Esperant rebre notícies, quedo sincerament i cordialment vostre

Nelson Lee

Nelson Lee

95 Howard Drive
Hamden, Connecticut 06514 USA

95 Howard Drive
Hamden, Ct. 06514

9 de febrer de 1982

Sr. Pere Xamena
Carrer Soler 19
Felanitx (Mallorca)
Spain

Distingit amic,

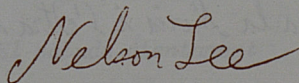
Moltes gràcies per la seva carta del 23 de desembre de 1981. Ja he planejat el meu itinerari, i arribaré a Palma de Mallorca dissabte el 15 de maig. Suposo que la seva sala de lectura no és oberta els dissabtes o diumenges; doncs, vindré a Felanitx el 17, restant-hi per uns dies.

La setmana passada vaig remarcar que en la pàgina 41 (v. fotocòpia inclosa) de les "Actas del 1. Congreso Nacional de Musicología" (Zaragoza: Institución "Fernando el Católico", 1981), el Sr. J.M. Llorens dona notícia de que el primer dels seus dos manuscrits d'orgue duu el número 173, però que el segon s'ha perdut!! Altres referències en dita llista son compatibles amb el que diu en la pàgina 41. Espero que el fet que no em va esmentar vostè ninguna pèrdua en la seva carta vol dir que el preat ms. s'ha retrobat.

Agrairé m'informi de si es troben actualment ambdós mss. a la Fundació. Però, encara que en sigui perdut el segon, projecto arribar a Felanitx el 17 de maig; conseqüentment agrairia rebre també l'horari diari i la llista de dies de festa de la seva sala de lectura.

Anticipant amb plaer trobar-lo a vostè, quedo com sempre sincerament i cordialment vostre

Nelson Lee

95 Howard Drive
Hamden, Connecticut
06514 EEUU

10 de setembre de 1982

Mn. Pere Xamena, prev.
Carrer Soler 19
Felanitx

Distingit amic:

He inclòs reproduccions de tres de les meves instantànies que potser li agradaran. En quant a mi molt m'agrada l'estudi de les fotocòpies dels seus dos manuscrits de Cabanilles que vam fer a can Bennassar. Espero que trobaré el temps per a llegir la seva Història de Felanitx que vaig comprar, havent d'enviar el llibreter a casa vostra perquè no li restava cap exemplar del volum segon!

No deixaré d'enviar-li, tal com m'ha demanat, dos o tres exemplars de l'edició que estic preparant d'algunes peces extretes dels seus mss., però no crec que es realitzi abans d'uns anys.

Ha aparegut la reimpressió dels quatre volums de Cabanilles que potser vaig esmentar, feta per la casa editorial Kalmus (EEUU) fa pocs mesos. S'han omès els prefacis i: tota altra cosa sinó la música. (Les 4 pp. de les quals li vaig donar fotocòpies són extretes del prefaci al vol. segon.) Cada volum costa \$15 (1500 pessetes). Són de format 22.5 x 29.5 cm., i gairebé sense marges, doncs es tracta d'un engrandiment de 30 a 40 per cent. No són relligats en plecs sinó en fulls solts enganxats amb goma al llom. Els perfils de les imatges no són sempre tan definits o afilats que hom podria desitjar, però no és un gran problema. Si vol un exemplar per a la Fundació, escrigui a "Belwin-Mills Publishing Corp., Melville, New York, 11747 EEUU" i demani els números Kalmus 9776-9779. El Sr. Llorens a Barcelona em va dir, però, que la Biblioteca de Catalunya projecta publicar-ne una reimpressió també, que serà segurament de millor qualitat i sense cap omissions. La dita Biblioteca projecta publicar també en el futur no massa llunyà el cinquè volum de Cabanilles, el qual contindria una selecció de versos, potser alguns extrets dels mss. de Felanitx.

Sempre tindré records molt feliços de Felanitx i dels Felanitxers, i espero que un dia ens podrem trobar de nou!

Altra vegada moltes gràcies pel seu ajut i benevolència.

Atentament,

Nelson Lee

Nelson Lee

Records a la Maria i l'altra senyora que té cura de la Fundació!

95 Howard Drive
Hamden, Connecticut
06514 EEUU

6 de desembre del 1983

Mn. Pere Xamena, prev.
Carrer Soler 19
Felanitx, Mallorca

Benvolgut P. Xamena,

Molt ho agrairia si vostè em feia el favor d'enviar-me fotocòpies de quatre pàgines del seu ms. 173, més precisament els folis 154v-155 i 189v-190, que la senyoreta a can Bennàssar va passar per alt quan va fotocopiar tot el ms. per a mi pel maig del 1982. Encara que vaig remarcar que em mancaven ja abans de partir de Felanitx, pensava que no valia la pena cridar-l'hi l'atenció, com que la música en aquests fulls ja és publicada. Ara, però, voldria consultar-los. He inclòs 500 pessetes per cobrir les despeses.

És possible que jo revingui a Mallorca en alguns mesos per grabar un disc de Cabanilles i Correa de Arauxo a l'orgue Caimari del Col·legi Sant Agustí a Ciutat. Si ho faig, el disc es podria enriquir notablement amb algunes peces tocades a l'orgue (també construït pels germans Caimari) de la seva parròquia de Sant Miquel de Felanitx, si vostè em dóna el permís. Em recordo que les nou tecles més baixes de la cadireta no marxaven quan vaig tocar el seu orgue. Si el problema subsisteix encara, potser no seria molt difícil de reparar; podria ser que la causa no fos més que una pedra que hagués caigut un dia sobre certes parts mecàniques. Cal repetir que aquest disc no és res de decidit encara; ara com ara, vull només saber si em permetria d'utilitzar el seu orgue i si aquest seria en bon estat i ben afinat.

Em vaig traslladar tot a Seattle, Washington, per matricular-me a l'escola de llei de la Universitat de Washington, però després de tres setmanes de classes ja m'havia adonat que de mi no es farà mai cap mena d'advocat, i vaig tornar a Hamden, i al món de l'orgue, sense demorar!

Em recordo que vostè es va estranyar quan el vaig informar que estudiava el català aquí a la Universitat de Yale. En el meu cas, vostè se'n recordarà, jo era l'únic estudiant (nogensmenys, vaig rebre pel curs el nombre normal de punts de crèdit acadèmic), però a la Universitat d'Indiana a Bloomington, el català s'ofereix oficialment en el butlletí com qualsevol altra llengua estrangera. Fins i tot són de venda les cassettes de pràctica oral preparades pels professors d'Indiana.

Espero que tot li va bé, i potser ens podrem trobar de nou en alguns mesos.

El saluda atentament

Nelson Lee

Hotel La Calobra, S. A.

Playas de la Calobra y Torrente de Pareys

Apartado 35 - Teléfono 517018

BÖLLER

MALLORCA (ESPAÑA)

La Calobra
24 de Julio de 1985

Muy Respetado y apreciado Padre Xamena,
soy Carlo Stella, el musicólogo italiano que estuve
en Felanitx hace una semana. Vd. se acordará
que estuve allí sacando fotocopias de los manuscritos
de Cabanilles. Después de haber controlado, me he
dado cuenta que la señorita de la tienda de fotocopias
no me fotocopió 4 hojas.

Esas páginas se refieren al Ier volumen (lo que tiene
el índice al principio) y son: el folio 5 verso; 6 recto;
6 verso y además el folio 213 recto.

Le pido, apreciado Padre, tenga la bondad enviarme
esas fotocopias que me hacen falta. Vd. podrá enviármelas
aquí, Hotel Calobra, en que me encuentre para descansar.
Me quedaré aquí hasta el 9 de agosto. Le incluyo
Pts. 100 para los gastos de fotocopias y del envío.

Muy agradecido por su amabilidad reciba un cordial
saludo de mi,

Carlo Stella

3116 Vine Street
West Des Moines, Iowa 50265
USA
21 January, 1986

Mns. Pere Xemene
Fundació Cosme Bauxà Adrover
c/. Solé, nº 19
Felanitx (Palma de Mallorca)
España

Distinguido señor:

Le escribo para investigar sobre el manuscrito de musica de J. Cabanilles de la biblioteca privada de Mn. Cosme Bauxa (mencion: Cabanilles, Opera omnia, Vol. II, p. IX-X). Además de la presente ubicación del manuscrito mucho le agradecería se me informara si me es posible conseguir copias de fols. 107-110 ("Batalla Imperial") y la información que puedan tener relativa a otros estudios que se hayan hecho de este manuscrito.

Mientras quedo a la espera de sus gratas noticias, mucho le agradezco de antemano su valiosa colaboración que tanto me ayudará en el proyecto de trabajo de investigación que estoy realizando.

Atentamente le saluda,

C. David Harris

Dr. C. David Harris
(Professor, Music History &
Harpisichord
Drake University)

3116 Vine Street
West Des Moines, Iowa 50265
26 October, 1986

Mns. Pedro Xamena
Fundacio Cosme Bauza Adrover
Calle Soler 19
Felanitx (Mallorca)
España

Distinguido señor:

Le doy las gracias por las fotocopias del manuscrito sobre la Batalla Imperial de Cabanilles que empieza en el folio 107. Mucho les agradezco la delicadeza del envío. Quisiera solicitarles me dijeran el nombre del manuscrito, si lo tiene, y, sobre todo quien lo firma.

Le saluda atentamente,

David Harris

Dr. C. David Harris

José Climent Barber

CANONIGO PREFECTO DE MUSICA SACRA
S. I. CATEDRAL

46003 VALENCIA-4

Tel. 332 29 79
Barchilla, 4-4.^a

18, VIII, 86

Sr. D. Pere Xemene
Director de la Fundació "Cosme Bauzá"
C/ Sole, 19
Felanitx

Distinguido señor: Por encargo del Sr. Director de la Biblioteca de Catalunya -Diputació Provincial- estoy preparando la continuación de la Obra que, en su día, empezara Mh. Higinio Inglés; es decir la publicación de las obras orgánicas de Juan Cabanilles. El primer volumen, o sea el quinto, aparecerá, D.h., el próximo septiembre.

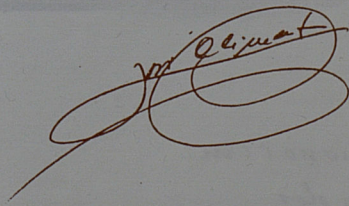
Como desearía que mi trabajo fuera lo más perfecto y completo posible, quisiera rogarle tuviera la amabilidad de previo pago de su importe, remitirme una xerocopia o unos microfilms, como para V. más cómodo sea, de los dos volúmenes obrantes en esa Institución que V., dignamente, dirige. De esa forma, además de catalogarlos con los "incipit", formarían parte de la Opera Omnia del ilustre organista valenciano con ascendencia mallorquina.

También he sabido por mi buen amigo el Dr. Francesc Bonastre, que VV. pretenden hacer una publicación facsimil de los dos manuscritos que posee esa Fundación. Aunque me parece una idea interesante, creo que esas obras deberían formar parte, transcritas, de la Opera Omnia del inclito músico, siempre, naturalmente, que V. me autorice a ello. De lo contrario tendríamos que conformarnos

Si para llevar a cabo la idea de VV. creyeran oportuna mi colaboración, me sentiría muy satisfecho, y se la ofrecería muy gustosamente.

Si les interesara para esa Fundación "Cosma Bauzá" mi volumen publicado con las Obras Vocales de Cabanilles, solo tiene que decirlo.

En espera de sus gratas noticias, agradeciéndole su amabilidad, y sintiendo causarle molestias, le saluda y queda a su completa disposición,

Kölner Beiträge zur Musikforschung

Band LXX

Arsenio Garcia-Ferreras

Juan Bautista Cabanilles
Sein Leben und Werk

(Die Tientos für Orgel)

MCMLXXIII

Gustav Bosse Verlag, Regensburg

*Li proporcionaré
fotocòpia dels dos
manuscrits*

Dz. A. Garcia-Ferreras

Bachemz Str. 61
50831 Köln - 41
Tel. (0221) 40 46 20

ANTONI PONS MORLA
VERGE DEL TORO, 83
ALAIOR (MENORCA)

Alaior, 24 Novembre 1971
EDITORIAL 'RANON LLUI'
FELANITX

Senyors: Som un estudiant
de música menorquí, que ja fa mesos va en
recerca de una informació, per veure si a la
Fundació Mossèn Cosme Bausà, tenen obres musicals,
que saber tenia el cementat senyor.

Com sigui que no
puc localitzar de cap manera, la direcció d'aquesta
Fundació, i sapiguent que vosté edicta per la
matèria, els hi puc de tot cor, en donar la
adreça, o bé el nom del senyor encarregat
de l'arxiu.

Moltíssimes de gràcies.

(Pons Morla)

Comunicació de

FRANCESC AMENGUAL ARROM

(1902 - 1997)

PERE FULLANA

**“La Província Espanyola
de la Immaculada Concepció
del TOR i els inicis del Cant Gregorià”¹**

S'ha escrit molt sobre la restauració del cant gregorià en les diferents diòcesis de l'Estat espanyol i alguna cosa, també, pel que fa a la seva introducció en els ordes religiosos. Tanmateix els historiadors, com passa sovint, han caigut en la temptació de voler demostrar que alguns fets històrics no són originals ni únics, sinó que una persona determinada i en un indret concret ja havia intuït, parlat o realitzat allò que algú més tard popularitzà. Això és, en part, el que ha passat amb la història de la restauració del cant gregorià a la diòcesi de Mallorca. D'una forma acrítica i poc rigorosa, s'ha volgut veure que ja existien experiències pioneres, com una anticipació del *Motu Proprio* del 22 de novembre de 1903, de Pius X, considerat la "Carta del moviment litúrgic"². S'ha de fer constar que l'escrit del papa Pius X va ser l'empenta al cant tradicional de l'Església, a la polifonia clàssica i el cant gregorià (sense que hom pretengui en cap moment llevar cap mèrit a la restauració). A França, Itàlia i Espanya, en diòcesis diferents i en distintes abadies benedictines feia temps que s'estava aconseguint la substitució de la música d'orquestra d'òpera en les funcions litúrgiques pel cant gregorià i la polifonia. Recordem, només, que Pius X essent bisbe de Mantua i de Venècia ja havia potenciat aquesta reforma i havia sotmès (1893) a la Congregació de Rites un "votum" sobre la reforma de la música sacra. El text originari havia estat preparat amb l'ajut d'alguns monjos benedictins de Solesmes i del jesuïte De Santi. El *Motu Proprio* de 22 de novembre de 1903 resumia, en part, aquell text primer del "votum".³

El moviment de renovació s'havia iniciat a Solesmes amb Dom Guéranger i Dom Pothier, on aquest darrer havia duit a terme una investigació rigorosa sobre el cant coral, amb la intenció d'expurgar-lo de galicanismes i de restablir la tradició musical de l'Església. Paral·lelament, l'escola centreeuropea, representada per Ratisbona, mantenia un tipus de música sacra més en consonància amb la tradició romàntica. En aquell final del segle XIX, les dues escoles mantendrien viu el debat sobre la música sacra a l'Església, sobretot en relació a l'estil que havia d'imperar en la renovació i la recuperació de la tradició.⁴

A Mallorca, des de feia temps, també es respirava un aire de renovació i de canvi musical. En el Seminari Conciliar de Sant Pere, ja el 1887, s'ensenyava el cant gregorià als joves que aspiraven al sacerdoci, amb la intenció de donar uniformitat a la música en les diferents esglésies de la diòcesi, però no sembla que hi hagués cap intenció d'eliminar la música orquestral en les funcions litúrgiques.⁵ Un grup de seminaristes, sota la direcció de mossèn Joan Albertí Arbona difonen el cant gregorià⁶ i, el 1892, el bisbe de Mallorca Jacint Maria Cervera publicava una llarga circular sobre la música a les esglésies.⁷ Uns anys després, sempre abans del *Motu Proprio*, el bisbe Pere Joan Campins proveï la vacant de beneficiat organista de la Seu en la persona de mossèn Joaquim Engronyat, amb la finalitat de què renovàs la música que es feia a la Seu i ajudar a la reforma de la músi-

ca religiosa de tota la diòcesi. Amb la mateixa intenció, el 1904, es nomenà mossèn Antoni Pont, director i fundador de la Capella de Manacor, mestre de la Capella de la Seu.⁸

El Pare Bartomeu Salvà, president del Tercer Orde Regular de Llucmajor, format en el Seminari Diocesà, mantenia durant aquells anys de la transició entre dos segles, una preocupació viva pel gregorià i per la formació musical dels candidats a la vida religiosa en el Tercer Orde Regular de Sant Francesc. Amb aquesta finalitat demanà un mestre de música al Pare Jeroni Aguillo, provincial dels Framenors de Catalunya i superior major dels Terciaris Franciscans de Mallorca.⁹ Com a conseqüència d'això, el Pare Aguillo destinà el Pare Clop, format musicalment a l'abadia de Solesmes.¹⁰ Aquest religiós arribava a Palma el 5 de novembre de 1903 amb la finalitat d'instruir els Terciaris Regulars de Mallorca en el cant gregorià i fer un curs als seminaristes de Mallorca.

Recordem que els religiosos del Tercer Orde Regular tenien llavors únicament dos convents: Sant Bonaventura de Llucmajor (1878) i Sant Antoni de Pàdua d'Artà (1897). Aquest darrer, des de la seva fundació, havia estat destinat a casa de formació, amb noviciat i coristat. Amb l'arribada del P.Clop a Artà, aquell convent es convertí en el centre de formació del cant gregorià. Pares, coristes, novicis, germans llecs i nins de l'escolania començaren a cantar les vísperes dominicals i la Missa d'Àngels, la qual cosa va atreure, ben aviat, molts fidels per sentir cantar el gregorià. Aquells dies, davant els avanços aconseguits, el Pare Salvà va ser felicitat pel Pare Jeroni Aguillo.¹¹ El mateix dia i any en què Pius X promulgava el Motu Proprio "Inter Pastoralis Officii", els terciaris franciscans d'Artà estrenaven públicament el cant gregorià a Artà, amb presència de les autoritats eclesiàstiques i civils del municipi.¹²

Tot fa pensar que el Pare Clop alternà les classes a Artà amb les del Seminari diocesà. Mossèn Miquel Parera convidà al Seminari l'Schola Cantorum d'Artà, dirigida pel Pare Clop i, el 18 de gener de 1904, festivitat de la Càtedra de Sant Pere, actuava per primera vegada el cor de Seminaristes, conjuntament amb els d'Artà, dirigits pel Pare Clop, "conocido por los estudios que ha realizado en los archivos principales de Europa, el cual había sido enviado para enseñar la interpretación solesmense del canto litúrgico a los Terciarios Franciscanos de Artá y Llucmayor. Este humilde franciscano, que hoy forma parte de la Comisión Pontificia encargada de la edición oficial del canto gregoriano, accediendo a los deseos del prelado residió algunos meses en el Seminario para dar lecciones a los alumnos del mismo, y por invitación del mismo Prelado y del Cabildo dio una serie de conferencias para todo el clero, en la sala denominada "s'escola" de la catedral".¹³

El 14 de gener de 1904, pocs dies abans de l'estrena del cant gregorià en el Seminari, Pere Joan Campins signava una circular, publicada en el Bolletí Oficial

del Bisbat amb data 30 de gener, en la qual anunciava la publicació del Motu Proprio de Pius X,¹⁴ on afirmava: “Hoy nos limitamos, pues, a promulgar en esta Diócesis lo que ha dado para toda la Iglesia el supremo Jерarca, y esperamos que sean acatadas y cumplidos con toda la fidelidad que es propia del clero y fieles de Mallorca, tanto más cuanto que apenas fueron aquellos conocidos oficiosamente causaron en muchos, ya en Nuestro Seminario, ya en la Catedral un vivo deseo de estudiar y ajecutar el genuino canto de la Iglesia”.¹⁵

Pere Joan Campins nomenà, immediatament, dues comissions, una de tècnica i una de pràctica, per estudiar i posar en pràctica la instrucció de Pius X¹⁶. Com a conseqüència d'això, durant la Setmana Santa d'aquell any ja es prohibí l'ús d'instruments musicals en les funcions estrictament religioses i només es podia utilitzar l'orgue, atès que era l'únic instrument legal segons el Motu Proprio de Pius X¹⁷. El Bolletí Oficial del Bisbat, com apèndix a la circular del 30 de gener de 1904, publicava un llistat de composicions polifòniques, elaborat per les Comissions anteriorment esmentades, que es podien interpretar durant la Setmana Santa.¹⁸

El 8 de febrer de 1904 començaren les conferències que el Pare Clop impartí a la Seu destinades als primatxers de les parròquies de Palma.¹⁹ Uns dies després, concretament el 13, es reuniren per primera vegada les dues comissions nomenades pel bisbe i examinaren els abusos musicals que s'havien introduït a Mallorca i que contradeïen les prescripcions del Motu Proprio. Per subsanar-los es contemplava la formació d'una Schola Cantorum a cada una de les esglésies de Mallorca²⁰. El 21 de febrer de 1904 cantava per primera vegada a la Seu la Capella que s'acabava de formar, en la qual interpretà la missa “Sorge propera” de Vitoria²¹. I, el 7 de març, la Capella del Seminari Conciliar cantava la missa “Fons Bonitatis” i interpretava diverses melodies gregorianes segons el mètode de Solesmes, en honor de Sant Tomàs²². Al llarg d'aquells mesos, el Bolletí Oficial del Bisbat publicava puntualment les interpretacions de les Capelles de la Seu i del Seminari²³, amb la finalitat de normalitzar el cant gregorià segons el mètode de Solesmes i popularitzar-lo en la diòcesi.

El 20 d'abril de 1904 localitzam per darrera vegada el Pare Clop a Mallorca, concretament fent una conferència sobre la música sacra, a la societat Orfeo Mallorquí²⁴. Com a resumen d'aquelles conferències i de les seves lliçons, posteriorment el Pare Clop publicà el llibre “Breve Método de Canto Gregoriano”. L'obra va ser impresa a Tournai (Bèlgica) el 1904 i divulgada aquell mateix any a Mallorca. Sembla que va ser subvencionada pel bisbe Campins conjuntament amb el Capítol de la Seu, perquè es convertís en el text oficial de la diòcesi. Així mateix, es recomanaven també altres llibres editats pels benedictins de Solesmes.

Per acabar, a manera d'apèndix documental, publicam dos documents sobre la formació musical en el Tercer Orde Regular que ens serviren d'orientació i de

motivació per a la publicació d'aquestes notes sobre els inicis del cant gregorià a Mallorca. El primer és anònim, escrit probablement per un dels primers religiosos del TOR de Mallorca, segurament el Pare Pau Puigserver. És una espècie de petita crònica musical que ens acosta a les inquietuds dels primers religiosos franciscans mallorquins. El segon, que tampoc no està signat, es pot afirmar amb més o menys seguretat que va ser redactat pel Pare Joan Antoni Garcia, a manera d'autobiografia o de currículum musical personal.

APÈNDIX I <NOTES SOBRE LA FORMACIÓ MUSICAL DELS TERCARIS REGULARS>

Es deu en primer lloc al Molt Reverend Pare Bartomeu Salvà.

El 1893, dia 25 de març ingresà el primer estudiant: i al final d'aquell any, el 1894, ja es començaren els estudis de solfeig.

Per iniciar les primeres classes, el Pare Salvà destinà el germà lloc fra Bartomeu Clar perquè iniciàs musicalment diversos nins, i més tard ell mateix ens ensenyà la primera part del mètode de solfeig d'Hilarion Eslava.

Després ens proporcionà professors i mestres aptes.

Féu estudiar piano a fra Arnau Rigo i a l'estudiant Joan Rubí Barceló amb el professor Guillem Pou. Es va adquirir un piano i els mètodes necessaris.

Va fer estudiar flauta a l'estudiant Pau Puigserver amb Antelm Puig. Se li comprà flauta i mètode.

El nin Joan Antoni Garcia Vingut estudià violí amb aquest mateix mestre. Se li comprà violí i mètode.

Així es va continuar fins a la fundació del nou convent d'Artà, que va ser el 1897. El nin Joan Rubí va anar a Artà, com organista, durant el mes d'abril, per preparar el Mes de Maig. Després de la fundació del convent d'Artà va anar a Artà Guillem Pou, per continuar ensenyant els estudiants Joan Rubí i Joan Antoni Garcia, i vocalització també a aquest darrer.

Així mateix, els estudiants Pau Puigserver i Joan A. Garcia continuaren els seus estudis de flauta i violí, respectivament, en solitari.

Durant aquells anys, fra Pere Joan Cerdà aprengué violoncel·lo també en solitari.

El Pare Rigo restà a Lluçmajor.

A Artà, quan el notari Massot (sic) volgué donar a la festa de Sant Antoni de Pàdua una solemnitat extraordinària, amb una carrossa la vigília; ens ordenà com-

pondre una música per a unes cançons que havia fet el senyor Aguiló, de Manacor, i va ser elegida la de fra Pau Puigserver.

Estant a Artà, promoguérem una orquestra que va ser l'admiració de tot el poble. Cantàvem les misses amb orquestra tal i com era usual llavors: la de D.Bartomeu Torres, dues d'Eslava, la de Paccini en la qual l'estudiant fra Pau Puigserver tocava admirablement un solo del "Crucifixus" i rebia moltíssimes felicitacions; també cantàvem a tota orquestra les "Set Paraules" d'Hayden i l'"Stabat" de Rossini; i altres sense orquestra com la de Mercadante i de Diesch. Aquella orquestra va participar en la missa nova de mossèn Salvador Galmés i també en la del futur canonge Sancho.

Quan vingué a Artà el Pare Eusebi Clop? Difícilment es podrà averiguar.

Estant nosaltres a Artà vingué aquest franciscà del Primer Orde i restà unes setmanes al convent, ensenyant música gregoriana. Quan partí vàrem ser convidats per mossèn Miquel Parera a cantar als seminaristes.

Posteriorment continuaren es estudis de música gregoriana. En la nostra Província hi ha diversos mestres en cant gregorià com els pares Joan Antoni Garcia, Antoni Martorell, Antoni Riera i Sebastià Ginard. I en les nostres esglésies ha lluit notablement el cant gregorià i també la polifonia.

Ja a l'inici el Pare Salvà ens féu estudiar Harmonia per correspondència, a Sant Sebastià. El 1903, a Artà, començarem el Primer Curs Elemental.

El 1904, ens haguérem de separar: fra Pau Puigserver i fra Joan Rubí foren destinats a Lluçmajor, on continuaren estudiant Harmonia fins a la lliçó 12 del Curs Superior.

APÈNDIX II <SOBRE LA PROVÍNCIA ESPANYOLA I EL CANT GREGORIÀ A MALLORCA. ELS PARES JOAN A. GARCIA I MATEU AMORÓS²⁵>

La nostra Província de la Immaculada Concepció del Tercer Orde Regular a Mallorca sempre protegí i divulgà l'ideal sant de la bona música a l'Església i l'estricta observança de la Litúrgia Sagrada. Està orgullosa d'haver estat la primera en restaurar en aquesta diòcesi la música religiosa, principalment el cant gregorià.

Molt abans de que el Sant Pare Pius X promulgàs els seu "Motu Proprio", sobre la música sagrada, el Rd. P.Fr. Bartomeu Salvà, ministre de la mencionada Província, havia fet eliminar de les nostres esglésies la música profana i poc religiosa, que llavors estava tan de moda en totes les esglésies del món.

No content amb això, i informat dels esforços meravellosos fets a Solesmes pels abats D.Potier i D.Gueranger en favor de la renovació del cant gregorià genuí, continuats per D.Macquereau, tots ells de l'orde dels benedictins, decidí atorgar als nostre religiosos una adequada formació en aquest sentit.

Sense perdonar sacrificis, ni escatimar les despeses necessàries per tot allò que ell creia una empresa rellevant, el Molt Rd. P. Provincial de Mallorca, el 1902, demanà el Pare Eusebi de Clop de Sorinieres, OFM, que havia estudiat cant gregorià a Solesmes, sota el mestratge de D.Potier i D.Guéranger, el qual, amb aquesta finalitat, restà a la nostra Província i ens donà classe diària durant un any.

El mateix dia i any en què el Sant Pare Pius X promulgà el seu "Motu Proprio" sobre la música religiosa, la nostra Província estrenà el cant Gregorià a Artà (Mallorca), amb presència de les autoritats eclesiàstiques i civils i un grup considerable de fidels, desitjosos de sentir aquell gènere de música, mai sentida en aquella localitat.

No és necessari reiterar que aquell concert rebé una acollida important i innumbrables comentaris d'aprovació de part de tots els que tengueren el privilegi d'escoltar-lo.

Des d'aquella data en endavant un nombre considerable de músics notables i moltes persones d'un gust artístic excel·lent acudiren als nostre religiosos sota la direcció del Pare Joan Antoni Garcia que havia estat nomenat pel Molt Rd. Pare Bartomeu Salvà, director de la nostra "Schola Cantorum". Per a ells executà unes quantes peces del seu repertori selecte de cant gregorià, els quals quedaren molt satisfets de la seva execució magistral i, al mateix temps, agraïts pel privilegi concedit, de tal manera que, en poc temps, la nostra "Schola" va ser coneguda arreu de la diòcesi.

Des de llavors varen ser reclamats pels rectors d'Artà i dels pobles veïnats per cantar a les festes patronals a les seves esglésies.

Altament complagut amb aquests resultats meravellosos, el Dr. Pere Joan Campins, bisbe de la diòcesi, i molt amic del nostre Pare Provincial, informat de que l'instructor en cant gregorià es trobava encara a la nostra Província, escriví als nostre superior perquè deixàs que el Pare Clop ensenyàs els seminaristes, i es féu tal com desitjava.

Algun temps després, quan oficialment es va estrenar el Cant Gregorià en el Seminari, el bisbe demanà que els nostres religiosos contribuïssin amb el seu talent a donar més lluentor al concert. El nostre Pare Provincial, cedint aquesta petició justa, ordenà al Pare Garcia que traslladàs la seva "Schola Cantorum" a Palma, per complaure el benèvol bisbe. Foren presents a aquest acte solemne el senyor bisbe, el capítol de la Seu, els professors del Seminari, el governador, el

batle i allò més selecte de les diferents branques del saber i versats en lletres i música. L'èxit coronà els esforços dels que hi participaren i quedà un record gràssim a tots els assistents.

Diguem, sense vanaglòria ni pressumpció per part nostra que amb poc temps, amb esforç constant i sacrifici, paciència i perseverança els nostres religiosos dominaren els cims del cant gregorià, i la perfecció de les seves veus atregué molta gent, encantats de sentir la magistral interpretació de la música litúrgica en els assatjos.

Quan, el 1920, el Pare Garcia va ser destinat a Roma, com a secretari general del Tercer Orde Regular, va aprofitar aquesta avinentesa per inscriure's en la "Pontifícia Escola Superior de Música Sagrada", promoguda pel papa Pius X, en la qual obtengué el diploma de "Mestre en cant gregorià", el 28 de març de 1928.

Durant tot aquest temps, el Pare Garcia estudià sota la direcció de monsenyor Rafael Casimiri, mestre de la Capella de la Liberiana de Santa Maria la Major; l'abat D. Pau M. Ferreti OBS; el mestre monsenyor Honori Magnoni; D.César Dabici, instructor en el Conservatori de Roma i el mestre crític de música, senyor Daguino i molts altres que no necessit mencionar, foren els seus professors.

Dos anys més tard, el Pare Garcia arribà a ser membre de la Capella Liberiana, de Santa Maria la Major, i "primericio", títol que apareix encara sota el seu nom en el "Directori del Coro", perquè quan va ser traslladat a la missió de Newark N.J. (Estats Units), el mestre de coro, Recife, va expressar el desig de que el seu nom restàs en el "Directori del Coro", la qual cosa va ser aprovada pel Pare Garcia, i es va posar un substitut al seu lloc.

Durant molts anys i fins la data de la seva partida a Newark, també va ser membre de la Capella Lisetina, cantant sota la direcció del mestre D.Llorenç Perosi, i, des de 1922 fins a la seva partida, va ser director del Coro de Santa Susana, església del Pares Paüls, de Roma.

Quan el Pare Garcia va partir a Roma, el Pare Mateu Amorós, un dels millors elements de la nostra "Schola Cantorum", no només pel seu coneixement profund del cant gregorià sinó també pel seu excel·lent gust artístic, quedà encarregat i, com el seu predecessor, sabé conservar la bona estima de què gaudia l'Schola, arran dels seus esforços incansables per restaurar la clàssica música gregoriana a les nostres esglésies.

Tal i com s'esperava, el Pare Amorós amb la seva excel·lent formació i preparació moderna en música eclesiàstica, amb els seus estudis d'harmonia i contrapunt sota la direcció de D.Josep Massot, primer mestre del Conservatori de Madrid, i completament equipat, començà a compondre molts motets i himnes oficials per a les diverses pelegrinacions diocesanes, que llavors es duïen a terme

als santuaris, que abunden a Mallorca. Amb posterioritat estudià composició al Conservatori de Chicago.

Adjunta hi ha un llistat dels cursos indispensables per obtenir la diplomatura de Mestre en Cant Gregorià, que el Pare Joan Garcia cursà i aprovà per entrar a la "Pontifícia Escola Superior de Música Sagrada" de Roma.

Pràctica execució Gregoriana I, II, III i IV

Teoria Gregoriana Científica General I

Teoria Gregoriana Científica General (Estètica) II

Teoria Gregoriana Científica General (Paleogràfica) II

Legislació Litúrgica en Música I i II

Història de la Litúrgia Sagrada I i II

Historia Particular del Cant Gregorià I

Història General de la Música Sagrada I

Escola d'Harmonia I i II

Escola de Contrapunt I

Escola de Fuga I

Acompanyament per al Cant Gregorià I i II

Escola d'Orgue I i II

Lectures Crítiques de Música Moderna I

Curs de Solfeig I, II i III

Curs de Dictat de Música I, II i III

Teoria d'Orgue I i II

Direcció Musical I

NOTES

- 1- Aquest article va aparèixer en castellà a *Analecta TOR*, vol. XIX-143 (1987) 525-534. En aquesta ocasió tan sols l'hem traduït al català, amb algunes aportacions bibliogràfiques i amb petites variacions respecte del text publicat.
- 2- Cfr. JEDIN, H., *Manual de la Història de la Iglesia*, Herder, t. VIII, Barcelona 1978, pàg. 569.

- 3- Cfr. *Ibid.*
- 4- Cfr. KOHLER, O., "La polémica sobre la música sacra", a JEDIN, H., *Manual...* pàgs. 406-412.
- 5- Cfr. FORTEZA PINYA, Miquel, *Del meu temps*, vol. I, Publicacions de l'Abadia de Montserrat 1998, pàgs 33, 60.
- 6- Cfr. PARETS, J - ESTELRICH, P., "Notes al vol sobre l'Schola Cantorum del Seminari", a Madrigal 3(1984) 24.
- 7- Boletín Oficial Eclesiástico Obispado de Mallorca (a partir d'ara BOEOM) 32 (1892) 243-250.
- 8- Cfr. CAMPINS, P.J., "Circular 64. Publicando varios documentos Pontificios sobre la restauración de la música sacra", a BOEM 44(1904) 12
- 9- Sobre els orígens del Tercer Ordre Regular a Mallorca, vegeu: FULLANA, Pere, "Historia de la provincia Española de la Inmaculada Concepción de la TOR de penitencia de San Francisco", a Boletín de Historia de la Tercera Orden Franciscana 1(1987) 97-112; 2(1988)105-118.
- 10- Carta del P. Aguillo al P. Salvà, Vic. 4 octubre 1903, Arxiu Provincial TOR.
- 11- Carta del P. Aguillo al P. Salvà, Vic. 19 desembre de 1903, Arxiu Provincial TOR.
- 12- Apèndix II
- 13- Cfr. "Crónica de la Diócesis" a BOEOM 44 (1904) 77; Cfr. ROSSELLÓ, Juan, Formación literaria del clero de Mallorca. El Seminario de San Pedro y sus antecedentes históricos, Tesi doctoral inèdita, UIB, Palma de Mallorca 1986, vol. III, pàgs. 879, 892-893.
- 14- "Circular 64..." a *Ibid.*, 44 (1904) 11-14
- 15- *Ibid.*, 12
- 16- *Ibid.*, 13
- 17- CAMPINS, P.J., "Circular 65. Dictando algunas disposiciones sobre la música sacra en Semana Santa" a BOEOM 44 (1904) 58-60.
- 18- *Ibid.*, 60
- 19- "Crónica de la Diócesis. Febrero de 1904", a *Ibid.*, 88
- 20- *Ibid.*, 106
- 21- *Ibid.*, 134

- 22- "Cronica de la Diócesis. Marzo 1904", a Ibid., 135
- 23- Ibid., 134-142
- 24- Cfr. *La Almudaina* 20 abril de 1904.
- 25- El text original en anglés va ser traduït pel Pare Mateu Ramis.

Francesc AMENGUAL ARROM

Pere FULLANA

Comunicació de

Mn. PERE FIOL I TORNILA

DAMIÀ PAYERAS I CAPÓ

“Catàleg dels Fons Musicals de la Parròquia”

CATÀLEG DELS FONS MUSICALS DE LA PARRÒQUIA DE SANT JOAN BAPTISTA DE MURO (I)

En l'avinentesa del "IV Symposium sobre els orgues Històrics de Mallorca" i la "IV Trobada de Documentalistes Musicals", que enguany tendran lloc a la nostra vila, hem inicat la catalogació dels fons musicals de la PARRÒQUIA DE SANT JOAN BAPTISTA DE MURO.

Els documents que presentam, fins ara guardats dins l'arxiu parroquial, alguns són de la segona meitat del segleXIX; encara que la major part corresponen al segle XX. Molts d'ells, són deixes d'organistes o capellans, que han passat per la nostra Parròquia, com és es cas de "Mestre Jaume Gamundí", organista, o del prevere murer Mn. Joan Sabater (s. XIX).

Es tracta d'un farcell d'obres musicals típic d'una comunitat parroquial, les més, propies d'una època en que la música polifònica, ordinàriament no manca a les celebracions litúrgiques: misses, novenes, rosaris, processons,...

Junt als compositors, ordenats alfabèticament, donam relació del material inventariat; composicions d'autors mallorquins, de l'Espanya peninsular i fins i tot estrangers.

Tot just hem fet començar, encara ens resta classificar els llibres de cor, llibres manuals de cant litúrgic,... Estam segurs de l'existència de més obres del gran organista murer Mossèn Miquel Tortell, del músic igualment fill de Muro Mn. Bernat M^a. Cerdó i d'altres compositors. L'únic objecte d'aquest treball, és ordenar el patrimoni musical de la nostra parròquia, perquè estigui a l'abast dels estudiosos i interessats per la música sacra.

Muro, 31 de març de 1997

CATÀLEG DELS FONS MUSICALS DE LA PARRÒQUIA DE SANT JOAN BAPTISTA DE MURO (I)

ALBERTÍ ARBONA, Joan

C.1.1 "Padre nuestro". Uníson. Acompanyament d'orgue.

ALCÁNTARA, Felipe

C.1.2 "Almas en Pena". "Zarzuela en un acto y en verso".

Imprès (Libreria Salesiana - Barcelona).

ALCOVER, Joan

C.1.3 "Misa". Particel.la to vuitè.

ALMANDOR, Noberto

C.1.4 "Lamentos de las Benditas Almas del Purgatorio". A cor uníson amb acompanyament d'orgue. Còpia de dia 24 d'octubre de l'any 1916, per Llorenç Carbonell i Carbonell.

ARAMBURU, Luís

C.1.5 "Himno oficial del XXXV Congreso Eucarístico Internacional". Barcelona, 1952. Imprès (Casa Editorial de Música Boileau- Barcelona).

C.1.6 "Misa de Difuntos", 1948. En fa menor. A dues veus d'home. Imprès (Tesoro Sacro Musical-Madrid, 1952)

AULÍ CALDENTY, Joan Baptista

C.1.7 "Missa del P. Aulí". Còpia veus, Jaume Gamundí. Acompanyament d'orgue, còpia de l'any 1883.

C.1.8 "Misa del Santísimo Sacramento". Còpia.

BALLESTER MONSERRAT, Bartomeu

C.1.9 "Himne dels Antics Blauets de N^a. Senyora de Lluç. Mallorca", 1940. Dedicatòria a la Parròquia de Muro, signada, 1970.

C.1.10 "Tres obres corals per a veus": "Bressol de Nadal"; "Ran de mar": "Lo que diu una cançó" (Barcarola). Imprès (E. Climent - Ediciones musicales. Barcelona, 1970). Dedicatòria a la Parròquia de Muro, signada.

C.1.11 "III Canciones Populares": "Muñeira"; "De la Sierra de Gredos", "Asturiana"; "Cántico Nacional". Acompanyament d'orgue. Imprès (E. Climent - Ediciones Musicales. Barcelona, 1970). Dedicatòria a la Parròquia de Muro, signada.

BASCUÑANA FERRER, Martí

C.1.12 "Misa en castellano a dos voces en honor a la Virgen de la Victoria". Acompanyament d'orgue. Estrenada el dia 20 de novembre de l'any 1966.

C.1.13 "Salve Regina". A tres veus amb acompanyament d'orgue. Partitura.

BATLE PONS, Francesc

C.1.14 "Goigs a Sant Antoni Abat". Imprès. 1995. (Col. "La Sibil·la" núm. 129).

BAYLOS ALBÉNIZ, Moisés

C.1.15 "Misa de San Juan", 1912. A cor uníson i duo. Imprès (Tesoro Sacro Musical - Madrid, 1944).

BEOLIDE, Ricardo

C.1.16 "La Gimnasia". Imprès (Melodies. Any I, 1954).

BONNIN PIÑA, Nicolau

C.1.17 "Padre nuestro a coro". Aprovat dia 28 de març de l'any 1905.

BOTAZZO, Aloysius

C.1.18 "Missa in Honorem SS. Stigmatum S. Francisci in Monte Alvernae". A dues veus. Imprès.

BROTO, Joaquim

C.1.19 "¡Jardinera Mía!". "A tres voces blancas y estrofa solo". Imprès (Tesoro Sacro Musical - Madrid, 1947).

CANDI, Cándido

C.1.20 "Col.lecció de Cantichs Religiosos pel poble". A una, dues i tres veus, amb acompanyament de piano i orgue. Imprès (Rafel Guardia. Editor de Música - Barcelona).

CAÑELLAS, Josep

C.1.21 "Padre nuestro". Uníson. Acompanyament de piano.

C.1.22 "Padre nuestro a coro".

CASAJÚS, Vicenç J.

C.1.23 "Cançonetes a Maria". A una veu i cor, amb acompanyament per orgue i harmònim. Imprès (E. Subirana - Barcelona).

CATALÀ, Antoni

C.1.24 "Primavera Mística - Cançó Mariana".

CERDÀ CABANELLAS, Miquel

C.1.25 "Goigs a Ntra. Sra. de Lluch". Imprès.

CERDÓ CARBONELL, Bernat Maria

C.1.26 "Pare nostro". A cor uníson i resposta popular. Acompanyament d'orgue. Rubricat. Autògraf.

C.1.27 "Trisagio a la S.S. Trinidad". A tres veus. Acompanyament d'harmònim. Imprès (Ildefonso Alier, Editor de Música - Madrid).

DEYÀ RULLÀN, Joan

C.1.28 "Misa". A tres veus. Acompanyament d'orgue.

ESTEVE BLANES, Francesc

C.1.29 "Padre nuestro". Particel.la segona veu. Acompanyament d'orgue.

ESTEVE, Ramón

C.1.30 "Misa en Honor de Ntra. Sra. del Cerro de Salinas". A una veu i acompanyament d'orgue. Imprès (Tesoro Sacro Musical - Madrid, 1946).

FLORIT GINARD, Joan

(Religiós de l'Orde dels mínims)

C.1.31 "Misa de Requiem". A tres veus. Tres Particel.les. Còpia de dia 24 de març de l'any 1948.

GAMUNDÍ, Jaume

(Organista de l'Església Parroquial de Muro)

C.1.32 "Goigs a Sant Francesc Xavier". A dues veus: tiple i tenor. Rubricat. Autògraf.

C.1.33 "Himno a la Parròquia". Cor uníson. Rubricat. Autògraf.

GOUONOD, Carlo

C.1.34 "Missa". A cinc veus amb acompanyament d'orgue. Imprès (G. Ricordi - Milà).

HALLER, Michael

C.1.35 "Flores a María". "34 Cánticos en honor a la Santísima Virgen María. A una, dos y tres voces; con acompañamiento de piano, armónium u órgano". Imprès (Federico Pustet, tipógrafo de la S. Sede - Ratisbona).

C.1.36 "Missa XVIII in Honorem S. Maximi Ep. et Conf. ". A tres veus.

C.1.37 "Offertorium". Còpia de Mn. Gabriel Malondra Serra.

HÄENDEL, Georg Friedrich

C.1.38 "Aleluia". Particel.les de 4 veus. Còpies.

IRIGARAY, F.

C.1.39 "Coro Festivo Catequístico". Imprès (Seminario Conciliar de Logroño).

KOENEN

C.1.40 "Tantum Ergo". Còpia.

LAMBERT

C.1.41 "5 Ave Marías". Particel.les tenor i baix.

LLABRÉS

C.1.42 "Missa". Còpia. "Propietat de Mn. Joan Sabater".

LLITERES BARCELÓ, Benet

C.1.43 "Padre Nuestro a dos tiples y coro con acompañamiento de armónium".
Aprovat dial10 de setembre de 1906.

MAGRI, Pietrus

C.1.44 "Missa Emicat Meridies". A dues veus. Imprès.

MARTORELL MIRALLES, Antoni

C.1.45 "Goigs a Sant Francesc de Pàola". Imprès, 1993. (Col. "La Sibil.la" núm. 122).

MAS SARRACANT

C.1.46 "Himnes del Rosari". Uníson. Acompanyament d'orgue.

MASSANA, A.

C.1.47 "Himno de la Exposición Misional Española de Barcelona". Cor uníson.
Imprès (Talleres de Grabado y Estampación de Música de A. Boileau -
Barcelona).

MASSOT BELTRAN,Guillen

C.1.48 "Pare nostro". A dues veus i acompanyament d'orgue.

MASSOT PLANES, Josep

C.1.49 "Himne a Sant Francesc".

MERCADANTE

C.1.50 "Misa del Maestro Mercadante". A tres veus. Tres partícels.
Acompanyament d'orgue.

ORDINAS FERRIOL, Josep

C.2.1 "Goigs a Sant Vicenç Ferrer". Imprès, 1990. (Col. "La Sibil.la" núm. 104).

PEROSI, Lorenzo

(1872 - 1956)

C.2.2 ."Missa Pontificalis". A tres veus amb acompanyament d'orgue. Imprès
(Editorial G. Ricordi - Milà, 1944).

POL, A.

C.2.3 "Folklore Musical Mallorquín". Tom II. "Colección de Bailes Típicos de Mallorca para piano". Imprès (Casa Editorial de Música Boileau - Barcelona).

POQUET BOYERAS, Bartomeu

C.2.4 "Himno a los Santos Juan Bautista y Juan Evangelista Patronos de Muro. Cor uníson. Imprès (Impremta Muro).

PUJADAS TOMÁS, Luís

C.2.5 "Los Cruzados", 1925. Imprès (Tesoro Sacro Musical - Madrid)

RAVANELLO, Oreste

C.2.6 "Gloria al Nombre de María". Acompanyament d'orgue.

C.2.7 "Missa Festiva in Honorem S. Antoni Thaumaturgi". A dues veus. Imprès.

C.2.8 "Missa in Honorem S. Luigi Gonzaga". A dues veus. Acompanyament d'orgue. Imprès (Ripristino - Milà, 1945).

C.2.9 "Missa in Honorem Sancti Josephi Calasanti". A dues veus. Imprès.

C.2.10 "Veni Creator". A tres veus. Còpies.

REYNÉS FLORIT, Arnau

C.2.11 "Goigs a Llaor de Sant Joan Baptista". Imprès, 1991 (Col. "La Sibil·la" núm. 112).

RIBERA MIRO, José

C.2.12 "Misa del Smo. Sacramento, a tres voces, solos y coro con acompañamiento de órgano". Imprès (Unión Musical Española - Madrid).

RIBOT, Sebastià

(Era organista de l'església parroquial de Muro i director d'una de les dues bandes de música, que aleshores hi havia a la vila. L'any 1893, assisteix amb la seva banda - contractat per l'Ajuntament- a la processó de Sant Joan Baptista, dia 24 de juny. A.M.M. Libre d'Actes núm. 24).

C.2.13 "Coplas a la Virgen del Carmelo". Particel·la de tiple.

C.2.14 "Goigs a Sant Josep". A dues veus.

C.2.15 "Padre nuestro". A dues veus: tiple i tenor. Acompanyamnet d'orgue.

C.2.16 "Trisagio". A quatre veus. Acompanyament d'orgue.

RIERA, Antoni

C.2.17 "Goigs a Sant Joan Baptista". A cor unisòn amb acompanyament d'orgue. Autògraf, 1952.

SALAS SEGUÍ, Bernat

C.2.18 "Himne de la Peregrinació Franciscana". Instrumentació per a banda: Bartomeu Simó Escaverino.

SANCHO CAÑELLAS, Joaquim

C.2.19 "Gozos a la Pma. Concepción de María". A dues veus.

SAN SALVADOR CORTES, Justo

C.2.20 "No se n'anem encara". A quatre veus mixtes. Popular valenciana. Estrenada l'any 1955. Imprès (Ediciones Musicales Jossach - Alacant).

SANTANDREU MORAGUES, Joan

C.2.21 "Domine non sum dignus". "Motete con acompañamiento de órgano". Imprès, 1954.

TORRANDELL, Antoni

C.2.22 "Letanía". A dues veus.

C.2.23 "Misa Solemne". Còpia.

C.2.24 "Ave María". A dues veus.

C.2.25 "Parenostros".

TORRENS BUSQUETS, Andreu

C.2.26 "Coro a María".

C.2.27 "Parenostros". A tres veus.

TORRENTS, A.

C.2.28 "Cantich en la Coronació de la Mare de Déu de Lluc".

A cor uníson, amb acompanyament de piano. Imprès. Lletre: J. M^a. Quadrado.

TORRES TRIAS, Bartomeu

C.2.29 "Misa per la Peregrinació a Nostra Senyora de Lluch". Imprès. 1884.

C.2.30 "Padre nuestro a dos voces con acompañamiento de Armónium".

TORTELL SIMO, Miquel

C.2.31 "Aubada". A tres veus.

C.2.32 "Letanía Lauretana a duo y coro". Acompanyament d'orgue.

C.2.33 "Padre nuestro". A tres veus.

C.2.34 "Salmodia".

TOUS, Bartomeu

C.2.35 "Letanía": Particel·les de tiple, tenor i cor. Còpia de Llorenç Carbonell.

VALLS

C.2.36 "Coplas y coro para las Hijas de María". A cinc Veus i acompanyament d'orgue.

Pere FIOL I TORNILA

Damià PAYERAS I CAPÓ

Comunicació de

JAUME BOVER

"Les sarsueles de

Pere Miquel Marquès i Garcías

Bibliografia dels llibrets"

Tots els llibrets citats es conserven a la Biblioteca Nacional de Madrid (2).

GIL, CONSTANTINO

de BURGOS, JAVIER DE (1842-1903) (comunicació a l'acte)

Gil, Constantino. *El juguete cómico*. Madrid: Editorial de la Biblioteca Nacional de Madrid, 1842-1903. 41p. (Biblioteca lírico-dramática y teatro cómico)

GIL, CONSTANTINO

Comunicació de

JAUME BOVER

“Les sarsueles de Pere Miquel Marquès i Garcias

Bibliografia dels llibrets”

JACQUES Y AGUADO, FEDERICO

Prateridad: viaje alegórico en un acto y en verso. Madrid: Editorial de la Biblioteca Nacional de Madrid, 1842-1903. 40p.

JIMÉNEZ DELGADO, JUAN JOSÉ

Florinda: historia de una mujer en tres actos y en verso. Madrid: Editorial de la Biblioteca Nacional de Madrid, 1842-1903. 40p.

Pere Miquel Marquès i Garcias (Palma, 1843-1918) fou l'autor de quaranta dues sarsueles segons el crític musical Antoni Fullana i Moragues (1). Oferim tot seguit una relació dels llibrets impresos de 37 d'elles per ordre alfabètic del lletrista, els quals no contenen la música impresa. Ignoram si es publicà i desconeixem si els llibrets que manquen s'editaren alguna vegada.

Tots els llibrets citats es conseven a la Biblioteca Nacional de Madrid.(2)

BURGOS, JAVIER DE (1842?-1902)

Boda, tragedia y guateque o El difunto de Chuchita: sainete lírico de costumbres cubanas, en un acto, dividido en tres cuadros, en verso, original/ de Javier de Burgos; música del maestro Don Miguel Marqués.- Madrid: Arregui y Aruej, 1894.- 41p.- (Biblioteca lírico-dramática y teatro cómico)

COELLO, CARLOS

La monja alférez: zarzuela histórica en tres actos y en verso original/ de Carlos Coello con música del mestro Marqués...- Madrid: Administración Lírico-dramática, 1875.- xxv, 146 p.

CHAVES, ÁNGEL R.

El motín de Aranjuez: episodio histórico-popular en dos actos divididos en seis cuadros, original y en verso / letra de Ángel R. Chaves y José Torres Reina; música del mestro Marqués.- Madrid: Administración Lírico-Dramática, 1889.- 70 p.

DELGADO, SINESIO

El toque de rancho: zarzuela en un acto y tres cuadros, en verso, original / de Sinesio Delgado; música de Miquel Marqués y Ramón Estellés.- Madrid: Administración Lírico- Dramática, 1891.- 40 p.

ESTREMER A CUENCA, JOSÉ

La cruz de fuego: melodrama en tres actos, dividido en seis cuadros / letra de José Estremera; música del Maestro Marqués.- Madrid: Administración Lírico-Dramática, 1883. - 76p.

FRONTAURA, CARLOS

El maestro de Ocaña: zarzuela en tres actos, en verso / letra de D. Carlos Frontaura; música de Don Miguel Marqués.- Madrid: Impr. y Estereotípia de Aribau y C^a, 1847.- 99 p.

GIL, CONSTANTINO

¡Ese Buitrago...! juguete cómico-lírico en un acto y en prosa, original / de Constantino Gil; música del maestro Marqués.- Madrid: Administración Lírico-Dramática, 1889.- 27 cm

GIL, CONSTANTINO

Los tortolitos: juguete cómico-lírico en un acto y en prosa original / de Constantino Gil; música del maestro Marqués.- Madrid: Administración Lírico-Dramática, 1891.- 34 p.

Hi ha 2^a i 3ª edició dels mateix any.

HERRANZ Y GONZALO, JUAN JOSÉ, CONDE DE REPARAZ

Perla: zarzuela en un acto y en verso, original / de don Juan José Herranz; música de don Miguel Marqués.- Madrid: Impr. de José Rodriguez, 1871.-28 p.

JAQUES Y AGUADO, FEDERICO

Fraternidad: viaje alegórico en un acto y cuatro cuadros, original y en verso / de don Federico Jaques; música del mestro don Miguel Marqués.- Madrid: Administración Lírico Dramática, 1892.- 28 p.

JIMÉNEZ DELGADO, JUAN JOSÉ

Florinda: drama lírico-histórico en tres actos y un epílogo, en verso original / de don J.J. Jiménez Delgado; música del maestro don Miguel Marqués.- Madrid: Hijos de A. Gullón, 1880.- 81 p.

Hi ha una 2ª edició del mateix any.

LARRA Y WETORET, LUIS MARIANO DE

Los hijos de la costa: zarzuela en tres actos y en verso / letra de don Luis Mariano de Larra; música de don Miguel Marqués.— Madrid: Impr. de José Rodríguez, 1871.- 81 p. -(El Teatro: colección de obras dramáticas y líricas)

LARRA Y WETORET, LUIS MARIANO DE

Justos por pecadores: zarzuela en tres actos y en verso / por don Luis Mariano de Larra; música de los señores Oudrid y Marqués.- Madrid: Impr. de José Rodríguez, 1871.- 76 p.- (El Teatro: colección de obras dramáticas y líricas)

LAVIN, FELIPE

Magdalena: drama lírico en un acto y en verso, inspirado en una novela de Pérez Galdós / por don Felipe Lavin; música del maestro Marqués.- Madrid: Administración Lírico-Dramática, 1890.- 32 p.

OLAVARRIA Y HUARTE, EUGENIO

El Alcaide de Toledo: drama lírico en tres actos y en verso, original / de don Eugenio Olaverria y Huarte; música del maestro don Miguel Marqués.- Madrid: Administración Lírico-Dramática, 1882.- 94 p.

PERRÍN, GUILLERMO

El abate San Martín: zarzuela en un acto, dividida en dos cuadros, original y en verso / de Guillermo Perrín y Miguel de Palacios; música del maestro Miguel Marqués.- Madrid: Florencio Fiscowich, 1893.- 46 p.- (El Teatro: colección de obras dramáticas y líricas)

PERRÍN, GULLERMO

¡Al otro mundo!: pasillo cómico-lírico en un acto, original y en verso / de Guillermo Perrín y Miguel de Palacios; música de los maestros Marqués y Reig.- Madrid: Florencio Fiscowich, 1889.- 39 p.- (El Teatro: colección de obras dramáticas y líricas)

PERRÍN, GUILLERMO

Amores nacionales: apuntes para un viaje en un acto y seis cuadros originales y en verso / de Guillem Perrín y Miguel de Palacios; música de los maestros Miguel Marqués y Manuel Nieto.- Madrid: Florencio Fiscowich, 1891.- 46 p. - (El Teatro: colección de obras dramáticas y líricas)

PERRÍN, GUILLERMO

El cañón: zarzuela de gran espectáculo en tres actos y nueve cuadros, original y en verso / de Guillermo Perrín y Miguel de Palacios; música del maestro Miguel Marqués. - Madrid : Florencio Fiscowich, 1982. - 90 p. - (El Teatro: colección de obras dramáticas y líricas)

PERRÍN, GUILLERMO

El cornetilla: zarzuela cómica en un acto y en verso, original / de Guillermo Perrín y Miguel Palacios; música del maestro Miguel Marqués. - Madrid: Florencio Fiscowich, 1893. - 47 p. - (El Teatro: colección de obras dramáticas y líricas)

PERRÍN, GUILLERMO

El diamante rosa: zarzuela de gran espectáculo en dos actos y seis cuadros, escrita en verso sobre el pensamiento de una novela / por Guillermo Perrín y Miguel de Palacios. - Madrid: Florencio Fiscowich, 1890. - 91 p. - (El Teatro: colección de obras dramáticas y líricas)

PERRÍN, GUILLERMO

Las mariposas: zarzuela cómica en un acto, original y en verso / de Guillermo Perrin y Miguel de Palacios; música del maestro Miguel Marqués. - Madrid: Florencio Fiscowich, 1893.- 37 p. - (El Teatro: colección de obras dramáticas y líricas)

PERRÍN, GUILLERMO

La salamanquina: zarzuela cómica en un acto, dividida en tres cuadros, original y en verso / de Guillermo Perrín y Miguel de Palacios; música del maestro Miguel Marqués. - Madrid: Florencio Fiscowich, 1892. - 44 p. - (El Teatro: colección de obras dramáticas y líricas).

RAMOS CARRIÓN, MIGUEL

La hoja de parra: pasatiempo cómico-lírico en un acto y en verso, original / de Miguel Ramos Carrión; música de maestro Marqués. - Madrid: Administración Lírico-Dramática, 1873. - 34 p.

RUESGA VILLOLDO, ANDRÉS

El plato del día: extravagancia lírica en un acto y dos cuadros, original y en verso / de los señores Ruesga, Salvador Lastra y Enrique Prieto; música del maestro D. Miquel Marqués. - Madrid: Administración Lírico-Dramática, 1889. - 39 p.

RUESGA VILLOLDO, ANDRÉS

El plato del día: extravagancia lírica en un acto y dos cuadros, original y en verso.- 2ª ed. - Madrid: Administración Lírico-Dramática, 1890.

SÁENZ HERMUA, EDUARDO

El castañar: juguete cómico-lírico en un acto y dos cuadros, en prosa original de Eduardo Sáenz Hermua, Mecachis, y Antonio Liminiana; música del maestro Marqués. - Madrid: Eduardo Hidalgo, Arregui y Aruej, 1892. - 33 p. (Biblioteca lírico-dramática)

SÁENZ HERMUA, EDUARDO

Tila: juguete cómico-lírico en un acto y en prosa, original / de Eduardo Sáenz Hermua y Antonio Liminiana; música del maestro Marqués. - Madrid: R. Velasco, 1890. - 28 p. - (Teatro cómico. Galería lírico-dramática)

SÁNCHEZ PASTOR, EMILIO

El centinela: sainete lírico en un acto y en prosa / por don Emilio S. Pastor; música del maestro Marqués. - Madrid: Administración Lírico - Dramática, 1892. - 36 p.

SÁNCHEZ PASTOR, EMILIO

El monaguillo: zarzuela en un acto y dos cuadros, original / de Emilio S. Pastor; música del maestro Miguel Marqués. - Madrid: Administración Lírico-Dramática, 1891. - 36 p.

Hi ha una 2ª, 3ª, 4ª i 5ª ed. del mateix any.

SÁNCHEZ PASTOR, EMILIO

El monaguillo: comentarios de la zarzuela en un acto y dos cuadros, original / de Emilio S. Pastor: música del maestro Miguel Marqués. - Valladolid: Celestino González, 1910. - 16 p. - (Galería de argumentos)

SÁNCHEZ PASTOR, EMILIO

La procesión cívica: zarzuela en un acto y en prosa, original / de Emilio Pastor y Sinesio Delgado; música del maestro Marqués. - Madrid: Administración Lírico-Dramática, 1893. - 47 p.

SÁNCHEZ PASTOR, EMILIO

El santo milagroso: zarzuela en un acto y en prosa, original / de Emilio S. Pastor; música del maestro Miguel Marqués. - Madrid: Administración Lírico-Dramática, 1895. - 35 p.

SÁNCHEZ PASTOR, EMILIO

El zortzico: zarzuela en un acto y en prosa, original / de Emilio Sánchez Pastor; música de Miguel Marqués. - Madrid: Administración Lírico-Dramática, 1891. - 31 p.

ZAPATA, MARCOS

El anillo de hierro: drama lírico en tres actos, original y en verso / de Marcos Zapata. - 3ª ed. - Madrid: Administración Lírico-Dramática, 1878. - 86 p.

ZAPATA, MARCOS

El anillo de hierro: drama lírico en tres actos, original y en verso / de Marcos Zapata. - 4ª ed. - Madrid: Administración Lírico-Dramática, 1879.

ZAPATA, MARCOS

El anillo de hierro: drama lírico en tres actos, original y en verso / de Marcos Zapata. - 6ª ed. - Madrid: Florencio Fiscowich, 1885. - 93 p. - (El Teatro: colección de obras dramáticas y líricas)

ZAPATA, MARCOS

El anillo de hierro: drama lírico en tres actos y en verso / música del maestro don Miguel Marqués. - En: Zapata, Marcos, Colección de obras dramáticas, Madrid: R. Velasco, 1887, p. 141-220.

ZAPATA MARCOS

El anillo de hierro: argumento de la zarzuela-drama lírico en tres actos y en verso, original / de Marcos Zapata; música de Marqués. - Valladolid: Celestino González, 1906. - 16 p. - (Galería de argumentos)

ZAPATA, MARCOS

Camôens: drama lírico en un acto, original y en verso / de Marcos Zapata; música del maestro Marqués. - Madrid: Administración Lírico-Dramática, 1879. - 39 p.

ZAPATA, MARCOS

La campana milagrosa: drama lírico en tres actos y en verso, original / de Marcos Zapata; música de los maestros Marqués y [Juan] G[arcía] Catalá. - Madrid: Florencio Fiscowich, 1888. - 79 p. - (El Teatro: colección de obras dramáticas y líricas)

ZAPATA, MARCOS

La campana milagrosa: drama lírico en tres actos y en verso, original / de Marcos Zapata; música de los maestros Marqués y [Juan] G[arcía] Catalá. - 2a. ed. - Madrid: Florencio Fiscowich, 1892.

ZAPATA, MARCOS

Un regalo de boda: drama lírico en tres actos y en verso, original / de Marcos Zapata; música del maestro Marqués. - Madrid: Florencio Fiscowich, 1885. - 123 p. (El Teatro: colección de obras dramáticas y líricas)

ZAPATA, MARCOS

El reloj de Lucerna: drama lírico en tres actos, divididos en cinco cuadros, original y en verso / de Marcos Zapata; música del maestro Marqués. - Madrid: Florencio Fiscowich, 1884. - 120 p. - (El Teatro: colección de obras dramáticas y líricas)

ZAPATA, MARCOS

El reloj de Lucerna: drama lírico en tres actos y en verso, divididos en cinco cuadros / música del maestro don Miguel Marqués. - En: Zapata, Marcos, Colección de obras dramáticas, Madrid: R. Velasco, 1887, p. 221-313

No hem pogut localitzar i identificar els llibrets de les sarsueles La mendiga del Manzanares, El Guateque, El arquejarre i Míau.

NOTES

- 1 - Antoni Fullana i Moragues, Zarzuela mallorquina: Miguel Marqués. En: Estudis baleàrics, 39 (1991) 51-56
- 2 - Extret de : Catálogo del teatro lírico español en la Biblioteca Nacional, Madrid: Ministerio de Cultura, 1986 - 1991, 3 v.

Jaume BOVER

Comunicació de

JOAN MOLL I MARQUÈS

“La Recerca de la Música de
Baltasar Samper”

La recerca d'obres dels nostres compositors és una tasca apassionant, a vegades relativament fàcil però d'altres laboriosa i prolongada en el temps i en l'espai. Quan s'hi afegeix el goig de donar-les a conèixer, sigui interpretant-les en públic o gravant-les per a disc, ràdio o televisió, la reacció favorable i ben sovint admirada dels melòmans produeix una íntima satisfacció. Una cosa semblant deu sentir l'arqueòleg quan, amb les seves excavacions, treu a la llum tresors artístics oblidats. Hom té la sensació d'haver contribuït a salvar part del nostre patrimoni cultural, que ens confereix una identitat diferenciada com a poble.

Recobrar l'obra d'un del més importants compositors nostres, Baltasar Samper, ha resultat particularment difícil, condicionat per la dispersió dels seus llocs de residència: molt d'anys a Barcelona, d'on hagué de fugir a l'atropellada al final de la guerra civil, dos anys a l'exili francès i recalada definitiva a Mèxic, on moriria l'any 1966 sense haver tornat mai a "Sa Roqueta".

Per les enciclopèdies i per programes de concerts d'abans de la guerra a Barcelona i al Festival de Música Mallorquina que organitzà Mossèn Joan Maria Thomàs a Palma teníem un llistat de títols de les seves obres, però de quasi totes faltaven les partitures. Sols teníem la Suite "Cançons i danses de l'Illa de Mallorca" (molt sovint interpretada per l'antiga Orquestra Ciutat de Palma sota la direcció de Julio Ribelles), el "Cant Espiritual" per a cor i orquestra (estrenat per la mateixa orquestra amb la Coral Universitària), la versió pianística del "Ritual de pagesia" i algunes cançons. Un bon dia aparegueren un grapat de cançons més i el "Lai d'amour" per a piano entre el llegat de la família de Mn. Thomàs a l'Arxiu Històric de Mallorca. Poc després rebia la telefonada d'un tal Sr. Oliver, de Sa Font Seca, que havia sentit la meua gravació del "Ritual de pagesia" i em comunicava que tenia "Dues danses mallorquines" samperianes per a piano. Més endavant l'amic Pep Xisco Salvà em feia arribar còpia de les cançons que compongué Samper sobre poesies de la seva parenta Mª Antònia Salvà. De mica en mica s'anava omplint la pica, però encara faltaven moltes obres cabdals, tal com el Concert per a piano i orquestra, la mítica Balada de Luard el Mariner, la música per a la pel·lícula "La Barraca", amb la qual guanyà Samper l'any 1945 el "Premio Ariel" (l'òscar mexicà) a la millor música de pel·lícula de l'any, que atorgava l'"Academia mexicana de Ciencias y Artes Cinematográficas", etc.

En ocasió d'un concert meu a Tarragona vaig conèixer Na Roser Samper, filla del primer matrimoni del mestre, la qual també coneixia la meua gravació del Ritual i em va obrir les portes de ca-seva. Amb profunda emoció vaig desempaquetar i estudiar durant dos dies tota la biblioteca de partitures de Samper, traquent-lis la pols acumulada d'ençà de l'any 1939. Aparegueren algunes cançons més, entre d'elles El Cant de la Sirena, però cap manuscrit, llevat de l'esborrany d'un "musical" en el qual havia treballat Samper un cert temps. En canvi s'hi trobaven milers d'octavetes amb el fruit d'alguns dels anys que ell havia dedicat a

la recerca del nostre folklore per al Cançoner de Catalunya, concretament fins a 1928, més 1930 i 1932. Un total de 649 cançons i moltes més lletres, escrites amb una cal·ligrafia perfecta, amb les diferents versions segons la contrada on les havia recollides, configuren un corpus inestimable del nostre folklore musical, confeccionat ara fa setanta anys, abans de que començàs la seva galopant i progressiva desaparició. Entitats catalanes havien mostrat interès per adquirir aquest material, però Na Roser trobava que el seu lloc era a Mallorca, i me va encarregar de fer gestions amb les nostres institucions. Sortosament aquestes mostraren sensibilitat i entre quatre (Govern, Consell Insular de Mallorca, Ajuntament de Palma i Caixa "Sa Nostra") finançaren l'operació. L'adquisició incloïa també la partitura manuscrita original de la Suite "Cançons i Danses de Mallorca" i els esborranys del "musical" que no arribà a compondre. Tot plegat va quedar dipositat a la Biblioteca Bartomeu March i és a disposició dels investigadors.

Anys més tard Na Roser me va emocionar regalant-me tot el material d'orquestra de la Suite (63 partitelles manuscrites del Mestre) i els manuscrits de molts articles de son pare. Del material d'orquestra en vaig fer donació fa uns mesos a la Fundació Pública de Balears per a la Música en la convicció que així està en les millors mans per a la seva difusió i conservació. Els articles convendria publicar-los, juntament amb les cartes de Samper a Mn. Thomàs i al compositor català Josep Valls.

Precisament fou Josep Valls qui ens va permetre de fer una altra passa endavant en la recuperació de les obres de Samper.

El desembre de 1988 la Revista Musical Catalana publicava un article d'En Joan Company titulat "El Centenari de Baltasar Samper: 50 anys de música, 50 anys de silenci?" on es lamentava de la manca d'informació sobre Samper a partir del moment en que s'hagué d'exiliar i donava una relació de les obres seves que teníem i de les que sols existia referència escrita. Poc després rebé una carta des de Le Havre on Josep Valls li deia que tenia diversos manuscrits de Samper. S'establí un intercanvi epistolar amb el resultat que el 14 de març de 1989 Valls comunica a Company que "la seva carta del primer de març m'ha permès de fer-me una opinió més precisa de les seves activitats en el camp de la música, i això reforça encara la meua intenció de confiar-li els originals que les circumstàncies van fer-me arribar a mans fa molts d'anys".

Aquests originals eren ni més ni manco que els dos primer moviments del concert per a piano i orquestra, set cançons sobre textos en alemany del poeta suís Conrad Ferdinand Meyer, la versió per a piano i orquestra del "Ritual de pagesia" i dos exemplars manuscrits de la seva versió del mateix ritual per a piano sol ! Les cançons i el Ritual per a piano els havia rebuts del mateix Samper des de Mèxic, però el camí del Concert i de la versió orquestral del Ritual va ser més complicat: Samper els havia confiats al gran violoncel·lista Pau Casals quan va

fugir de Barcelona, i aquest els deixà a Zurich en mans d'Olga Irminger, amiga de Samper, quan abandonà França per anar a Puerto Rico. Olga, de qui Samper diu en una carta a Valls que "és una mena d'àngel que per un oblit inexplicable s'ha quedat a la terra", els envià finalment a Josep Valls.

Casualment per aquelles dates jo era a punt d'anar a França per interpretar el Concert "Felanitx" per a piano i orquestra de la nostra compositora Monserrat Mikofalvy, de fadrina Fortesa-Rei. Aprofitant aquesta avinentesa vaig recollir personalment de mans d'En Josep Valls aquelles obres juntament amb vuit cartes que Samper li havia escrit els anys 1945-46 i 1957-58 i que ens permeteren de conèixer aspectes interessants de la seva vida a Mèxic.

Havíem donat una passa més, però encara faltava localitzar les obres que hi poguéssim haver a Mèxic, cosa que, malgrat que presentava unes dificultats molt concretes, aconseguírem el mateix any 1989. Les dificultats venien donades per la prevenció de la segona esposa del mestre, la pianista mallorquina Dolors Porta, i els motius eren dos. En primer lloc, ja en vida de Samper, algú havia fet una gravació pirata d'obres d'ell i les havia comercialitzades com a pròpies, i ella volia evitar que això pogués tornar a succeir. Però sobretot hi havia la desconfiança i mala relació entre la primera esposa i els fills que Samper havia deixat a Catalunya i la Sra. Dolors i el seu fill Josep. La por que la primera família, potser a través de terceres persones, provàs de sostreure-li el llegat de Samper era tan gran, que no el volia mostrar a ningú. El musicòleg i catedràtic d'universitat Emilio Casares, amb motiu d'un viatge a Mèxic, li va telefonar amb la intenció de visitar-la i ella ni el va voler rebre.

Així i tot, calia fer l'intent, i vaig decidir de fer-ho aprofitant uns concerts que havia de donar pels Estats Units. Li vaig escriure explicant la meua intenció i anunciant-li una telefonada. Mirau per on aquella beneïda gravació meua del Ritual de pagesia me va obrir una altra porta. Ella la coneixia perquè l'havia escoltada retransmesa per una ràdio mexicana, li agradava molt i estava ben agraïda. Acceptà l'entrevista i fixàrem un dia per anar a veure-la, en un buit de tres dies que jo tenia entre dos concerts. El dia abans d'anar-hi li vaig telefonar per demanar detalls de com arribar a ca-seva i me digué: "Sort que me telefona, perquè resulta que demà no seré a ca-meva i pensava deixar-li una nota explicativa a la porta". M'entraren calfreds de pensar que hagués fet un viatge d'un parell de mils de kilòmetres per trobar-me una simple nota! De tot d'una vaig pensar que s'ho havia repensat i no me volia rebre. Utilitzant una expressió de les rondalles mallorquines, ja me veia amb un pam de nas, com En Casares, però per sort no era així. Fixàrem un altre dia i me vaig presentar a la seva adreça a l'hora convinguda, les deu del matí. Vaig tocar i ningú no responia. Al cap de més de deu minuts la Sra. Samper me va obrir, confessant-me que el seu fill li havia prohibit de rebre-me sense que ell hi fos present...i no havia de tornar fin a les

dues! Ella no va ser capaç de fer-me aquesta malifeta. Me deixà entrar i tinguérem una llarguíssima conversació, que jo vaig anar transcriguent, contant-me la seva vida amb Samper, com era ell, com ella va traspasar els Pirineus a peu per retrobar-lo a França, quines dificultats trobà Samper dins l'ambient musical mexicà, etc... Esper trobar un dia el temps per redactar i publicar aquesta interessant entrevista. El gel es va rompre i establírem una relació molt cordial. Quan el seu fill va arribar i me va veure dins ca-seva va posar mala cara, però aviat li va espassar. El meu argument principal era que l'única cosa important era l'obra de Samper, i que a Palma i a Barcelona hi havia molt d'interès per difondre-la. Vaig contar-lis que l'Orquestra Ciutat de Palma pràcticament cada any, per les festes de Sant Sebastià, tocava la Suite Mallorca, i que també havia interpretat el seu Cant Espiritual amb la Coral Universitària. Li vaig dur una fotocòpia del "Lai d'amour" que es trobà a la Biblioteca Pública de Palma, i que ella no coneixia, i de les Dues Danses Mallorquines, així com de tot el material que Josep Valls havia confiat a en Joan Company (Concerts, cançons, etc...). Per completar-ho, tres discos: la reedició del disc d'Hispanvox amb la Suite Mallorca i el Ritual de pagesia per l'Orquestra de Concerts de Madrid dirigida per Jesús Aràmbarri, i el meu disc d'EMI-ETNOS amb el Ritual per a piano i el de música pianística balear on vaig incloure el "Lai d'amour". Era evident que jo no hi havia anat a prendre, sinó a donar. Curiosament el disc d'Hispanvox els va empipar, perquè Samper havia denegat el permís per editar-lo a causa del fet que no toquen la Suite completa. Quan li vaig demanar si cobrava els drets d'autor per totes les gravacions i interpretacions de les obres de Samper me digué que no. Estava convençuda que ho cobrava na Roser i els altres fills de les primeres núpcies del mestre. A mi me constava que no era així, i li vaig dir que el que s'havia de fer era, en base al testament, mirar qui tenia dret a cobrar-los, registrar les obres a la Societat d'Autors si no hi estaven i evitar que uns doblers que eren seus continuassin bloquejats a la Societat. Vaig oferir-me a la Sra. Samper per fer les gestions amb la Societat d'Autors, si m'enviava una còpia del testament, i també per parlar amb Na Roser a fi de animar-la, així com havia animat Na Dolors i el seu fill, a superar la vella enemistat i establir contacte, al·legant que això és el que hauria volgut ben segur el Mestre. Efectivament, Na Roser acceptà i digué que, si la família de Mèxic venia a Espanya (com jo havia suggerit a Na Dolors), estava disposada a reunit-se amb ells, cosa que hauria suposat conèixer el seu germanastre. Malhauradament el viatge no s'arribà a realitzar. Na Dolors tampoc no m'envià la còpia del testament, de manera que no vaig fer cap gestió amb la Societat d'Autors.

Vençuda la principal dificultat, la de ser acceptat per la família Samper, calia fer un llistat de les seves obres i obtenir el permís per fer-ne fotocòpies. Jo estava il·lusionadíssim. Sortirien obres noves, que hagués compost els darrers anys de la seva vida? Trobaríem el tercer moviment del Concert per a piano? La Sra.

Samper me digué que no tenia les obres a ca-seva, sinó en el seu antic domicili del carrer d'Amsterdam, que no habitaven feia molts d'anys. Quan morí el Mestre, el 1966, va fer un inventari de les seves obres, les empaquetà i havien romàs dins un armari trenta tres anys. El seu fill les anà a cercar: eren més de quinze quilos de partitures i partícels. les manuscrites de Samper, fermades amb cordons, i plenes de pols i fins de petites pedres que hi havien caigut a sobre en un dels terratrèmols!

L'emoció que havia sentit a Tarragona revisant el material de Samper es repetí aquí amb escreix. La primera sorpresa va ser trobar una versió revisada, amb totes les partícels a punt per tocar, de la Suite Mallorca que aquí s'ha interpretat tantes vegades i fins i tot gravat en CD. Com deu sonar aquesta versió definitiva de l'obra més coneguda del Mestre? Igualment amb tot el material d'orquestra hi havia "Tres Danses Mallorquines" per a piano i orquestra (dues de les quals jo ja coneixia i he interpretat diferents vegades en la versió per a piano sol), els cicles de cançons "L'estel dins la llar", "Cançons franciscanes" i "Set cançons sobre textos de C.F. Meyer", la "Cançó de taverna", la "Balada de Luard el mariner", així com la música per a les pel·lícules "La barraca" (la que obtingué el Premi Ariel) i "La morena de mi copla". Donat el dramatismes de l'obra de Blasco Ibáñez, seria interessantíssim veure amb quina música l'ha expressat Samper. Ell sempre es queixava, pel gran èxit de la Suite Mallorca, sols fos conegut com a músic nacionalista, lligat al folklore. Aquí segurament Samper va expressar el seu món interior, creant lliurement les melodies, encara que sotmès a les limitacions de temps i a la fragmentació que imposa la música per a pel·lícules. També hi havia vint cançons per a veu i piano, que desconeixem en part, la peça coral "Sant Joan" i un Tema i variacions per a piano, que ell mateix havia interpretat en públic abans de la guerra. Aquesta obra havia guanyat un concurs de composició a Barcelona els anys vint, però Samper a Mèxic la va destruir i tirar. Sortosament Na Dolors va recollir els troços i la va reconstruir. També en va fer una còpia manuscrita, que me va regalar, quedant-se ella l'original aferrat amb celofan. Esper poder gravar aviat aquesta obra en CD i tocar-la en públic. Un altra peça per a piano era una obra per a mà esquerra sola, dedicada a la seva deixeble Marta Garcia Renart i que té per títol "Molts d'anys, Marteta!".

La resta eren harmonitzacions de cançons populars catalanes (Samper era el director de l'Orfeó Català de Mèxic) i arranjaments orquestrals d'obres d'altres compositors (Bellini, Schubert, Bach, etc.) que ell havia fet per encàrrec del seu amic i famós director Antal Dorati, que dirigia un Ballet a Mèxic.

Una altra troballa va ser una peça curta de Mn. Joan Mª Thomàs per a piano i orquestra de cambra, "Festa de St. Antoni" del 11-5-36, de la qual no teníem cap referència. En canvi no va aparèixer la Balada que Samper havia interpretat en públic a Barcelona i a Palma, ni el Concert per a piano i orquestra, amb tot i que

figurava a l'inventari que Na Dolors confeccionà quan morí Samper. Es un misteri el que pot haver passat amb el tercer moviment, que no ha aparegut enlloc, ja que hi ha una carta de Samper a Josep Valls on li diu que té acabat i li descriu les seves característiques, encara que insinuant que el vol revisar.

Malgrat això, no cal descriure el meu entusiasme durant els dos dies que vaig dedicar a revisar el llegat i a tocar al piano per la Sra. Samper i el seu fill les obres que anava trobant. La feina de treure'n fotocòpies seria ingent, i jo no podia estar més temps allà. Na Dolors acceptà que tornés per fer-ne una còpia a fi que Mallorca tingués completa l'obra del seu homo.

Arribat a Palma, vaig fer un informe pel Consell Insular, perquè el President de la Comissió de Cultura Alfons Salgado m'havia gestionat una subvenció per les despeses del desplaçament a Mèxic. Ell va comprendre la importància de tornar-hi per fer les còpies, i el Consell me va concedir una subvenció per anar una setmana a Mèxic i enllestir la feina. I aquí ve la part trista, en la qual he d'entornar un gran "mea culpa": poc després la meva mà dreta va quedar baldada i les condicions de la meua vida varen canviar molt. En vuit anys no ha estat capaç de trobar aquesta setmana per anar a Mèxic, i ho duc sobre la consciència. Consider que és un deute que he contret amb el nostre patrimoni musical.

L'any 1994 vaig escriure una llarga carta a la Sra. Samper explicant la meua situació i demanant-li disculpes pel meu llarg silenci, al temps que expressava l'esperança de poder anar-hi aviat. No m'he contestat. Tornà a passar el temps i a finals de 1996 es produí un fet molt positiu, com és que la Fundació Pública de les Balears per a música acceptés la meua proposta de fer una oferta a la Sra. Samper a fi d'adquirir el llegat del Mestre. Li vaig escriure anunciant-li una telefonada i, quan vaig poder establir contacte amb el seu domicili, el seu fill me digué que la Sra. Samper feia més d'un any que havia mort. Me va afectar molt aquesta notícia. Lament que morís sense veure com l'obra oblidada del seu homo era difosa com es mereix. Sortosament el seu fill, que no és músic i no té possibilitats de treballar per aquesta difusió, es mostra disposat a vendre el llegat de son pare. Esperem que les negociacions tinguin èxit i que aviat poguem tenir a Mallorca l'obra completa d'un dels nostres més grans compositors.

APÈNDIX

GRAVACIONS A RADIO NACIONAL DE ESPAÑA

En els anys setanta Radio Nacional de España duia una política de gravacions consistent a enregistrar tot el patrimoni musical dels nostres compositors, a més d'obres poc conegudes d'autors estrangers. Encara que la compensació econòmica era més aviat pobra, hi vaig col·laborar molt activament perquè consider

important que existeixi un arxiu sonor, ja que d'aquesta manera les obres són molt més accessibles al gran públic que si sols existeixen en partitura. A les gravacions en estudi s'afegiren les obres que enregistren al Palau de la Música de Barcelona en motiu de dos concerts monogràfics meus sobre compositors mallorquins, un d'ells amb la col.laboració del violoncel·lista francès Roger Loewenguth. A més d'autors mallorquins també vaig enregistrar obres del patrimoni gallec, català, andalús i de països centreuropeus.

Per espai d'anys aquestes gravacions foren emeses amb freqüència, però després Radio Nacional adoptà un sistema d'emissió que, no sé per quins motius d'ordre tècnic, impossibilitava d'emetre les gravacions antigues. En tot cas l'arxiu existeix i s'en poden treure còpies si es considera necessari. Malhauradament un canvi de política va fer que, per motius d'economia, aquesta activitat de gravacions fos suprimida.

La següent relació d'obres no és exhaustiva perquè em falta el detall de les que vaig enregistrar el darrer any d'activitat, però en tot cas pot servir per donar a conèixer la majoria d'obres nostres que són a Radio Nacional a l'abast dels investigadors. També hi consta la data de gravació i la durada. Per completar la informació, també hi figuren les obres d'autors no mallorquins.

Compositors mallorquins

durada

CAPLLONCH, Miquel.- Tema i variacions (22-1-74) 18'35

Tema i variacions (Palau Barna, 19-12-79) 18'10

Idili (24-4-76) 3'05

Nocturn.- 5'45

Noche estival 5'25

Träumerei 6'22

Sehnsucht i Zwiegespräch, op. 17 4'14

MARQUÈS, Pere Miquel.- Primera llàgrima (13-2-80) 8'30

Fátima

Polonesas de concierto (quatre?)

MAS PORCEL, Jaume.- Météors (2-2-74) 8'55

Météors (Palau Barna, 19-12-79) 9'15

Sintonies (9-3-78) 9'

Tonadas y bailes populares de Mallorca 11'10

MASSOT, Guillem.- Elegía (9-3-78) 5'05

Cantinelas sin palabras (id) 1'55

Romanza sin palabras (id)	3'30
MASSOT, Josep.- All' antico (9-3-78)	2'10
Añoranza (13-2-80)	2'20
MATHEU, Antoni.- Veus que duen les ones	
NOGUERA, Antoni.- Tres Danzas	10'15
Melodías populares españolas	16'40
SAMPER, Baltasar.- Ritual de pagesia (22-1-74)	6'43
Ritual de pagesia (Palau Barna, (19-12-79)	6'20
THOMÀS, Joan Maria.- Mensaje a Falla (2-2-74)	4'10
Noël triste (2-2-74)	2'15
Noël triste (Palau Barna 19-12-79)	2'20
Bolero del dimoni (Palau 19-12-79)	2'40
TORRANDELL, Antoni.- Il.lusió (5-5-77)	0'53''
Decepció (5-5-77)	2'20
El gall i la gallina del Call (5-5-77)	2'50
Berceuse (5-5-77)	7'45
Allegro de concert (5-5-77)	5'
Gravat als concerts del Palau de Barcelona:	
Il.lusió (13-1-81)	0'50
Decepció	2'20
Allegro de concert	5'
El gall i la gallina del Call	2'45
Son Batle	7'33
Sonata per a violoncel i piano (13-1-81)	26'10
Allegro de concert (Palau Barna, 19-12-79)	4'50
Recuerdos de España	3'55
TORRENS, Andreu.- Nocturn (13-2-80)	2'45
Piezas para piano (Capricho, Mazurca,	12'35
Bagatela, La noche de Navidad,	
Scherzetto, Berceuse, Serenata-Scherzo,	
España Mia!, Preludio, Fughetta)	
Tristeza (tot 13-2-80)	1'55
Sonatina	2'55
Polka	3'

Compositors catalans

BLANCAFORT, Manuel.- Cants íntims

MASSIÀ, Joan.- Pájaro de piedra

3'05

MILLET, Lluís.- Catalanesques

15'15

Altres compositors

ADALID, Marcial del.- 6 Romanzas (de "Ne plus..." fins "A la Maladetta")

DEBUSSY, Claude.- Suite bergamasque (26-2-75)

17'30

Tres Estudis.

FAURE, Gabriel.- Tema i variacions.

FIELD, John.- 18 Nocturns (28-4-80 i maig-82)

80'

FRANCK, César.- Preludj, Coral i Fuga.

GAOS, Andrés.- Nuevos Aires gallegos (6-3-79)

13'50

Preludio, op. 16 (id)

3'48

Rosa de abril (id)

1'45

Aires gallegos, op. 22 (13-2-80)

19'39

Impresión nocturna

9'30

Suite "hispánicas"

26'30

Tango

2'50

HELLER, Stephan.- Preludis nº 2,15 i 23 (18-1-79)

6'26

Preludi en Fa Major (de Préludes pour

mademoiselle Lili, quadern I, 18-1-79)

1'50

Album per a la joventut, op.138 (13-2-80)

45'52

JENSEN, Adolph.- Wanderbilder, op. 17 (18-1-79)

31'10

MOSZKOWSKY, Maurice.- 4 Moments musicaux,

op. 84 (18-1-79)

8'20

REINECKE, Carl.- Concert nº 1 per a piano i

orq., Palau Barna, 2-3-80

31'40

SATIE, Erik.- 3 Gnossiennes (24-2-75)

8'39

TURINA, Joaquín.- Gravades en directe a Sevilla:	
Mallorca	14'45
Mujeres españolas, op. 17	15'05
Preludios	11'10
Sevilla (suite)	14'55
WEBER, Karl Maria von.- Sonata nº 3 (20-12-76)	25'25
Polacca brillante (L'Hilarité) (id)	5'40
Variacions op. 28 (id, Sala Fénix)	10'40
WEIL, Oscar.- Danse sérieuse (18-1-79)	2'20
Pieza fantástica, op. 4, nº 1 (id)	2'

Joan MOLL I MARQUÈS

Comunicació de

ENCARNACIÓN N. RÓMERO GIL

“Juana Barceló y Barceló:
Piano y Altruismo”

Comunicació de

ENCARNACIÓN N. ROMERO GIL

“Juana Barceló y Barceló: Piano y Altruismo”

Juana Barceló nace en Palma de Mca. el 29 de julio de 1898, hija de Bartolomé Barceló Mir -alcalde de Palma en 1909 y alcalde en funciones en 1918- y de Catalina Barceló Barceló, natural de Sóller.

Estudió en los colegios Sta. Teresa del Pont d'Inca y el Sagrado Corazón de Son Espanyolet. En cuanto a su formación musical, fueron sus profesores en Palma, los sres. Jaime Roig (padre e hijo). En París, amplió estudios durante más de medio año con Wanda Landowska; también en París asistió en calidad de oyente a cursos de interpretación en los que tomaron parte Cortot para las sonatas, Margarita Lonch interpretando a los contemporáneos, Blanca Selva a los modernos, Philip a Mozart y la citada Landowska para la música antigua.

Su holgada posición económica la eximió de precisar de actividades remuneradas, pero, consecuente con su profunda espiritualidad y la bondad de sus sentimientos, sublimó su arte y sensibilidad musical, destinándolos enteramente a obras benéficas.

El 24 de marzo de 1928, y en el teatro Principal de Palma, celebró su primer concierto a beneficio de las Hermanas del Amparo Terciarias de San Agustín de la Indiotería, para la construcción de un convento-escuela en la misma barriada.

El piano Chassaigne Frères de media cola era propiedad de la srta. Barceló.

Interpretó obras de Byrd, Bull, Lully, Corelli, Dandrieu, Bach, Scarlatti, Mozart, Beethoven, Schumann, Chopin, Rachmaninoff, Ravel, Toni Noguera, Miguel Capllonch y Albéniz.

- Diario "La Almudaina" 22/03/28: Jaime Mas Porcel publica un artículo titulado "Una gran pianista, breve comentario."

- Diario "Última Hora" 26/03/28: "...artista exquisita de ejecución pulcra..."

- Diario "El Día" 26/03/28: crítica elogiosa.

El 9 de mayo de 1928 en el teatro La Defensora Sollerense de Sóller, patrocinado por "Foment de Cultura de la Dona" y a beneficio de la "Biblioteca Popular de Sóller", ofrece un recital con obras de Couperin el grande, Bach, Arne,

Rameau, D'Aguin, José A. de San Sebastián, Capllonch, Noguera, Listz, Debussy y Beethoven (1).

- En las ediciones del Semanario Sóller 28/04/28 y 05/05/28 se hacía la presentación de la pianista y del programa.

- Semanario Sóller 12/05/28: Rosa de Montdaura celebra su interpretación, y el artículo "Recondança" de Rafael Forteza habla de "...melodías delicadas, voluptuosas, si se quiere, atrevidas y soberanamente bellas. La danza dels Cossiers de Antonio Noguera fué una revelación..."

- "La Almudaina" 11/05/28.

- "Correo de Mallorca" 10/05/28.

- "Última Hora" 10/05/28: "...como plus ofreció Minué de Lully y Danza de San Juan de Noguera..."

Como apuntes anecdóticos cabe señalar que a las doce de la noche, una vez acabado el concierto, salió hacia Palma un tren extraordinario; asimismo, los programas anunciando las entradas y el horario del tren especial estaban redactados en español, francés, inglés y alemán.

La junta general de la Asociación "Foment de Cultura de la Dona" en fecha 11/05/28 acordó declarar a la srta. Barceló socia fundadora de mérito.

El 16 de enero de 1929, y de nuevo a beneficio del convento-escuela de la Indiotería celebró un concierto en el teatro Principal de Palma con obras de Cabezón, Blow, Dagincourt, Raick, Fiocco, Couperin el grande, Bach, Rossi, Noguera y Capllonch.

- "La Almudaina" 17/01/29: "...espléndido recital..."

- "El Día" 17/01/29: "...extras: Gavota de Martini y Minuetto de Lully..."

- "Correo de Mallorca" 17/01/29: "...interpretación fidelísima de los maestros clavecinistas hasta conseguir una dicción perfecta..."

- "Última Hora" 17/01/29.

El 3 de octubre de 1948 en su casa de Sóller calle Ampurias, 6, ofreció un recital presentado por el poeta Guillermo Colom, quien preparó al auditorio describiendo el carácter y cualidades de los primitivos clavecinistas, detallando incluso los instrumentos que precedieron al actual piano: clavicordio, clavicémbalo, espineta y otros.

Las obras fueron de Couperin el grande, Mozart y Chopin.

- "Correo de Mallorca" 7/10/48.

El 12 de octubre de 1948, nuevamente en su casa de Sóller, ofreció un concierto con el título "De Cabezón a Bach".

Fueron obras de Cabezón, Byrd, Bull, Lully, Corelli, Purcell, Couperin, Rameau, Dagincourt, Dandrieu, Haendel, Scarlatti, Fiocco, D'Aguin y Bach.

Presentó el poeta Guillermo Colom, y en su obsequio por celebrar las bodas de plata.

- "Semanario Sóller" 16/10/48: informa que es un concierto benéfico.

- "Correo de Mallorca" 15/10/48: "...antología de maestros clavecinistas...".

El 1 de enero de 1949, en la sala Augusta de Palma de Mca. se celebra un concierto a beneficio del apostolado de los enfermos, obra que dirige el padre Pablo Sedó S.I. Interpretó obras de Couperin el Grande en piano de cola Stenway, cedido por la Asociación de Cultura Musical. La presentación corrió a cargo del poeta Guillermo Colom.

- "Balears" 2/01/49: "...la señorita Barceló posee una preparación estética completísima, amplia y depurada...".

- "Balears" 5/01/49 sección "Díganos usted algo", firmado por Pedro Deyá: "La srta. Juana Barceló y la música antigua".

- "La Almudaina" 2/01/49: el crítico lamenta que todo el concierto no se haya dedicado a los clavecinistas.

- "Correo de Mallorca" 2/01/49: "...se interpretaron como extras Museta de Rameau y Coucou de D'Aguin..."

- Semanario "El Luchador" 8/01/49: artículo firmado por Luis Fábregas Cuixart.

El 6 de febrero de 1949 en la sala Augusta de Palma de Mca., con la presentación a cargo de Guillermo Colom, ofrece el concierto "De Cabezón a Bach (ss. XVI a XVIII)". Interpretó obras de Cabezón, Byrd, Bull, Lully, Corelli, Purcell, Couperin, Rameau, Dagincourt, Dandrieu, Haendel, Scarlatti, Fiocco, D'Aguin y Bach.

- "Correo de Mallorca" 8/02/49: "...la señorita Barceló hizo un estudio profundísimo de los maestros virginalistas y clavecinistas..."

- "La Almudaina" 9/02/49.

- "Baleares" 9/02/49.

El 18 de mayo de 1950, en su casa de Sóller, ofrece un concierto presentado por Guillermo Colom con obras de Bach, Rameau, P. Vicente Rodríguez, Martini, Arne, P. José Gallés, Wilhelm Bach, Krebs, P. Antonio Soler, P. Felipe Rodríguez, Mozart y Beethoven.

- "Semanario Sóller" 20/05/50: crítica elogiosa.

El 14 de enero de 1951, con ocasión de la primera asamblea turística de Mallorca, en el Ayuntamiento de Palma interpretó varias obras de Chopin: Preludio nº20, un nocturno, un estudio, una mazurca, y un vals.

- "Correo de Mallorca" 16/01/51.

El 25 de septiembre de 1951, en su casa de Sóller ofrece un concierto con obras de Bach, Mouret, Gossec, Duphly, Raich, Couperin, Scarlatti, Rameau, Purcell, Gluck, Lully, Wagenseil, Ignacio Mª Capella, Schumann, Chopin, Listz y Schubert.

- "Semanario Sóller" 29/09/51.

Cabe destacar, asimismo, que organizó y dirigió un coro con el nombre de l'Arpa de la Vall. El 23/04/39, y con motivo de la inauguración del monumento de San Alonso Rodríguez en el claustro del colegio de Montesión, se celebró una velada literario-musical en el Salón Mallorca de Palma. La agrupación musical interpretó obras sacras: Palestrina, Aiblinger, Bach, Ett y Hassler; como pluses, varios villancicos.

- "Correo de Mallorca" 24/04/39.

- "Semanario Sóller" 24/04/39.

- "Diario Falange" 24/04/39.

HASTA AQUI SU OBRA MUSICAL

Guiada por su profunda religiosidad y preocupación social, en los años 50 creó la institución benéfica "Mater Admirabilis", organización que dirigió personalmente, al principio en la parroquia de Santa Cruz y a sus propias expensas, ampliándola más tarde a otras parroquias de Palma; "Mater Admirabilis" se dedicaba a la preparación matrimonial de muchachas faltas de recursos, con enseñanza de corte y confección, puericultura, economía doméstica... Con posterioridad, la ubicó en los bajos de su propia vivienda de la calle Socorro.

A su muerte, el 25 de julio de 1980, legó el inmueble de calle Socorro, 20B, para obras benéficas que hoy, 1998, bajo el nombre de Fundación Juana Barceló, aglutina a cincuenta y dos colaboradores seculares quienes, de forma totalmente desinteresada -tal como ella lo hacía-, destinan parte de su tiempo libre a la educación de personas marginadas (2).

Juana Barceló fue una mujer singular que amó la música y a sus semejantes. Su vasto conocimiento -nada común- de la música antigua, su técnica depurada y su exquisita sensibilidad los puso al servicio de los más desfavorecidos. Es de jus-

ticia, pues, que su nombre y su obra sean conocidos y recordados.

NOTAS

(1) La medida de sus conocimientos musicales y de lo insólito de su repertorio lo da el hecho de que, con objeto de corregir -si era menester- la grafía de los nombres de músicos, he consultado la Historia General de la Música, A. Robertson y D. Stevens, 4 tomos, Colección Fundamentos, Editorial Alpuerto S.A., comprobando con sorpresa que algunos autores no aparecen, mientras que J. Barceló, en los programas que hacía imprimir, incluso incorpora fechas; son ejemplos, Luis Claude D'Aguin (1694-1772), J. Dagincourt (-1733), Joseph Héctor Fiocco (1690-) y otros.

(2) La Fundación, adscrita al Centro de Educación de Adultos Son Canals, está facultada para preparar a los jóvenes con vistas a la obtención del Título de Graduado Escolar.

Encarnación N. ROMERO GIL

Mª ANGELIS FERRER FORÉS

*"Tosca. Una anàlisi entorn al
número tres a l'òpera de Puccini"*

Comunicació de

Mre ÀNGELS FERRER FORÉS

“Tosca. Una anàlisi entorn al número tres a l'òpera de Puccini”

Acabar una òpera és competència tant del llibretista com del compositor. L'inici incumbeix exclusivament al músic: és aquí on ha d'acaparar l'atenció de l'oïent; suspendre la respiració... tot, just quan s'estingeixen les llums de la sala i surti una nova realitat sobre l'escena.

Així idò, tres acords que provoquen una triple relació tonal amb tres fff (tutta forza) en la dinàmica i que duren tres compassos, inauguren l'òpera de l'any 1900. Així comença l'òpera Tosca del compositor italià Giacomo Puccini (1858 - 1924), per Schönberg "una obra inesperada per l'audàcia del seu llenguatge" o "una òpera contestatària" per Leibowitz. El 14 de gener de 1900 es va estrenar al Teatre Costanzi de Roma aquesta òpera. Essent l'any en què neixen Aaron Copland o Kurt Weill o quan s'estrenaren Louise de Charpentier, els Gurrelieder de Schönberg o la Quarta Simfonia de Mahler, és el moment en què Puccini recull, per una part, totes les audàcies musicals finiseculars explotant-les a Tosca (per exemple els cromatismes, acords paral·lels, dissonàncies que no resolten, acords de quinta augmentada, escala de tons sencers...) i, per altra banda, segueix la corrent verista de moda a Itàlia (és a dir, la fusió de música, text i teatre en benefici d'una major veracitat o realisme). Puccini assumint el lirisme belcantista italià, el leitmotiv wagnerià i l'abrupte del verisme contemporani de Leoncavallo i Mascagni, crea la tercera de les seves grans òperes sobre el drama teatral La Tosca (1887) del francès Victorien Sardou.

Puccini, romàntic i perfeccionista, exigerat i exigent... va establir una sèrie de bases per a la configuració de la seva òpera, bases que qualcunes a consciència i quasi bé totes fruit de l'atzar, giren entorn al número tres, número que ha servit de pretexte per analitzar aquesta òpera. El tres, les qüestions tripartites, la cosa triple... aconsegueixen relacions triangulars tant entre els protagonistes de l'obra -recreadors- com entre els protagonistes de la seva realització -creadors-. El per què, el motiu...? Potser hi hagi una simbologia religiosa, qüestions d'atzar, combinacions masòniques... opcions totes per estudiar i per evidenciar, decantat-se per qualcuna després de poder justificar aquesta reiteració i aquest regust per lo triple, encara que, es pot adelantar ja, que aquest omnipresent factor ternari es deu a motius d'atzar i de rigurositat inconscient del compositor, i al mateix temps, pretexte o sedàs amb el que s'ha volgut analitzar aquesta òpera.

Així doncs, a continuació s'enumeren una sèrie de curiositats o factors que avalen aquesta anàlisi entorn al número tres:

- Es diu que Tosca és la tercera de les grans òperes de Puccini (encara que al seu catàleg operístic és la quinta, cronològicament parlant: Le Villi (1884); Edgar (1889); Manon Lescaut (1893); La Bohème (1896) i Tosca (1900).

- Tosca és la segona de les tres òperes que comptaren amb la col·laboració dels eficients llibretistes Luigi Illica i Giuseppe Giacosa (les altres dos són La Bohème i Madama Butterfly).

- El drama teatral del francès Victorien Sardou fou reduït de cinc a tres actes, pels llibretistes Giacosa i Illica, resultant un text sumament teatral, concís i unitemàtic, cenyint-se a la famosa regla de les tres unitats:

1.- tota l'acció passa en menys de vint-i-quatre hores;

2.- es desenvolupa totalment a Roma, a llocs molt pròxims entre sí de l'esmentada ciutat

3.- i tot el drama gira entorn a un únic argument, sense cap mescla d'acció secundària ninguna.

- Al 1896 Puccini va començar a treballar a Tosca, després d'obligar Ricordi i Illica a fer rebutjar al compositor Alberto Franchetti el llibret, essent doncs escrita per Puccini en tres anys.

- Amb l'acció de Tosca situada a Roma, l'editor Giulio Ricordi va elegir la capital italiana per l'estrene (suggerència feta ja en un principi per Illica), presentació tan apropiada com diplomàtica i calculada per afalagar el patriotisme local i l'orgull dels romans. Però Ricordi no va tenir en compte tres qüestions:

1.-l'antagonisme tradicional que existia, i que encara existeix, entre els públics de Roma i els del nord d'Itàlia;

2.-la intraquil·la atmòsfera política de l'època que va contribuir a l'extraordinària tensió que va presidir el teatre durant l'estrene, amb amenaces de bomba incluídes

3.-i el fet de què Tito Ricordi es fes càrrec de la direcció escènica, fent dur l'escenògraf de La Scala, Hohenstein, i prohibint l'assistència als assaigs a crítics, familiars dels artistes...

- En tot el procés de realització de l'òpera queda de manifest una clara relació triangular reflexada a l'epistolari puccinià:

1.-per una part el compositor Puccini i el seu íntim amic i llibretista Illica (comunió artística reiterada a les 18 cartes que escriu Puccini a Illica, exclusivament referides a la composició de Tosca);

2.-per altra banda hi ha el llibretista Giacosa amb unes característiques de lentitud i protagonisme que varen criticar els seus companys. Ell mateix deia que "Tosca no és un bon argument melodrama". Inclús Sardou en un rampell nerviós el va qualificar de "idiota!"

3.-i a l'altre extrem del triangle, Ricordi, assegurant els seus interessos com a empresari, aconsellant i desaconsellant certs passatges musicals, fragments de text...

-Les relacions entre els protagonistes reflexen la triple situació de la població italiana al 1800. Encara que els francesos perdessin victòries contra la coa-

lició i tenguessin problemes a les campanyes d'Egipte, la victòria de Bonaparte a Marengo, el 14 de juny de 1800, els va fer de nou amos d'Itàlia. L'argument ens situa a Roma, a l'endemà o potser dos dies després, el 15 o el 16 de juny de 1800. En aquells moments... ¿Cantarà Tosca àries mozartianes o a lo millor interpretava a Paisiello a les festes reials de les que es queixa ser presonera? ¿Coneixeria Cavaradossi el Quitasol de Goya, el Marat assassinat de David o d'altres obres que influïssin en el seu estil pictòric? ¿Hauria llegit Angelotti les qüestions plantejades per Robespierre en Sobre el Ser Suprem? Estaria Scarpia al corrent de les campanyes napoleòniques? Així la triple situació de la població italiana al 1800 era la següent:

1.-els que estan al poder i encara no s'han donat conte dels èxits de Napoleó. Són els que estan a la monarquia o al servei d'ella. Per exemple és el cas de l'en-carregat de la policia de Roma, el Baró Scarpia;

2.-els que serveixen al poder i tenen por d'ell com Tosca (la gran cantant, protagonista de les festes reials que ofereix la Reina Maria Carolina de Nàpols, per la suposada "victòria" del vell general austríac Melas contra Napoleó), Spoletta (funcionari de policia) o el Sagristà;

3.-i els que fugen del poder (monàrquic) i es declaren republicans estant a favor de Napoleó, com Angelotti (antic cònsul de la República Romana, presoner fugit de la presó-castell de Sant'Angelo) o Cavaradossi (el pintor, lliure-pensador, d'idees volterianes).

- Hi ha un triple marc escenogràfic: Sant'Andrea della Valle, Palazzo Farnese i Castel Sant'Angelo. Seria més precís que el primer acte es desenvolupés a l'església de Sant'Andrea del Quirinale i no a Sant'Andrea della Valle. El motiu? Perquè Angelotti (presoner al Castel Sant'Angelo i familiar dels Attavanti) està tancat a un castell més pròxim al Quirinale que al Valle i sobretot perquè quan fuig s'amaga a una església que té una Capella Attavanti, és a dir, Sant'Andrea al Quirinale i no Sant'Andrea della Valle.

- La concepció musical i el protagonisme que Puccini atorga a cada un dels personatges provoca una triple divisió de cada un dels tres actes, com si fossin tres grans formes ternàries:

Acte I: Scarpia - Cavaradossi - Scarpia.
Tosca

Acte II: Scarpia - Cavaradossi - Scarpia.
Tosca

Acte III: Cavaradossi - Tosca - Scarpia.

- Hi ha una triple mort a escena, per ordre cronològic:

1.-Scarpia és apunyalat per Tosca.

2.-Cavaradosi és manat fusellar per Scarpia.

3.-Tosca desesperada es tira des del terrat del Castel Sant'Angelo.

- Hi ha tres protagonistes principals (Tosca - Cavaradossi - Scarpia), tres papers secundaris (Angelotti - Sagristà - Spoletta) i tres petits papers (Sciarrone - Carceller - Pastor).

- Hi ha un triangle amorós fictici, Tosca - Cavaradosi - Marquesa Attavanti (Maria Maddalena) i el triangle amorós protagonista, Scarpia - Tosca - Cavaradosi.

- Apareixen tres personatges que sofreixen directament la persecució de la policia romana i del Baró Scarpia, són: Angelotti, Cavaradosi i Tosca.

- Són tres les grans característiques psicològiques que posseeix Tosca i que n'exposen d'altres de menor relleu:

1.-és diva (orgullosa, autosatisfeta, segura...);

2.-és amant (entrega, requeriment, ardor, passió...) i

3.-és ingenua (gelosia pel ventall, es creu que Mario dirà la veritat i no sap el que passa a la sala de tortura, creença en la falsetat del fusellament...).

- Són tres les pregàries que es canten en llatí durant l'òpera:

1.-pel sagristà a l'acte I (Angelus Domini);

2.-per Scarpia i el cor a l'acte I (Te Deum) i

3.-per Spoletta a l'acte II (Judex ergo).

- Són freqüents les repeticions textuais de tres en tres, per exemple: Mario, Mario, Mario // Che avvien, che avvien, che avvien // Ah, ah, ah // nuvole leggere, nuvole leggere, nuvole leggere //...

-La forma ternària és el recurs compositiu més utilitzat en tots els números d'aquesta òpera. Dels 28 números en què es pot dividir Tosca, la forma ternària simple o composta (amb introducció i / o coda) és utilitzada en 19 dels números, molt per davant dels 5 números amb forma binària o dels 4 amb forma rondó.

- Tosca ha donat tres grans àries de les denominades de repertori: Recondita armonia, Vissi d'arte i E lucevan le stelle.

- També són tres els crits de'n Mario que separen la gran escena de la tortura en quatre fragments.

- Cal destacar l'anècdota de la desavenència per la que lluitaren quasi fins a concluir l'òpera. Va ser el famós E lucevan le stelle (conegut com a "Adéu a la vida i a l'art") que tan profundament havia emocionat a Verdi, i que

Cavaradossi havia de cantar abans del seu afusellament. Tenia un caire reflexiu i un tant filosòfic, amb versos d'un tall acadèmic, mentres que aquí Puccini volia un lament commovedor -l'actual E lucevan le stelle- expressant l'angústia i la desesperació d'un enamorat quan pensa en la separació definitiva de la seva estimada, un motiu autènticament puccinià. Les discussions foren llargues. Més tard el compositor va declarar que els admiradors d'aquesta ària tenien triple motiu per estar-li agraïts:

- 1.-per compondre la música;
- 2.-per aconseguir que s'escribís la lletra i
- 3.-per rebutjar el consell dels experts i no tirar el resultat al caramull dels desperdícis.

- Pot parlar-se també de tres prèstecs musicals:

- 1.-l'oració de l'Angelus (recitat);
- 2.-el cant de lloança Te Deum (segons la versió de la diòcesi romana) i
- 3.-la gavotta de Paisiello (com a l'acte I d'Andrea Chénier de Giordano).

- També són tres les al·lusions a aucells, animals prou coneguts per al Puccini caçador: dues vegades es cita al falco (falcó) i una vegada a la tortora (tòrtora). És Scarpia l'encarregat d'establir comparacions entre els aucells i les persones. Ell es presenta com a falcó de la gelosia de Tosca i al mateix temps a Tosca com a falcó perseguit per Scarpia -caçador. També és Scarpia el qui proclama que ell no és tan dolç com una tòrtora ni és capaç de marrucar com ella.

- Tres són les òperes de tres compositors italians amb tota una sèrie d'analogies evidents. Així, La Gioconda (1876) d'Amilcare Ponchielli (1834 - 1886), Andrea Chénier (1896) d'Umberto Giordano (1867 - 1948) i Tosca (1900) de Giacomo Puccini (1858 - 1924) presenten estructures comuns a l'orquestració, l'argument, el tractament verista, l'ús del leitmotiv, el triangle amorós, el drama, la mort, la identificació entre personatges...

- Dins una òpera com Tosca, que traspua horror rere horror, fets de violència i corrupció, recull una important sèrie de referències religioses. Hi ha tres personatges clarament religiosos que demostren la seva fe durant tota l'òpera (Tosca, el Sagristà i Spoletta); són tres els personatges que es mostren palpalment antireligiosos (Cavaradossi, Scarpia i Angelotti); són tres els escenaris que gaudeixen d'una major o menor vinculació religiosa; també és religiós el principi i el final de cada un dels tres actes; són tres les campanades amb connotacions religioses (Angelus, Te Deum i la repicada de l'aua romana) i, finalment, són tres les pregàries cantades en llatí amb significat religiós.

- Les campanes són utilitzades com a instrument de percussió especialment apte per a passatges descriptius, emprats generalment entorn a múltiples de tres: dotze campanades que senyalen l'Angelus (agrupades en tres grups), dotze compassos d'obstinat rítmic de tresets al Te Deum...

- A totes les òperes de Puccini es menja, es beu, hi ha dotbers pel mig, qüestions de xantatge... A Tosca són tres aquests moments: el menjar de Cavaradossi (que acaba aprofitant Angelotti), el sopar de Scarpia (inacabat per l'entrada de Cavaradossi) i el xantatge de Scarpia a Tosca (encara que acceptat no es consumeix).

- Són exclusivament tres els cantants que canten als tres actes de l'òpera i tenen, per tant, presència escènica als tres: Tosca, Cavaradossi i Spoletta.

- Encapçala el llibret el repartiment de personatges i la seva veu corresponent. Curiosament, tan sols són tres els qui llueixen nom i llinatges: Flòria Tosca, Mario Cavaradossi i Cesare Angelotti.

Aquests són alguns dels elements que componen l'òpera i que per la seva estructura formen part d'aquest anecdotari ternari. El problema és que les biografies del compositor abunden, el llibret de l'òpera ha estat traduït a molts d'idiomes... però encara no hi ha una anàlisi musical, una visió esquemàtica i especulativa que justifiqui tot lo característic del drama, de la seva producció operística, les seves possibles lectures... i sobretot veure, enumerar, catalogar i justificar aquest regust per lo triple.

BIBLIOGRAFIA:

Alier, R.: Tosca, Giacomo Puccini, De. Daimon, Barcelona, 1981.

Ashbrook, W.: The operas of Puccini, Oxford University Press, New York, 1985.

Carner, M: Puccini, Javier Vergara editor, Buenos Aires, 1987.

Clausse, Eleonore: Puccini, Espasa- Calpe, Madrid, 1980.

Fernández - Cid, A.: Puccini. El hombre, la obra, la estela, Ed. Guadarrama, Madrid, 1974.

Gara, E.: Carteggi pucciniani, Ricordi, Milano, 1958.

Martínez, O.: El sentido humano en la obra de Puccini, Ricordi, Buenos Aires, 1958.

Oliván, F.: Puccini, su vida y su obra, Gráficas Uguina, Madrid, 1949.

Pahlen, K.: Tosca. Giacomo Puccini, Javier Vergara editor, Buenos Aires, 1991.

Sadie, S. (ed.): The New Grove Dictionary of Music and Musicians, Macmillan Press, London, 1980.

Sadie, S. (ed.): The New Grove. Dictionary of Opera, Macmillan Press, London, 1992.

M^o Àngels FERRER I FORÉS

SIMPOSIUMS
I
TROBADES DE DOCUMENTALISTES MUSICALS

Abril 1994 - I Simposium sobre els Orgues Històrics de Mallorca
Sa Pobla • Es Cavallets

Antoni Mulet i Barceló, Arnau Reynés i Florit, Ramón Rosselló i Vaquer, Bartomeu Mulet i Ramis, Josep Nicolau i Bauzà, Miquel Bennàssar, Miquel Pons i Bonet, Joan Parets i Serra.

Abril 1995 - II Simposium sobre els Orgues Històrics de Mallorca
Inca • Puig de Santa Magdalena

Antoni Mulet i Barceló, Arnau Reynés i Florit, Pere Fiol i Tornila, Rafael Juan Mestre, Xavier Carbonell i Castell, Bartomeu Mulet i Ramis, Miquel Bota Totxo, Sebastià Salom i Mas, Miquel Pons i Bonet.

Maig 1991 - II Trobada de Documentalistes Musicals
Llucmajor

Guillem Bonet i Vidal, Josep Nicolau i Bauzà, Joan Parets i Serra, Miquel Alenyar i Fuster, Antoni Riera i Estarells, Antoni Pizà, Pere Fiol i Tornila, Antoni Mulet i Barceló.

Abril 1996 - **III Simposium sobre els Orgues Històrics de Mallorca**

Alcúdia • Ermita de la Victòria d'Alcúdia

Xavier Carbonell i Castell, Josep Capó i Juan (1923-1996), Sebastià Cardell i Tomàs, Antoni Pizà, Antoni Mulet i Barceló, Bartomeu Mulet i Ramis, Guillem Llabrés i Torrens, Bartomeu Mut i Llabrés, Andreu Ramis i Puig-gros, Baltasar Morey i Carbonell, Damià Payeras i Capó, Antoni Gili i Ferrer, Guillem Mas i Miralles, Joan Parets i Serra.

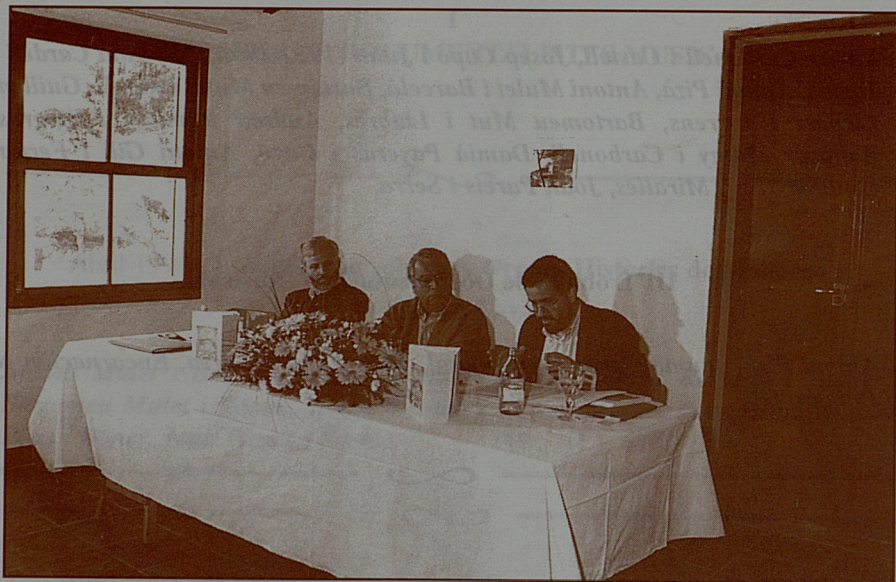
III Trobada de Documentalistes Musicals

Antoni Pizà, Jaume Garau i Amengual, Joan Parets i Serra, Encarnación N. Romero Gil.

FOTOGRAFIES DEL III SIMPÒSIUM • 1996
ERMITA DE LA VICTÒRIA D'ALCÚDIA.

(fotos: Joana Crespi - Sa Pobla)

MEMBRES DE LA SECCIÓ AMICS DE L'ORGUE D'ACA

Director: *Arnau Reynés*

Vice-director: *Antoni Mulet*

Secretari: *Joan Segura*

Vice-secretari: *Miquel Bennàssar*

Vocals: *Bartomeu Mut, Joan Parets, Pere Reynés,
Antoni Caimari i Xavier Carbonell*

ART : *arts*

"Naturalesa, Artesania i Gastronomia"

 U.M. / Unió Músics

TRADITIO: ARS

Aula
Poètica

AJUNTAMENT DE PALMA

AJUNTAMENT DE MANACOR

AJUNTAMENT DE SANTANYÍ

Hi col·laboren:

CASA MUNICIPAL DE CULTURA
FELANITX

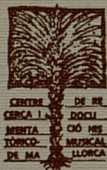
AJUNTAMENT DE MURO

Fundació
Àrea Creació Acústica
Son Bielí · Búger

**Consell Insular
de Mallorca**
Comissió de Cultura i Patrimoni Històric

GOVERN BALEAR
Conselleria de Turisme

INSTITUT

Balear

DE PROMOCIÓ DEL TURISME

FOMENT DEL TURISME